

OPERA
Aurelii
Prudentii

UNIVERSIDAD DE EXTREMADURA

TS-1496

AVRELII
PRVDENTII,
CLEMENTIS, VIRI
CONSVLARIS,

Hymni

Καθημερινῶν ἔπερ
σεφάων.

COLONIAE AGRIPPINAE,
In Officina Birckmannica sumpti-
bus Arnoldi Mylij.

ANNO M. D. LXXXVIII.

REVISTA DE LA
COMUNIDAD DE MADRID

1884

COMUNIDAD DE MADRID
In Oficina de la Comunidad de Madrid
(por el Ayuntamiento)

A VRELI I PRV. DENTII, VIRI CONSV-

laris, in Librum καθ' αὐτὸν ἐπιπέμει

Præfatio.

Ode tricolos tristrophos: Primus. n. versus est Glyconius, constans Spondeo, Choriambo, & Pyrrhichio. Secundus Aselepiadæus, constans Spondeo, & duobus Choriambis, & Pyrrhichio. Tertius Choriambus, constans Spondeo, & tribus Choriambis, & Pyrrhichio, hoc modo.

— — — — —

— — — — —

— — — — —

PER quinquennia iam decem
Ni fallor, fuimus, septimus insuper
Annum cardo rotat, dum fruimur sole volubili.

Instat terminus, & diem
Vicinum senio iam Deus applicat.
Quid nos utile tanti spacio temporis egimus:

Aetas prima crepantibus
Fleuit sub ferulis. Mox docuit toga
Infectum vitij's falsa loqui, non sine crimine.

Tum lasciva proteruitas,
Ac luxus perulans (heu pudet, ac piget)
Fadavit iuuenem nequitia sordibus, ac luto.

Exin iurgia turbidos
Armarunt animos, & malè pertinax
Vincendi studium subiacuit casibus asperis.
Bis legum moderamine

A 2

Fre

AVR. PRVDEN.

Frenos nobilium rexiimus vrbium,
Ius ciuile bonis reddidimus, terruimus reos.

Tandem militia gradu
Euectum pietas Principis extulit,
Assumptum propius stare iubens ordine proximo.

Hac dum vita volans agit,
Irrepfit subitò canities seni
Oblitum veteris Messalia consulis arguens.

Sub quo prima dies mihi
Quàm multas hyemes voluerit, & rosas
Pratis post glaciem reddiderit, nix capitis probat.

Nunquid talia proderunt
Carnis post obitum vel bona, vel mala?
Cū iā quidquid id est quod fuerā, mors aboleuerit.

Dicendum mihi quisquis es.
Mundum, quem coluit, mens tua perdidit,
Non sunt illa Dei, qua studuit, cuius habebis.

Atqui sine sub vltimo
Peccatrix anima stultitiam exuat.
Saltem voce Deum concelebret si meritis nequit.

Hymnis continuet dies,
Nec nox vlla vacet, quin Dominum canat,
Pugnet contra hereses, catholicam discutiatur fidē.

Conculcet sacra gentium,
Labem Roma tuis inferat idolis,
Carmen martyribus deuoueat, laudet apostolos.

Hac dum scribo, vel eloquor,
Vinclis ô vtinam corporis emicem
Liber, quo tulerit lingua sono mobilis vltimo.

H Y M -

CATHEMERINON.

HYMNVS AD GALLI-
CANTVM.

Monocolon, dimetrum, Iambicum, Archilochicum, Acatalecticum, recipiens locis imparibus Spondeum, & nonnunquam Anapaestum: paribus verò Iambum, & nonnunquam Pyrrhichium, hoc modo:

-- - 0 - - 0 0

Ales diei nuncius

Lucem propinquam praecinit,

Nox excitator mentium

Castig³, recti, ac sobrij

Auferte clamat * lectulos

Iam Christus ad vitam vocat

Aegros, sopore desides:

Vigilate, iam sum proximus,

Post solis ortum fulgidi

Serum est cubile spernere,

Ni parte noctis addita

Tempus labori adieceris.

Vox ista, qua strepunt aues

Stantes sub ipso culmine

Paulò ante quàm lux emicet,

Nostri figura est iudicis.

Tectos tenebris horridis,

Stratisq³, opertos segnibus,

Suadet quietem linquere

Iam iamq³, venturo die.

Vt cùm coruscis flatibus

Aurora caelum sparserit,

* Lectu-
los aegro
sopore
desides,

Omnes labore exercitos
 Confirmet ad spem luminis,
Hic somnus ad tempus datus,
 Est forma mortis perpetis,
 Peccata ceu nox horrida
 Cogunt iacere, ac stertere,
Sed vox ab alto culmine
 Christi docentis pramonet,
 Adesse iam lucem prope,
 Ne mens sopori seruiat.
Ne somnus vsq; ad terminos
 Vitæ socordis, opprimat
 Pectus sepultum crimine,
 Et lucis oblitum suæ.
Ferunt vagantes damonas
 Latos tenebris noctium,
 Gallo canente exterritos
 Sparsim timere, & cedere,
Inuisa nam vicinitas
 Lucis, salutis, numinis,
 Rupto tenebrarum situ
 Noctis fugat satellites.
Hoc esse signum præscij
 Norunt repromissæ spei,
 Qua nos soporis liberi
 Speramus aduentum Dei,
Quæ vis sit huius alitis,
 Saluator ostendit Petro,
 Ter ante quàm gallus canat,
 Sese negandum prædicans.

CATHEMERINON.

Fit namq³ * peccator priv
 Quam praeo lucis proxima
 Illustret humanum genus,
 Finemq³ peccandi ferat.
 Fleuit negator deniq³
 Ex ore prolapsus nefas,
 Cum mens maneret innocens,
 Animusq³ seruar et fidem.
 Nec tale quicquam postea
 Lingua loquutus lubrica est,
 Cantuq³ galli cognito,
 Peccare iustus destitit.
 Inde est quod omnes credimus
 Illo quietis tempore,
 Quo gallus exultans canit,
 Christum redisse ex inferis.
 Tunc mortis oppressus vigor,
 Tunc lex subacta est Tartari,
 Tunc vis dei fortior
 Noctem coegit cedere.
 Iam iam quiescant improba,
 Iam culpa furua obdormiat,
 Iam noxa lethalis suum
 Perpeffa somnum, marceat.
 Vigil vicissim spiritus
 Quodcunque restat temporis
 Dum meta noctis clauditur,
 Stans, ac laborans excubet.
 Iesum ciamus vocibus,
 Flentes, precantes, sobrij:

* Pecca-
 tum,

Inten-

A V R. P R V D E N.

Intenta supplicatio

Dormire cor mundum vetat.

Sat conuolutis artubus

Sensum profunda obliuio

Pressit, grauauit, obruit

Vanis vagantem somnijs.

Sunt nempe falsa, & friuola,

Que mundiali gloria

Ceu dormientes egimus:

Vigilemus, hic est veritas.

Aurum, voluptas, gaudium,

Opes, honores, prospera,

Quaecunq; nos instant mala,

Fit mane, nil sunt omnia.

Tu Christe somnum disijce,

Tu rumpe noctis vincula,

Tu solue peccatum vetus,

Nouumq; lumeningere.

H Y M N V S M A T V T I N V S.

*Carminis ratio eadem est, quæ
est superioris.*

Nox, & tenebra, & nubila,

Confusa mundi, & turbida,

Lux intrat, albescit polus,

Christus venit, discedite.

Caligo terra scinditur

Percussa solis spiculo,

Rebusq; iam color redit,

Vultu nitentis syderis.

Sic

CATHEMERINON.

*Sic nostra mox obscuritas,
 Fraudisque pectus conscium,
 Ruptis reiectum nubibus,
 Regnante pallefcit Deo.*
*Tunc non licebit claudere,
 Quod quisq; fuscum cogitat,
 Sed manè clarescent nouo
 Secreta mentis prodita.*
*Fur ante lucem squalido
 Impunè peccat tempore,
 Sed lux dolis contraria
 Latère furtum non finit.*
*Versuta fraus, & callida,
 Amat tenebris obtegi,
 Aptamq; noctem turpibus
 Adulter occultus fouet.*
*Sole ecce surgit igneus,
 Piget, pudescit, pœnitet,
 Nec teste quisquam lumine
 Peccare constantè potest.*
*Quis manè sumptis nequiter
 Non erubescit poculis,
 Cùm fit libido temperans,
 Castumq; nugator sapit?*
*Nunc nunc seuerum viuatur,
 Nunc nemo tentat ludicrum,
 Inepta nunc omnes sua
 Vultu colorant serio.*
*Hac hora cunctis utilis,
 Qua quisq; quod studet, gerat,*

Miles, togatus, nauita,
 * insitor. Opifex, arator, * institor.

Illum forensis gloria,
 Hunc triste raptat classicum,
 Mercator hinc, ac rusticus
 Auara suspirant lucra.

At nos lucelli ac fœnoris,
 Fandiq; prorsus nescij,
 Nec arte fortes bellica,
 Te Christe solum nouimus.

Te mente pura, & simplici,
 Te voce, te cantu pio,
 Rogare curuat genu
 Flendo, & canendo discimus.

His nos lucratur quastibus,
 Hac arte tantum viuimus,
 Hac inchoamus munera,
 Cum sol resurgens emicat.

Intende nostris sensibus,
 Vitamq; totam dispice,
 Sunt multa fucis illita,
 Quæ luce purgentur tua.

Durare nos tales iube,
 Quales remotis sordibus
 Nitere pridem iusseras,
 Iordane tinctos flumine.

Quodcumq; nox mundi dehinc
 Infecit atris nubibus,
 Tu lux Eoi syderis
 Vultu sereno illumina.

CATHEMERINON.

Tu sancte, qui tetrapicem
 Candore tingis lacteo,
 Ebenoq; crystallum facis,
 Delicta tergens liuida,
 Sub nocte Iacob cerula
 Luctator audax angeli
 Eovsq; dum lux surgeret
 Sudavit impar prelio.
 Sed cum iubar claresceret,
 Lapsante claudus poplite,
 Femurq; victus debile
 Culpa vigorem perdidit.
 Nutabat inguem saucium,
 Que corporis pars vilior,
 Longeq; sub cordis loco,
 Diram fouet libidinem,
 Hæ nos doferent imagines.
 Hominem tenebris obsitum,
 Si fortè non cedat Deo,
 Vires rebelles perdere.
 Erit tamen beatior,
 Intemperans membrum cui
 Luctando claudum, & tabidum
 Dies oborta inuenerit.
 Tandem * faceffat cæcitas
 Que nosmet in præceps diu
 Lapsos finistris gressibus
 Errore * traxit deuio.
 Hac lux serenum conferat,
 Purosq; nos præstet sibi,

* Fatiscas
 cæcitas.]

* Traxit
 sti auio.

Nibil

AVR. PRVDENT.

Nihil loquamur subdolum:

Voluamus obscurum nihil.

Sic tota decurrat dies,

Ne lingua mendax, nec manus,

Oculine peccent lubrici,

Nec noxa corpus inquinet.

Speculator adstat desuper,

Qui nos diebus omnibus,

Actusq; nostros prospicit

A luce prima in vesperum.

Hic testis, hic est arbiter,

Hic intuetur quicquid est

Humana quod mens concipit,

Hunc nemo fallit iudicem.

HYMNVS ANTE CIBVM.

*Carmē Alcmanium, trimetrum, hypercatalecticū,
monocolum, pentastrophon, constans tribus
Dactylis & semipede, id est, heptimetri heroi-
ca, hoc modo.*

• - u u - u u - u u u

O crucifer bone lucifator,

Omniparens pie, verbigena,

Edite corpore virgineo:

Sed prius in genitore potens,

Astra, solum, mare quàm fierent,

Huc nitido precor intuitu,

Flecte salutiferam faciem,

Fronte serenus: & irradia,

Nominis vt sub honore tui

Has epulas liceat capere.

CATHEMERINON.

Te sine dulce nihil Domine,
 Nec iuuat ore quid appetere,
 Pocula ni prius, atq; cibos
 Christe tuus fauor imbuerit,
 Omnia sanctificante fide.
 Fercula nostra Deum sapiant,
 Christus & in fluat in pateras:
 Seria, ludicra, verba, iocos,
 Deniq; quod sumus, aut agimus
 Trina superna regat pietas.
 Hic mihi nulla rosa spolia,
 Nullus aromate fragrat odor,
 Sed liquor influit ambrosius,
 Nectare amq; fidem redolet,
 Fusus ab vsq; patris gremio.
 Sperne camœna leues ederas,
 Cingere tempora quis solita es,
 Sertaq; mystica dactylico
 Texere doctâ liga strophio,
 Laude Dei redimita comas.
 Quod generosa pot est anima,
 Lucis, & ætheris indigena,
 Soluere dignius obsequium,
 Quàm dat a munera si recinat
 Artificem modulata suum?
 Ipse homini quia cuncta dedit,
 Quæ capimus dominante manu,
 Quæ polus, aut humus, aut pelagus
 Aère, gurgite, rure creant,
 Hæc mihi subdidit, & sibi me.

Calli-

Callidus illaqueat volucres
 Aut pedicis dolus, aut maculis,
 Illita glutine corticeo
 Vimina plumigeram seriem
 Impediunt, & abire vetant.

Ecce per aquora fluctuagos
 Texta greges sinuosa trahunt.
 Piscis item sequitur calamum,
 Raptus acunine vulnifico
 Credula saucius ora cibo.

Fundit opes ager ingenuas,
 Diues aristifera segetis,
 Hic vbi vitea pampineo
 Brachia palmitē luxuriant,
 Pacis alumna vbi bacca viret.

Hac opulentia Christicolis
 Seruit, & omnia suppeditat.
 Absit enim procul illa fames
 Cadibus vt pecudum libeat
 Sanguineas lacerare dapes:

Sint fera gentibus indomitis
 Prandia, de nece quadrupedum,
 Nos oleris coma, nos siliqua
 Foeta legumine multimodo
 Pauerit innocuis epulis.

Spumea mulctra gerunt niueos
 Vbere dē gemino latices,
 Perq; coagula densa liquor
 In solidum coit, & fragili
 Lac tenerum premitur calatho.

CATHEMERINON!

Mella recens mihi Cecropia
 Nectare sudat olente fauus,
 Hac opifex apis aërio
 Rore liquet, tenuiq³ thymo,
 Nexilis inscia comubij.

Hinc quoq³ pomiferi nemoris
 Munera mitia proueniunt,
 Arbor onus tremefacta suum
 Deciduo grauis imbre pluit,
 Puniceosq³ iacit cumulos.

Quae veterum tuba, quaeue lyra
 Flatibus incita, vel fidibus,
 Diuitis omnipotentis opus,
 Quaeq³ fruenda patent homini,
 Laudibus equiparare queat?

Te pater optime mane nouo,
 Solis & orbita cum media est,
 Te quoq³ luce sub occidua
 Sumere cum monet hora cibum,
 Nostra Deus canet harmonia.

Quod calet halitus interior,
 Corde quod abdita vena tremit,
 Pulsat & incita quod resonam
 Lingua sub ore latens caueam,
 Laus superi patris esto mihi.

Nos igitur tua sancta manus
 Cespite composuit madido,
 Effigiem meditata suam:
 Utq³ foret rata materies,
 Flauit & indidit ore animam.

Tunc

Tunc per amœna vireta iubet
 Frondicomis habitare locis.
 Ver vbi perpetuum redolet,
 Prataq; multicolora latex
 Quadrifluo celer amne rigat.

Hac tibi nunc famulentur ait,
 V sibus omnia dedo tuis,
 Sed tamen aspera mortifero
 Stipite carpere poma veto,
 Qui medio viret in nemore.

Hic draco perfidus indocile
 Virginis illicit ingenium,
 Vt socium malesuada virum,
 Mandere cogeret ex vetitis,
 Ipsa pari peritura modo.

Corpora mutua nosse nefas,
 Post epulas inoperta vident,
 Lubricus error & erubuit:
 Tegmina sut a parant folijs,
 Dedecus vt pudor occuleret.

Conscia culpa Deum pauitans
 Sede pia procul exigitur.
 Innuba foemina qua fuerat,
 Coniugis excipit imperium,
 Fœdera tristitia iussa pati.

Autor & ipse doli Coluber
 Plectitur improbus, vt mulier
 Colla trilingua calce terat,
 Sic coluber muliebri solum
 Suspicit atq; virum mulier.

CATHEMERINON.;

His ducibus vitiosa dehinc

Posteritas ruit in facinus,
Dumq₃ rudes imitatur auos,
Fasq₃, nefasq₃ simul glomerans
Impia crimina morte luit:

Ecce venit noua progenies,

Aethere proditus alter homo,
Non luteus, velut ille prius:
Sed Deus ipse gerens hominem,
Corporeisq₃ carens vitijs.

Fit caro viuuda sermo patris,

Numine quem rutilante grauis
Non thalamo, neq₃ iure tori,
Nec genialibus illecebris
Intemerata puella parit.

Hoc odium vetus illud erat,

Hoc erat aspidis atq₃ hominis
Digladiabile dissidium,
Quod modò cernua foemineis
Vipera proteritur pedibus.

Edere namq₃ Deum merita

Omnia virgo venena domat,
Tractibus anguis inexplicitis
Virus inermepiger reuomit,
Gramine concolor in viridi.

Quae feritas modò non trepidat,

Territa de grege candidulo?
Impaudas lupus inter oues
Tristis obambulat, & rabidum
Sanguinis immemor os cohibet.

B

Agnus

Agnus enim vice mirifica

*Ecce leonibus imperitat,
Exagitansq; truces aquilas
Per vaga nubila, perq; notos
Sydere lapsa columba fugat.*

*Tu mihi Chryste columba potens,
Sanguine pasta cui cedit auis,
Tu niueus per ouile tuum
Agnus hiare lupum prohibes,
Sub iuga tigridis ora premens.*

*Da locuples Deus hoc famulis
Rite precantibus, vt tenui
Membra cibo recreata leuent,
Neu piger immodicis dapibus
Viscera tanta grauet stomachus.*

*Haustus amarus abesto procul,
Nec libeat tetigisse manu
Exitiale quid, aut vetitum,
Gustus & ipse modum teneat,
Sospitet vt iecur incolume.*

*Sit satis anguibus, horrificis,
Liba quod impia corporibus
Ab miseram peperere necem.
Sufficiat semel ob facinus
Plasma Dei potuisse mori.*

*Oris opus, vigor igneolus
Non moritur, quia flante Deo
Compositus, superoq; fluens
De folio patris artificis,
Vim liquida & rationis habet.*

Viscera mortua, quimetiam

Post

CATHEMERINON.

Post obitum reparare datur,
 Eꝯ, suis iterum tumulis
 Prisca renascitur effigies,
 Puluereo coeunte situ.

Credo equidem neꝯ, vana fides,
 Corpora viuere more anima:
 Nam modo corporeum memini
 De Phlegethonte gradu facili
 Ad superos remeasse Deum.

Spes eadem mea membra manet,
 Quae redolentia funereo
 Iussa quiescere sarcophago,
 Dux * parilis rediuiuus homo
 Ignea Christus ad astra vocat.

* Parili
 rediuiu^{us}
 humo.

HYMNVS POST CIBVM.

Metrum monoclon Hendecasyllabū Phaleutiū,
 cōstans Spondeo, Dactylo, & tribus Trochæis hoc
 modo.

-- - 0 0 - 0 - 0 - 0

● PASTIS visceribus, ciboꝯ, sumpto,
 Quem lex corporis imbecilla poscit,
 Laudem lingua Deo patri rependat:
 Patri, qui Cherubim sedile sacrum,
 Nec non & Seraphim suum supremo
 Subnixus folio tenet, regitꝯ.
 Hic est, quem Sabaoth Deum vocamus,
 Expers principij, carensꝯ, fine,
 Rerum conditor, & repertor orbis.
 Fons vitæ liquida fluens ab arce,
 Infusor fidei, sator pudoris,
 Mortis perdomitor, salutis author.

B 2

Omnes

AVR. PRVDEN.

Omnes quod sumus, aut vigemus inde est,
 Regnat spiritus ille sempiternus,
 A Christo simul & parente missus.
 Intrat pectora candidus pudica,
 Qua templi vice consecrata rident,
 Postquam combiberint Deum medullis.
 Sed si quid vitij dolive nasci
 Inter viscera iam dicata sensit,
 Ceu spurcum refugit celer sacellum.
 Tetrum flagrat enim vapore crasso
 Horror conscius astuante culpa,
 Offensumq; bonum niger repellit.
 Nec solus pudor, innocensq; votum
 Templum constituunt perenne Christo
 In cordis medij sinu, ac recessu.
 Sed ne crapula ferueat cauendum est,
 Quae sedem fidei cibus refertam
 Vsq; ad congeriem coarctet intus.
 Parcis victibus expedita corda
 Infusum melius Deum receptant,
 Hic pastus animae est. saporq; verus.
 Sed nos tu gemino fouens paratu,
 Artus, atq; animas utroq; pastu
 Confirmas pater, ac vigore complex.
 Sic olim tua pracludens potestas,
 Inter raucisonos situm leones
 Illapsis dapibus virum refouit.
 Illum fusile numen execrantem,
 Et curuare caput sub expolita
 Aëris materia nefas putantem.

Plebs

CATHEMERINON.

Plebs diræ Babylonis, ac tyrannus
 Morti subdiderant, feris dicarant,
 Saus protinus haustibus vorandum.
 O semper pietas, fidesq; tuta,
 Lambunt indomiti virum leones,
 Intactumq; Dei tremunt alumnus.
 Astant comminus, & iubas reponunt,
 Mansuescit rabies, fameq; blanda
 Prædam rictibus ambit incruentis.
 Sed cum tenderet ad superna palmas,
 Expertumq; sibi Deum rogaret,
 Clausus iugiter, indigensq; victu,
 Iussus nuntius aduolare terris,
 Qui pastum famulo daret probato,
 Raptim desilit obsequente mundo.
 Cernit fortè procul dapes inemptas,
 Quas messoribus Abbacuc propheta
 Agresti bonus exhibebat arte.
 Huius casarie manu prehensa,
 Plenis sicut erat grauem canistris
 Suspensum rapit, & vehit per auras.
 Tum raptus simul ipse, prandiumq;
 Sensim labitur in lacum leonum,
 Et quas tunc epulas gerebat, offert.
 Sumas latus, ait, libensq; carpas
 Quæ summus pater, angelusq; Christi
 Mittunt liba tibi sub hoc periculo.
 His sumptis, Danielus excit auit
 In cælum faciem, ciboq; fortis
 Amen reddidit, alleluia dixit.

Sic nos muneribus tuis refecti,
 Largitor Deus omnium bonorum
 Grates reddimus, & facramus hymnos.
 Tu nos tristifido velut tyranno,
 Mundi scilicet impotentis actu
 Conclusos, regis, & feram repellis,
 Quae circumfremat, ac vorare tentat,
 Insanos acuens furore dentes,
 Cum te summe Deus precemur vnum.
 Vexamur, premimur, malis rotamur,
 Oderunt, lacerant, trahunt, lacesunt,
 Iuncta est supplicij fides iniquis.
 Nec desit tamen anxij melas:
 Nam languente trucis leonis ira,
 Illapsae superingeruntur esca.
 Quas si quis sitienter hauriendo
 Non gustu tenui, sed ore pleno
 Internis velit implicare venis,
 Hic sancto satiatus ex propheta,
 Iustorum capiet cibos virorum,
 Qui fructum Domino metunt perenni,
 Nil est dulcius ac magis saporum,
 Nil quod plus hominem iuuare possit,
 Quam vatis pia praecipientis orsa.
 His sumptis licet insolens potestas
 Prauum iudicet, irrogetque mortem,
 Impasti licet irruant leones,
 Nos semper Dominum patrem fatentes,
 Inte Christe Deus loquemur vnum,
 Constanterque tuam crucem feremus.

CATHEMERINON.
HYMNVS AD INCENSVM CE-
REI PASCHALIS.

Carmen monocolon Choriambicum Asclepiadæum, Tetrametrum Acatalecticum, constans Spōdæo, duobus Choriambis, Pyrrhichio vel iambo hoc modo.

-- - 0 0 - - 0 0 - 0 0

Inuentor rutili Dux bone luminis,
Qui certis vicibus tempora diuidis,
Merso Sole chaos ingruit horridum,
* Lucem Christe tuis redde fidelibus.

* Lumē.

Quamuis innumero sydere regiam,
Lunariq; polum lampade pinxeris,
Incussu silicis lumina nos tamen
Monstras saxigeno semine quarere.

Ne nesciret homo spem sibi luminis
In Christi solido corpore conditam,
Qui dici stabilem se voluit petram:
Nostris igniculis vnde genus venit,

* Pingui quos olei rore madentibus
Lychnis aut facibus pascimus aridis,
Quin & fila fauis serpea floreis
Presso melle prius collita fingimus.

* Pinguis

Viuax flamma viget, seu caua testula
Succum linteolo suggerit ebrio,
Seu pinus piceam fert alimoniam,
Seu ceram teretem stuppa calens bibit.

Nectar de liquido vertice feruidum
Guttatim lacrymis stillat * alentibus,
Ambustum quoniam vis facit ignea

* olenti-
bus.

B 4

IMI-

AVR PRVDEN.

Imbrem de madido flere cacumine.
 Splendent ergo tuis muneribus pater
 Flammis mobilibus scilicet atria,
 Absentemq; diem lux agit emula,
 Quam nox cum lacero victa fugit peplo.
 Sed quis non rapidi luminis arduam,
 Manantemque Deo cernat originem?
 Moses nempe Deum spinifero in rubo
 Vidit conspicuo lumine flammeum.
 Felix qui meruit sentibus in sacris
 Cælestis solij visere Principem,
 Iussus nexa pedum vincula soluere,
 Ne sanctum inuolucris pollueret locum.
 Hunc ignem populus sanguinis inclyti
 Maiorum meritis tutus, & impotens,
 Suetus sub dominis viuere barbaris,
 Iam liber sequitur longa per auia:
 Qua gressum tulerant, castraq; cerulea
 Noctis per medium concita mouerant,
 Plebem peruigilem fulgure præuio
 Ducebat radius sole micantior.
 Sed rex Niliaci littoris, inuidi
 Feruens felle, iubet præualidam manum
 In bellum rapidis ire cohortibus,
 Ferratasq; acies clangere classicum.
 Sumunt arma viri, sequè minacibus
 Accingunt gladijs, triste canit tuba.
 Hic fidit iaculis, ille volantia
 Præfigit calamis spicula Gnosijs.
 Densatur cuneis turba pedestribus,

Cur-

CATHEMERINON.

Currus pars, & equos & volucres rotas
 Conscendunt celeres, signaq; bellica
 Prædunt tumidis clara draconibus.

Hinc iam seruitū nescia pristini

Gens Pelusiæcæ vsta vaporibus,
 Tandem purpurei gurgitis hospita
 Rubris littoribus fessa resederat.

Hostis dirus adest cum duce perfido,

Infert & validis prælia viribus:
 Moses porrò suos in mare præcipit
 Constans intrepidus tendere gressibus.

Præbent rupta locum stagna viantibus,

Riparum in faciem peruia, sistitur
 Circumstans vitreis vnda liquoribus,
 Dum plebs sub bifido permeat aquore.

Pubes quinetiam decolor asperis

Irritata odijs, rege sub impio,
 Hebraum sitiens fundere sanguinem
 Audet se pelago credere concauo.

Ibant præcipiti turbins percita

Fluctus per medios agmina regia.
 Sed confusa dehinc vnda reuoluitur
 In semet reuolans gurgite confluo.

Currus tunc, & equos, telaq; naufraga,

Ipsos & proceres, & vaga corpora
 Nigrorum videas nare satellitum,
 Arcis iustitium triste tyrannica.

Quæ tandem poterit lingua retexere

Laudes Christe tuas? qui domitum Pharon
 Plagis multimodis cedere Præsuli.

Cogis iustitia, vindice dextera.

Qui pontum rapidis aestibus inuium
 Persultare vetas, vt refluo in salo
 Securus pateat te duce transitus,
 Et mox vnda rapax vt voret impios.

* cremi Cui ieiuna * via saxa * madentibus
 * loquaci Exundant scatebris, & latices novos
 bus, Fundit scissa silex quæ sitientibus
 Dat potum populis axe sub igneo.

Instar fellis aqua tristifico in lacu
 Fit ligni venia mel velut Atticum.
 Lignum est, quo sapiunt aspera dulcius,
 Nam præfixa cruci spes hominum viget.

Implet castra cibus tunc quoque pinguidus,
 Illabens gelida grandine densius,
 His mensas epulis, hac dape construunt,
 Quam dat sydereo Christus ab æthere.

Nec non imbrifero ventus anhelitu

Crassa nube leues inuehit alites,
 * cõflata. Quæ * difflata in humum cum semel agmina
 Fluxerunt, reduci non reuolant fuga.

Hæc olim patribus præmia contulit

Insignis pietas numinis vnici,
 Cuius subsidio nos quoq; vescimur,
 Pascens dapibus pectora mysticis.

Fessos ille vocat per fræta seculi,

* Iactatas Discissis populum turbinibus regens.
 * Raptatasq; animas mille laboribus

quæ.

Iustorum in patriam scandere præcipit.

Illic purpureis tecta rosarijs

CATHEMERINON.

Omnis fragrat humus, caltaq³ pinguia,
 Et molles violas, & tenues crocos
 Fundit fonticulis vnda fugacibus.
 Illic & gracili balsama furculo
 Desudata fluunt, raraq³ cinnama
 Spirant, & folium, fonte quod abdito
 * Prælabens fluuius portat in exitum.
 Felices animæ præta per herbida
 Concentu parili suaue sonantibus
 Hymnorum modulis dulce canunt melos,
 Calcant & pedibus lilia candidis,
 Sunt & spiritibus sæpe nocentibus
 Pœnarum celebres sub styge feræ,
 Illa nocte sacer qua redyt Deus
 Stagnis ad superos ex Acheronticis,
 Non sicut tenebras de face fulgida
 Surgens Oceano lucifer imbuit,
 Sed terris domini de cruce tristibus
 Maior sole nouum restituens diem.
 Marcent supplicijs tartara mitibus,
 Exultatq³ sui carceris otio
 Umbrarum populus, liber ab ignibus,
 Nec feruent solito flumina sulphure.
 Nos festis trahimus per pia gaudia
 Noctem concilijs, votaq³ prospera
 Certatim vigili congerimus prece,
 Extractoq³ agimus liba sacrario.
 Pendent mobilibus lumina funibus,
 Quæ suffixa micant per laquearia,
 Et de languidulis fota natatibus

Lucem

A V R. P R V D E N.

Lucem perspicuo flamma iacit vitro.
 Credas stelligeram de super aream
 Ornatam geminis stare trionibus,
 Et qua Phosphoreum temo regit iugum
 Passim purpureos spargier hesperos.
 Ores digna Deus, quam tibi roscida
 Noctis principio grex tuus offerat,
 Lucem, qua tribuis nil preciosius,
 Lucem, qua reliqua præmia cernimus.
 Tu lux vera oculis, lux quoq; sensibus,
 Intus tu speculum, tu speculum foris,
 Lumen, quod famulans offero, suscipe,
 Tinctum pacifici chrismat^{is} vnguine.
 Per Christum genitum summe pater tuum,
 In quo visibilis stat tibi gloria,
 Qui noster Dominus, qui tuus vnicus
 Spirat de patrio corde paracletum.
 Per quem splendor, honos, laus, sapientia,
 Maestas, bonitas, & pietas tua
 Regnum continuat numine triplici,
 Texens perpetuis secula seculis.

H Y M N V S A N T E S O M N V M.

Dimetrum Iambicum, Anacreonticū, Catalecti-
 cū, monocolum, tetrastraphū, constans trib⁹ pedi-
 bus, & semipede. Primo enim loco habet Iambum
 vel spondæum promiscuè, secundo iambum, ter-
 tio iambum vel spondæum, hoc modo:

o - o - o - o
 - - o - - - o

Ades pater supreme
 Quem nemo vidit vnquam,

Patris-

CATHEMERINON.

Patrisq³ sermo Chrifte,
Et spiritus benigne.

O trinitatis huius

Vis vna, lumen vnum,
Deus ex Deo perennis;
Deus ex vtroq³ missus.

Fluxit labor diei,
Redit quietis hora,
Blandus sopor vicissim
Fessos relaxat artus.

Mens estuans procellis,
Curisq³ sauciata
Totis bibit medullis
Obliuiale poculum.

Serpit per omne corpus
Lethæa vis, nec vllum
Miseris doloris ægri
Patitur manere sensum.

Lex hæc data est caducis
Deo iubente membris,
Vt temperet laborem
Medicabilis voluptas.

Sed dum pererrat omnes
Quies amica venas,
Pectusq³ feriatum
Placat rigante somno:

Liber vagat per auras.
Rapido vigore sensus,
Variasq³ per figuras
Quæ sunt operta cernit.

Quia

Quia mens soluta curis,
 Cui est origo cælum,
 Purusq; fons ab æthra,
 Iners iacere nescit.

Imitata multiformes
 Facies sibi ipsa fingit,
 Per quas repente currens
 Tenui fruatur actu.

Sed sensa somniantum
 Dispar fatigat horror,
 Nunc splendor intererrat,
 Qui dat futura nosse.

Plerunq; dissipatis
 Mendax imago veris,
 Animos pauore mæstos
 Ambage fallit atra.

Quem rara culpa morum
 Non polluit frequenter,
 Hunc lux serena vibrans
 Res edocet latentes.

Atqui coinquinatum
 Vitijs cor impiauit,
 Lusus pauore multo
 Species videt tremendas.

Hoc patriarcha noster
 Sub carceris catena
 Geminis simul ministris
 Interpres approbauit.

Quorum reuersus vnus
 Dat poculum tyranno,

CATHEMERINON.

*At alterum rapaces
Fixum vorant volucres.*

*Ipsum deinde regem
Perplexa somniantem,
Novit famem futuram
Clausis cauere aceruis.*

*Mox praesul ac tetrarches
Regnum per omne iussus
Sociam tenere virgam,
Dominare sedit aula.*

*O quam profunda iustis
Arcana, per soporem
Aperit tuenda Christus,
Quam clara, quam tacenda.*

*Euangelista summi
Fidissimus magistri,
Signata quae latebant
Nebulis videt remotis,*

*Ipsum tonantis agnum
De cede purpurantem,
Qui conscium futuri
Librum resignat vnus.*

*Huius manum potentem
Gladius perarmat anceps,
Et fulgurans vtring,
Duplicem minatur ictum.*

*Quasitor ille solus
Animaq₃, corporisq₃,
Ensisq₃, bis timendus
Prima ac secunda mors est,*

Idem tamen benignus

Vltor

Vltor retundit iram,
 Paucosq; non piorum
 Patitur perire in auum.

Huic inclytus perenne
 Tribuit pater tribunal,
 Hunc obtinere iussit
 Nomen, super omne nomen.

Hic præpotens cruenti
 Extinctor Antichristi,
 Qui de furente monstro
 Pulchrum refert trophaum.

Quam bestiam rapacem,
 Populosq; deuorantem,
 Quam sanguinis charybdim,
 Ioannes execratur.

Hac nempe, que sacratum
 Præferre nomen ausa est,
 Imam petit gehennam,
 Christo perempta vero.

Tali sopore iustus
 Mentem relaxat heros,
 Vt spiritu sagaci
 Cælum peragret omne.

Nos nil meremur horum,
 Quos creber implet error,
 Concreta quos malarum
 Vitiat cupido rerum.

Sat est quiete dulci
 Fessum fouere corpus:
 Sat, si nihil sinistrum

Vane

CATHEMERINON.

Vana ninentur vmbra:

Cultor Dei memento

Te fontis, & lauacri

Rorem subisse sanctum,

Te chrismate * innotatum.

* ianoua
tum.

Fac cum vocante somno

Castum petis cubile,

Frontem, locumq; cordis

Crucis figura signet.

Crux pellit omne crimen,

Fugiunt crucem tenebra,

Tali dicata signo

Mens fluctuare nescit.

Procul o procul vagantum

Portenta somniorum,

Procul esto peruicaci

Præstigiator astu.

O tortuose serpens,

Qui mille per meandros,

Fraudesq; flexuosas

Agitas quiet a corda.

Discede, Christus hic est,

Hic Christus est, liqueſce,

Signum, quod ipse nosti,

Damnat tuam cateruam.

Corpus licet fatiscens

Iaceat recline paulum,

Christum tamen sub ipſo

Meditabimur ſopore.

C

HYM.

AVR. PRVDEN.
HYMNVS IEIVNAN-
TIVM.

Carmen monocolon iambicum senariū, acatale-
cticū, locis imparibus habens Spondeum, Ana-
pæstum, Iambum, Tribraichum: Paribus verò
Iambum, & nonnunquam Anapæstum. Ei⁹ spe-
cimen, si voles, licebit mutuari ex primo hym-
no: Senex fidelis.

O Nazarene dux Bethlem, verbum patris,
Quem partus a'ui virginalis protulit,
Adesto castis Chryste parsimonijis,
Festumq₃ nostrum rex serenus aspice,
Ieiuniorum dum litamus victimam.

viuidi
Nihil hoc profectò purius mysterio,
Quo fibra cordis expiatur * liuidi,
Intemperata quo domantur viscera
Aruina, putrem ne resudans crapulam
Obstrangulat & mentis ingenium premat.

Hinc subiungatur luxus, & turpis gula,
Vini atq₃ somni degener socordia,
Libido sordens, inuerecundus lepos,
Variæq₃ pestes languidorum sensuum,
* Partam * Partam subacta disciplinam sentiunt.

Nam si licenter diffluens potu, & cibo,
Ieiuna ritè membra non coërceas,
Sequitur, frequenti marcida oblectamine,
Scintilla mentis vt tepescat nobilis,
Animusq₃ pigris stertat vt præcordijs.
Frenentur ergo corporum cupidines,
Deterfa vt intus emicet prudentia,
Sic excitato perspicax acumine,

Liber-

CATHEMERINON:

Liberq³ flatu laxiore spiritus
Rerum parentem rectius precabitur.

Heli³ tali creuit obseruantia

Vetus sacerdos, ruris hospes aridi,
Fragore ab omni quem remotum & segregem
Spreuisse tradunt criminum frequentiam,
Casto fruente Syrtium silentio.

Sed mox in auras igneis iugalibus,

Curruq³ raptus enolauit prepeti,
Ne de propinquo sordium contagio
Dirus quietum mundus afflaret virum,
Olim probatis inclytum ieiunijs.

Non ante cæli principem septemplicis

Moses tremendi fidus interpres throni
Potuit videre, quam decem recursibus
Quater volutis sol peragrans sydera
Omni carentem cerneret substantia.

Victus precantis solus in lacrymis fuit,

Nam flendo pernox, irrigatum puluerem
Humi madentis ore pressit cernuo,
Donec loquentis voce perstrictus Dei,
Expauit ignem non ferendum visibus.

Ioannes huius artis haud minus potens,

Dei perennis præcucurrit filium,
Curuos viarum qui retorsit tramites,
Et flexuosa corrigens dispendia,
Dedit sequendam calle recto lineam.

Hanc obsequelam præparabat nuntius

Mox affuturo construens iter Deo,
Cliuosa planis, confragosa vt lenibus

Conuerterentur, ne ué quicquam deuium
Illapsa terris inueniret veritas.

Non vsitatis ortus hic natalibus,
Oblita lactis iam vieto in pectore
Matris tetendit serus infans vbera,
Nec ante partu de senili effusus est,
Quàm predicaret virginem plenam Deo.

Post in patentes ille solitudines,
Amictus hirtus bestiarum pellibus,
Setisue tectus, hispida & lanugine,
Seceſſit, horrens inquinari, & pollui
Contaminatis oppidorum moribus.

Illic dicata parcus abſtinentia
Potum, cibumq; vir ſeuera industria
In vsq; ſerum reſpuebat veſperum,
Parum locuſtis & fauorum agreſtium
Liquore paſtum corpori ſuetus dare.

Hortator ille primus, & doctor noua
Fuit ſalutis, nam ſacrato in flumine
Veterum piatas lauit errorum notas,
Sed tincta poſtquam membra defecauerat,
Cælo refulgens inſtuebatur ſpiritus.

Hoc ex lauacro labe dempta criminum,
Ibant renati non ſecus, quàm ſi rudis
Auri recocta vena pulchrum ſplendeat,
Micet metalli ſiue lux argentei,
Sudum polito prænitenſ purgamine.

Referre priſci ſtemma nunc ieiunij
Libet, fideli proditum volumine,
Vt diruenda ciuitatis incolis

C A T H E M E R I N O N.

Fulmen benigni mansuefactum patris
 Piè repressis ignibus pepercerit.
 Gens insolenti præpotens iactantia
 Pollebat olim, quam fluentem nequiter
 Corrupta vulgo soluerat lasciuiâ,
 Et inde bruto contumax fastidio,
 Cultum superni negligebat numinis.
 Offensa tandem iugis indulgentiæ
 Censura, iustis excitator motibus,
 Dextram per armat rhompheali incendio,
 Nimbos crepantes, & fragosos turbines
 Vibrans, tonantum nube flammaram quatit.
 Sed pœnitendi dum datur diecula,
 Si fortè vellent improbam libidinem,
 Veteresq; nugas condomare, ac frangere,
 Suspendit ictum terror exorabilis,
 Paulumq; dicta substitit sententiâ.
 Ionam Prophetam mitis ultor excitat,
 Pœnæ imminentis iret vt prænuntius:
 Sed nosset ille cum minacem iudicem
 Seruare malle, quàm ferire, ac plectere,
 Tectam latenter vertit in Tharfos fugam.
 Celsam paratis pontibus scandit ratem,
 Vdo reuinctâ fune puppis soluitur.
 Itur per altum, fit procellosum mare,
 Tum causa tanti queritur periculi,
 Sors in fugacem missa vatem decidit.
 Iussus perire solus è cunctis reus,
 Cuius voluta crimen Vrna expresserat,
 Præceps rotatur, & profundo immergitur,

A V R. P R V D E N.

Exceptus inde belluinis faucibus,
Alui capacis viuus hauritur specu.

Transmissa raptim praeda, cassos dentium
Eludit ictus, incruentam transuolans
Impune linguam: ne retentam mordicus
Offam molares dissecarent * viuidi,
Os omne transit, & palatum praeterit,
Ternis dierum, ac noctium processibus
Mansit ferino deuoratus gutture,
Errabat illic per latebras viscerum,
Ventris recessus circumibat tortiles
Anhelus, extis intus astuantibus.

*Vuidi.

Intactus ex in tertia noctis vice,
Monstri vomentis pellitur singultibus,
Qua murmuranti sine fluctus frangitur,
Salsosq; candens spuma tundit pumices,
Ructatus exit, sequae seruatum stupet.
In Niniuitas se coactus percito
Gressu reflectit, quos vt increpauerat
Pudenda Censor imputans opprobria,
Impendet, inquit, ira summi vindicis,
Vrbemq; flamma mox cremabit, credite.

Apicem deinceps ardui montis petit,
Visurus inde conglobatum turbida
Fumum ruinae, cladis & dira struem,
Tectus flagellis multimodi germinis,
Nata & repente persuens umbraculo.
Sed moesta postquam ciuitas vulnus noui
Hausit doloris, heu supremum palpit at,
Cursant per ampla congregatim moenia

plebs,

C A T H E M E R I N O N .

Plebs & senatus, omnis etas ciuium,
 Pallens iuuentus, eulantes fœminæ.
 Placet siementem publicis ieiunijs
 Placare Christum, mos edendi spernitur:
 Glaucos amictus induit monilibus
 Matrôna demptis, proq; gemma, & serico
 Crinem fluentem sordibus spargit cinis.
 Squalent recincta veste pullati patres,
 Setasq; plangens turba sumit textiles,
 Impexa villis virgo bestialibus,
 Nigrante vultum contegit velamine,
 Iacens harenis & puer prouoluitur.
 Rex ipse, Coos astuantem murices
 Lana reuulsa dissipabat fibula
 Gemmas virentes, & lapillos sutiles,
 Insigne frontis exuebat vinculum
 Turpi capillos impeditus puluere:
 Nullus bibendi, nemo vescendi memor,
 Ieiuna mensas pubes omnis liquecat,
 Quin & negato lacte vagientium
 Fletu madescunt paruulorum cunula,
 Succum papilla parca nutrix denegat.
 Greges & ipsos claudit armentalium
 Solers virorum cura, ne vagum pecus
 Contingat ore rorulenta gramina,
 Potum strepentis neve fontis hauriat,
 Vacuis querela personant præsepibus.
 Mollitus his, & talibus, breuem Deus
 Iram refrenat, temperans oraculum,
 * Prosper sinistrum, prona nam clementia

* Propere.
re.

AVR. PRVDEN.

Haud difficulter supplicem mortalium
 Soluit reatum, sitq; faulrix flentium.
 Sed cur vetustæ gentis exemplum loquor?
 Prædem caducis cum grauatæ artubus
 Insus dicato corde ieiunauerit,
 Prænuncupatus ore qui prophético
 Emanuel est, siue nobiscum Deus.
 Qui corpus istud molle naturaliter
 Captumq; laxo sub voluptatum iugo,
 Virtutis arcta lege fecit liberum:
 Emancipator seruentis plasmatis,
 Regnantis ante victor & cupidinis.
 In hospitali namq; secretus loco
 Quinis diebus octies labentibus,
 Nullam ciborum vindicauit gratiam,
 Firmans salubri scilicet ieiunio
 Vas appetendis imbecillum gaudijs.
 Miratus hostis posse limum tabidum
 Tantum laboris sustinere, ac perpeti,
 Explorat arte sciscitator callida
 Deusne membris sit receptus terreis;
 Sed increpata fraude, post tergum ruit.
 Hoc nos sequamur quisq; nunc pro viribus,
 Quod consecrati tu magister dogmatis
 Tuis dedisti Christe sectatoribus,
 Vt cum vorandi vicerit libidinem,
 Latè triumphet Imperator spiritus.
 Hoc est quod atri liuor hostis inuidet,
 Mundi poli q; quod gubernator probat,
 Altaris aram quod facit placabilem,

Quod

CATHEMERINON.

Quod dormientis excitat cordis fidem,
Quod limat agram pectorum rubiginem.

Perfusa non sic annæ flamma extinguitur,
Nec sic calente sole tabescunt niues,
Ut turbidarum scabra culparum seges
Vanescit almo trita sub ieiunio,
Si blanda semper misceatur largitas.

Est quippe & illud grande virtutis genus,
Operire nudos, indigentes pascere,
Opem benignam ferre supplicantibus,
Vnam, paremque sortis humana vicem
Inter potentes atque egenas ducere.

Satis beatus quisque dextram porrigit,
Laudis rapacem, prodigam pecuniæ,
Cuius sinistra dulce factum nesciat,
Illum perennes protinus complet opes,
Ditatque fructus fenerantem centuplex.

HYMNVS POST IE-
I V N I V M,

Carmen Sapphicū, Endecasyllabum, constans Tro-
chæo, Spōdæo, dactylo, & duobus Trochæis hoc
modo:

- 0 - - 0 0 - 0 - 0

Quartus verò quisque Adonius est, constans Dactylo
& Spōdæo, hoc modo:

- 0 0 - -

CHRISTE seruatorum regimen tuorum,
Mollibus qui nos moderans habenis,
Leniter frenas, facilique septos
Lege cœrces.

C S

Ipsæ

A V R. P R V D E N T.

Ipse cum portans onus impeditum
Corporis, duros tuleris labores,
Maior exemplis, famulos remisso

Dogmate palpas.

Nona summissum rotat hora solem,
Partibus vix dum tribu. euolutis,
Quarta de uexo superest in axe

Portio lucis.

Nos breuis voti dape vindicata
Soluimus festum, fruimurq; mensis
Affatim plenis, quibus imbuatur

Prona voluptas.

Tantus aeterni fauor est magistri,
Doctor indulgens ita nos amico
Lactat hortatu, leuis obsequela ut

Mulceat artus.

Addit & nequis velit inuenusto
Sordibus cultu lacerare frontem,
Sed decus vultus, capitisq; pexum

Comat honorem.

Terge ieiunans, ait, omne corpus,
Neve subducto faciem rubore
Luteus tingat color, aut notetur

Pallor in ore.

Rectius lato tegimus pudore
Quicquid ad cultum patris exhibemus,
Cernit occultum Deus, & latentem

Munere donat.

Ille ouem morbo residem, gregiq;
Perditam * sanat, male dissipantem

* Sano.

Vellus

CATHEMERINON.

Vellus affixis vepribus per hirta

Deuia syluae.

Impiger pastor reuocat, lupisq;

Gestat exclusis humeros grauatus,

Inde purgatam reuehens aprico

Reddit ouili.

Reddit & pratis, viridiq; campo

Vibrat * implexis vbi nulla lappis

Spina, nec germen sudibus perarmat

Carduus horrens:

Sed frequens palmis nemus, & reflexa

Vernat herbarum coma, tum perennis

Gurgitem viuus vitreum fluentis

Laurus obumbrat.

Hisce pro donis tibi fide pastor,

Seruitus quam poterit rependi?

Nulla compensant pretium salutis

Vota precantum.

Quamlibet spreto sine more pastu

Sponte confectos tenuemur artus,

Teq; contemptis epulis rogemus

Nocte, dieq;.

Vincitur semper minor obsequentum

Cura, nec munus genitoris aequat,

Frangit & cratem luteam laboris

Grandior vsus.

Ergo ne limum fragilem soluta

Deserant vires, & aquosus albis

Humor in venis dominetur, agrum

Corpus eneruans:

* Impe-
xis.

LXXX,

A V R. P R V D E N.

Laxus, ac liber modus abstinendi
 Ponitur cunctis, neq; nos seuerus
 Terror impellit, sua queng; cogit
 Velle potestas.

Sufficit quicquid facias vocato,
 Numinis nutu prius inchoare,
 Siue tu mensam* renuas, cibum ve
 Sumere tentes.

* reno-
 uas.

Annuat dexter Deus, & secundo
 Prosperat vultu velut hoc salubre
 Eidimus nobis fore, quod dicatas
 Carpinus escas.

Sit bonum supplex precor, & medelam
 Conferat membris, animumq; pascat
 Sparsus in venas cibus obsecrantum
 Christicolarum.

H Y M N V S O M N I H O R A.

Carmen Trochaicum, tetrametrum, monocolon,
 tristrophon, catalecticum: Paribus locis habet
 Trochæum, Spondæum, & nonnunquam Ana-
 pæstum: Imparibus Trochæum, Tribrachum, &
 Dactylum, hoc modo:

- u ^ - - u - - u - u - u u

D A p u e r p l e c t r u m, c h o r e i s v t c a n a m f i d e l i b u s,
 Dulce carmen, & melodiu. gesta Christi insignia,
 Hūc canæna nostra solū pangat, hūc laudet lyra.
 Christus est, quem rex sacerdos ad futurū protinus
 Insulatus concinebat voce, chorda, & tympano,
 Spiritum cælo influentem per medullas hauriēs.
 F A c t a n o s e t i a m p r o b a t a p a n g i m u s m i r a c u l a,
 Testis est orbis, nec ipsa terra, quod vidit, negat,

Com-

CATHEMERINON.

Comminus Deum docendis proditū mortalibus.
 Corde natus ex parentis, ante mundi exordium,
 Alpha & ω cognominatur, ipse fons, & clausula
 Omniū, quæ sunt, fuerunt, quæq; post futura sūt.
 Ipse iussit, & creata, dixit ipse, & facta sunt,
 Terra, cælum, fossa ponti, trina rerū machina,
 Quæq; in his vigent sub alto solis, & Luna globo.
 Corporis formam caduci, membra morti obnoxia
 Induit, ne gens periret primoplasti ex germine,
 Merferat quem lex profundo noxialis tartaro.
 O beatus ortus ille, virgo cum puerpera
 Edidit nostram salutem, fœta sancto spiritu.
 Et puer redemptor orbis os sacratum protulit.
 Psallat altitudo cœli, psallant te omnes Angeli,
 Quicquid est virtutis vsquã psallat in laudē Dei:
 Nulla linguarum silescat, vox & omnis cōsonet.
 Ecce quem vates vetustis concinebant seculis,
 Quē prophetarum fideles pagina sponponderant,
 Emicat, promissus olim, cuncta collaudent eum.
 Cantharis infusa lymphæ fit falernum nobile,
 Nuntiat vinum minister esse promptū ex hydra,
 Ipse rex sapore tinctis obstupescit poculis.
 Membra morbis vlcerosa, viscerum putredines
 Mādo, vt abluatur, inquit, sit ratū quod iusserat,
 Turgidam cutem repurgant* vulnerum piamina. * vlcera
 Tum perennibus tenebris iam sepulta lumina
 Illinis limo salubri, sacri & oris nectare,
 Mox apertis hac medela lux reducta est orbib:
 Increpas ventum furētem quod procellis tristibus,
 Vertat equor fundo ab imo, vexet & vagam ratē:
 Ille

AVR. PRVDENT.

Ille iussis obsecundat mitis vnda sternitur.
Extimum vestis sacrata furtim mulier attigit,
 Protinus salus secuta est, ora pallor deserit,
 Sistitur riuus, cruore qui fluebat perpeti.
Exitu dulcis iuuentæ raptum ephæbum viderat,
 Orba quem mater supremis funerabat fletibus:
 Surge dixit, ille surgit, matri & astās redditur.
Sole iam quarto carentē, iam sepulchro absconditum
 Lazarum iubet vigere reddito spiramine,
 Fœtidum iecur reductus rursus intrat halitus.
Ambulat per stagna pōti, summa calcat fluctuum,
 Mobilis liquor profundi pendulam præstat viā,
 Nec fatiscit vnda sanctis pressa sub vestigijs.
Suetus antro bustiali sub catenis si endere,
 Mentis impos efferatis percitus furoribus
 Profilit, ruitq; supplex Christū adesse vt sēserat.
Pulsa pestis lubricorum milleformis demonum,
 Corripit gregis suilli sordida spurcamina,
 Seq; nigris mergit vndis, vt pecus lymphaticū.
Quinq; panibus peresis, & gemellis piscibus,
 Affatim referta iam sunt accubantum millia
 Fertiq; qualis ter quaternis ferculorū fragmina.
Tu cibus, panisq; noster, tu perennis suauitas,
 Nescit esurire in æquum qui tuam sumit dapem,
 Nec lacunam ventris implet, sed fouet vitalia.
Clausus aurium meatus, & sonorum nescius,
 Purgat ad p̄cepta Christi crassa quæq; obstacula,
 Vocibus capax fruendis, ac susurris peruius.
Omnis ægritudo cedit, languor omnis pellitur,
 Lingua fatur, quam veterna vinxerat silentia,
 Gestat

CATHERMERINON.

Gestat & suum per urbem latus ager lectulum.

Quin & ipsum, ne salutis inferi expertes forent,
Tartarum benignus intrat, fracta cedit ianua,
Vectibus cadit reuulsus cardo dissolubilis.

Illam prompta ad irruentes ad reuertentes tenax,
Obice extrorsum repulso porta reddit mortuos;
Lege versa, & limen atrū iam recalcādū patet.

Sed Deus dum luce fulua mortis antra illuminat,
Dum stupentibus tenebris candidū præstat diē,
Tristia squalentis athra palluerunt sydera.

Sol refugit, & lugubri sordibus ferrugine
Igneum reliquit axem, se q̄, mœrens abdidit,
Fertur horruisse mundus noctis aeterna chaos.

Solue vocē mens sonoram, solue linguam mobilem,
Dic trophaum passionis, dic triumphalē crucem,
Pange vexillum notatis quod refulget frontib.

O nouum * cade stupenda vulneris miraculum,
Hinc cruoris fluxit vnda, lympha parte ex altera:
Lympha nēpe dat lauacrū, tū corona ex sanguine
Vidit anguis immolatā corporis sacri hostiā, (est.
Vidit & fellis perusti, mox venenum perdidit,
Saucius dolore multo colla fractus sibilat.

* Cædis
stupēdæ.

Quid tibi, prophane serpens, profuit rebus nouis
Plasma primum perculisse versipelli * astutia?
Diluit culpam recepto forma mortalis Deo.

* Hortā-
minc.

Ad breuem se mortis vsum dux salutis dedit,
Mortuos q̄, olim sepultos vt redire insuesceret,
Dissolutis pristinorum vinculis peccaminum.
Hunc patres, sancti q̄, multi conditorem prauum
Iam reuertentem secuti, tertio domum die

Carnis

A V R. P R V D E N.

Carnis indumenta sumunt, e q₃ bustis prodeunt.
Cernerēs coire membra de fauillis aridis,
Frigidum venis resumptis puluerem tepescere,
Ossa, neruos, ac medullas glutino cutis tegi.
Post vt occasum resoluit vita, & hominem reddidit,
Arduum tribunal alti victor ascendit patris,
Inclytam cælo reportans Passionis gloriam.
Maçte iudex mortuorum, maçte rex viuentium,
Dexter in parentis arce qui cluis virtutibus,
Omnium venturus inde iustus vltor criminum.
Te senes, & te iuuentus, paruulorum te chorus,
Turba matrum, virginumq₃ simplices puellula,
Voce concordēs pudicis perstrepat con cētibus,
Fluminum lapsus, & vnda, littorum crepidines,
Imber, æstus, nix, pruina, sylua, et aura, nox, dies,
Omnibus te concelebrent seculorum seculis.

H Y M N V S I N E X E Q V I I S
 Defunctorum.

Carmen monocolon, Anapæsticum, dimetrum,
 Catalecticum, constat tribus Anapæstis & syl-
 laba: Quamuis Prudentius promiscuè duabus
 prioribus sedibus Anapæsto & Spondæo utatur,
 tertiã verò Anapæsto est peculiaris, hoc
 modo.

uu- uu- uu- "

Deus ignee fons animarum,
Duo qui socians elementa,
Viuum simul, ac moribundum
Hominem pater effigisti:
Tua sunt, tua rector vtraq₃,
Tibi copula iungitur horum,

Tibi

CATHEMERINON.

Tibi dum vegetata coherent,
 Animus simul & caro viuit.

Rescissa sed ista seorsum

Soluunt hominem perimuntq;

Humus excipit arida corpus,

Anima rapit aura liquorem.

Quia cuncta creat a necesse est

Labefacta senescere tandem,

Compactaq; dissociari,

Et dissona tecta retexi.

Hanc tu Deus optime mortem

Famulis abolere paratus,

Iter inuiolabile monstrans,

Quo perdit a membra resurgant.

Vt dum generosa caducis,

Ceu carcere clausa ligantur,

Pars illa potentior extet,

Que germen ab athere traxit.

Si terrea fortè voluntas

Luteum sapit; & graue captat;

Animus quoq; pondere victus,

Sequitur sua membra deorsum.

At si generis memor ignis

Contagia* nigra recuset:

Vehit hospita viscera secum,

Pariterq; reportat ad astra.

Nam quod requiescere corpus

Vacuum sine mente videmus,

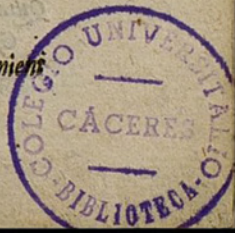
Spatium breue restat, vt alti

Repetat collegia sensus.

D

Veniens

* pigra.

Venient citò secula, cum iam
 Socius calor ossa reuisit,
 Animataq; sanguine viuò
 Habitacula pristina gestet.

Quae pigra cadauera pridem
 Tumulis putrefacta iacebant,
 Volucres rapiuntur in auras,
 Animas comitata priores.

Hinc maxima cura sepulchris
 Impenditur, hinc resolutos
 Honor vltimus accipit artus,
 Et funeris ambitus ornat.

Candore nitentia claro
 Pratendere lintea mos est,
 Aspersaq; myrrha Sabæo
 Corpus medicamine seruat.

Quidnam sibi saxa cauata?
 Quid pulchra volūt monumēta?
 Nisi quod res creditur illis
 Non mortua sed data somno?

Hoc prouida Christicolarum
 Pietas studet, vipote credens
 Fore protinus omnia viua,
 Quae nunc gelidus sopor vrget.

Qui iacta cadauera passim
 Miserans tegit aggere terra
 Opus exhibet ille benignum
 Christo pius omnipotenti.

Quia lex eadem monet omnes
 Genitum dare sorte sub vna;

Cognat.

CATHEMERINON:

Cognatâq; funera nobis
Aliena in morte dolere.

Sancti sator ille Tobiaë,
Sacer ac venerabilis heros;
Dapibus iam ritè paratis
Ius prætulit exequiarum.

Iam stantibus ille ministris,
Cyathos & fercula liquit;
Studioq; accinctus humandi,
Fletu dedit ossa sepulchro.

Veniunt mox præmia cælo,
Preciumq; rependitur ingens;
Nam lumina nescia solis
Deus illita felle serenat.

Iam tunc docuit pater orbis
Quàm sit rationis egena,
Mordax, & amara medela.
Cum lux animum noua vexat:

Docuit quoq; non prius vllum
Cælestia cernere regna,
Quàm nocte & vulnere tristi
Tolerauerit aspera mundi.

Mors ipsa be atior inde est,
Quod per cruciamina lethi
Via panditur ardua iustis,
Et ad astra doloribus itur.

Sic corpora mortificata
Redeunt melioribus annis,
Nec post obitum recalescens
Compago fatiscere nouit.

Hæc quæ modo pallida tabo
 Color albidus inficit ora,
 Tunc flore venustior omni,
 Sanguis cute tinget amœna.

Nam nullâ deinde senectus
 Frontis decus inuida carpet,
 Macies neq; sicca lacertos
 Succo tenuabit adeso.

Morbis quoq; pestifer artus
 Qui nunc populatur anhelos,
 Sua tunc tormenta resudans
 Luet inter vincula mille.

Hunc eminus aere ab alto
 Victrix caro iamq; perennis
 Cernet sine fine gementem
 Quos mouerat ipse dolores.

Quid turba superstes inepta
 * Clangens vlulamina miscet?
 Cur tam bene condita iura,
 Luctu dolor arguit amens?

Iam mœsta quiesce querela,
 Lacrymas suspendite matres,
 Nullus sua pignora plangat,
 Mors hæc reparatio vitæ est.

Sic semina sicca virescunt
 Iam mortuâ, iamq; sepulta,
 Quæ reddita cespite ab imo
 Veteres meditantur aristas.
 Nunc suscipe terra fouendum,
 Gremioq; hunc concipe molli,

CATHEMERINON.

Homini tibi membra sequestro,
Generosa & fragmina credo.

Anima fuit hac domus olim
Factoris ab ore creata,
Feruens habitauit in istis
Sapientia principe Christo.

Tu depositum tege corpus,
Non immemor ille requiret
Sua munera fictor, & autor,
Propriūq; enigmata vultus.

Veniant modo tempora iusta,
Cum spem Deus impleat omnem,
Reddas patefacta necesse est,
Qualem tibi trado figuram.

Non, si cariosa vetustas
Dissoluerit ossa fauillis,
Fueritq; cinisculus arens,
Minimi mensura pugilli:

Nec si vaga * flumina, & auræ
Vacuum per inane volantes,
Tulerint cum puluere neruos,
Hominem perijsse licebit.

* flami-
na.

Sed dum resolubile corpus
Reuocas Deus, atq; reformas,
Quanam regione iubebis
Animam requiescere puram?

Gremio senis abdita sancti
Recubabit, vt illa Lazari,
Quem floribus vndiq; septum
Diues procul aspicit ardens.

Sequimur tua dicta redemptor,
 Quibus atra è morte triumphans,
 Tua per vestigia mandas
 Socium crucis ire latronem.

Patet ecce fidelibus ampli
 Via lucida iam paradisi,
 Licet & nemus illud adire,
 Homini quod ademerat anguis.

* Illic. * Illud, precor optime ductor,
 Famulam tibi precipe mentem
 Gemtali in sede sacrari,
 Quam liquerat exul, & errans.

Nos tecta fouebimus ossa
 Violis, & fronde frequenti,
 Titulumq; & frigida saxa
 Liquido spargemus odore.

HYMNVS OCTAVO

Calendas Ianuarias.

Carmen Iambicum, dimetrum, Acatalecticum, recipiens locis imparibus Spondeum, & nonnunquam Anapestum: paribus verò Iambum, hoc modo:

o - o - - - o -

QVID est quod arctum circulum
 Sol iam recurrens deserit?
 Christus ne terris nascitur,
 Qui lucis auget tramitem?
 Heu quàm fugacem gratiam
 Festina voluebat dies,

Quàm

ATHEMERINON.

Quàm penè subductam facem.

Sensim recisa exinxerat.

Coelum * nitescat latius,

* Gratetur & gaudens humus,

Scandit gradatim denuo

Iubar priores lineas.

Emerge dulcis pufio,

Quem matris edit castitas,

Parens & expers coniugis

Mediator, & duplex genus.

Ex ore quamlibet patris

Sis ortus, & verbo editus,

Tamen paterno in pectore

Sophia callebas prius.

Que prompta coelum condidit,

* Coelum, diemq; & cetera,

Virtute verbi effecta sunt

Hac cuncta: nam verbum Deus.

Sed ordinatis saeculis,

Rerumq; digesto statu,

Fundator ipse & artifex

Permansit in patris sinu.

Donec rotata annalium

Transuoluerentur millia,

Atq; ipse peccantem diu

Dignatus orbem viseret.

Nam caeca vis mortalium

Venerans inanes nanias,

Vel era, vel saxa algida,

Vel ligna credebat Deum.

* Erasini
tescit.

* & gra-
tatur.

* Eras.
noctem.

Hac dum sequuntur, perfidi
 Prædonis in ius venerant,
 Et mancipatum fumido
 Vitam barathro immerferant.

Stragem sed istam non tulit
 Christus cadentum gentium,
 Impune ne forsan sui
 Patris periret fabrica.

Mortale corpus induit,
 Ut excitato corpore
 Mortis catenam frangeret,
 Hominemq; portaret patri.

Hic ille natalis dies,

Quo te creator arduus

* Eras. a-
 nimavit
 & limo
 induit.

* Spiravit, & limo indidit,
 Sermone carnem glutinans.

Sentis ne virgo nobilis,
 Matura per fastidia
 Pudoris intactum decus
 Honore partus crescere?

O quanta rerum gaudia
 Aluis pudica continet,
 Ex qua nouellum seculum
 Procedit, & lux aurea.

Vagitus ille exordium

* protu-
 lit.

Vernantis orbis * pradiidit,
 Nam tunc renatus sordidum
 Mundus veternum depulit.

Sparsisse tellurem reor

Rus omne densis floribus,

CATHEMERINON.

Ipsaſq; harenas Syrtium
Fragraſſe nardo, & nectare.

Te cuncta naſcentem puer
Sensere dura & barbara,
Victuſq; ſaxorum rigor
Obduxit herbam cotibus.

Iam mella de ſcopulis fluunt,
Iam ſtillat ilex arido
Sudans amomum ſtipite,
Iam ſunt myricis baſama.

O ſancta præſepis tua
Aeternæ rex cunabula,
Populiſq; per ſæclum ſacra,
Mutis & ipſis credita.

Adorat hæc brutum pecus,
Indocta turba ſcilicet,
Adorat excors natio,
Vis cuius in paſtu ſita eſt.

Sed cum fideli ſpiritu
Concurrat ad præſepia
Pagana gens, & quadrupes,
Sapiatq; quod brutum fuit,

Negat patrum proſapia,
Peroſa præſentem Deum,
Credas venenis ebriam
Furiſſe lymphatam rapi.

Quid prona per ſcelus ruiſ?
Agnosce ſi quicquam tibi
Mentis reſedit integra,
Ducem tuorum principum,

D. S

HUNG

Hunc quem latebra & obstetrix,
 Et virgo foeta, & cunula
 Et imbecilla infantia,
 Regem dederunt gentibus.

Peccator intueberis
 Celsum coruscis nubibus,
 Deiectus ipse & irritis
 Plangens reatum fletibus.

Cum vasta signum buccina
 Terris cremandis miserit,
 Et scissus axis cardinem
 Mundi ruentis soluerit.

Insignis ipse, & praeeminens
 Meritis rependet congrua,
 His lucis vsum perpetis,
 Illis gehennam & tartarum.

Iudaea tunc fulmen crucis,
 Experta, qui sit senties,
 Quem te furoris * praesule
 Mors hausit, & mox reddidit.

*praesidi

HYMNVS EPIPHANIAE.

Ratio carminis huius conuenit
 cum superiori.

Quicumq; Christum quaeritis,
 Oculos in altum tollite,
 Illic licebit visere
 Signum perennis gloria.
 Hac stella, quae solis rotam
 Vincit decore, ac lumine,
 Venisse terris nuntiat

Cum

CATHEMERINON,

Cum carne terrestri Deum,

Non illa seruit noctibus,

Secuta lunam menstruam:

Sed sola cælum possidens,

Cursum dierum temperat.

Arctoa quamuis sydera

In se retortis motibus

Obire nolint, attamen

Plerumq³ sub nimbis latent.

Hoc sidus æternum manet,

Hæc stella nunquam mergitur,

Nec nubis occursum abditæ.

Obumbrat obductam facem.

Tristis cometa intercitat,

Et si quod astrum Sirio

Feruet vapore, iam Dei

Sub luce destructum cadat.

En Perfici ex orbis sinu,

Sol vnde sumit ianuam,

Cernunt periti interpretes

Regale vexillum Magi.

Quod ut refulsit, ceteri

Cesere signorum globi,

Nec pulcher est ausus suam

Conferre * formam lucifer.

Quis iste tantus, inquit,

Regnator, astris imperans,

Quem sic tremunt cælestia,

Cui lux & æthra inserviunt?

Illustre quidam cernimus,

* flammâ

Quod

Quod nesciat finem pati,
 Sublime, celsum, interminum,
 Antiquum celo, & Chao.

Hic ille rex est gentium,
 Populiq³ rex Iudaici,
 Promissus Abraha patri,
 Eiusq³ in avum semini.

Aequanda nam stellis sua
 Cognouit olim germina,
 Primus sator credentium,
 Nati immolator vnici.

Iam flos subit Dauidicus
 Radice Iessae editus,
 Sceptriq³ per virgam virens,
 Rerum cacumen occupat.

Exin sequuntur perciti
 Fixis in altum vultibus,
 Qua stella sulcum traxerat,
 Claramq³ signabat viam.

Sed verticem pueri supra
 Signum pependit imminens,
 Pronaq³ submissum face
 Caput sacratum prodidit.

Videre quod postquam Magi,
 Eoa promunt munera,
 Stratiq³ votis offerunt
 Thus, myrrham, & aurum regium.

Agnosce clara insignia
 Virtutis, ac regni tui,
 Puer o, cui trinam pater

CATHEMERINON.

Prædestinauit indolem.

Regem, Deumq³ adnuntiant,
 Thesaurus, & * flagrans odor
 Thuris Sabæi, ac myrrheus
 Puluis sepulchrum prædocet.

* fragrãa

Hoc est sepulchrum quo Deus
 Dum corpus extingui sinit,
 Atq³ id sepultum suscit at,
 Mortis refregit carcerem.

O sola magnarum urbium
 Maior Bethlem, cui contigit
 Ducem salutis cœlitus
 Incorporatum gignere.

Altrice te summo patri
 Heres creatur vnicus,
 Homo ex tonantis spiritu,
 Idemq³ sub membris Deus.

Hunc & prophetis testibus,
 Isidemq³ signatoribus,
 Testator, & sator iubet
 Adire regnum, & cernere.

Regnum quod ambit omnia
 Dia, & marina, & terrea
 A solis ortu ad exitum,
 Et tartara, & cœlum supra.

Audit tyrannus anxius
 Adesse regum principem,
 Qui noimen Israël regat,
 Teneatq³ Dauid regiam:
 Exclamat amens nuntio,

SUC

Successor instat, pellimur,

*Eras.fer
rū cor sa
telles ri-
pc.

*Satelles i, ferrum rape,
Perfunde cunas sanguine.

Mas omnis infans occidat,

Scrutare nutricum sinus;

Interq; materna vbera

Ensem cruentet pufio.

Suspecta per Bethlem mihi

Puerperarum est omnium

Fraus, nequa furtim subtrahat

Prolem virilis indolis.

Transfigit ergo carnifex

Mucrone districto furens

Effusa nuper corpora,

Animasq; rimatur nouas.

Locum minutis artubus

Vix interemptor inuenit;

Quo plaga descendat patens;

Iuguloq; maior pugio est.

O barbarum spectaculum,

Illisa ceruix cautibus

Spargit cerebrum lacteum;

Oculosq; per vulnas vomit:

Aut in profundum palpitans

Mersatur infans gurgitem;

Cui subter arctis faucibus,

*Eras. sin
gultit.

*Singultat vnda & halitus:

Saluete flores Martyrum,

Quos lucis ipso in limine

Christi infecutor sustulit,

C A T H E M E R I N O N .

Ceu turbo nascentes rosas,
 Vos prima Christi victima,
 Grex immolatorum tener,
 Aram ante cuius simplices
 Palma, & coronis luditis.

Quid proficit tantum nefas?
 Quid crimen Herodem iuuat?
 Vnus tot inter funera
 Impune Christus tollitur.

Inter coeui sanguinis
 Fluente solus integer
 Ferrum, quod orbabat nurus;
 Partus fefellit virginis.

Sic stulta Pharaonis mali
 Edicta quondam fugerat,
 Christi figuram preferens
 Moses, receptor ciuium.

Cautum & statutum * iusserat,
 Quo non liceret matribus,
 Cum pondus alui absolueret;
 Puerile pignus tollere.

* ius erat.

Mens obstetricis sedula
 Pie in tyrannum contumax,
 Ad spem potentis gloriæ
 Furata seruat paruulum.

Quem mox sacerdotem sibi
 Assumpsit orbis conditor,
 Per quem notatam saxeis
 Legem tabellis traderet.

Licetne Christum noscere

Tanti

Tanti per exemplum viri?

Dux ille caso Aegyptiō

Absoluit Israël iugō.

At nos subactos iugiter

Erroris imperio graui,

Dux noster hoste saucio

Mortis tenebris liberat.

Hic expiatam fluctibus

Plebem marino in transitū

Repurgat vndis dulcibus,

Lucis columnam praeferens.

Hic praeliante exercitu,

Passis in altum brachijs,

Sublimis Amalech premit

Crucis quod instar tunc fuit.

Hic nempe Iesus verior,

Qui longa post dispendia,

Victor suis tribulibus

Promissa soluit iugera.

Eraf. quā
ternis pe
tris.

Quiter, quaternas deniq;

Resluentis amnis alueo

Fundauit, & fixit petras,

Apostolorum stemmata.

Iure ergo se Iudae ducem

Vidisse testantur Magi,

Eraf. fin-
xerint.

Cum facta priscorum ducum

Christi figuram pinxerint.

Hic rex priorum iudicum,

Rexere qui Iacob genus,

Dominatq; rex ecclesiae,

CATHEMERINON.

Templi & nouelli, & pristini.

Hunc posterī Effraim colunt,

Hunc sancta Manassa domus,

Omnesq; suspiciunt tribus

Bissena fratrum semina.

Quin & propago degener

Ritum secuta inconditum,

Quacung; dirum feruidis

Baal caminis coxerat.

Fumosa auorum numina

Saxum, metallum, stipitem,

Rasum, dolatum, sectile,

In Christi honorem deserit.

Gaudet e quicquid gentium est,

Iudaa, Roma, & Gracia,

Aegypte, Thrax, Persa, & Scytha;

Rex vnus omnes possidet.

Laudate vestrum principem

Omnes beati, ac perditī,

Viui, imbecilli, ac mortui:

Iam nemo posthac mortuus.

CATHEMERINON

FINIS.

È

AVRE

A V R E L I I P R V D E N T I I
C L . V I R I . C . *περὶ σερῶνων*
id est, de coronis.

H Y M N V S I N H O N O R E M S A N -
c t o r u m m a r t y r u m , H e m i t e r i j & C h e l e d o n i j
C a l a g u r r i t a n o r u m .

Carminis ratio eiusmodi est, qualis hymni omniū
horarum, Da puer plectrum:

- - - - -

S C R I P T A s u n t c æ l o d u o r u m m a r t y r u m v o -
c a b u l a ,

Aureis qua Christus illic annotavit litteris,
Sanguinis notis & idem scripta terris tradidit.

Pollet hoc felix per orbem terra Hibera stemmate.

Hic locus dignus tenendis osibus visus deo,
Qui beatorum pudicus esset hospes corporum.

Hic calentes hausit undas cæde tinctus duplici,

Illitas cruore sancto nunc arborum incolæ

Confrequentat obsecrantes voce, votis, munere.

Exteri nec non & orbis huc colonus aduenit.

Fama nam terras in omnes præcucurrit proditrix,

Hic patronos esse mundi quos precantes ambient.

Nemo puras hic rogando frustra congescit preces,

Latus hinc tersis reuertit supplicator fletibus,

Omne quod iustum poposcit impetratum sentiens:

Tanta pro nostris periculis cura suffragantium est.

Non sinat, inane ut vllus voce murmur fuderit,

Audiunt, statimq; ad aurē regis æterni ferunt.

Inde

PERISTEPHANON.

Inde larga fonte ab ipso dona terris influunt,
 Supplicum causas petitis quæ medelis irrigant.
 Nil suis bonus negavit Christus vnquã testibus:
 Testibus quos nec catenæ, dira nec mors terruit
 Vnicum Deum fateri sanguinis dispendio,
 Sanguinis sed tale damnum lux rependit * lōgior. *largior.
 Hoc genus mortis decorum est. Hoc probis dignum
 viris,
 Membra morbis excedenda texta venis languidis
 Hostico donare ferro, morte & hostem vincere.
 Pūlchra res ictum sub ense persecutoris pati.
 Nobilis per vulnus amplum porta iustis panditur.
 Lota mens in fonte rubro sede cordis exilit,
 Nec rudem crudi laboris ante viam duxerant
 Milites, quos ad perēne cingulum Christus vocat.
 Sueti virtus bello & armis militat sacrarijs,
 Casaris vexilla relinquunt, eligunt signum crucis,
 Proq; ventosis draconum quodigerebant pallijs.
 Præferunt insigne lignum, quod draconē subdidit.
 Vile censent expeditis ferre dextris spicula,
 Machinis murum ferire, castra fossis cingere,
 Impias manus cruentis inquinare stragibus.
 Fortè tunc atrox secundos Israël posteros
 Ductor aulae mundialis ire ad aram iusserat,
 Idolis litare nigris, esse Christi refugas.
 Liberam succincta ferro pestis virgebat fidem,
 Illa virgas, & secures & bisulcas vngulas
 Vltrò fortis expetebat, Christi amore interrita,
 Carcer illigata duris colla baccis impedit.
 Barbaras forum per omne tortor exercet manus,

Veritas crimen putatur, vox fidelis plectitur.
 Tunc & ense casa virtus triste percussit solum,
 Et rogis ingesta mœstis, ore flammæ sorbuit.
 Dulce tunc iustis cremari, dulce ferrum perpeti.
 Hic duorum chara fratrū conualescunt pectora,
 Fida quos per omne tempus iunxerat sodalitas,
 Stant parati ferre, quicquid fors tulisset vltima.
 Seu foret præbenda ceruix ad bipennem publicam,
 Verberū post vim crepantum, post catastas igneas:
 Siue paradis offerendum pectus, aut leonibus.
 Nos ne Christo procreati mammona dicabimur?
 Et Dei formam gerentes seruiemus seculo?
 Absit vt cœlestis ignis se tensbris misceat.
 Sit satis, quod capta primo vita sub chirographo,
 Debitum persoluit omne, functa rebus Caesaris.
 Tempus est Deo rependi quicquid est proprium Dei.
 Ite signorum magistri, vos tribuni abstistite,
 Aureos auferte torques, sauciorum præmia:
 Clara nos hinc Angelorum iam vocat stipendia.
 Christus illic candidatis præsidet cohortibus,
 Et throno regnans ab alto, damnat infames deos.
 Vosq; qui ridenda vobis mœstra diuos fingitis.
 Hac loquentes obruuntur mille pœnis martyres.
 Nexibus manus vtriusq; flexus inuoluit rigor,
 Et chalybs attrita colla grauibus ambit cyclis.
 O vetustatis silentis obsoleta obliuio:
 Inuidetur ista nobis, fama & ipsa extinguitur:
 Chartulas blasphemus olim nam satelles abstulit,
 Ne tenacibus libellis erudita secula
 Ordinem, tempus, modumq; passionis proditum

PERI STEPHANON.

Dulcibus linguis per aures posteriorum spargerēt,
 Hoc tamen solum vetusta subtrahunt silentia
 Iugibus longum catenis an capillum pauerint:
 Quo viros dolore tortor, qua ve * pœna ornauerit. * pompa.
 Illa laus occulta non est, nec senescit tempore,
 Missa quod sursum per auras euolarūt munera,
 Qua viam patere cœli præmicando ostenderent.
 Illius fidem figurans, nube fertur annulus,
 Hic sui dat pignus oris (vt ferunt) orarium.
 Qua superno rapta flatu lucis intrat intimum,
 Per poli liquentis axem fulgor auri absconditur.
 Ac diu visum sequacem textilis candor fugit:
 Subuehuntur vsq; in astra, nec videntur amplius:
 Vidit hoc conuentus adstans, ipse vidit carnifex,
 Et manum repressit hærens ac stupore obpalluit.
 Sed tamen peregit ictum, ne periret gloria.
 Iam ne credis bruta quondam Vascônũ gentilitas,
 Quàm sacrũ crudelis error immolarit sanguinẽ?
 Credis in Deum relatos hostiarum spiritus?
 Cerne quã palam feroces hic domantur demones,
 Qui lupino capti ritu deuorant præcordia,
 Stragulant mētes & ipsas, seq; nescient sensibus.
 Tunc suo tam plenus hoste sistitur furens homo,
 Spumeas efflans saliuas, cruda torquẽs lumina,
 Expiandus quæstione non suorum criminum.
 Audias, ne tortor adstet, eiulatus flebiles:
 Scinditur per flagra corpus, nec flagellũ cernitur.
 Crescit & suspensus ipse vinculis latentibus.
 His modis spurcum latronẽ martyrũ virtus quatit.
 Hæc coërcet, torquet, vrit, hæc catenas incutit:

A V R. P R V D E N.

Prædo vexatus relictis se medullis exiit.
 Linqvit illasam rapinam, saucibus siccis fugit,
 Vngue ab imo vsq; ad capillū salua reddit omnia,
 Confitens ardere sese, nam gehenna est incola.
 Quid loquar, purgata longis alba morbis corpora?
 Algidus cū decoloros horror artus concutit,
 Hic tumor vultū relinquit, hic color verus redit.
 Hoc bonum Saluator ipse, quo fruamur, præstitit,
 Martyrū cū mēbra nostro consecrauit oppido,
 Sospitant qua nunc colonos quos Hiberus alluit.
 State nūc * hymnistæ matres pro receptis paruulis,
 Coniugum salute lata vox maritarum * strepet,
 Sit dies hæc festa nobis, sit sacratum gaudium.

*hymni-
 te.
 * crepet.

L A V R E N T I V S A R-
 chilenita.

Mensura Carminis huius cōuenit cum hymno Ma-
 rutino, Ales diei.

Antiqua sanorum parens
 Iam Roma Christo dedita,
 Laurentio victrix duce
 Ritum triumphans barbarum.
 Reges superbos viceras,
 Populosq; frenis presseras:
 Nunc monstruosis idolis
 Imponis imperij iugum.
 Hac sola deerat gloria
 Urbis togata insignibus,
 Feritate capti gentium
 Domaret vt spurcum Iouem.
 Non turbulentis viribus

Eossi

P E R I S T E P H A N O N.

Cofsi, Camilli, aut Caesaris,
Sed martyr is Laurentij
Non incruento pralio.

Armata pugnavit fides,
Proprij cruoris prodiga:
Nam morte mortem diruit,
Ac semet impendit sibi.

Fore hæc sacerdos dixerat
Iam Xistus, adfixus cruci,
Laurentium flentem videns
Crucis sub ipso stipite.

Desiste discessu meo
Fletum dolenter fundere:
Præcedo frater, tu quoq;
Post hoc sequeris triduum.

Extrema vox Episcopi
Prænuntiatrix gloria
Nihil sefellit, nam dies
Prædicta palmam præstitit.

Qua voce, quantis laudibus
Celebrabo mortis ordinem?
Quo passionem carmine
Dignè retexens concinam?

Hic primus è septem viris,
Qui stant ad aram proximi,
Leuita sublimis gradu,
Et cæteris præstantior,
Claustri sacrorum præerat,
Cœlestis arcanum domus
Fidis gubernans clauibus,

Votasq; dispensans opes,
 Versat famem pecunia
 Praefectus vrbis regia,
 Minister insani ducis
 Exactor auri & sanguinis,
 Quae vi latentes eruat
 Nummos, operta existimans
 Talenta sub sacrarijs,
 Cumulosq; congestos tegi.
 Laurentium sisti iubet,
 Exquirat arcam ditibus
 Massis refertam & fulgida
 Montes moneta conditos,
 Soletis, inquit, conuerti,
 Scire nos iusto amplius,
 Cum Christiana corpora
 Plus quam cruentè scindimus,
 Abest atrocioribus
 Censura feruens motibus,
 Blandè & quietè esslagito
 Quod sponte obire debeas,
 Hunc esse vestris orgijs
 Morem, & artem proditum est,
 Hanc disciplinam foederis,
 Libent vt auro Antistites.
 Argenteis scyphis ferunt
 Fumare sacrum sanguinem,
 Auroq; nocturnis sacris
 Adstare fixos cereos.
 Tum cura summa est fratribus,

PERISTEPHANON.

(Vt sermo testatur loquax)

Offerre fundis venditis
Sestertiorum millia.

Addicta auorum prædia
Fœdis sub auctionibus
Successor exhæres gemit
Sanctis egens parentibus.

Hæc occuluntur abditis
Ecclesiarum in angulis,
Et summa pietas creditur
Nudare dulces liberos.

Deprome thesauros, malis
Suadendo quos præstigys
Exaggeratos obtines,
Nigrante quos claudis specu.

Hoc poscit vsus publicus,
Hoc fiscus, hoc ararium,
Vt dedita stipendijs
Ducem iuuat pecunia.

Sic dogma vestrum est audio,
Suum quibusq; reddito,
En Caesar agnoscit suum
Numisma numis inditum.

Quod Caesaris scis, Casari
Da, nempe iustum postulo:
Ni fallor, haud vllam tuus
Signat Deus pecuniam.

Nec cum veniret, aureos
Secum Philippos detulit,
Præcepta sed verbis dedit

Inanis à marsupio.

Implete dictorum fidem,
 Quæ vos per orbem venditis,
 Numos libenter reddite,
 Estote verbis diuites.

Nil asperum Laurentius
 Refert ad ista, aut turbidum:
 Sed vt paratus obsequi,
 Obtemperanter annuit.

Est diues, inquit, non nego,
 Habetq; nostra ecclesia
 Opumq; & auri plurimum,
 Nec quisquam in orbe ditior.

Is ipse tantum non habet
 Argenteorum anigmatum
 Augustus, arcem possidens,
 Cui numus omnis scribitur.

Sed nec recuso prodere
 Locupletis arcam numinis,
 Vulgabo cuncta, & proferam
 Pretiosa quæ Christus tenet.

Vnum sed orans flagito,
 Induciarum paululum,
 Quo fungar efficacius
 Promissionis munere.

Dum tota digestim mihi
 Christi supellex scribitur,
 Nam calculanda primitus,
 Tunc sub notanda est summula.

Lætus tumescit gaudio

PERISTEPHANON.

Praefectus, ac spem deuorat,
 Aurum velut iam conditum
 Domi maneret gestiens.
 Pepigere tempus tridui,
 Laudatus inde absoluitur
 Laurentius, sponsor sui,
 Et sponsor ingentis lucri.
 Tribus per urbem cursitat
 Diebus, infirma agmina,
 Omnesq; qui postcunt stipem,
 Cogens in vnum, & congregans.
 Illic virisq; obtutibus
 Orbes cauatos praefrens
 Baculo regebat prauius,
 Errore nutantem gradum,
 Et claudus infracto genu,
 Vel crure trunco semipes,
 Breuiorue planta ex altera,
 Gressum trahebat impareis.
 Est vlcerosis artubus
 Qui tabe corrupta fluat,
 Est cuius arens dextera
 Neruos in vnam contrahat.
 Tales plateis omnibus
 Exquirat, assuetos ali
 Ecclesie matris penu,
 Quos ipse primus nouerat.
 Recenset exin singulos,
 Scribens vir itim nomina,
 Longo & locatos ordine

Adstare

AVR. PRVDEN.

Ad stare pro templo iubet.

Præscriptus & iam fluxerat

Dies, furebat feruida

Iudex auarus spiritu,

Promissa solui efflagitans.

Tum martyr: assiste velim,

Coramq; dispositas opes

Mirere, quas noster Deus

Prædiues in sanctis habet,

Videbis ingens atrium

Fulgere vasis aureis,

Et per patentes porticus

Structos talentis ordines,

It ille, nec pudet sequi.

Ventum ad sacratam ianuam,

Stabant caterua pauperum,

Incultis visu examina.

Fragorrogantum tollitur,

Præfectus horrescit stupens,

Conuersus in Laurentium,

Oculisq; turbatis minax.

Contra ille: quid frendens, ait,

Mimitaris? aut quid displicet?

Num sordida hæc, aut vilia?

Num despuenda existimas?

Aurum, quod ardentem sitis

Effosa gignunt rudera,

Et de metallis squalidis

Pœnalis excudit labor.

* &

Torrens * vel annis turbidis

Vol.

PERISTEPHANON.

Voluens arenis implicat,
 Quod terrulentum, ac sordidum,
 Flammi necesse est decoqui.

Pudor per aurum soluitur,
 Violatur auro integritas,
 Pax occidit, fides perit,
 Leges & ipsæ intercidunt.

Quid tu venenum gloria
 Extollis, & magni putas?
 Si quæris aurum verius,
 Lux est, & humanum genus.

Hi sunt alumni luminis,
 Quos corpus arctat debile,
 Ne per salutem viscerum
 Mens insolescat turgida.

Quum membra morbus* dissecat,
 Animus viget robustior,
 Membris vicissim fortibus
 Vis sauciatur sensuum.

Nam sanguis in culpam calens
 Minus ministrat virium,
 Si feruor effætus malis
 Elumbe virus contrahat.

Si fortè detur optio,
 Malim dolore aspherrimo
 Fragmenta membrorum pati,
 Et pulcher intus viuere.

Committe formas pestium,
 Et confer alternas lues,
 Carnis ne morbus fædior

* disijcit

An mentis, & morum vlcera?

Nostri per artus debiles,
Intus decoris integri,
Sensum venusti innoxium
Languoris expertigerunt.

Vestros valentes corpore
Interna corrumpit lepra,
Errorq; mancum claudicat,
• Et cæca fraus nihil videt.

Quemuis tuorum principum,
Qui veste & ore prænitet,
Magis probabo debilem,
Quàm quis meorum est pauperum.

Hunc qui superbit serico,
Quem currus inflatum vehit,
* Iurido: Hydrops aquosus * lucido
Tendit veneno intrinsecus.

Ast hic auarus contrahit
Manus recuruas, & volanti
Plicans aduncis vnguibus
Laxare nervos non valet.

Istum libido foetida
Per scorta tractam publica
Luto & cloacis inquinat,
Dum spurca mendicat supra.

Quid ille feruens ambitu,
Sitiq; honoris aestuans,
Mersis ne anhelat febribus,
Atq; igne venarum furit?

Quisquis tacendi intemperans

Sitenda

PERISTEPHANON.

Silenda prurit prodere,
Vexatur, & scalpit iecur,
Scabiemq; cordis sustinet.

Quid inuidorum pectorum
Strumas retexam turgidas?
Quid purulenta, & liuida
Malignitatum vulnera?

Tute ipse qui Romam regis,
Contemptor aeterni Dei,
Dum demonum sordes colis,
Morbo laboras regio.

Hi, quos superbus despicias,
Quos execrandos iudicas,
Breui vlcerosos exuent
Artus, & incolumes erunt.

Quin carne corruptissima
Tandem soluti ac liberi,
Pulcherrimo vita statu
In arce lucebunt patris.

Non sordidati, aut debiles,
Sicut videntur interim,
Sed purpurantibus stolis
Clari, & coronis aureis.

Tum si facultas suppetat,
Coram tuis obtutibus
Istos potentes seculi
Velim recensendos dari.

Pannis videres obsitos,
Et muculentis naribus,
Mentum saliuis vuidum.

Lipposq;

Lipposq; palpebra putri.

Peccante nil est tetrius,

Nil tam leprosum aut putridum;

Cruda est cicatrix criminum,

Oletq; vt antrum tartari.

Animabus inuersa vice

Corrupta forma infligitur,

Quas pulcher aspectus prius

In corpore oblectauerat.

En ergo nummos aureos,

Quos proximè sponderant;

Quos nec fauillis obruat

Ruina, nec fur subrahatur.

Nunc addo gemmas nobiles,

Ne pauperem Christum putes;

Gemmas corusci^x numinis,

Ornatur hoc templum quibus.

Cernis sacratas virgines,

Mireris intactas anus,

Primiq; post damnum thori

Ignis secundi nescias.

Hoc est monile Ecclesie,

His illa gemmis comitur,

Dotata sic Christo placet,

Sic ornat altum verticem.

Eccum talentum suscipe,

Ornabis urbem Romulam;

Ditabis & rem principis,

Fies & ipse ditior.

Ridemur, exclamat furens

* lumi-
nis.

PERISTEPHANON

Prefectus, ac miris modis
 Per tot figuras ludimur,
 Et viuit insanum caput?
 Impunè tantas furcifer
 Strophas cauillo mimico
 Te nextuisse existimas,
 Dum scurra saltas fabulam?
 Concinna visa vrbalitas
 Tractare nosmet ludicris?
 Egon' cachinnis venditus
 Acroma festiuum fui?
 Adeone nulla austeritas,
 Censura nulla est fascibus?
 Adeon' securim publicam
 Mollis retundit lenitas?
 Dicis, libenter oppetam,
 Votiuua mors est martyri.
 Est ista vobis (nouimus)
 Persuasionis vanitas.
 Sed non volenti impertiam,
 Præstetur vt mortis cita
 Compendiosus exitus:
 Perire raptim non dabo.
 Vitam tenebo, & differam
 Pœnis morarum iugibus,
 Et mors inextricabilis
 Longos dolores protrahet.
 Prunas repentes sternite,
 Ne feruor ignitus nimis
 Os consumaciis occupet,

Et cordis intret abdita.

Vapor senescens langueat,
 Qui fusus afflatu leui
 Tormenta sensim temperet;
 Semustulati corporis.

Bene est quod ipse ex omnibus
 Mysteriarches incidit,
 Hic solus exemplum dabit
 Quid mox timere debeant.

* Cōstru
 etum. Conscende* constratum rogam;
 Decumbe digno lectulo.

Tunc, si libebit, disputa
 Nil esse Vulcanum meum.

Hac fante praefecto, truces
 Hinc inde tortores parant
 Nudare amictu martyrem,
 Vincire membra, & tenderé.

Illios decore splenduit,
 Fulgorq; circumfusus est:
 Talem reuertens legifer
 De monte vultum detulit:

Iudaea quem plebs aureo
 Boue inquinata, & die color
 Expauit, & faciem retrò
 Detorsit impatiens Dei.

Talemq; & ille pratulit
 Oris corusci gloriam,
 Stephanus per imbrem saxeuus
 Caelos apertos intuens.

Illuminatum hoc eminus

PERISTEPHANON.

Rēcens piatis fratribus,
Baptisma quos nuper datum
Christi capaces fecerat.

Ast impiorum cecitas,
Os oblitum noctis situ
Nigrante sub velamine
Obducta, clarum non vides.

Aegyptia plaga in modum,
Quae cū tenebris barbaros
Damnaret, Hebrais diem
Sudo exhibebat lumine.

Quin ipsa odoris qualitas,
Aduſta quam reddit cutis,
Diuerſa vtrosq; permouet
His nidor, illis nect̄ar est.

Idemq; sensus dispari
Variatus aura, aut adſicit
Horrore nares vindice,
Aut mulcet oblectamine.

Sic ignis aeternus Deus:
Nam Christus ignis verus est;
Is ipse complet lumine
Iustos, & vrit noxios.

Postquam vapor diutinus
Decoxit exustum latus,
Vltro è cataſta iudicem
Compellat affatu breui:
Conuerte partem corporis
Satis crematam iugiter,
Et fac periculum, quid tuus

Vulcanus ardens egerit.

Praefectus inuerti iubet.

Tunc ille: coctum est, deuora,

Et experimentum cape

Sit crudum, an assum suauis.

Hac ludibundus dixerat,

Caelum deinde suspicit,

Et congeimiscens obsecrat

Miseratus urbem Romulam.

O Christe numen vnicum,

O splendor, o virtus patris,

O factor orbis, & poli,

Atq; autor horum mcentium.

Qui scepra Roma in vertice

Rerum locasti, sanciens

Mundum Quirinali toga

Seruare, & armis cedere:

Vt discrepantum gentium

Mores & obseruantiam,

Linguaſq; & ingenia, & sacra,

Vnis domares legibus.

En omne sub regnum Remi

Mortale concessit genus,

Idem loquuntur dissoni

Ritus id ipsum sentiunt.

Hoc destinatum quo magis

Ius Christiani nominis

Quodcunq; terrarum iacet

Vno illigares vinculo.

DA Christe Romanis tuis

PERISTEPHANON.

Sit Christiana vt ciuitas,
Per quam dedisti, vt cateris
Mens vna sacrorum foret.

Confœderentur omnia

Hinc inde membra in symbolum,
Mansuescat orbis subditus,
Mansuescat & summum caput.

Aduertat adiunctas plagas,
Coire in vnâ gratiam,
Fiat fidelis Romulus,
Et ipse iam credat Numa.

Confundit error Troicus
Adhuc Catonum curiam,
Veneratur occultis focis
Phrygum penates exules.

Ianum bifrontem & Sterculum
Colit senatus, horreo
Tot monstra patrum dicere,
Et festa Saturni senis.

Absterge Christe hoc dedecus,
Emitte Gabriel tuum,
Agnoscat vñ verum Deum
Errans Iulica cecitas.

Et iam tenemus obsides
Fidissimos huius spei:
Hic nempe iam regnant duo
Apostolorum principes.

Alter vocator gentium,
Alter cathedram possidens

* Primam, recludit creditas

* Primus.

Aeternitatis ianuas.

Discede adulter Iuppiter

Stupro sororis oblite,

Relinque Romam liberam,

Plebemq; iam Christi fuge.

Te Paulus hinc exterminat,

Te sanguis exturbat Petri,

Tibi id, quod ipse armaueras,

Factum Neronis officit.

Video futurum principem

Quandog; qui seruus Deo

Tetris sacrorum sordibus

Seruire Romam non sinat:

Qui templa claudat vestibus,

Valuas eburnas obstruat,

Nefanda damnet limina

Obdens ahenos pessulos.

Tunc pura ab omni sanguine

Tandem nitebunt marmora

Stabunt & ara innoxia,

Que nunc habentur idola.

Hic finis orandi fuit,

Et finis idem vinculi

Carnalis, erupit volens

Vocem sequutus spiritus.

Vexere corpus subditis

Ceruicibus quidam patres,

Quos mira libertas viri

Ambire Christum suaserat.

Repens medullas indoles

PERISTEPHANON,

Afflarat, & coegerat
 Amore sublimis Dei
 Odisse nugas pristinas.

Refrixit ex illo die

Cultus deorum turpium,
 Christi ad tribunal curritur,
 Plebs in sacellis rarior.

Sic dimicans Laurentius

Non ense praecinxit latus
 Hostile, sed ferrum retrò
 Torquens in autorem tulit.

Dum demon inuictum Dei

Testem laceffit praelio,
 Perfossus ipse concidit,
 Et stratus aeternum iacet.

Mors illa sancti martyris,

Mors vera templorum fuit,
 Tunc Vesta Palladios lares
 Impune sensit deseri.

Quicquid Quiritum sueuerat

Ornare nenas Numae,
 Christi frequentans atria.
 Hymnis resultat martyrem.

Ipsa & senatus lumina

Quondam Luperci, aut Flamines,
 Apostolorum & martyrum
 Exosculantur limina.

Videmus illustres domos,

Sexu ex utroque, nobiles.
 Offerre votis pignora

A V R. P R V D E N.

Clarissimorum liberum.
 Vittatus olim pontifex
 Accititur in signum crucis,
 Aedemq; Laurenti tuam
 Vestalis intrat Claudia.
 Oter quaterq; & septies
 Beatus Urbis incola,
 Qui te ac tuorum comminus
 Sedem celebrat osium.
 Cui propter aduolui licet,
 Qui fletibus spargit locum,
 Qui pectus in terram premit,
 Qui vota fundit murmure.
 Nos Vasco Hiberos diuidit
 Binis remotos alpihus
 Trans Cotianorum iuga,
 Trans & Pyrenas ningidos.
 Vix fama nota est, abditis
 Quam plena sanctis Roma sit,
 Quam diues urbanum solum
 Sacris sepulchris floreat.
 Sed qui caremus his bonis,
 Nec sanguinis vestigia
 Videre coram possumus,
 Caelum intuemur eminus.
 Sic sancte Laurenti tuam
 Nos passionem querimus:
 Est aula nam duplex tibi,
 Hic corporis, mentis polo,
 Illic inenarrabili
 Allectus vrbi vnice eps,

Aeterna

PERISTEPHANON.

Aeterna in arce curia
 Gestas coronam civicam.
 Videor videre illustribus
 Gemmis coruscantem virum,
 Quem Roma caelestis sibi
 Legit perennem consulem.
 Quae sit potestas credita,
 Et muneris quantum datum,
 Probant Quiritum gaudia,
 Quibus rogatus annuis.
 Quod quisq; supplex postulat,
 Fert impetratum prosperè,
 Poscunt, litantur, indicant,
 Et tristis haud vllus redit.
 Seu praesto semper ad sies,
 Tuosq; alumnos vrbicos
 Lactante complexus sinis
 Paterno amore nutrias.
 Hos inter ô Christi decus,
 Audi & poëtam rusticum
 Cordis fatentem crimina,
 Et facta prodentem sua.
 Indignus agnosco & scio,
 Quem Christus ipse exaudiat,
 Sed per patronos martyres
 Potest medelam consequi.
 Audi benignus supplicem
 Christi reum prudentium,
 Et seruientem corpori,
 Absolve vinculis seculi.

AVR. PRVDEN.
HYMNVS IN LAVDEM

Eulalie virginis.

Carmen monocolon, Alcmanium, dactylicū, hypercatalecticum, constans tribus Dactylis, & semipedē, hoc modo:

- 0 0 - 0 0 - 0 0 0

*Germine nobilis Eulalia,
Mortis & indole nobilior,
Emeritam sacra virgo suam
Cuius ab vberē progenita est
Osibus ornat, amore colit.
Proximus occiduo locus est,
Qui tulit hoc decus egregium,
Urbe potens, populis locuples,
Sed magē sanguine martyrij,
Virgineoq; potens titulo.
Curriculis tribus atq; nouem
Tres hyemes quater attigerat,
Cum crepitante pyra trepidos
Terruit aspera carnifices,
Supplicium sibi dulce rata.
Iam dederat prius indicium,
Tendere se patris ad solium,
Nec sua membra dicata thoro,
Ipsa crepundia reppulerat,
Ludere nescia pustuola.
Spernere succina, flere rosas,
Fulua monilia respuere:
Ore serena, modesta gradu,
Moribus & nimium teneris,*

Can-

PERISTEPHANON.

Caniciem meditata senum.

Ast ubi se furiosa lues

Excitat in famulos Domini,
Christicolasq; cruenta iubet
Thura cremare, iecur pecudis
Mortiferis adolere deis:

Infremuit sacer Eulalia

Spiritus, ingenijq; ferox
Turbida frangere bella parat,
Et rude pectus, anhela Deo
Fœmina prouocat arma virum.

Sed pia cura parentis agit

Virgo animosa domi vt lateat,
Abdita rure & ab vrbe procul,
Ne fera sanguinis in pretium
Mortis amore puella ruat.

Illa perosa quietis open

Degeneri tolerare mora,
Nocte fores sine teste mouet,
Septaq; claustra fugax aperit,
Inde per inuia carpit iter.

Ingreditur pedibus laceris,

Per loca senta situ, & vepribus,
Angelico comitata choro:
Et licet horrida nox fileat,
Lucis habet tamen illa ducem.

Sic habuit generosa patrum

Turba columniferum radium,
Scindere qui tenebrosa potens,
Nocte viam face perspicua

Præ-

Præstitit, intereunte Chao.

Non aliter pia virgo viam

Nocte sequuta diem meruit,

Nec tenebris adoperta fuit,

Regna Canopica cum fugeret,

Et super astra pararet iter.

Illam gradu cita peruigili,

Millia multa prius peragit,

Quam plagam pandat Eoa polum,

Manè superba tribunal adit,

Fascibus adstat & in medijs.

* furor Vociferans, rogo quis * pudor est

Perdere præcipites animas,

Et malè prodiga corda sui

Sternere rasilibus scopulis,

Omnipatremq; negare Deum?

Queritis o miseranda manus

Christicolum genus? En ego sum.

Damonicis inimica sacris,

Idola protero sub pedibus,

Pectore & ore Deum fateor.

Isis, Apollo, Venus nihil est,

Maximianus & ipse nihil.

Illa nihil, quia facta manu:

Hic, manuum quia facta colit:

Friuola utraq; & utraq; nihil.

Maximianus opum Dominus,

Et tamen ipse cliens lapidum,

Prostituat, voueatq; suis

Namimbus capiet ipse suum,

PERISTEPHANON.

Pectora cur generosa quatit?
 Dax bonus, arbiter egregius
 Sanguine pascitur innocuo,
 Corporibusq; pijs inbians,
 Viscera sobria dilacerat,
 Gaudet & excruciare fidem.
 Ergo age tortor adure, seca,
 Diuide membra coacta luto.
 Soluere rem fragilem facile est,
 Non penetrabitur interior
 Exagitante dolore animus.
 Talibus excitus in furias
 Prator, ait: rape precipitem
 Licitor, & obrue supplicijs,
 Sentiat esse deos patrios,
 Nec leue principis imperium.
 Quam cuperem tamen, ante necem
 Si potis es reuocare tuam
 Torua puellula nequitiam.
 Respice gaudia quanta metas,
 Quae tibi fert genialis honor.
 Te lacrymis labefacta domus
 Prosequitur, generisq; tui
 Ingemit anxia nobilitas,
 Flore quod occidis in tenero,
 Proxima dotibus & thalamo.
 Non mouet aure a pompa thori,
 Non pietas veneranda senum,
 Quos temeraria debilitas,
 Ecce parata ministeria

Ex-

Exercuciabilis exitij.

Aut gladio feriere caput,
 Aut laniabere membra feris,
 Aut facibus data fumificis,
 Flebiliterq³ vlulanda tuis
 In cineres resoluta flues.

Hac, rogo, quis labor est fugere?
 Si modicum salis eminulis,
 Thuris & exiguum digitis
 Tangere virgo benigna velis,
 Pœna grauis procul absuerit.

Martyr ad ista nihil, sed enim
 Infremit, inq³ tyranni oculos
 Sputa iacit: simulachra dehinc
 Dissipat, impositamq³ molem
 Thuribus pede prosubigit:

Nec mora, carnifices gemini
 Iuncea pectora dilacerant,
 Et latus vngula virgineum
 Pulsat vtring³ & ad ossa secat,
 Eulalia numerante notas.

Scriberis ecce mihi Domine,
 Quam iuuat hos apices legere,
 Qui tua Christe trophœa notant,
 Nomen & ipsa sacrum loquitur
 Purpura sanguinis eliciti.

Hac sine fletibus & gemitu
 Lata canebat, & intrepida,
 Dirus abest dolor ex animo,
 Membraq³ picta cruore nouo

PERI STEPHANON.

Fonte eutem recalente lauant.

Vltima carnificina dehinc,
Non laceratio vulnifica
Cratetenus, nec arata cutis,
Flamma sed vndiq₃ lampadibus
In latera, stomachumq₃ furit.

Crinis odoros & in iugulos
Fluxerat, inuolitans humeris,
Quo pudibunda pudicitia,
Virgineusq₃ lateret honos,
Tegmine verticis opposito.

Flamma crepans volat in faciem,
Perq₃ comas vegetata caput
Occupat, exuperatq₃ apicem:
Virgo citò cupiens obitum,
Appetit & bibit ore rogam.

Emicat inde columba repens,
Martyris os niue candidior
Visa relinquere, & astra sequi:
Spiritus hic erat Eulalia
Lacteolus, celer, innocuus.

Colla fluunt abeunte anima,
Et rogos igneus emoritur,
Pax datur artibus exanimis,
Flatus in aethere plaudit ouans,
Templaq₃ celsa petit volucer.

Vidit, & ipse satelles aueni
Foemina ab ore meare palam,
Obstupefactus, & attonitus
Profilit, & sua gesta fugit.

Lictor

Lictor & ipse fugit pauidus.

Ecce niuem glacialis hyemis
Ingerit, & tegit omne forum:
Membra tegit simul Eulaliæ
Axe iacentia sub gelido,
Pallioli vice linteoli.

Cedat amor lachrymantum hominum
Qui celebrare suprema solent,
Flebile cedat & officium:
Ipsa elementa, iubente Deo,
Exequias tibi virgo ferunt.

Nunc locus emerita est tumultu
Clara colonia Vettonia,
Quam memorabilis annis Ana
Præterit, & viridante rapax
Gurgite mœnia pulchra lauat.

Hic ubi marmore perspicuo
Atria luminat * alma nitor,
Et peregrinus, & indigena
Reliquias, cineresq; sacros
Seruat humus veneranda sinu.

Tecta corusca superrutilant
De laquearibus aureolis,
Saxaq; casa solum variant
Floribus vt rosulenta putes
Prata rubescere multimodis.

Carpite purpureas violas,
Sanguineosq; crocos metite:
Non caret his genialis hyemis,
Laxat & arua tepens glacies,

Flori

PERISTEPHANON.

Floribus vt cumulet calathos.

Ista comantibus è folijs

Munera virgo, puerq̄, date:

As̄t ego ferta choro in medio

Texta feram pede dactylico,

Vilia, marcida, festa tamen.

Sic venerarier ossa libet,

Ossibus altar & impositum,

Illa Dei sita sub pedibus

Prospicit hæc, populosq̄ suos

Carmine propitiata fouet.

HYMNVS IN LAVDEM DECEM
ET OCTO MARTYRV M CAE-

sar augustanorum.

Ode dicolos tetraastrophos: tres versus sunt Sapphici
hendecasyllabi, quartus Adonius, eiusmodi cuius
hymnus post Ieiunium, Christe seruorum.

Bis nouem noster populus sub vno

Martyrum seruat cineres sepulchro,

Cesaraugustam vecitamus urbem,

Res cui tanta est.

Plena magnorum domus angelorum

Non timet mundi si agilis ruinam,

Tot sinu gestans simul offerenda

Munera Christo.

Quum Deus dextrã quatiens coruscã

Nube subnixus veniet rubente,

Gentibus iustam positurus æquo

Pondere libram:

Orbe de magno caput excitata

G

Ob-

A V R. P R V D E N.

Obuiam Christo properanter ibit,
 Ciuitas omnis pretiosa portans
 Dona canistris.

Afra Carthago tua promet ossa
 Ore facundo Cypriane doctor:
 Corduba Acisculum dabit, & Zoëllum,
 Tresque coronas.

Tu tribus gemmis diadema pulchrum
 Offeres Christo genitrix piorum
 Tarraco, intexit cui Fructuosus
 Sutile vinclum.

Nomen hoc gēma strophio illigatum est,
 Emitant iuxta lapides gemelli,
 Ardet & splendor parilis duorum
 Igne corusco.

Parua Felicis decus exhibebit
 Artubus sanctis locuples Gerunda,
 Nostra gestabit Calagurris ambos
 Quos veneramur.

Barchinon claro Cucufate freta
 Surget, & Paulo speciosa Narbo,
 Teg₃ prapollens Arelas habebit
 Sancte Genesi.

Lusitanorum caput oppidorum
 Vrbs, adorata cineres puella
 Obuiam Christo rapiens, ad aram
 Porriget ipsam.

Sanguinem iusti cui pastor haeret,
 Ferculum duplex, geminumq₃ domum
 Ferre Complutum gremio iuuabis
 Membra duorum,

Inge-

PERI STEPHANON.

Ingeret Tingis sua Casianum
Festa Masylum monumenta regum,
Qui cinis gentes domitas coegit
Ad iuga Christi.

Singulis pauca tribus aut duobus
Forsan, & quinis aliqua placebunt,
Testibus Christi prius hostiarum
Pignore functa.

Tu decem sanctos reuehes, & octo
Cesaraugusta studiosa Christi,
Verticem flauis oleis reuincta
Pacis honore.

Sola in occursum numerosiores
Martyrum turbas Domino parasti,
Sola prædiues pietate multa
Luce fruere.

Vix parens orbis populosa Pœni,
Ipsa vix Roma in folio locata,
Te decus nostrum superare in isto
Munere digna est.

Omnibus portis sacer immolatus
Sanguis exclusit genus inuidorum
Dæmonum, & nigras pepulit tenebras
Urbe piata.

Nullus umbrarum latet intus horror:
Pulsa nam pestis populum refugit,
Christus in totis habitat plateis,
Christus vbiq̄ue est.

Martyrum credas patriam coronis
Debitam sacris, chorus vnde surgens

Tendit in cœlum niueus togatæ

Nobilitatis.

Inde Vincenti tua palma nata est,

Clerus hinc tantum peperit triumphum:

Hinc sacerdotum domus infulata

Valeriorum.

Sæuus antiquis quoties procellis

Turbo, vexatum tremefecit orbem,

Tristior templum rabies in istud

Intulit iras.

Nec furor quisquam sine laude nostrum

Cessit, aut clari vacuus cruoris,

Martyrum semper numerus sub omni

Grandine creuit.

Nonne Vincenti peregre necandus

Martyr, his terris tenui notasti

Sanguinis rore speciem futuri

Morte propinqua?

Hoc colunt ciues, velut ipsa membra

Cespes includat suus, & paterno

Seruet amplectens tumulo beati

Martyris ossa.

Noster est, quamuis procul hinc in vrbe

* sepulchri. Passus ignota, dedit * sepulchro

Gloriam victor, prope littus altæ

Fortè Sagunti.

Noster & nostra puer in palastra

Arte virtutis, fidei q̄ oliuo

Vinctus, horrendum didicit domare

Viribus hostem.

PERISTEPHANON.

Nouerat templo celebres in isto
 Octies partas, deciesq; palmas
 Laureis doctus patrijs, eadem
 Laude cucurrit.

Hic & Encrati recubant tuarum
 Ossa virtutum, quibus efferati
 Spiritum mundi violenta virgo
 Dedecorasti.

Martyrum nulli remanente vita
 Contigit terris habitare nostris,
 Sola tu morti propriae superstes
 Viuis in orbe

Viuis, ac poena seriem retexis,
 Carnis & caesa spoliū retentans,
 Tetra quā fulcos habeant amaros
 Vulnera narras.

Barbarus tortor latus omne carpsit,
 Sanguis impensus, lacerata membra,
 Pectus abscissa patuit papilla
 Corde sub ipso.

Iam minus mortis pretium peracta est,
 Quae venenatos abolens dolores,
 Concitam membris tribuit quietem
 Fine * supremo

* soporò

Cruda te longum tenuit cicatrix,
 Et diu venis dolor haesit ardens,
 Dum putrescentes tenuat medullas
 Tabidus humor.

Inuidus quamuis obitum supremum
 Persequutoris gladius negarit,

Plena te martyr tamen vt peremptam
Pœna coronat.

Vidimus partē in iecoris reuulsam,
Vngulis longè iacuisse pressis,
Mors habet pellens aliquid tuorum
Te quoq³ viua.

Hunc nouum nostræ titulum fruendum
Cesar augustæ dedit ipse Christus,
Auge viuentis domus vt dicata
Martyris esset.

Ergo tersenis sacra candidatis
Diues optato simul & Luperco
Perge conscriptum tibi met senatum
Pangere psalmis.

Ede Successum, cane Martialem,
Mors & Urbani tibi concinatur,
Iuliam cantus resonet, simulq³
Quintilianum.

Publium pangat chorus, & reuoluat
Quale Frontonis fuerit trophæum,
Quid bonus Felix tulerit, quid acer
Cacilianus.

Heu uā-
ti. Quantus * Euenti tua bella sanguis
Tinxerit, quantus tua Primitiue,
Quum tuos viuax recolat triumphos.

Laus Apodami.

Quattuor posthinc superest virorum
Nomen extolli, renuente metro,
Quos Saturninos memorat vocatos
Prisca vetustas.

PERISTEPHANON.

Carminis leges amor aureorum
 Nominum parui facit, & loquendi
 Cura de sanctis vitiosa non est,
 Nec rudis vnquam.

Plenus est artis modus, annotatas
 Nominum formas recitare Christo,
 Quas tenet cœli liber * explicandus
 Tempore iusto.

* explicã
 das.

Octo tunc sanctos recolet, decemq;
 Angelus, coram patre, filioq;
 Urbis vnius regimen tenentes
 Iure sepulchri.

Quin ad antiquum numerũ trahentur
 Viua post pœna specimen puella,
 Morsq; Vincenti, cui sanguis hinc est
 Fons & honoris.

Additis Gaio (nec enim silendi)
 Teq; Crementi, quibus incrementum,
 Ferre prouenit decus, ex secundo
 Laudis agone.

Ambo confessi Dominum steterunt
 Acriter contra fremitum latronum,
 Ambo gustarunt leuiter saporem
 Martyriorum.

Hec sub altari sita sempiterno,
 Lapsibus nostris veniam precatur
 Turba, quam seruat procerum creatrix
 Purpureorum.

Nos pio fletu, date, perluamus.

A V R. P R V D E N T.

Marmorum sulcos, quibus est operta
Spes, vt absolua[m] retinaculorum
Vincla meorum.

Sterne te totam generosa sanctis
Ciuitas mecum tumulis, deinde
Mox resurgentes animas, & artus
Tota sequeris.

H Y M N V S I N L A V D E M

Vincentijs martyris.

Mensura carminis eadem est quæ fuit Hym-
ni matutini, Ales dici.

Beate martyr prospera
Diem triumphalem tuum,
Quo sanguinis merces tibi,
Corona Vincenti datur.

Hic te ex tenebris seculi
Tortore victo & iudice,
Euexit ad cælum dies,
Christoq; ouantem reddidit.

Nunc angelorum particeps,
Colluces insigni stola,
Quam testis indomabilis
Riuis cruoris laueras.

Quum te satelles idoli
Præcinctus atris legibus,
Litare diuis gentium
Ferro, & catenis cogeret.
Ac verba primùm mollia
Suadendo blandè effuderat
Captator, vt vitulum lupus

Rap-

PERISTEPHANON,

Rapturus, alludit prius:

Rex, inquit, orbis maximus,
 Qui sceptragestat Romula,
 Servire sanxit omnia
 Priscis deorum cultibus.

Vos Nazareni assistite,
 Rudemq; ritum spernite,
 Hac saxa, qua princeps colit,
 Placate fumo, & victima.

Exclamat hic Vincentius,
 Leuita de tribus sacra,
 Minister altaris Dei,
 Septem ex columnis lacteis.

Tibi ista presint numina,
 Tu saxa, tu lignum colas,
 Tu mortuorum mortuus
 Fias deorum pontifex.

Nos lucis auctorem patrem,
 Eiusq; Christum filium,
 Qui solus, ac verus Deus,
 Datiane confitebimur.

Hic ille iam commotior,
 Audesne non felix, an,
 Ius hoc deorum, et principum,
 Violare verbis asperis?

Ius & sacratum & publicum,
 Cui cedit humanum genus,
 Nec te iuuenta feruida
 Instans periculum permouet?

Hoc nanq; decretum cape,

A V R. P R V D E N.

Aut ara, thure, & cespite
 Precanda iam nunc est tibi:
 Aut mors luenda est sanguine.

Respondit ille altrinsecus:
 Age ergo quicquid virium,
 Quicquid potestatis tibi est,
 Palam reluctor, exere.

Vox nostra que sit, accipe,
 Est Christus, & pater Deus,
 Serui huius & testes sumus,
 Extorq, si potes fidem.

Tormenta, carcer, vngula,
 Stridensq, flammis lamina,
 Atq, ipsa pœnarum vltima,
 Mors Christianis ludus est.

O vestra inanis vanitas,
 Scitumq, brutum Caesaris,
 Condigna vestris sensibus
 Coli iubetis numina.

Excisa fabrili manu,
 Cavis recocta & follibus,
 Que voce, que gressu carent,
 Inmoti caca, elingua.

His sumptuosa splendido
 Delubra crescunt marmore,
 His colla mugientium
 Percussa taurorum cadunt.

Adsunt & illic spiritus,
 Sunt sed magistri criminum,
 Vestro & salutis aucupes.

Vagi,

PERISTEPHANON.

Vagi, impotentes, sordidi:
 Qui vos latenter incitos
 In omne compellunt nefas,
 Vastare iustos cadibus,
 Plebempiorum carpere.
 Norunt & ipsi, ac sentiunt
 Pollere Christum, & viuere,
 Eiusq; iam iamq; affore
 Regnum tremendum perfidis.
 Clamant fatentes deniq;
 Fulsi e latebris corporum,
 Virtute Christi & nomine,
 Diuiq; & ydem demones.
 His intonantem martyrem
 Iudex profanus non tulit,
 Conclamat: Os obtrudite,
 Ne plura iactet improbus.
 Vocem loquentis claudite,
 Raptimq; lictores date,
 Illos reorum carnibus
 Pastos, manuq; exercitos.
 Iam faxo ius pratorium
 Conuitiator sentiat,
 Impune ne nostris sibi
 Djs destruendis luserit.
 Tibi ergo soli contumax
 Tarpeia calcentur sacra?
 Tu porrò solus obteras
 Roman, senatum, Caesarem?
 Vinculum reortis brachijs,

Sar-

A V R. P R V D E N.

Sursum, ac deorsum extendite,

Compago donec ossium

Diuisa, membratim crepet.

Post hinc hiulcis ictibus

Nudatè costarum abdita,

Vt per lacunas vulnerum

Iecur reiectum palpitet.

Ridebat hæc miles Dei,

Manus cruentas increpans,

Quod fixa non profundius

Intraret artus vngula.

f. satelli-
tum.

Ac iam omne robur fortium

Euiscerando cesserat,

Nisusq; anhelus soluerat

Fessos lacertorum toros,

Ast ille tanto latior,

Omni vacantem nubilo

Frontem serenam luminat,

Te Christe presentem videns.

Quis vultus iste proh pudor?

Datianus aiebat furens,

Gaudet, renidet, prouocat,

Tortore tortus acrior.

Nil illa vis exercita

Tot noxiorum mortibus

Agone in isto proficit.

Ars & dolorum vincitur.

Sed vos alumni carceris,

Pars semper inuictam mihi

Cohibete paulum dexteras,

Respiret

PERISTEPHANON.

Respiret vt lassus vigor.

Præsicca rursus vlcera,
Dum se cicatrix colligit
Refrigerati sanguinis,
Manus resuleans trahet.

His contra Leuites refert,
Si iam tuorum perspicias
Languere virtutem canum,
Age ipse maior carnifex,

Ostende quo pacto queant
Imos recessus scindere,
Manus & ipse interfere,
Riuosq; feruentes bibe.

Erras cruenta, si meam
Te rere pœnam sumere,
Quum membra morti obnoxia
Dilancinata interficis.

Est alter hic intrinsecus,
Violare quem nullus potest,
Liber, quietus, integer,
Exors dolorum tristium.

Hoc quod laboras perdere
Tantis furoris viribus,
Vas est solutum ac fictile,
Quocung; frangendum modo.

Quinimo nunc enitere
Illum secare, ac plectere,
Qui perstat intus, qui tuam
Calcat tyranne insaniam.

Hunc hunc laceffe, hunc discute

Inui-

Inuidtum & insuperabilem,
Nullis procellis subditum,
Soliq; subiectum Deo.

Hac fatur, & stridentibus
Laniatur vncis denuo,
Cui prator ore subdolo
Anguina verba exsibilat

Si tanta callum pectoris
Pradurat obstinatio,
Pulvinar vt nostrum manu
Abomineris tangere:

Saltem latentes paginas,
Librosq; opertos detege,
Quo secta prauum seminans
Iustis cremetur ignibus.

His martyr auditis, ait:
Quem tu maligne mysticis
Mimitaris ignem litteris,
Flagrabis ipse hoc iustius.

* iam. ?

Romphaea * nam caelestium
Vindex erit voluminum,
Tanti veneni interpretem,
Linguam perurens fulmine.

Vides fauillas indices
Gomorrhoeorum criminum,
Sodomita nec latet cinis,
Testis perennis funeris.

Exemplar hoc serpens tuum est,
Fuligo quem mox sulphuris,
Bitumen & mistum pice

PERISTEPHANON.

Imo implicabunt tartaro.

His persequutor saucius
Pallet, rubescit, aestuat,
Insana torquens lumina,
Spumasq; frendens egerit.

Tum deinde cunctatus diu
Decernit extrema omnium
Igri grabato & laminis
Exerceatur quaestio.

Hec ille sese ad munera
Gradu citato proripit,
Ipsosq; pernix gaudio
Pæna ministros præuenit.

Ventum ad palestram gloria
Spes certat, & crudelitas
Luctamen anceps conserunt,
Hinc martyr, illinc carnifex.

Serrata lectum regula
Dente in frequenti exasperat,
Cui multa carbonum strues
Viuum vaporat halitum.

Hunc sponte conscendit rogum
Vir sanctus ore interrito:
Ceuiam corona conscius,
Celsum tribunal scanderet.

Subter crepante aspergine
Scintillat excussus salis,
Punctisq; feruens stridulis
Sparsim per artus figitur.

Aruiua post hæc igneum

ims

Impressa cauterem lauit,
 Vis vnde roris fumidi
 In membra sensim liquitur.

Hac inter immotus manet
 Tanquam dolorum nescius,
 Tenditq; in altum lumina:
 Nam vincla palmas presserant.

Sublatus inde fortior,
 Lugubre in antrum truditur:
 Ne liber vsus luminis
 Animaret altum spiritum.

Est intus imo ergastulo
 Locus tenebris nigrior,
 Quem saxamersi fornicis
 Angusta clausum strangulant.

Aeterna nox illic latet
 Expers diurni syderis,
 Hic carcer horrendus suos
 Habere fertur inferos.

In hoc barathrum conijcit
 Truculentus hostis martyrem,
 Lignoq; plantas inserit
 Diuaticatis cruribus.

Quin addit & pœnam nouam
 Crucis peritus artifex,
 Nulli tyranno cognitam,
 Nec fando compertam retro.

Fragmenta testarum iubet
 Hirta impolitis angulis
 Acuminata, informia,

PERISTEPHANON.

Tergo iacenti sternorent.

Totum cubile spiculis
Armant dolores anxij,
Insomne qui subter latus
Mucrone pulsent obuio.

Hac ille versutus, vafræ
Meditatus arte struxerat:
Sed Belzebulis callida
Commenta Christus destruit.

Nam carceralis cecitas
Splendore lucis fulgurat,
Duplexq; morsus stipitis
Ruptis cauernis disilit.

Agnoscit hic Vincentius
Adesse quod sperauerat,
Tanti laboris premium,
Christam datorem luminis.

Cernit deinde fragmina
Iam testularum, mollibus
Vestire semet floribus
Redolente nectar carcere.

Quin & frequentes angelis
Stant, ac loquuntur comminus,
Quorum vnus ore augustior
Compellat his dictis virum:

Exurge martyr inclyte,
Exurge securus tui,
Exurge, & almis cœtibus
Noster sodalis addere.

Decursa iam satis tibi

Pœne miræ acis munia,
 Pulchroq; mortis exitu
 Omnis peracta est passio.

O miles inuictissime,
 Fortissimisq; fortior,
 Iam te ipsa seua & aspera
 Tormenta victorem tremunt.

Spectator hæc Christus Deus
 Compensat æuo intermino.
 Proprieq; collegam crucis
 Larga coronat dextera.

Pone hoc caducum vasculum
 Compage textum terrea,
 Quod dissipatum soluitur,
 Et liber in cœlum veni.

Hæc ille, sed clausas fores
 Interna rumpunt lumina,
 Tenusq; per rimas nitor
 Lucis latentis proditur.

Hæc cum stuperet territus
 Obsessor atrii luminis:
 Quem cura pernox manserat
 Seruare feralem domum:

Psallentis audit insuper
 Prædulce carmen martyris,
 Cui vocis instar amule
 Conclaue reddit concavum.

Pauens deinde introspicit,
 Admota quantum postibus
 Acies per arctas cardinum

Intra-

PERISTEPHANON

Intrare iuncturas potest.

Vernare multis floribus
Stramenta testarum videt,
Ipsūq; vulsis nexibus
Obambulantem pangere.

Implentur aures turbidi
Prætoris hoc miraculo,
Flet victus, & voluit gemens
Iram, dolorem, dedecus.

Exemptus inquit carcere,
Paulum benignis fotibus
Recreetur, vt pastum nouum
Panis refectus prabeat.

Coire toto ex oppido
Turbam fidelem cerneret,
Mollire præfultum torum,
Siccare cruda vulnera.

Ille vngularum duplices
Sulcos pererrat osculis,
Hic purpurantem corporis
Gaudet cruorem lambere.

Pleriq; vestem lineam
Stillante tingunt sanguine,
Tutamen vt sacrum suis
Domi reseruent posteris.

Tunc ipse manceps carceris,
Et vinculorum ianitor,
Vt fert vetustas conscia,
Repentè Christum credidit.

Hic obseratis vectibus

A V R. P R V D E N.

Dense specum caliginis
 Splendore lucis aduena
 Micuisse clausum viderat.

At verò postquam lectuli
 Martyr quietem contigit,
 Aeger morarum tedio,
 Est mortis incensus siti.

Si mors habenda huiusmodi est,
 Quae corporali ergastulo
 Mentem resoluit liberam,
 Et reddit auctori Deo.

Mentem piatam sanguine,
 Mortis lauacris inclutam,
 Quae semet ac vitam suam
 Christo immolandam praeiuit.

Ergo vt recline mollibus
 Reiecit auleis caput,
 Victor relictis artubus
 Calum capeffit spiritus.

Cui recta celso tramite,
 Reseratur ad patrem via,
 Quam fratre casus impio
 Abel beatus scanderat.

Stipant euntem candidi
 Hinc inde sanctorum chori,
 Pariq; missus carcere
 Baptista Ioannes vocat.

At Christiani nominis
 Hostem coquebant irrita
 Fellis venena, & liuidum

PERISTEPHANON.

Cor. efferata exusserant.

Sauire inermem crederes

Fractis draconem dentibus,

Euasit exultans, ait,

Rebellis & palmam tulit.

Sed restat illud vltimum

Inferre pœnam mortuo

Feris cadauer tradere,

Canibusve carpendum dare.

Iam nunc & ossa extinxero,

Ne sit sepulchrum funeris,

Quod plebs gregalis excolat,

Titulumq; figat martyris.

Sic frendit, & corpus sacrum

Profanus, ab dirum nefas,

Nudum negato tegmine

Exponit inter carices.

Sed nulla dirarum fames,

Aut bestiarum aut alitum,

Audet trophaum gloria

Fœdare tactu squalido.

Quin si qua clangens improbè

Circumuolaret eminus

Trucis volucris impetu

Depulsa vertebat fugam.

Nam coruus Helie datus

Olim, ciborum portitor,

Hoc munus implet sedulo,

Et irremotus excubat.

Hic ex frut etis proximis

H 3

Infe-

Infestus alarum sono,
 Oculosq; pennis verberans
 Exegit immanem lupum.

Quis perfidorum credere
 Ausit, rapacem belluam
 Tauris paratam congregi,
 Cessisse plumis mollibus?

Ibat malignum murmurans,
 Leui volatu exterritus,
 Prædamq; visam fugerat
 Custodis imbellis minis.

Quis audiendi talia
 Datiane tunc sensus tibi?
 Quantis gementem spiculis
 Figebat occultus dolor?

Quum te perempti corporis
 Virtute victum cerneres,
 Iphis & impar ossibus,
 Vacuisq; iam membris minor?

Sed quis tyranne pertinax
 Hunc impotentem spiritum
 Determinabit exitus?
 Nullusne te franget modus?

Nullus, nec vnquam desinam:
 Nam si ferina immanitas
 Mansuescit, & clementia
 Coruos voraces mitigat:

Mergam cadaver fluctibus:
 In sana nunquam naufragis
 Ignoscit vada, & spumsum

Nescit

PERISTEPHANON.

Nescit profundum parcere.

Aut semper illic mobilis
Incerta per ludibria

Austris feretur flatibus,
Squamosa pascens agmina:

Aut sub fragosis rupibus
Scabri petrarum murices

Inter recessus scrupulos
Discissa rumpent viscera.

Ecquis virorum strenuè
Cymbam peritus pellere

Remo, rudente, & carbaso,
Secare qui pontum queas?

Rapias palustri è cespite
Corpus, quod intactum iacet,

Leuiq; vectum lembulo
Amplum per equor auferas.

Sed complicatum sparteus
Claudat cadauer culleus,

Quem fune connexus lapis
Præceps in altum deprimat.

At tu per vndas emices
Rorante præceps palmula,

Donec relictum longior
Abscondat aspectus solum.

Hac iussa quidam militum,
(Eumorphio nomen fuit)

Violentus, audax, barbarus,
Furore feruens arripit.

Funale textam conferit,

Suto quod implet corpore,
 Emensus & multum freti,
 Inter procellas excutit.

O præpotens virtus Dei,
 Virtus creatrix omnium,
 Quæ turgidum quondam mare
 Gradiente Christo strauerat,
 Ut terga calcans equoris,
 Siccis mearet passibus,
 Plantas nec undis tingeret
 Vasti viator gurgitis.

Hæc ipsa virtus iusserat
 Rubrum salum dehiscere,
 Patente dum fundo aridum
 Secura plebs iter legit.

Nec non & ipsa nunc iubet
 Seruire sancto corpori
 Pontum quietis lapsibus
 Ad curua pronum littora.

Saxum molaris ponderis
 Ut spuma candens inmatat,
 Tantiq; custos pignoris
 Fiscella fertur fluctibus?

Cernunt stupentes nauitæ
 Vectam remenso marmore,
 Labi retrorsum leniter
 Aestu secundo, & flamine.

Certant & ipsi concito
 Pontum phaselo scindere,
 Langè sed artus prauolant

PERISTEPHANON.

Telluris ad mollem sinum.

Prius relatos deniq;
Humus quiet a suscipit,
Quam pulsa summis visibus
Carina portum tangeret.

Felix amœni littoris
Recessus ille, qui sacra
Fouens harenis viscera
Vicem sepulchri prœbuit.

Dum cura sanctorum pia
Deflens adornat aggerem,
Tumuloq; corpus creditum
Vita reseruat postera.

Sed mox subactis hostibus,
Iam pace iustis reddita,
Altar quietem debitam
Præstat beatis ossibus.

Subiecta nam sacrario,
Imanq; ad aram condita,
Cælestis auram muneris
Perfusa subter hauriunt.

Sic corpus: Ast ipsum Dei
Sedes receptam continet,
Cum Maccabæis fratribus,
Secto Isaiæ proximum,

Simplex sed illis contigit
Corona pœnarum, quibus
Finem malorum præstitit
Mortis supremus exitus.

Quid tale sector ausus est?

A V R. P R V D E N.

Truncata nunquid corporis,
Segmenta post ferram feris
Obiecit, aut vndis dedit?

Nam Maccabei martyris
Linguam tyrannus erutam,
Raptamve pellem verticis
Auibus cruentis obtulit.

Tu solus obis inlyte,
Solutus brauij duplicis
Palmam tulisti, tu duas
Simul parasti laureas.

In morte victor aspera,
Tum deinde post mortem pari
Victor triumpho proteris
Solo latronem corpore.

Adesto nunc, & percipe
Voces precantum supplices,
Nostri reatus efficax
Orator ad thronum patris.

Per te, per illum carcerem,
Honoris augmentum tui,
Per vincla, flammam, vngulas,
Per carceralem stipitem
Per fragmen illud testeum,
Quo parta creuit gloria,
Per quem trementes posteris
Exosculamur lectulum:

Miserere nostrarum precum,
Placatus vt Christus suis
Inclinat aurem prosperam,

PERISTEPHANON.

Noxas nec omnes imputet.

Si ritè solemnem diem
Veneramur ore, & pectore,
Si sub tuorum gaudio
Vestigiorum sternimur:

Paulisper huc tu illabere
Christi fauorem deferens,
Sensus grauati vt sentiant
Leuamen indulgentia.

Sic nulla iam restet mora
Quin excitat am nobilis
Carnem resumat spiritus,
Virtute perfuncta pari.

Vt quæ laborum particeps
Commune discrimen tulit,
Sit & coheres gloria
Cunctis in æuum seculis.

HYMNVS BEATISSIMORVM

Martyrum Fructuosi, Episcopi ecclesie Tarraco-
nensis, & Augurij, & Eulogij
diaconi.

Conuenit carminis genus cum hymnò post ci-
bum, Patis visceribus, hoc modo:

Felix Tarraco Fructuose vestris
Attollit caput ignibus coruscum
Leuitis geminis procul relucens.

Hispanos Deus aspicit benignus,
Arcem quandoquidem potens Hiberam
Trino martyre Trinitas coronat.

At

*Ardens Augurius capeſit et hram,
Necnon Eulogius ſimul ſupernum
Chriſti lucidus ad ſedile tendit.*

*Dux & præuius, & magiſter illis
Ad tantum deſus, ex Epiſcopali
Clarus nomine Fructuoſus ibat.*

*Accitus quia præſidia repente
Iuſſu, venerat ad forum ſacerdos
Leuitis comitantibus duobus.*

*Inde ad carceream viros catenata
Paſtus ſanguine carnifex trahebat,
Gaudet currere Fructuoſus vltro.*

*Ac ne quis ſocios timor feriret,
Præceptor vehemens eundo firmat,
Incenditq; fidem calore Chriſti.*

*Mecum ſtate viri, vocat cruentus
Ad pœnam coluber Dei miniſtros,
Ne morſ terreat, eſt parata palma.*

*Carcer Chriſticolis gradus coronæ eſt,
Carcer prouehit ad ſuperna cœli,
Carcer conciliat Deum beatis.*

*His dictis, adeunt ſpecum reorum,
Exercent ibi myſticum lauacrum
Et purgamina quæ ſtupent tenebra.*

*Sex hic continuis latent diebus,
Tandem ſtant truciſ ad tribunal hoſtis,
Fratres tergeminos tremunt cataſta.*

*Iudex Emilianus imminebat.
Atrox, turbidus, inſolens, profanus,
Aras dæmonicas coli iubebat.*

PERISTEPHANO N.

Tu qui doctor, ait, seris nouellum
 Comenti genus, vt leues puella
 Lucos destituant, Iouem relinquunt:

Dammes, si sapias, anile dogma.
 Iussum est Caesaris ore Gallieni:
 Quod princeps colit, hoc colamus omnes.

Hac fanti placidus refert sacerdos:
 Aeternum colo principem, dierum
 Factorem, dominumq; Gallieni,
 Et Christum patre profatum perenni,
 Cuius sum famulus, gregisq; pastor.
 Subridens ait ille. Iam fuisti.

Nec differt furor, aut refrenat iram,
 Seuis destinat ignibus cremandos,
 Exultant, prohibentq; flere vulgum.

Quosdam de populo videt sacerdos
 Libandum sibi poculum offerentes:
 Ieiunamus, ait, recusato potum.

Nondum nona diem resignat hora,
 Nunquam conuiolabo ius dicatum,
 Nec mors ipsa meum sacrum resoluet.

Sic Christus sitiens crucis sub hora
 Oblatum sibi poculum recusans,
 Nec libare volens, sitim peregit.

Intrant interea locum rotunda
 Conclusum cauea, madens ferarum
 Multo sanguine quem furor frequentat:

Tum spectacula perstrepunt cruentis,
 Ac vilis gladiator ense duro
 Percussus cadit, & fremit voluptas.

Hic

Hic flammante pyra, niger minister
 Ardens supplicium parare iussus,
 Construxit facibus rogam supremis.

Qui dum corpora concremanda soluit,
 Feruentes animas amore lucis
 Fracto carceris expediuit antro.

Certant officijs p̄j sodales,
 Plantis calceamenta dissolutis,
 Pronus detrahere studebat vnus:

Sed sanctus vetat, ora Fructuosus
 Inclinata premi. facescite, inquit,
 Ne nostram grauet obsequela mortem.

At quin ipse meos pedes resoluam,
 Ne vestigia prapedita vinculis
 Tardis gressibus irruant in ignem.

Cur lamenta rigant genas madentes?
 Cur vestri memor vt siem rogatis?
 Cunctis pro populis rogabo Christum.

Vix hac adiderat, relaxat ipse
 Indumenta pedum, velut Moyses
 Quondã fecerat ad rubum propinquans.

Non calcare sacram cremationem,
 Aut adstare Deo prius licebat,
 Quã vestigia pura figerentur.

* id est
 nude.

Stabat calce * mero; resultat ecce
 Cælo spiritus, & serit loquelam
 Quæ cunctos tremefecit audientes.

Non est, credite pœna quam videtis,
 Quæ puncto tenui citata transit,
 Nec vitam rapit illa, sed reformat.

PERISTEPHANON.

Felices anime quibus per ignem,
Celsa scandere contigit tonantis:
Quas olim fugiet perennis ignis.

Hæc inter, rapidis focos crepantes
Intrant passibus, & minantur ipsis
Flammarum trepidantibus caninis.

Nexus deniq; qui manus retrorsus
In tergum reuocauerant reuinctas,
Intacta cute decidunt adusti.

Non ausa est cohibere pœna palmas
In morem crucis ad patrem leuandas,
Soluunt brachia quæ Deum precentur.

Præscorum specimen trium putares,
Quos olim Babylonicum per ignem
Cantantes stupuit tremens tyrannus.

Illis sed pia flamma tum pepercit,
Nondum tempore passionis apto,
Nec mortis decus inchoante Christo.

Hos quum defugeret vaporis ardor,
Orant, vt celer ignis aduolaret,
Et finem daret anxijis periculis.

Exorata suos obire tandem
Maiestas famulos iubet caducis
Missis corporibus, sibiq; reddi.

Vidit præsidis ex domo satelles
Cælum martyribus patere apertum,
Insignesq; viros per astra ferri.

Quin & filiola monens herili
Ostendit sceleris notam paterni,
Cælo viuere, quos forum peremit.

Hæc

AUR. PRVDEN.

Hæc tum virginitas palam videre
 Per sudum meruit, patente cælo,
 Ut crimen Dõmini domus timeret.

Tum de corporibus sacris fauilla,
 Et perfusa mero leguntur ossa,
 Quæ raptim sibi quisq; vindicabat.

Fratrum tantus amor domũ referre
 Sanctorum cinerem dicata dona,
 Aut gestare sinu fidele pignus.

Sed ne relliquias resuscitandas,
 Et mox cum Domino simul futuras,
 Discretis loca diuidant sepulchris:

Cernuntur niueis stolis amicti,
 Mandant restitui, cauoq; claudi
 Mixtim marmore, puluerem sacrãdum.

O triplex honor, o triforme culmen,
 Quo nostre caput excitatur vrbis,
 Cunctis vrbibus eminent Hiberis.

Excultare tribus libet patronis,
 Quorum prasidio* fouentur omnes
 Terrarum populi Pyrenearum.

Circumstet chorus ex utroq; sexu,
 Heros, virgo, puer, senex, anicla,
 Vestrum psallite ritè Fructuosum.

Laudans Augurium resulet hymnis,
 Mistis Eulogium modis coaquans,
 Reddamus paribus pares Camœnas.

Hinc aurata sonent in arce tecta,
 Blandum littoris extet inde murmur,
 Et carmen freta seriatim pangant.

Olim

P. R I S T E P H A N O N.

Olim tempus erit ruente mundo,
Quum te Tarraco Fructuosus acri
Soluet supplicio, tegens ab igni.

Fors dignabitur & meis medelam
Tormentis dare, prosperante Christo,
Dulces Hendecasyllabas reuoluens.

H Y M N V S Q V I R I N I M A R T Y R I S

& Episcopi Ecclesia Sisciana.

Carmen est Glyconicum, constans Spōdeo, Chori
ambo, & Pyrrhichio, seu Iambo, hoc modo:

-- - - - -

Insignem meritis virum,
Quirinum placitum Deo
Vrbis mœnia Siscia
Concessum sibi martyrem
Complexu patrio fouent.

Hic sub Galerio duce,
Qui tunc Illyricos sinus
Urgebat ditionibus,
Fertur catholicam fidem
Illustrasse per exitum.

Non illum gladij rigor,
Non incendia, non fera
Crudeli interitu necant,
Sed lymphis fluminalibus
Gurges dum rapit, abluit.

Nil refert vitreo aquare,
An de flumine sanguinis
Tingat passio martyrem:
Aeque gloria prouenit,
Fluctu quolibet vuida.

Summo pontis ab ardui
 Sanctæ plebis Episcopus
 In praeceps fluuio datur,
 Suspensum laqueo gerens
 Ingentis lapidem mole.

Deiectum placidissimo
 Annis vertice suscipit,
 Nec mergi patitur sibi,
 Miris vasta natatibus
 Saxi pondera sustinens.

Spectant eminus è solo
 Doctorem pauidi greges:
 Nam Christi populus frequens
 Riparum sinuamina
 Stipato agmine seferat.

Sed Quirinus vt eminens
 Os circumtulit, heu suos
 Ex templo trepidos videt,
 Nil ipse proprij memor
 Inter stagna periculi,

Confirmat pia pectora,
 Verbis mirificis rogans,
 Ne quem talia terreant,
 Ne constans titubet fides,
 Aut pœnam putet emori.

Dicentem fluitantibus
 Annis terga vehunt vadis,
 Nec substrata profunditas
 Saxoꝝ & laqueo, & viro
 Audet sponte dehiscere.

Sensit martyr Episcopus

PERISTEPHANO N.

Iam partam sibi praripi
 Palmam mortis, & exitus,
 Ascensumq; negarier
 Aeterni ad solium patris.

Iesu cunctipotens, ait,
 Haudquaquam tibi gloria
 Hac est insolita, aut noua,
 Calcare fremitum maris,
 Prona & flumina sistere.

Scimus discipulum Petrum,
 Quum vestigia tingeret
 Mortali trepidus pede,
 Dextra subsidio tua
 Subiecisse salum solo,

Iordanem quoq; nouimus
 Tortis vorticibus vagum,
 Dum fertur rapido impetu,
 Ad fontem refluis retro
 Confugisse meatibus.

Hac miracula sunt tua
 Virtutis Domine, vt modò
 Suspendar leue prænans
 Summo gurgite fluminis,
 Cùm collo scopulum traham.

Iam plenus titulus tui est,
 Et vis pro dita nominis,
 Quam gentilis habet stupor.
 Absoluas precor optime
 Huius nunc animæ moras.

Quid possis, probat anni cùs
 Qui vectat silicem liquor.

Hoc iam quod superest cedo,
 Quo nil est pretiosius
 Prote Christe Deus mori.

Orantem simul halitus,
 Et vox deserit, & calor,
 Scandit spiritus ardua:
 Fit pondus graue saxum,
 Corpus suscipiunt aqua.

LOCVS VBI MARTYRES

passi sunt, quod nunc Baptistarium
 appellatur.

Carmen est Elegiacum.

Electus Christo locus est, vbi corda probata
 Prouehat ad caelum sanguine, purget aqua.

Hic duo purpureum, Domini pro nomine casti,
 Martyrium pulchra morte tulere viri.

Hic etiam liquido fluit indulgentia fonte,
 Ac veteres maculas diluit amne nouo.

Qui cupit aeternum caeli conscendere regnum,
 Huc veniat sitiens, ecce parata via est.

Ante coronati scandebant arduatestes,
 Atria nunc lota celsa petunt anime.

Spiritus aeterno solitus descendere lapsu,
 Vt dederat palmam, sic tribuit veniam.

Haurit terra sacros, aut fonte, aut sanguine rores,
 Exundatq; suo iugiter vnda Deo.

Ipse loci est dominus, laterum cui vulnere vtroq;
 Hinc cruor effusus fluxit, & inde latex.

Ibitis hinc, vt quisq; potest per vulnera Christi,
 Deuictus glady alter, & alter aquis.

PAS-

PERISTEPHANON.
PASSIO CASSIANI

martyris in foro Corneliano.

Carmen heroicum, cui adnexum est senarium
Iambicum.

Sylla forum statuit Cornelius, hoc Itali urbem
Vocant ab ipso conditoris nomine.

Hic mihi quum peterem te rerum maxima Roma,
Spes est oborta * prosperum Christum fore, * propi-
Stratus humi tumulo aduoluebar, quem sacer ornat tium.
Martyr, dicato Cassianus corpore.

Dū lachrymans mecum reputo mea vulnera, & oēs
Vita labores, ac dolorum acumina:

Erexi ad cœlum faciem, stetit obuia contra
Fucis colorum picta imago martyris,

Plagas mille gerens, totos lacerata per artus,
Ruptam minutis præferens punctis cutem.

Immeri circum pueri, miserabile visu,
Confossa paruis membra figebant stylis.

Vnde pugillares soliti percurrere ceras,
Scholare murmur adnotantes scripserant.

Aedituus consultus ait, quod prospicis hospes:
Non est inanis, aut anilis fabula.

Historiam pictura refert, quæ tradita libris,
Veram vetusti temporis monstrat fidem.

Præfuerat studijs puerilibus, & grege multo
Septus, magister literarum sederat,

Verba notis breuibus comprehendere cuncta peritus,
Raptimq; punctis dicta præpetibus sequi.

Aspera nonnunquam præcepta, & tristia visa,
Impube vulgus mouerant ira & metu.

Doctor amarus enim discenti semper ephæbo,
Nec dulcis vlli disciplina infantia est.

Ecce fidem quatiens tempestas seu a. p. mebat
 Plebem dicatam Christiana gloria.
 Extrahitur cœtu e medio moderator alumni
 Gregis, quod aris supplicare spreuerat.
 Pœnarum artifici querenti, quod genus artis
 Vir nosset, alto tam rebellis spiritu?
 Respondent agmen tenerum, ac puerile gubernat,
 Fictis notare verba signis imbuens:
 Ducite conclamat captiuum ducite, & vltro
 Donetur ipsis verberator paruulis.
 Vt libet illudant, lacerent impune manusq;
 Tingant magistri feriatas sanguine.
 Ludum discipulis volupe est vt præbeat ipse
 Doctor seuerus, quos minis coërcuit.
 Vincitur post terga manus, spoliatur amictu,
 Adest acutis agmen armatum stilis.
 Quantum quisq; odij tacita conceperat ira,
 Effudit ardens felle tandem libero.
 Coniiciunt alij lapides, inque ora tabellas
 Frangunt, relisa fronte lignum disilit.
 Buxa crepant cerata, genis impacta cruentis,
 Rubetq; ab ictu curua tumens pagina.
 Inde alij stimulos, & acumina ferrea vibrant,
 Qua parte aratis cerea sulcis scribitur,
 Et qua secti apices abolentur, & æquoris hirti
 Rursus nitescens innouatur area.
 Hinc foditur Christi confessor, & inde secatur,
 Pars viscus intrat molle, pars scindit cutem.
 Omnia membra manus pariter fixere ducentæ
 Totidemq; guttæ vulnerum stillant simul.
 Maior tortor erat, qui summa pupugerat infans

Quam

PERISTEPHANON.

Quam quæ profunda perforata viscera.
 Ille leuis, quoniam percussor morte, negata
 Sanguine solis scit dolorum spiculis.
 Hic quanto interius vitalia condita pulsat,
 Plus dat medela dum necem prope applicat.
 Este precor fortes, & vincite viribus annos,
 Quod desit auro, suppleat crudelitas.
 Sed malè conatus tener, infirmusq; laborat,
 Tormenta crescunt dum fatiscit carnifex.
 Quid gemis, exclamat quidam, tute ipse magister
 Istud dedisti ferrum, & armasti manus.
 Reddimus ecce tibi iam millia mulla notarum,
 Quæ stando, stendo, te docente excepimus.
 Non potes irasci quod scribimus, ipse inbebas,
 Nunquam quietum dextera ut ferret stilum:
 Non petimus toties te præceptore negatas,
 Auare doctor, iam scholarum ferias.
 Pangere puncta libet, sulcisq; intexere sulcos,
 Flexas catenis impedire virgulas.
 Emendes licet inspectos longo ordine versus,
 Mendosa fortè si quid errauit manus:
 Exerce imperium, ius est tibi plectere culpam,
 Si quis tuorum te notauit segnius.
 Talia ludebant pueri per membra magistri,
 Nec longa fessum poena soluebat virum.
 Tandem luctantis miseratus ab athere Christus,
 Iubet resolui pectoris ligamina.
 Difficilesq; moras animæ, ac retinacula vitæ,
 Relaxat artus, & latebras expedit.
 Sanguis ab interno venarum fonte patentes,
 Vias sequutus, deserit præcordia.

A V R. P R V D E N.

Totq̄ foraminibus penetrati corporis exit,
Fibrarum anhelans ille vitalis calor.

Hæc sunt quæ liquidis expressa coloribus hospes
Miraris, ista est Casiani gloria.

Suggere, si quod habes iustum, vel amabile votum,
Spes si qua tibi est, si quid intus æstuas.

Audit crede preces martyr prosperrimus omnes,
Ratasq̄ reddit, quas videt probabiles.

Pareo: complector tumulum, lacrymas quoq̄ fundo,
Altar te pescit ore, saxum pectore.

Tunc arcana mei percenseo cuncta laboris,
Tunc quod petebam, quod timebam murmuro.

Et post terga domum dubia sub sorte relictam,
Et spem futuri fortè nutantem boni.

Audior, urbem adeo, dextris successibus vtor:
Domum reuertor, Casianum prædico.

ROMANI MARTYRIS SVPPLICIVM.

Carminis ratio eadem est, quæ fuit præfationis
Psychomachiae, Senex fidelis.

Romane Christi fortis adsertor Dei,
Elinguis oris organum fautor moue,

Largire comptum carmen infantissimo,
Fac vt tuarum mira laudum concinam:

Nam scis & ipse posse mutos eloqui.

Plectrum palati, & faucium seuuus tibi,
Tortor reuersit, nec tamen silentium

Indixit ori, quo fatebaris Deum,

Vox veritatis testis extingui nequit,

Nec si recisis palpitet meatibus.

Hic noster hærens sermo lingua debili
Balbutit, & modis laborat absonis:

Sed

PERISTEPHANON.

Sed si superno rore respergas iecur,
Et spiritali lacte pectus irriges,
Vox impeditos rauca laxabit sonos.

Euangelista scripsit ipsum talia
Præcepta Messiam dedisse Apostolis,
Nolite verba, quum sacramentum meum
Erit canendum, prouidenter querere:
Ego imparatis, que loquantur suggeram.

Sum mutus ipse, sed potens facundia
Mea lingua Christus luculenter disseret,
Ipse explicabit quos supremo spiritu
Daemon tumultus, dum domatur, mouerit,
Furore pestis peior in nouissimo.

Sic vulneratus anguis ictu spiculi
Ferrum remordet, & dolore scuior,
Quassando pressis immoratur dentibus,
Hastile fixum sed manet profundius,
Nec cassa sentit morsuum pericula.

Galerius * virbis fortè Romanæ statum
Ductor regebat, vt refert antiquitas,
Immitis, atrox, asper, implacabilis,
Edicta latè mundum in omnem miserat,
Christum negaret quisque mallet viuere:

Hac ille serpens ore dictat regio,
Qui mortuorum de sepulchris exiens
Clamat: Quid ante tempus aduentu cito
Mea regna soluis? parce sili altissimi,
Vel possidere corda porcorum iube:

Prefectus istis imminens negotijs
Asclepiades, ire mandat milites
Ecclesia tenusq; de sacrarijs

* orbis.

Raptare plebem mancipandam vinculis,
Ni disciplinam Nazarenam respuat.

Mox ipse templum cogitans irrupere,
Et dissipare sancta sanctorum studens,
Armis profanus preparabat impijs
Altaris Aram funditus pessundare,
Foresq; & ipsas in ruinam soluere.

Præcurrit iudex his repente cognitis
Romanus, acris heros excellentie,
Venire in armis perduelles nuntiat,
Animos pauentum præstruens hortatibus,
Stent vt parati, ne ve cedant turbini.

Conspirat vno fœderatus spiritu
Grex Christianus, agmen imperterritum,
Matrum, virorum, paruulorum, virginum:
Fixa & statuta est omnibus sententia
Fidem tueri, vel libenter emori.

Resert repulsus miles ad subsellia,
Plebis rebellis esse Romanum ducem,
Flagrare cunctos peruicaci audacia,
Iugulos retictos obstinate opponere,
Quo glorio, i morte fortes oppetant.

Præcep. iubetur inde Romanus rapi,
Solutq;, vt incitator, & fax omnium,
Pro contumaci plebe causam dicere.
It non resistens, seq; vinciri petit,
Flexas & vltro torquet in tergum manus.

Amor corona pene præuenit trucem
Licitoris artem, sponte nudas, offerens
Costas bisulcis execandas vngulis.
Irrumpit altum limen, & præconibus

PERISTEPHANON.

Stupore mutis, ipse tortorem trahit.

Astanti ob ora sic tyrannus incipit:
 Infame monstrum, vilis, instabilis,
 Tu ventilator vrbis, & vulgi leuis
 Procella, mentes inquietas, mobiles,
 Ne se imperi t a turba dedat legibus.

Populare quiddam sub colore gloriæ
 Illiterata credidit frequentia,
 Vt se per auum consecrandos aut uiment,
 Si bella diuis ceu gigantes inferant,
 Victiq; flammis obruantur montium.

Hoc tu parasti perditæ spectaculum
 Cladis cruentæ de necandis ciuibus,
 Quos vt profanos impiati, & seculi
 Reos, necesse est te magistro interfici:
 Tu causa mortis, tu malorum signifer.

Ni fallor, æquum est, vt quod auctor improbus
 Tolerare multos compulisti, vt carnifex
 In te recurrat, proq; tantis cadibus,
 Quæ mox futura, primus exitium luas,
 Feras & ipse quod ferendum suaseras.

His ille contra reddit ore libero:
 Amplector o præfekte, nec me subtraho,
 Vt pro fideli plebe solus immoler,
 Dignus subire cuncta, si me consulas,
 Quæcumq; vestra iusserit crudelitas.

Intrare seruis idolorum ac demonum
 Sanctam salutis non licet nostræ domum,
 Ne polluatur purus orandi locus:
 Confido sancto spiritu nunquam tibi
 Dandum, vt beatum limen attingas pede,

Nisi

Nisi fortè noster factus, in nostrum gregem.
Mereare sumi, quod pater faxit Deus.

Incensus his Asclepiades, iusserat

Euiscerandum corpus eculeo eminus

* vngu- Pendere, & vncis * vinculisq; crescere.
lisque.

Apparitores sed furenti suggerunt

Illum vetusta nobilem prosapia,

Meritisque multis esse primum ciuium.

Iubet amoueri noxialem stipitem,

Plebeia clarum poena ne damnet virum.

Fundantur, inquit, terga crebris ictibus,

Plumboq; ceruix verberata extuberet:

Persona quaeq; competenter plectitur,

Magniq; refert vilis, an sit nobilis:

Gradu reorum, forma tormentis datur.

Pulsatus ergo martyr illa grandine,

Postquam inter ictus dixit hynnium plumbeos,

Erectus infit: Absit vt me nobilem

Sanguis parentum praestet, aut lex curie,

Generosa Christi secta nobilitat viros.

Si prima nostris quae sit in cunabulis

Origo textu stemmatis recenseas,

Dei parentis esse ab ore coepimus,

Cui quisque seruit, ille verè est nobilis,

Patri rebellis, inuenitur degener.

Honos deinde stemmati accedit nouus,

Et splendor ingens vt magistratus venit,

Si confitendi nominis testem probum

Signent inusta ferri, & ignis vulnera,

Et vim dolorum mors sequatur incluta.

Certe benignus esse, peruerse velis

PERISTEPHANON.

Nec mi remissus leniter peperceris,
Incumbe membris tortor, vt sim nobilit:
His ampliatus si fruatur successibus,
Gentis patris, matrisq; flocci fecero.

Hac ipsa vestra dignitatum culmina
Quid esse censes? nonne cursim transeunt
Fasces, secures, sella, prætecta, toga,
Lictor, tribunal, & trecenta insignia
Quibus tumetis, moxq; detumescentis?
Quum consulatum initis, vt verna solent,
(Pudet fateri) farre pullos pascitis,
Aquila ex eburna sumit arrogantiam
Gestator eius, ac superbit belluæ.
Inflatus ossis, cui figura est alitis.

Iam si sub aris ad sigillorum pedes
Iaceatis, infra sectilem quercum siti,
Quid esse vobis astinem proiectius?
Nudare plantas, ante carpentum scio
Proceres togatos, matris Idea sacris.

Lapis nigellus euehendus esse do,
Muliebris oris clausus argento sedet,
Quem dum ad lauacrum præundo ducitis,
Pedes remotis atterentes calceis
Almonis vsq; peruenitis riuulum.

Quid illa turpis pompa? nempe ignobiles
Vos esse monstrat, quum luperci curritis,
Quem seruulorum non reat vilissimum,
Nudus plateas si per omnes cursitans,
Pulset puellas verberare * ietas ludicro?

Miseret tuorum me sacrorum, & principum,
Morumq; Roma seculi summum caput.

* actas.

Age

A V R. P R V D E N :

Age explicemus, si placet, mysteria
 Praefecte vestra: iam necesse est audias,
 Nolis velisue, quid colatis sordium.

Nec terret ista qua tumes vesania,
 Quod vultuosus, quod sepinus, quod rigens;
 Tormentalethi comminaris asperi:
 Si me mouere rebus vllis uteris,
 Ratione mecum, non furore dimica.

Iubes relictis patris, & Christi sacris,
 Vt tecum adorem foeminas, mille ac mares;
 Deos, deasq, deq, sexu duplici
 Natos, nepotes, adnepotes editos,
 Ac tot stuprorum sordidam profapiam.

Nubunt puella, sepe luduntur dolis,
 Amasionum comprimuntur fraudibus:
 Incesta feruent, furta moechorum calent,
 Fallit maritus, odit vxor pellicem,
 Deos catena colligant adulteros.

Ostende queso, quas ad aras precipit
 Veruece ceso fumet vt cespes meus:
 Delphosne pergam? sed vetat palastrici
 Corrupta ephebi fama, quem vester Deus
 Effeminauit Gymnadis licentia.

Mox fleuit impuratus occisum graui
 Disco, & dicunt florulentum succubam.
 Conductus idem pauit alienum pecus,
 Furem deinde perdit passus gregis
 Segnis bubulcus, tela & ipsa perdidit.

An ad Cybellis ibo lucum pineum?
 Puer sed obstat Gallus ob libidinem,
 Per triste vulnus, perq, sectum dedecus

P E R I S T E P H A N O N.

Ab impudicæ tutus amplexu deæ,
Per multa matri sacra plorandus spado.

Sed credo magni limen amplectar Iouis,
Qui si citetur legibus vestris reus,
Laqueis minacis implicatus Iulia,
Luat seueram victus & Scatiniam,
Te cognitore dignus ire in carcerem.

Quid aureorum conditorem temporum
Censes colendum? quem fugacem non negas
Latuisse furtim, dum reformidat malum:
Quem si beatè viuere audit Iuppiter,
Plectat necesse est occulendi conscios.

Quid inter aras dissidentum numinum
Putas agendum? Martis indignabitur
Offensa virtus, si colatur Lemnius.
Iunonis iram sentiet, quisq; vt Deum
Signo, aut sacello consecrarit Herculem.

Dicis licenter hæc Poëtas fingere,
Sed sunt & ipsi talibus mysterijs
Tecum dicati, quodq; describunt, colunt.
Tu cur piaclum tam libenter lectitas?
Cur in theatris te vidente id plauditur?

Cycnus stuprator peccat inter pulpita;
Saltat tonantem tauriconem Lydius,
Spectator horum pontifex summus sedes;
Ridesq; & ipse, nec negando diluis,
Quum fama tanti polluat ur numinis.

Cur tu Sacrate per cachinnos solueris,
Quum se maritum fingit Alcmena Deus?
Meretrix Adonin vulneratum scanica
Libidinoso plangit affectu palam,

Nec

Nec te lupanar Cypridis sancta mouet?

*Quid? quod sub ipsis veritas signis patet,
Formata in ere criminum vestigijs?*

*Quid vult sigillum semper adfixum Ioui
Aus ministra? nempe velox armiger
Leno exoletum qui tyranno pertulit.*

*Facem recincta veste prætendit Ceres,
Cur? si deorum nemo rapuit virginem,
Quam nocte querens mater errat peruigil,
Fusos rotantem cernimus Tyinthium?*

Cur? si Neera non fuit ludibrio?

*Quid rusticorum monstra detester Deum?
Faunos, Priapos, fistularum praesides,
Nymphas natantes, incolasq; aquatiles,
Sitas sub alto more ranarum lacu,
Diuinitatis vis in algis vilibus?*

*Ad hæc colenda me vocas censor bone?
Potesne quicquam tale, si sanum sapis,
Sanctum putare? nonne pulmonem mouet
Derisus, istas intuens ineptias,
Quas vinolenta somnijs fingunt anus?*

*Aut si quid vsquam est vanitatis mystica,
Nobis colendum est, ipse primus incipe,
Pronusq; adora quicquid in terris sacri est,
Deos latinos, & deos Aegyptios,
Quis Roma libat, quis Canopus supplicat.*

*Venerem precaris? comprecare & Simiam.
Placet sacratus aspis Aesculapij?
Crocodilus, Ibis, & Canes cur displicent?
Adpone porris religiosas arulas,
Venerare acerbum Cepe, mordax Allium.*

PERISTEPHANON

Fuliginosi thure placantur Lares,
 Et respuuntur consecrata holuscula,
 Aut vnde maior esse maiestas focus,
 Quam nata in horris sarculatis creditur?
 Si numen ollis, numen & porris inest.

Sed pulchra res forma in ære sculptilis:
 Quid imprecabor officinis Gracia,
 Quæ condiderunt gentibus stultis deos?
 Forceps Myronis, Polycleti malleus
 Natura vestrum est, atq; origo cœlitum.

Ars seminandis efficax erroribus,
 Barbam rigentem dum Iouis circumplicat,
 Dum defluentem leniter flectens comam,
 Limat capillos, & corymbos Liberi,
 Et dum Mineruæ pectus hydris asperat,
 Iniecit atram territis formidinem,
 Vt fulmen æris, ceu tonantis horreant:
 Tremant venenum sibilantis Gorgonæ,
 Putent Ephebum post triumphos Indicos
 Ferire Thyrsos posse, quum sit ebrius.

Tum quod Dianam molle succinctam vident,
 Venantis arcum pertimescunt virginis:
 Si fortè vultum tristioris Herculis,
 Liquore crispo massa finxit fusilis,
 Claua minari, ni colatur, creditur.

Iam quis pauentum corda terror occupat?
 Iunonis iram si politè expresserit,
 Velut retortis intuens obtutibus,
 Auertat ora delitantis hostia,
 Lapis seuera fronte mentitur minas.

Miror quod ipsum non sacratis Mentorem,

K

Nec

Nec templum, & aras ipse phidias habet
 Fabri deorum, vel parentes numinum:
 Qui si caminis institissent segnius,
 Non esset vllus Iuppiter conflatis.

Non erubescis stulte, pago dedite,
 Te tanta semper perdidisse obsonia:
 Quæ dijs ineptus obtulisti talibus,
 Quos trulla, peluis, cantharus, sartagine,
 Fracta, & liquata contulerunt vascula.

Ignosco fatuis hæc tamen vulgaribus,
 Quos lana terret discolor, in stipite,
 Quos soepe falsus circulator decipit,
 rancidæ Quibus omne sanctum est, quod pauendū vanula
 Edentularum cantilenæ suaserint.

Vos eruditos miror, & doctos viros,
 Perpensa vitæ quos gubernat regula,
 Nescire vel diuina, vel mortalia
 Quo iure constant, quanta maiestas regat,
 Quicquid creatum est, quæ creauit omnia.

Deus perennis res inestimabilis,
 Non cogitando, non videndo clauditur,
 Excedit omnem mentis humanæ modum,
 Nec comprehendi visibus nostris valet,
 Extraq; & intus implet, ac superfluit.

Intemporalis, antequam primus dies,
 Esse & fuisse semper vnus obtinet,
 Lux ipse vera, veri & auctor luminis:
 Quum lumen esset, lumen effudit suum.
 Ex luce fulgor natus hic est filius.

Vis vna patris, vis & vna est filij,
 Vnusq; ab vno lumine, splendor satus,

Pleno

PERISTEPHANON.

Pleño refulsit claritatis lumine,
 Natura simplex pollet vnius Dei,
 Et quicquid vsquam est, vna virtus condidit;
 Cælum, solumq̄, vim marini gurgitis,
 Globos dierum, noctiumq̄, præsidēs,
 Ventos, procellas, fulgura, imbres, nubila,
 Septentriones, hesperos, æstus, niues,
 Fontes, pruinas, & metalla, & flumina,

Prærupta, plana, montium conuallia,
 Feras, volucres, reptiles, natatiles,
 Iumenta, * pecua, subiugales belluas,
 Flores, fruteta, germina, herbas, arbores;
 Quæ sunt odori, quæq̄, vernant esui.

*pecudēs

Hæc non labore, & arte molitus Deus,
 Sed iussione, quam potestas protulit,
 Mandauit esse, facta sunt quæ non erant,
 Verbo creauit omniformem machinam,
 Virtus paternâ semper in verbo fuit.

Cognostis ipsum, nunc colendi agnoscite
 Ritum, modumq̄, quale sit templi genus,
 Quæ dedicari sanxerit donaria,
 Quæ vota poscat, quos sacerdotes velit,
 Quod mandet illic nectar immolarier.

Aedem sibi ipse mente in hominis condidit
 Viuam, serenam, sensualem, stabilem,
 Solui incapacem posse, nec destructilem,
 Pulchram, venustam, præminentem culmine,
 Discriminatis illitam coloribus.

Illic sacerdos stat sacrato in limine,
 Foresq̄ primas virgo custodit fides,

A V R. P R V D E N̄.

Innexa crines vinculis regalibus,
 Poscit litari victimas Christo, & patri,
 Quas scit placere candidatas, simplices:
 Frontis pudorem, cordis innocentiam,
 Pacis quietem, castitatem corporis,
 Dei timorem, regulam scientiæ,
 Ieiuniorum parcitatem sobriam,
 Spem non iacentem, semper & largam manum.

Ex his amœnus hostijs surgit vapor,
 Vincens odorem balsami, thuris, croci,
 Auras madentes Persicorum aromatum,
 Sublatus inde, cœlum ad usq; tollitur,
 Et prosperatum dulce delectat Deum.

Hanc disciplinam quisquis insensus vetat,
 Vetat probatum viuere, & sanctum sequi,
 Vetat vigorem mentis altè intendere,
 Nostriq; acumen ignis ad terram vocat,
 Nec excitari vim sinit prudentiæ.

O mersa limo cecitas gentilium,
 O carnulenta nationum pectora
 O spissus error, ô tenebrosum genus:
 Terris amicum, deditum cadaueri,
 Subiecta semper intuens, nunquam supra.

Furorne summus, vltima & dementia est
 Deos putare, qui creantur nuptijs?
 Rem spiritalem terrulentè querere,
 Elementa mundi consecrare altaribus,
 Id quod creatum est conditorem credere?

De asciato supplicare stipiti,
 Verris cruore scripta saxa spargere,
 Aras ofellis obsecrare bubulis:

Homines

PERISTEPHANON.

Homines fuisse quum scias, quos consecras,
Vrinas reorum morticinas lambere?

Desiste iudex seculi, tantum nefas
Viris iubere, fortibusq; & liberis:
Nil est amore veritatis celsius,
Dei perennis numen asserentibus:
Nihil est pauori, mors & ipsa subiacet.

Dudum coquebat differente martyre
Asclepiades intus iram subdolan,
Stomachatus alto felle, dum longum silet
Bilem q; tectis concipit precordijs,
Tandem latentis vim faroris euomit:

Prò Iuppiter quid est, quod ex hoc audio?
Stat inter aras, & deorum imagines,
Et quod fateri cogor in medio foro,
Tacente memet hic perorat perditus,
Quicquid sacrorum est ore fœdans impio.

O fas priorum, moris ô prisci status,
Inuenta regum pro salute publica
Pompiliorum nostra carpunt secula.
Quis hos sophistas error inuexit nouus,
Qui non colendos esse diuos disputent?

Nunc dogma nobis Christianum nascitur,
Post euolutos mille demum consules
Ab vrbe Roma ne retexam Nestoras.
Quicquid nouellum surgit, olim non fuit,
Vis summa rerum nosse? Pyrrham consule.

Vbi iste vester tunc erat summus Deus,
Diuum fauore quum puer Mauortius
Fundaret arcem septicollem Romulus?
Quod Roma pollet auspicato condita,

Ioui Statori debet, & dijs ceteris:

Hoc sanctum ab auo est, hoc ab atavis traditum,
 Placanda nobis pro triumphis principis
 Delubra faustus vt secundet gloriam
 Procinctus, vtq; subiugatis hostibus
 Ductor quietum frenet orbem legibus.

Accingere ergo quisquis es nequissime,
 Pro principali ritè nobiscum deos
 Orare vita, vel quod hostem publicum
 Pati necesse est, solue pœnam sanguine.
 Spreuisse templa respuisse est principem.

Tunc ille, nunquam pro salute, & maximis,
 Fortissimisq; principis cohortibus
 Aliter precabor, quàm fidele vt militent,
 Christiq; lymphis vt renascantur patri,
 Capiant & ipsum cœlius paraclitum.

Vt idolorum respuant caliginem,
 Cernant & illud lumen aterna spei,
 Non succulentis influens obtutibus,
 Nec corporales per fenestras emicans,
 Puris sed intus quod relucet mentibus.

Pupilla carnis crassa crassum perspicit,
 Et res caduca, quod resoluendum est, videt,
 Liquidus videndis aptus est anima liquor,
 Natura feruens sola feruentissima
 Diuinitatis vim coruscantem capit.

Hoc opto lumen Imperator nouerit
 Tuus, meusq; si velit fieri meus:
 Nam si resistet Christiano nomini,
 Meus ille talis Imperator non erit,
 Scelus iubenti, crede, nunquam seruiam.

PERISTEPHANON.

Statis ministri, clamitans iudex ait,
 Statis? manusq; continetis vindices?
 Non rupta sulcis diffecatis viscera?
 Animam nec intus abditam rimamini,
 Erumpit vnde vox profana in principem?

Scindunt utrumq; milites teterrimi
 Mucrone hiulco pensilis latus viri,
 Sulcant per artus longa tractim vulnera,
 Obliqua rectis, recta transuersis secant,
 Et iam reiectis pectus albet ossibus.

Nitendo anhelant, diffuunt sudoribus,
 Quum sit quietus heros in quem seuiunt.
 Hac inter audet sponte Romanus loqui:
 Si quaris o praefecte verum noscere,
 Hoc omne quicquid lancinamur, non dolet.

Dolet, quod error pectori insidet tuo,
 Populos quod istos perditus tecum trahis.
 Currunt frequentes vndiq; ad spectaculum
 Gentile vulgus, heu gemenda corpora,
 Crudumq; nostrae sortis exemplum *trahunt.

*trahunt

Audite cuncti, clamo longè, ac praedico,
 Emitto vocem de catastra celsior,
 Christus paterna gloria splendor, Deus
 Rerum creator, noster idem particeps
 Spondet salutem perpetem credentibus.

Anima salutem, sola quae non occidit,
 Sed iuge durans dispares casus subit,
 Aut luce fulget, aut tenebris mergitur,
 Christum sequuta patris intrat gloriam,
 Disiuncta Christo mancipatur tartaro.

Curanda mercis qualitas quenam mihi

A V R. P R V D E N,

Contingat olim perpetis substantia:
 Nam membra parumpendo quo pacto cadant,
 Casura certè lege naturæ suæ,

Instat ruina, quod resoluendum est ruat.

Nec distat, ignis, & fidicula sæuiant,
 An corpus ægrum languor asper torqueat,
 Quum sæpe morbos maior armet sæuitia.

Non vngularum tanta vis latus fodit
 Mucrone, quanta dira pulsat pleuresis.

Nec sic iniusta laminis ardet cutis,
 Vt febris atro felle venas exedit,
 Vel summam pellis ignis obductus coquit,
 Papulasq; feruor æstuosus excitat,
 Credas cremari stridulis cauteribus.

Miserum putatis quod retortis pendeo
 Extentus vlnis, quod reuelluntur pedes,
 Compago neruis quod sonat crepantibus:
 Sic eiulantes ossa clamant diuidi,
 Nodosa torquet quos podagra, & arthesis.

Horretis omnes hæc carnificum manus,
 Num mitiores sunt manus medentium?
 Lamina quando sæuit hippocratica?
 Viuum secatur viscus, & recens cruor
 Scalpella tingit, dum putredo abraditur.

Putatur ferrum triste chirurgos meis
 Inferre costis, quod secat salubriter,
 Non est amarum, quo reformatur salus:
 Videntur isti carpere artus tabidos,
 Sed dant medelam rebus intus viuidis.

Quis nescit autem quanta corruptela sit
 Contaminata carnis ac solubilis?

PERISTEPHANON,

Sordet, tumescit, liquitur, fœtet, dolet,
Inflatur ira soluitur libidine:
Plerumq₃ felle tincta liuores trahit.

Aurum regestum nonne carni acquiritur?
Illusa vestis, gemma, bombyx, purpura,
In carnis vsum mille queruntur dolis,
Luxus vorandi carnis aruinam fouet,
Carnis voluptas omne per nefas ruit.

Medere queso carnifex tantis malis,
Concide, carpe fomitem peccaminum,
Fac vt resecto debilis carnis situ
Dolore ab omni mens supersit libera,
Ne gestet vltra quod tyrannus amputet.

Nec terrearis turba circumstantium,
Hoc perdo solum quod peribit omnibus
Regi, clienti, pauperiq₃, & diuiti,
Sic vernularum sic senatorum caro
Tabescit, imo cum sepulchro condita est.

Iactura vilis mordet, & damnum leue,
Si quo carendum est, perdere extimescimus,
Cur quod necesse est, non voluntas occupat?
Natura cur non vertit in rem gloria?
Legale damnum deputemus premijs.

Sed pramiorum forma qua sit fortibus
Videamus, illa nempe qua nunquam perit,
Cælo refusus subuolabit spiritus,
Dei parentis perfruetur lumine,
Regnante Christo stans in arce regia.

Quandoq₃ cælum ceu liber plicabitur,
Cadet rotati Solis in terram globus,
Sphæram ruina menstrualem destruet,

AVR. PRVDEN.

Deus Superstes soles, & iusti simul
Cum sempiternis permanebunt Angelis.

Contemne presens vtile ô prudens homo,
Quod terminandum, quod relinquendum est tibi:
Omitte corpus, rem sepulchri & funeris,
Tende ad futuram gloriam, perge ad Deum:
Agnosce qui sis, vince mundum & seculum.

Vix dum eloquutus martyr hanc peregerat
Orationem, quum furens interferit
Asclepiades, vertat ictum carnis fex
In os loquentis, inq; maxillas manum,
Sulcosq; acutos, & fidiculas transferat.

Verbositate ipse rumpatur locus,
Scaturientes perdat vt loquacitas
Sermonis auras perforatis follibus,
Quibus sonandi nulla lex ponit modum,
Ipsa & loquentis verba torqueri volo.

Implet iubentis dicta licitor improbus,
Charaxat ambas vngulis scribentibus
Genas, cruentis & secat faciem rotis,
Hirsuta barbis soluitur captim cutis,
Et mentum adusq; vultus omnis scinditur.

Martyr fluentem fatur inter sanguinem:
Grates tibi ô praelecte magnas debeo,
Quod multa pandens ora, iam Christum loquor,
Arctabat ampli nominis praconium
Meatus vnus, impar ad laudes Dei.

Rimas patentes inuenit vox edita,
Multisq; fusa rictibus reddit sonos
Hinc inde plures, & profatur vndiq;
Christi patrisq; sempiternam gloriam:

PERISTEPHANON.

Tot ecce laudant ora, quot sunt vulnera,

Tali repressus cognitor constantia,
Cessare poenam præcipit, tunc sic ait:
Per solis ignes iuro qui nostros dies
Reciprocatis administrat circulis,
Cuius recursu lux & annus ducitur.

Ignis parandus iam tibi tristis rogi,
Qui sine digno corpus istud deuoret,
Quod perseverans tam resistit nequit er
Sacris vetustis: nec dolorum spiculis
Victum fatiscit, sit q₃ pœnis fortius.

Quis hunc rigorem pectori iniecit stupor?
Mens obstinata est, corpus omne occalluit,
Tantus nouelli dogmatis regnat furor:
Hic nempe vester Christus haud olim fuit,
Quem tu fateris ipse suffixum Cruci.

Hæc illa crux est omnium nostrum salus,
Romanus inquit, hominis hæc redemptio est,
Scio incapacem te sacramenti impie,
Non posse cæcis sensibus mysterium
Haurire nostrum, nil diurnum nox capit.

Tamen tenebris proferam claram facem,
Sanus videbit, lippos oculos obteget,
Remouete lumen, dicet insanabilis,
Iniuriosa est nil videnti claritas,
Audi profane quod grauatus oderis.

Regem perennem rex perennis protulit,
In se manentem, nec minorem tempore,
Quia tempus illum non tenet: nam fons retro
Exordium est, & dierum & temporum,
Ex patre Christus, hoc pater quod filius,

AVR. PRVDEN.

Hic se videndum præstitit mortalibus,
 Mortale corpus sumpsit immortalitas:
 Vt dum caducum portat æternus Deus,
 Transire nostrum posset ad cœlestia,
 Homo est peremptus, & resurrexit Deus.

Congressa mors est membra gestanti Deo,
 Dum nostra tentat, cedit immortalibus.
 Stultum putatis hoc sophista seculi:
 Sed stulta mundi summus eligit pater,
 Vt stultus esset seculi prudens Dei.

Antiquitatem Romuli, & Mauortiam
 Lupam renarras primum, & omen vulturum:
 Si res nouellas respuis, nil tam recens:
 Vix mille fastis implet hanc ætatulam
 Cursus dierum, conditore ab augure.

Sexcenta possum regna pridem condita
 Proferre toto in orbe, si sit ocium,
 Multo ante clara, quàm capellam Gnosiam
 Suxisse fertur Iuppiter, Martis pater,
 Sed illa non sunt, hæc & olim non erunt.

CruX ista Christi, quam nouellam dicitis,
 Nascente mundo factus vt primum est homo,
 Expressa signis, expedita est litteris,
 Aduentus eius mille per miracula
 Prænuntiatus ore vatum consono.

Reges, propheta, iudicesq; & principes,
 Virtute, bellis, cultibus, sacris stylo,
 Formam crucis non destiterunt pingere:
 CruX prænotata, cruX adumbrata est prius,
 Crucem vetusta combiberunt secula.

Tandem relectis vocibus propheticis,

PERI STEPHANON.

Aetate nostra comprobata antiquitas,
 Coram refulsit ore conspicabili,
 Ne fluctuaret veritas dubia fide,
 Si non pateret teste visu comminus:

Hinc nos & ipsum non perire credimus
 Corpus sepulchro quod vorandum traditur:
 Quia Christus in se mortuum corpus cruci
 Secum excitatum vexit ad solium patris,
 Viamq; cunctis ad resurgendum dedit.

Cruce illa nostra est, nos patibulum ascendimus,
 Nobis peremptus Christus, & nobis Deus,
 Christus reuersus, ipse qui moriens homo est:
 Natura duplex moritur, & mortem domat,
 Reditq; in illud quod perire nesciat.

Dixisse pauca sit satis de mysticis
 Nostra salutis, deq; processu spei:
 Iam iam silebo, margaritas spargere
 Christi vetamur inter immundos suos,
 Lutulenia sanctum ne terant animalia.

Sed quia profunda non licet luctariet,
 Ratione tecum, consulamus proxima:
 Interrogetur ipsa naturalium
 Simplex sine arte sensuum sententia,
 Fuci imperitus fac ut adsit arbiter.

Da septuennem circiter puerum, aut minus,
 Qui sit fauoris liber, & non oderit
 Quenquam, nec vllum mentis in vitium cadat,
 Periclitemur quid recens infantia,
 Dicat sequendum, quid nouus sapiat vigor.

Hanc ille sancti martyris vocem libens
 Amplexus, vnum de caterua infantium

Par.

AVR. PRVDEN.

Paruum nec olim lacte depulsum capi,
Captumq; adesse praecipit: quid vis roga,
Inquit, sequamur quod probarit pusio.

Romanus ardens experiri innoxiam,
Lactantis oris indolem: Filiole, ait,
Dic quid videtur esse verum & congruens,
Vnumme Christum colere, & in Christo patrem,
An comprecari mille formarum deos?

Arrisit infans, nec moratus retulit:
Est quicquid illud, quod ferunt homines Deum,
Vnum esse oportet, quod vni est vnicum.
Quum Christus hoc sit, Christus est verus Deus,
Genera deorum multa nec pueri putant.

Stupuit tyrannus, sub pudore fluctuans,
Nec vim decebat innocenti at atula
Inferre legis, nec loquenti talia
Furor sinebat efferatus parcere:

Quis auctor, inquit, vocis est huius tibi?
Respondit ille: Mater, & matri Deus.
Illa ex parente spiritu docta imbibit,
Quo me inter ipsa pasceret cunabula:
Ego ut gemellis vberum de fontibus
Lac paruus hausi, Christum & hausi credere.

Ergo ipsa mater adsit, exclamat cedo
Asclepiades, disciplina & exitum
Tristem suae magistra spectet impia,
Male eruditi torqueatur funere
Infantis orba: quemq; corruptit, fleat.

Absit ministros vilis ut muliercula
Nostros fatiget: tantulos at si dolor
Vexabit artus mortis auxilio breuis,

PERISTEPHANON.

Oculi parentis punientur acrius,
 Quàm si cruenta membra carpant vngula.

Vix hæc profatus, pusionem præcipit
 Sublime tollant, & manu pulsent nates,
 Mox & remota veste virgis verberent,
 Tenerumq; duris ictibus tergum secent,
 Plus vnde lactis, quàm cruoris defluat.

Quæ cautes illud perpeti spectaculum,
 Quis ferre possit aris aut ferri rigor?
 Impacta quoties corpus attigerat salix,
 Tenui rubebant sanguine vda vimina,
 Quem plaga ferat roscidis liuoribus.

Ferunt minaces verberantium genas
 Illacrymasse sponte dimanantibus
 Guttis per ora barbarum frementia,
 Scribas & ipsos, & coronam plebium,
 Procuresq; siccis non stetisse visibus:

At sola mater hisce lamentis caret,
 Soli sereno frons renidet gaudio,
 Stat in piorum corde pietas fortior,
 Amore Christi contumax doloribus,
 Firmatq; sensum mollis indulgentia.

Sitire sese paruus exclamauerat,
 Anima astuantis ardor in cruciatibus
 Hoc exigebat, lymphæ vt haustum posceret,
 Quem torua mater eminus triste intuens
 Vultu & seueris vocibus sic increpat:

Puto imbecillo nate turbaris metu,
 Et te doloris horror afflictum domat,
 Non hanc meorum viscerum stirpem fore
 Deo sponddi, non in hanc spem gloriæ

Te

Te procreavi, cedere vt letho scias.

*Aquam bibendum postulas, quum sit tibi
Fons ille viuus præsto, qui semper fluit,
Et cuncta solus irrigat viuentia,
Intus, forisq; spiritum, & corpus simul,
Aeternitatem largiens potantibus.*

*Vemes ad illud mox fluentum, si modò
Animo, ac medullis solus ardor astuet
Videre Christum, quod semel potum affatim
Sic sedat omnem pectoris flagrantiam,
Vt a vt beata iam sitire nesciat.*

*Hic hic bibendus nate nunc tibi est calix,
Mille in Bethleem quem biberunt paruuli:
Oblita lactis, & papillarum immemor
Aetas amaris, mox deinde dulcibus
Refecta poclis, mella sumpsit sanguinis.*

*Exemplum ad istud nitere, o fortis puer,
Generosa proles matris, & potentia,
Omnes capaces esse virtutum pater
Mandauit annos, neminem excepit diem,
Ipsis triumphos annuens vagitibus.*

*Sic sepe dixi, quum docenti alluderet,
Et garrulorum signa verborum dares,
Isaac fuisse paruulum patri vnicum,
Qui quum immolandus, aram & ensen cerneret,
Vltro sacranti colla præbuerit seni?*

*Narraui & illud nobile ac memorabile,
Certamen, vna matre quod septem editi
Gesserent pueri sed tamen factis viri,
Hortante eadem matre, in ancipiti exitu
Pœna & corona, sanguini vt ne parcerent.*

Vide.

PERISTEPHANON.

Videbat ipsos apparatus funerum
 Praefens suorum, nec mouebatur parens;
 Latata quoties aut oliuo stridula
 Sartago frixum torruisset puberem,
 Diva aut * cremasset laminarum impressio:

* crepas-
 set.

Comam, cutemq; verticis reuulserat
 A fronte tortor, nuda testa vt tegmine
 Ceruicem adusque dehonestaret caput.
 Clamabat illa: patere, gemmis vestiet
 Apicem hunc corona regio ex diademate.

Linguam tyrannus amputari iusserat
 Vni ex ephēbis, mater aiebat: satis
 Iam parta nobis gloria est, pars optima
 Deo immolatur, ecce nostri corporis
 Digna est fidelis lingua quae sit hostia.

Interpres animi, enuntiatrix sensuum;
 Cordis ministra, praeo operi pectoris,
 Prima offeratur in sacramentum necis,
 Et sit redemptrix prima membrorum omnium
 Duce[m] dicatam mox sequentur cetera.

His Maccabaos incitans stimulis parens;
 Hostem subegit subiugatum septies,
 Quot foeta natis, tot triumphis inclyta,
 Me partus vnus vt feracem gloriae
 Mea vita praestet, in tua est situm manu.

Per huius alui fida conceptacula,
 Per hospita[m] mense bisquino larem:
 Si dulce nostri pectoris nectar tibi,
 Si molle gremium, grata si crepundia,
 Persiste, & horum munerum auctorem adfere.

Quanam arte nobis viuere intus coeperis,

L

Nihil

Nihilumq; & illud, vnde corpus, nescio,
 Nouit animator solus, & factor tui:
 Impendere ipsi, cuius ortus munere es:
 Bene in datorem, quod dedit, refuderis.

Talia canente matre, iam letus puer
 Virgas strepentes, & dolores verberum
 Ridebat. hic tum cognitor pronuntiat:
 Claudatur infans carcere, & tanti mali
 Romanus auctor torqueatur acrius.

Illum recentes per cicatricum vias
 Denuo exarabant, quaq; acutum traxerant
 Paulo ante ferrum, mox recrudescentibus
 Plagis apertas persequabantur notas,
 Quos iam superbus victor ignauos vocat.

O non virile robur, o molles manus,
 Vnam labantis dissipare tandiu
 Vos non potesse fabricam corpusculi?
 Vix iam coheret, nec tamen penitus cadit,
 Vincens lacertos dexterarum inertium.

Citius cadauer dentibus carpunt canes,
 Longeq; morsus vulturum efficacior
 Ad deuorandas carnis offas mortua.
 Languetis imbelli fame, at fatiscitis:
 Gula est ferina, sed fociors edacitas.

Exarsit istis turbida ira iudicis,
 Seq; in supremam concitat sententiam:
 Si te morarum pœnitet, finem citum
 Subeas licebit, ignibus vorabere
 Dammatu, & fauilla iam tenuis fiet.

Abiens at ille, quum foro abriperent virum
 Truces ministri, pone respectans ait:

PERISTEPHANON.

Appello ab ista perfide ad Christum meum
 Crudelitate, non metu mortis tremens,
 Sed ut probetur esse nil, quod iudicas.

Quid differo, inquit ille, utrosq; perdere,
 Puerum ac magistrum complices sectæ impiæ?
 Gladius recidat vile vix hominis caput
 Infantis, istum flamma vindex concremet,
 Sit his sub vno sine dispar exitus.

Peruentum ad ipsum cædis implenda locum,
 Natum gerebat mater amplexu & sinu,
 Ut primitiuum crederes fœtum geri
 Deo offerendum, sancti Abelis ferculo,
 Lectum ex ouili puriorem cæteris.

Puerum poposcit carnifex, mater dedit,
 Nec immorata est fletibus, tantum osculum
 Impresit vnum: Vale, ait, dulcissime,
 Et quum beatus regna Christi intraueris,
 Memento matris, iam patrone ex filio.

Dixit: deinde dum ferit ceruiculam
 Percussor ense, docta mulier psallere,
 Hymnum canebat carminis Dauidici:
 Pretiosa sancti mors sub aspectu Dei,
 Tuus ille seruus, proles ancillæ tuæ.

Talia retexens explicabat pallium,
 Manusq; tendebat sub ictu & sanguine,
 Venarum ut vndam profluam manantium,
 Et palpitantis oris exciperet globum:
 Excepit, & charo applicauit pectori.

At parte campi ex altera, immanem pyram
 Texebat vstor fumidus pinu arida,
 Sarmenata mistim subdita, & fœni struem

Spargens, liquato rore feruentis picis,
 Quo flamma pastu cresceret ferocius.

Et iam retortis brachijs furca eminus
 Romanus actus ingerebatur rogo:
 Scio, inquit ille, non futurum vt concremer;
 Nec passionis hoc genus datum est mihi,
 Sed restat ingens quod fiat miraculum.

Hæc eius orsa sequitur immensus fragor
 Nubis ruentis, nimbus vndatim nigro
 Præcep̄s aquarum flumine ignes obruit,
 Alunt oliuo semicomburstas faces,
 Sed vincit imber iam madentem fomitem:
 Trepidare teter carnifex rebus nouis
 Turbatus, & qua possit arte insistere,
 Versare torres cum fauillis humidis,
 Prunas maniplis confouere stupeis,
 Et semen ignis inter vndas quærere.

Quod quum tumentis nunciatum est iudici,
 Commouit iram fellis implacabilis:
 Quousq; tandem summus hic nobis magus
 Illudet, inquit, Thessalorum carmine,
 Pœnam peritus vertere in ludibrium?

Fortasse ceruix, si secandam iussero,
 Flecti sub ensẽm, non patebit vulneri:
 Vel amputatum plaga collum diuidens,
 Rursus coibit, ac reglutinabitur,
 Humeriq; vertex emnebit additus.

Tentemus igitur ante partem quampiam
 Truncare ferro corporis superstitis,
 Ne morte simpla criminosus multiplex
 Cadat, vel vna perfidus cade oppetat.

PERISTEPHANON.

Quot membra gestat tot modis pereat volo.

Libet experiri Lerna, sicut traditur,
Vtrum renatis pullulescat artubus,

Ac se imminuti corporis damnis nouum
Instauret, ipse praesto erit tunc Hercules,
Hydrina suetus ire * iniustum vulnera.

Iam nunc secandi doctus adsit artifex,
Qui cuncta norit viscerum confinia,
Vel nexa neruis disparare vincula,
Date hunc reuulsis qui medetur ossibus,
Aut fracta nodis sarcimens compaginat.

Linguam priorem detrahat radicitus,
Qua corpore omni sola viuit nequior:
Illa & procaci pessima in nostros Deos
Inuecta motu, fas profanauit vetus,
Audax & ipsi non pepercit principi.

Aristo quidam medicus accitus venit,
Proferre linguam praecipit: profert statim
Martyr reiectam, ima & pandit faucium.
Ille & palatum tractat, & digito exitum
Vocis pererrans, vulneri explorat locum.

Linguam deinde longè ab ore protrahens,
Scalpellum in vsq₃ guttur insertans agit:
Illo secante fila sensim singula,
Nunquam momordit martyr, aut os dentibus
Compressit arctis, nec cruorem sorbuit;

Immotus & patienti rictu constitit,
Dum sanguis extra defluit scaturiens,
Perfusa pulcher menta rufo stemmate
Fert, & cruenti pectoris spectat decus,
Fruiturq₃ & ostro vestis vt iam regia.

Praefectus ergo rarus elinguem virum
 Cogi ad sacrandum posse, quum verbis carens
 Nil in deorum oblacteraret dedecus,
 Iubet reduci iam tacentem, & debilem,
 Multo loquentis turbine olim territus.

Reponit aras ad tribunal denuo,
 Et thus, & ignem viuuum in carbonibus,
 Taurina & exta, vel suilla abdomina:
 Ingressus ille, vt hos paratus perspicit,
 In sufflat, ipsos ceu videret demonas.

Irridet hoc Asclepiades letior.
 Addit deinde: Nunquid insolentius,
 Sicut solebas, es paratus dice re?
 Effare quodvis ac per ora ediffere.
 Permitto vocem liberè vt exerceas.

Romanus alto corde suspirans diu,
 Gemitu querelam traxit, & sic orsus est:
 Christum loquenti lingua nunquam defuit,
 Nec verba queras quæ regantur organo,
 Quum prædicatur ipse verborum dator.

Qui fecit vt vis vocis expressa intimo
 Pulmone, & oris torta sub testudine,
 Nunc ex palato det repercussos sonos,
 Nunc temperetur dentium de pectine,
 Sitq; his agendis lingua plectrum mobile:

Si mandet idem, faucium sic fistulas
 Spirare flatu concinentes consono,
 Vt verba in ipsis explicent meatibus,
 Vel exitu oris cymbalis profarier,
 Nunc pressa parce labra, nunc hiantia:

Debita sive verti posse natura statum?

PERISTEPHANON.

Cui facta forma est, qualis esset primitus,
Hanc nempe factor vertere, vt libet, potest,
Positasq; leges texere, ac retexere,
Linguam loquela ne ministram postulet.

Vis scire nostri numinis potentiam?
Fluctus liquentis aequoris prebit pede,
Natura fluxa, ac tenuis in solidum coit,
Qua dispar illis legibus quis condita est,
Solet natatus ferre, fert vestigia.

Habet vsitatum munus hoc diuinitas,
Qua vera nobis colitur in Christo, & patre,
Mutis loquelam, percitum claudis gradum,
Surdus fruendam reddere audientiam,
Donare cecis lucis in sueta diem.

Hec si quis amens fabulosa existimat,
Vel ipse tute si parum fidelia
Rebare pridem, vera cognoscas licet:
Habet loquentem, cuius amputaueras
Linguam, probatis cede iam miraculis.

Horror stupentem persequutorem subit,
Timorq;, & ira pectus in caliginem
Vertere, nescit vigilet, an ne somniet,
Miratur harenis quod sit ostenti genus.
Formido frangit, armat indignatio.

Nec vim domare mentis effrena potest,
Nec quò furoris tela vertat, inuenit.
Postremò medicum seuis in fontem iubet
Reum citari, nundinatum hunc arguit
Mercede certa pactus vt colluderet.

Aut ferrum in ore nil agens, & irritum
Versasse frustra, ceu retusis ictibus,

Aut arte quadam vulnus illatum breue,
 Quod sauciat a parte linguam laderet,
 Neruos nec omnes vsquequaq; abscinderet.

Manere saluam vocis harmoniam proba,
 Non posse inani concauo verba exprimi,
 Qua concrepare lingua moderatrix facit,
 Esto vt resultet spiritus vacuo specu,
 Echo sed * extat inde, non oratio.

Veris refutat medicus hanc calumniam,
 Scrutare vel tu nunc latebras faucium,
 Intraq; dentes curiosum pollicem
 Circunfer, haustus vel patientes inspice,
 Lateat ne quicquam quod regat spiramina.

Quanquam forassem fortè si puncto leui,
 Tenuiue linguam contigissem vulnere:
 Titubante plectro satus esset debilis.
 Nam quum magistra vocis in vitium cadit,
 Vsus necesse est vt loquendi intercidat.

Fiat periculum, si placet, cuiusmodi
 Edat querelam quadrupes, lingua eruta,
 Elinguis: & quem porca grunitum strepat,
 Cui vox fragosa, clamor est inconditus,
 Probabo mutam nil sonare stridulum.

Testor salutem principis, me simplici
 Functum secantis arte, iudex optime,
 Seruisse iussis absq; fraude publicis,
 Sciat hic quis illi verba suggilet Deus,
 Ergo vnde mutus sit disertus, nescio.

His sese Aristo purgat. At contra impium
 Nil hac latronem Christianorum mouent.
 Magis magisq; fertur in vesaniam,

PERISTEPHANON.

Quærit num alienus sanguis illum asperferit
Virum, suoné fluxerit de vulnere.

Respondit his Romanus: eccum præsto sum,
Meus iste sanguis verus est, non bubulus:
Agnoscis illum, quem loquor miserrime
Pagane, vestri sanguinem sacrum bouis,
Cuius litata cæde permadescitis.

Summus sacerdos nempe sub terram scrobe
Acta in profundum consecrandus mergitur,
Mirè insultatus, festa vittis tempora
* Nectens, corona tum repexus aurea,

† mexus.

Cinctu Gabino seriam fultustogam.
Tabulis supernè strata texunt pulpita,
Rimosa rari pagmatis compagibus,
Scindunt subinde vel terebrant aream,
Crebroûe lignum perforant acumine,
Pateat minutis vt frequens hiatibus.

Huc taurus ingens fronte torua & hispida,
Sertis reuinctus, aut per armos storeis,
Aut impeditus cornibus deducitur,
Nec non & auro frons coruscat hostia,
Setasq; fulgor bractealis inficit.

Hic vt statuta est immolanda bellua,
Pectus sacrato diuidunt venabulo,
Eructat amplum vulnus vndam sanguinis
Feruentis, inq; texta pontis subditi
Fundit vaporum stumen, & latè estuat.

Tum per frequentes mille rimarum vias
Illapsus imber, tabidum rorem pluit,
Defossus intus quem sacerdos excipit,
Gustas ad omnes turpe subiectans caput,

Et veste, & omni putrefactus corpore.

Quin os supinat, obuias offert genas,
Supponit aures, labra, nares obijcit,
Oculos & ipsos perluit liquoribus,
Nec iam palato parcit, & linguam rigat,
Donec cruorem totus atrum combibat.

Postquam cadauer sanguine egesto rigens,
Compage ab illa flammis retraxerint,
Procedit inde pontifex visu horridus,
Ostentat vdum verticem, barbam grauem,
Vittas madentes, atq; amictus ebrios.

Hunc inquinatum talibus contagijs,
Taborecentis sordidum piaculi,
Omnes salutant, atq; adorant eminus,
Vilis quod illum sanguis, & hos mortuus.
Fœdis latentem sub cauernis lauerint.

Addamus illam, vis, Hecatomben tuam?

* cui.

Centena ferro * quum cadunt animalia,
Variaq; abundans cæde restagnat cruor,
Vix vt cruentis augures natatibus
Possint meare per profundum sanguinem.

Sed quid macellum pingue puluarium,
Quid maximorum lancinatores gregum,
Euiscerata carne crudos criminor?
Sunt sacra, quando vosmetipsi exciditis,
Votiuus & quum membra detruncat dolor.

Cultrum in lacertos exerit fanaticus,
Sectisq; Matrem brachijs placat deam,
Furere, ac rotari ius putatur mysticum,
Parca ad secandum dextra fertur impia,
Cælum meretur vulnereum crudelitas.

PERISTEPHANON.

Ast hic metenda dedicat genitalia
 Numen reciso mitigans ab inguine,
 Offert pudendum semiuir donum dea,
 Illam reuulsa masculini germinis
 Vena effluenti pascit auctam sanguine.

Vterq₃ sexus sanctitati displicet,
 Medium retentat inter alternum genus,
 Mas esse cessat ille, nec sit foemina.
 Felix deorum Mater imberbes sibi
 Parat ministros leuibus nouaculis.

Quid quum sacrandus accipit sphragitidas?
 Acus minutas ingerunt fornacibus,
 His membra pergunt vrere, vtq₃ igniuerint,
 Quamcunq₃ partem corporis feruens nota
 Stigmat, hanc sic consecratam predicant.

Functum deinde quum relinquit spiritus,
 Et ad sepulchrum pompa fertur funeris,
 Partes per ipsas imprimuntur bractea,
 Insignis aurriamina obducit cutem,
 Tegitur metallo, quod perustum est ignibus.

Has ferre pœnas cogitur gentilitas,
 Hac dij coercent lege cultores suos:
 Sic demon ipse ludit hos, quos ceperit,
 Docet execrandas ferre contumelias,
 Tormenta inuri mandat infelicibus.

At noster iste sanguis ex vestra fluit
 Crudelitate, vos tyrannide impia
 Exulceratis innocentum corpora.
 Si vos sinatis, inçruentè vitimus:
 At si cruentè puniamur, vincimus.

Sed iam silebo. finis instat debitus,

Finis

Finis malorum, passionis gloria:
 Iam non licebit improbe, ut licuit modo
 Torquere nostra, vel secare viscera:
 Cedas necesse est victus, & iam desinas.

Cessabit equidem tortor, & sector dehinc,
 Iudex minatur, sed peremptoris manus
 Succedet illis strangulatrix faucium,
 Aliter silere nescit oris garruli
 Vox inquieta, quàm tubam si fregero.

Dixit, foroq; protrahi iussit virum,
 Trudi in tenebras noxialis carceris,
 Elidit illic fune collum martyris
 Lictor nefandus, sic peracta est passio,
 Anima absoluta vinculis, cœlum petit.

Gesta intimasse cuncta fertur principi
 Præfectus, addens ordinem voluminum,
 Seriemq; tanta digerens tragœdiæ,
 * fastos. Latatus, omne crimen in * fascēs refert
 Suum tyrannus, chartulis viuacibus.

Illa sed ætas conficit diutina,
 * vlgo. * Fuligo fuscatur, puluis obducit situ,
 Carpit senectus, aut ruinis obruit,
 Inscripta Christo pagina immortalis est,
 Nec obsolescit vllus in cœlis apex.

Excepit adstans angelus coram Deo,
 Et quæ loquutus martyr, & quæ pertulit:
 Nec verba solum differentis condidit,
 Sed ipsa pingens vulnera expressit stylo,
 Laterum, genarum, pectorisq;, & faucium,
 Omnis notata est sanguinis dimensio,
 Ut quamq; plagam sulcus exarauerit,

Altam,

PERISTEPHANON.

*Altam patentem, proximam, longam, breuem;
Quæ vis doloris, qui e segmenti modus,
Guttam cruoris ille nullam perdidit.*

*Hic in regestis liber est cœlestibus,
Monimenta seruans laudis indelebilis,
Relegendus olim sempiterno iudici
Libramine æquo, qui malorum pondera,
Et præmiorum comparabit copias.*

*Vellem sinister inter hædorum greges
Vt sum futurus, eminus dinoscerer.*

*Atq; hoc precante diceret rex optimus,
Romanus orat, transfer hunc hædum mihi,
Sit dexter agnus, induatur vellere.*

PASSIO HIPPOLYTI MARTYRIS

ab Valerianum Episcopum. Carmen
Elegiacum.

Innumeros cineres sanctorum Romula in vrbe

Vidimus ô Christi Valeriane sacer.

Incisos tumulis titulos, & singula queris,

Nomina difficile est vt replicare queam.

Tantos iustorum populos furor impius hausit,

Quum coleret patrios Troia Roma deos.

Plurima litterulis signata sepulcra loquuntur,

Martyris aut nomen, aut epigramma aliquod.

Sunt & muta tamen tacitas claudentia tumbas,

Marmora quæ solum significant numerum.

Quanta virum iaceant congestis corpora aceruis

Nosse licet, quorum nomina nulla legas.

Sexaginta illic defossa mole sub vna

Relliquias memini me didicisse hominum,

Quorum solus habet comperta vocabula Christus,

Vt

Vtpote quos propriè iunxit amicitia.
 Hac dum lustro oculis, & sicubi fortè latentes
 Rerum apices veterum per monumenta sequor:
 Inuenio Hippolytum (qui quondam schisma Nouati
 Presbyter attigerat, nostra sequenda negans)
 Vsq; ad martyrij prouectum insigne tulisse
 Lucida sanguinei præmia supplicij.
 Nec mirère senem peruersi dogmatis olim
 Munere ditatum catholice fidei.
 Quum iam vesano victor raperetur ab hoste
 Exultante anima carnis ad exitium,
 Plebis amore sua multis comitantibus ibat,
 Consultus quenam secta foret melior.
 Respondit: fugite ò miseri execranda Nouati
 Schismata, catholicis reddite vos populis.
 Vna fides vigeat, prisco quæ condita templo est,
 Quam Paulus retinet, quamq; cathedra Petri.
 Quæ docui, docuisse piget, venerabile martyr
 Cerno, quod à cultu rebar abesse Dei.
 His vbi detorsit læuo de tramite plebem,
 Monstrauitq; sequi quæ via dextra vocat:
 Seq; ducem recti spretis anfractibus idem
 Præbuit, erroris qui prius auctor erat:
 Sistitur insano rectori christicolæ tunc
 Ostia vexanti per Tyberina viros.
 Illo namq; die Roma secesserat, ipsos
 Peste suburbanos vt quateret populos.
 Non contentus, humum celsæ intra mœnia Romæ
 Tingere iustorum cadibus assiduis:
 Ianiculum quū iam madidum, fora, rostra, suburrâ
 Cerneret eluuiæ sanguinis affluere.

PERISTEPHANON.

Protulerat rabiem Tyrrheni ad littoris oram,
 Quæq; loca aquoreus proxima portus habet.
 Inter carnifices, & constipata sedebat
 Officia, extracto celsior in solio.
 Discipulos fidei, detestandiq; rebelles
 Idoli, ardebat dedere perfidia.
 Carcereo crinita situ stare agmina contra
 Iusserat horrendis excruciana modis,
 Inde catenarum tractus, hinc lorea flagra
 Stridere, virgarum concrepitare fragor.
 Vngula fixa cauis costarum cratibus altos
 Pandere secessus, & lacerare iecur.
 Ac iam lassatis iudex tortoribus ibat
 In furias, cassa * cognitione fremens: * condi-
 Nullus enim Christi ex famulis per tanta repertus tiono.
 Supplicia, auderet qui vitare animam.
 Inde furens quesitor ait, iam tortor ab vnco
 Desine, si vana est quaestio, morte agito.
 Huic abscinde caput, crux istum tollat in auras,
 Viuentesq; oculos offerat alitibus.
 Hos rape precipites, & vinctos conijce in ignem,
 Sit pyra quæ multos deuoret vna reos.
 En tibi quos properes rimosa imponere cymba,
 Pellere & in medijs stagna profunda freti.
 Quos vbi susceptos rapidum malè suta per æquor
 Vexerit, & tumidis celsa labarit aquis:
 Dissociata putrem laxent tabulata carinam,
 Conceptumq; bibant vndiq; naufragium.
 Squamea cœnosos præstabit ventre sepulchrum
 Bellua consumptis cruda cadaueribus.
 Hac persultanti, celsum subito ante tribunal
 Offertur

A V R. P R V D E N.

Offertur senior nexibus implicitus;
 Stipati circum iuuenes clamore ferebant;
 Ipsum Christicolis esse caput, populis.
 Si foret extinctum propere caput, omnia vulgi
 Pectora Romanis sponte sacra deis.
 Insolitum lethi poscunt genus, & noua poena
 Inuenta, exemplo quo trepident alij.
 Ille supinata residens ceruice: Quis, inquit;
 Dicitur? affirmant, dicier Hippolytum.
 Ergo sit Hippolytus, quatiat, turbetq₃ iugales;
 Intereatq₃ feris dilaceratus equis.
 Vix hac ille, duo cogunt animalia freni
 Ignara insueto subdere colla iugo,
 Non stabilis, blandive manu palpata magistri;
 Imperiumq₃ equitis ante subacta pati:
 Sed campestre vago nuper pecus è grege captum;
 Quod pauor indomito corde ferinus agit.
 Iamq₃ reluctantes sociarant vincula bigas,
 Oraq₃ discordi foedere nexuerant.
 Temonis vice funis inest, qui terga duorum
 Diuidit, & medius tangit vtrunq₃ latus.
 Deq₃ iugo in longum se post vestigia retro
 Protendens trahitur, transit & ima pedum.
 Huius ad extremum sequitur qua puluere summo
 Cornipedum refugas orbita trita vias,
 Crura viri innectit laqueus, nodosq₃ tenaci
 Astringit plantas, atq₃ rudente ligat.
 Postquam composito satis instruxere paratu
 Martyris ad poenam verbera, vincla, feras:
 Instigant subitis clamoribus, atq₃ flagellis,
 Illiaque infectis perfodiunt simulis.

Vlti-

PERISTEPHANON.

Ultima vox audit a senis venerabilis hæc est:

Hi rapiant artus, tu rape Christe animam.

Prorumpunt alacres, cæco & terrore feruntur,
Qua sonus, atq; tremor, qua furor exagitant.

Incendit feritas, rapit impetus, & fragor virget,
Nec cursus volucer mobile sentit onus.

Per sylvas, per saxa ruunt, non ripa retardat
Fluminis, aut torrens oppositus cohibet.

Prosternunt sepes, & cuncta obstacula rumpunt,
Prona fragrosa petunt, ardua transiliunt.

Scissa minutatim labefacto corpore frustra
Carpit spinigeris stirpibus hirtus ager.

Pars summis pendet scopulis, pars sentibus hæret,
Parte rubent frondes, parte madescit humus.

Exemplar sceleris paries habet illitus in quo
Multicolor fucus digerit omne nefas.

Picta super tumulum species liquidis viget umbris,
Effigians tracti membra cruenta viri.

Rorantes saxorum apices vidi optime Papa,
Purpureasq; notas vepribus impositas.

Docta manus virides imitando effingere dumos,
Luserat & minio roscolam saniem.

Cernere erat ruptis compagibus ordine nullo
Membra per incertos sparsa iacere situs.

Addiderat charos gressu, lacrymisq; sequentes
Deuia quæ fractum semita monstrat iter.

Mærore attoniti, atq; oculis rimantibus ibant,
Implebantq; sinus visceribus laceris.

Ille caput niueum complectitur, ac reuerendam
Caniciem molli consouet in gremio.

Hic humeros, truncasq; manus, & brachia, & vlnas,

M

Et

Et genua, & crurum fragmina nuda legit.
Palliolis etiam bibula siccantur harena,

* infecto

Nequis in * intacto puluere ros maneat.

Siquis & in sudibus recalenti aspergine sanguis

Insidet, hunc omnem spongia pressa rapit.

Nec iam densa sacro quicquam de corpore sylua

Obrinet, aut plenis fraudat ab exequiis.

Quumq; recensitis constaret partibus ille

Corporis integri qui fuerat numerus:

Nec purgata aliquid deberent auia toto

Ex homine, exterfis frondibus, & scopulis:

Metando eligitur tumulto locus, ostia linqunt:

Roma placet, sanctos qua teneat cineres.

Haud procul extremo culta ad pomeria vallo

Mersa latebrosis crypta latet foueis.

Huius in occultum gradibus via prona reflexis

Ire per anfractus luce latente docet.

Primas namq; fores summotenus intrat hiatus,

Illustratq; dies limina vestibuli.

Inde vbi progressu facili nigrescere visa est

Nox obscura loci per specus ambiguum,

* immif-
sa.

Occurrunt celsis * immensa foramina tectis,

Quae iaciunt claros antra super radios.

Quamlibet ancipites texant hinc inde recessus,

Arcta sub vmbrosis atria porticibus:

Attamen excisi subter caua viscera montis

Crebra terebrato fornice lux penetrat.

Sic datur absentis per subterranea solis

Cernere fulgorem, luminibusq; frui.

Talibus Hyppoliti corpus mandatur opertis

Propter vbi apposita est ara dicata Deo.

PERISTEPHANON.

Illa sacramenti donatrix mensa, eademq;
 Custos fida sui martyris apposita,
 Seruat ad aeterni spem Iudicis ossa sepulchro,
 Pascit item sanctis Tybricolae dapibus.
 Mira loci pietas, & prompta precantibus ara
 Spes hominum placida prosperitate iuuat.
 Hic corruptelis, animiq; & corporis ager
 Oraui quoties, stratus opem merui.
 Quod lator reditu, quod te venerande sacerdos
 Complecti licitum est, scribo quod hac eadem,
 Hippolyto scio me debere, Deus cui Christus
 Possesse dedit, quod quis postulet annuere.
 Ipsa illas animæ exuuias, quæ continet intus
 Aedicula argento fulgurat ex solido.
 Præfixit tabulas diues manus æquore leui,
 Candentes recauum quale nitet speculum.
 Nec parijs contenta aditus obducere saxis,
 Addidit ornando clara talenta operi.
 Manè salutatum concurritur: omnis adorat
 Pubes, eunt, redeunt solis adusq; obitum.
 Conglobat in cuneum Latios simul, ac peregrinos
 Permisti populos, religionis amor.
 Oscula perspicuo figunt impressa metallo,
 Balsama diffundunt, fletibus ora rigant.
 Iam cum se renouat decursis mensibus annus,
 Natalemq; diem passio festa refert:
 Quanta putas studijs certantibus agmina cogi,
 Quæue celebrando vota coire Deo?
 Vrbs augusta suos vomit, effunditq; Quirites,
 Vnâ & Patricios ambitione pari.
 Confundit plebeia phalanx vmbonibus æquis

A V R. P R V D E N T.

Discrimen procerum, præcipitante fide.
 Nec minus Albanis acies se candida portis
 Explicat, & longis ducitur ordinibus.
 Exultant fremitus variarum hinc inde viarum
 Indigena & Picens, plebs & Etrusca venit.
 Concurrit Samnitis atrox habitator & alta
 Campanus Capua, iamq; Nolanus adest.
 Quisq; sua letus cum coniuge, dulcibus & cum
 Pignoribus, rapidum carpere gestit iter.
 Vix capiunt patuli populorum gaudia campi,
 Heret & in magnis densa cohors spatys.
 Angustum tantis illud specus esse cateruis,
 Haud dubium est, ampla fauce licet pateat.
 Stat sed iuxta aliud quod tanta frequentia tēplum
 Tunc adeat cultu nobile regifico,
 Parietibus celsum sublimibus, atq; superba
 Maestate potens, muneribusq; opulens.
 Ordo columnarum geminus laquearia tecti
 Sustinet, auratis suppositus trabibus.
 Adduntur graciles tectō breuiore recessus,
 Qui laterum seriem iugiter exsinuent.
 At medios aperit tractus via latior alti
 Culminis exurgens editiore apice.
 Fronte sub aduersa gradibus sublime tribunal
 Tollitur, Antistes prædicat vnde Deum.
 Plena laborantes agrè domus accipit vndas,
 Arctaq; confertis aestuat in foribus:
 Maternum pandens gremium quo cōdat alumnos,
 Ac foueat fœtos accumulata sinus.
 Si bene commemini, colit hunc pulcherrima Roma
 Idibus Augusti mensis, vt ipsa vocat,

Prisco

PERISTEPHANO N.

Prisco more diem, quem te quoq³ sancte magister

Annua festa inter dinumerare velim.

Crede salutigeros feret hic venerantibus ortus,

Lucis honoratæ premia restituens.

Inter solennes Cypriani, vel Chelidonij,

Eulaliæq³ dies currat & iste tibi.

Sic te pro populo cuius tibi * tradita vita est,

* credita

Orantem Christus audiat omnipotens:

Sic tibi de pleno lupus excludatur ouili,

Agna nec vlla tuum capta gregem minuat.

Sic me gramineo remanentem deniq³ campo

Sedulus, egrotam pastor ouem referas.

Sic cum lacteolis caulas compleueris agnis,

Raptus & ipse sacrosus comes Hippolyto.

PASSIO BEATORVM APOSTOLO-
rum Petri & Pauli.

Carmen Archilochium, constans tetrametro Bucolico, & tribus trochæis: Alterum verò Iambicum Hipponactium, cōstans semiquinaria Iambica, & tribus Iambis, hoc modo:

- 00 - 00 - - - 00 00 - 0 - 0
- - 0 - - - 0 - 0 - 0

Plus solito coeunt ad gaudia, dic amice quid sit,

Romam per omnem cursitant, ouantq³.

Festus Apostolici nobis redit hic dies triumphi,

Pauli atq³ Petri nobilis cruore.

Vnus vtrung³ dies, pleno tamen innouatus anno

Vidit superba morte laureatum.

Scit Tyberina palus, quæ flumine labitur propinquo

Binis dicatum cespitem trophæis.

Et crucis, & gladij testis, quibus irrigans easdem

Bis fluxit imber sanguinis per herbas.

Prima Petrum rapuit sententia legibus Neronis,
 Pendere iussum praeminente ligno.
 Ille tamen veritus celsae decus amulando mortis
 Ambire tanti gloriam Magistri:
 Exigit vt pedibus mersum caput imprimat supinis,
 Quo spectet inum stipitem cerebro.
 Figitur ergo manus subter, sola versus in cacumen:
 Hoc mente maior, quo minor figura.
 Nouerat ex humili caelum citius solere adiri,
 Deiecit hora, spiritum daturus.
 Vt teres orbis iter flexi rota percucurrit anni,
 Diemq; eundem Sol reduxit ortus:
 Euomit in iugulum pauli Nero feruidū furorem,
 Tabet feriri gentium magistrum.
 Ipse prius sibimet finem citò dixerat futurum:
 Ad Christum eundum est, iā resoluor, inquit.
 Nec mora, ptrahitur, pœna datur, immolatur ense,
 Non hora vatem, non dies sefellit.
 Diuidit ossa duum Tybris sacer ex vtraq; ripa,
 Inter sacra dum fluit sepulchra.
 Dextra Petrum regio tectis tenet aureis receptum,
 Canens oliua, & murmurans fluento.
 Nang; supercilio saxi liquor ortus, excitauit
 Fontem perennem chrisimatis feracem.
 Nunc pretiosa ruit per marmora, lubricatq; clium,
 Donec virenti fluctu & Colymbo.
 Interior tumuli pars est vbi lapsibus sonoris
 Stagnum niuali voluitur profundo.
 Omnicolor vitreas pictura supernè tingit vndas,
 Musci relucent, & virefcit aurum.
 Cyaneusq; latex vmbra trahit imminentis ostri:

Credas

PERISTEPHANON.

Credas moueri fluctibus lacunar.
 Pastor oues alit, ipse illic gelidi rigore fontis.
 Videt fitire quas fluenta Christi.
 Parte alta titulum Pauli via seruat Ostiensis,
 Qua stringit annis cespitem sinistrum.
 Regia pōpa loci est, princeps bon^o has sacrauit arces,
 Lusitq³ magnis ambitum talentis.
 Bracteolas trabibus subleuit, vt omnis aurulentā
 Lux esset intus, ceu iubar sub ortu.
 Subdidit & Parias fuluis laquearibus columnas,
 Distinguit illic quā quaternus ordo:
 Tum camyros hyalo insigni variè cucurrit arcus,
 Sic prata vernis floribus renident.
 Ecce duas fidei summo patre conferente dotes,
 Vrbi colendas quās dedit togatæ.
 Aspice, per bifidas plebs Romula funditur plateas,
 Lux in duobus feruet vna festis.
 Nos ad vtrunq³ tamē gressu properemus incitato,
 Et his & illis perfruamur hymnis.
 Ibimus vlterius qua fert via pontis Hadriani,
 Lauam deinde fluminis petemus.
 Translyberina prius saluit sacra peruigil sacerdos,
 Mox huc recurrit, duplicatq³ vota.
 Hac didicisse sat est Romæ tibi, tu domū reuersus,
 Diem bis festum, si colas, memento.

PASSIO CYPRIANI MARTYRIS ET
 Episcopi Carthag iuensis.

Versus est Archilochius, constans tetrametro bu-
 colico, & tribus Trochæis, hoc modo:

- - - - -

Punica terra tulit, quo splendeat omne quicquid
 vsquam est,

Inde domum Cyprianum, sed decus orbis, magistrū,
 Est proprius patria martyr, sed amore, et ore noster,
 Incubat in Lybiā sanguis, sed vbiq; lingua pollet:
 Sola superstes agit de corpore, sola obire nescit,
 Dū gen^o esse hominū Christus finet, & vigere mūdū,
 Dum liber vllus erit, dum scrinia sacra litterarum,
 Te leget omnis amās Christū, tua Cypriane discet,
 Spiritus ille Dei, qui fluxerat autor in prophetas
 Fontibus eloquij te cœlitus actus irrigauit.
 Oniue candidius lingua genus, ô nouum saporem,
 Vt liquor ambrosius cor mitigat, imbuat palatum,
 Sedē animæ penetrat, mentē fouet, et pererrat art^o
 Sic Deus interius sentitur, & inditur medullis.
 Vnde bonum subitum terris dederis pater reuela.
 Deerat apostolicis scriptis opulentus executor,
 Eligitur locuples facundia, quæ doceret orbem,
 Quæq; voluminibus Pauli famulata disputaret,
 Quo magis cruda homini præcordia perpolita nosset,
 Siue timoris opus, seu mystica, vel profunda Christi,
 Vnus erat inuenum doctissimus artibus sinistris,
 Fraude pudicitiam perfringere, nil sacrū putare:
 Sæpe etiam magicum cantamē inire per sepulchra,
 Quo geniale tori ius solueret æstuante nupta.
 Luxuriæ rabiem tanta cohibet repente Christus,
 Discutit & tenebras de pectore, pellit & furorem,
 Implet amore sui, dat credere, dat pudere facti.
 Iamq; figura alia est, quàm quæ fuit oris & nitoris:
 Exiit tenui vultus cute, transit in seueram,
 Desflua casaries compescitur ad breues capillos:
 Ipse modesta loqui, spem querere, regulam tenere,
Viuerē

PERISTEPHANON.

Viuere iustitiæ Christi, & penetrare dogma nostrū,
 His igitur meritis dignissimus vsq; episcopale
 Prouebitur solium Doctōr, capit & sedile summum.
 Valerianus opum princeps erat, atq; Gallienus,
 Constituere simul pœna capitis Deum fatenti.
 Millia terrigenū spurcissima iusserant sacrari.
 Contra animos populi doctōr Cyprianus incitabat,
 Ne quis ab egregia virtutis honore discreparet,
 Ne u fidei pretium quis sumere degener timeret.
 Esse leuem cruciatum, si modò conferas futura,
 Quæ Deus ipse uiris intermina fortibus spondit,
 Merce doloris emi spem luminis, & diem perennem:
 Omne malū volucri nā tempore transuolare cursim
 Nil graue quod peragi finis facit, & quiete donat,
 Se fore principium pulchræ necis, & duce in cruoris
 Seq; caput gladio submittere, sanguinem dicare,
 Qui sociare animā Christo velit, vt comes sequatur.
 His ubi corda uirum Christo calefacta preparauit,
 Ducitur ante alios Proconsule perfurente uinctus.
 Antra latent Tyriæ Carthaginis altius reposita,
 Conscia tartaræ caliginis abdicata soli:
 Clausus in his specubus sanctus Cyprianus, & catena
 Nexus vtraq; manu, nomen patris inuocat supremi:
 Omnipotens genitor Christi decus, & creator orbis,
 Christe parens hominis, quē diligis, & uetas perire:
 Ille ego, vipereis quem tu bonus oblitum uenenis
 Criminibus varijs tinctum miseratus abluisti,
 Iamq; tuum fieri mandas, sio Cyprianus alter,
 Et nouus ex veteri, nec iā reus, aut nocens, vt antè,
 Si luteum facili chrisimate pectus expiasti:
 Vise libens tenebris ergastula cæca dissipatis,

AVR. PRVDEN.

Eripe corporeo de carcere, vinculisq; mundi
 Hanc animam, liceat fuo tibi sanguine immolari.
 Ne qua ferum reprimat clementia iudicem tyrāni,
 Ne u sciat inuidia mitescere, gloriam negare,
 Da quoq; ne quis iners sit de grege, quē tuū regebā:
 Ne cadat impatiens pœna, titubetve quis tuorum,
 Incolumē vt numerā reddam tibi, debitumq; solūā.
 Vocibus his Dominum permouerat: influebat inde
 Spiritus in populum Carthaginis, auctor acrioris
 Ingenij, stimulis, vt pectora subditis calerent
 Ad decus egregium discrimine sanguinis petēdum,
 Non trepidare docens, nec cedere, nec dolore vinci,
 Laudis amore rapi, Christum sapere, & fidem tueri.
 Fama refert, foueam campi in medio patere iussam,
 Calce vaporifera summos prope margines refertā,
 Saxa recocta vomunt ignem, niueusq; puluis ardet,
 Vrere tacta potens, & mortifer ex odore flatus,
 Appositam memorant aram fouea sterisse summa
 Lege, sub hac salis aut micam, iecur & suis litarēt
 Christicolæ, aut mediæ sponte irruerent in ima fossa.
 Profluere alacres cursu rapido simul trecenti,
 Gurgite puluereo mersos liquor aridus vorauit,
 Precipitemq; globum fundo tenus implicauit imo.
 Corpora cador habet, cador vehit ad superna mētes,
 Cādida massa dehinc dici meruit per omne seclum.
 Latior interea iam Thascius ob diem suorum,
 Sistitur indomiti proconsulis eminus furori.
 Dogmatis, atq; loci iussus genus, Christianus inquit,
 Trado salutiferi mysteria consecrata Christi.
 Ille sub hac, satis est iam criminis, ipse confitetur

Thas

PERISTEPHANON.

Thascius, ipse Iouis fulmen negat. expedit ferrum,
 Carnificis gladio pœnam luat hostis idolorum.
 Ille Deo meritas grates agit, & canit triumphans.
 Fleuit obire virū mœsta Africa, quo docete facta est
 Cultior, eloquio cuius sibi docta gloriatur,
 Mox tumultū lacrymās struxit, cineresq; cōsecrauit
 Desine flere bonum tantum, tenet ille regna cœli,
 Nec minus inuolat at terris, nec ab hoc recedit orbe,
 Differit, eloquitur, tractat, docet, instruit, pphetat.
 Nec Lybiæ populos tantum regit, exit vsq; in ortum
 Solis, & vsq; obitum, Gallos fouet, imbuat Britānos,
 Præsudet Hesperia, Christum ferit vltimis Hiberis.
 Deniq; doctor humi est, idē quoq; martyr in supernis,
 Instruit hic homines, illinc pia dona dat patronus.

PASSIO AGNETIS MARTYRIS.

Carmen Alchaicum, constans Pentemimere Iambi
 ca, & duobus dactylis, hoc modo:

-- 0 - - - 00 - 00

Agnes sepulchrum est Romulea in domo
 Fortis puella, martyris inclyta,
 Conspectum in ipso condita turrium
 Seruat salutem virgo Quiritium:
 Nec non & ipsos protegit aduenas,
 Puro ac fideli pectore supplices.
 Duplex corona est prestita martyri,
 Intactum ab omni crimine virginali,
 Mortis deinde gloria libera,
 Aiunt iugali vix habilem toro,
 Primis in annis fortè puellulam
 Christo calentem fortiter impijs
 Iussis remisam, quo minus idolis

Ad-

Addicta sacram desereret fidem.
 Tentata multis nam prius artibus,
 Nunc ore blandi iudicis illice,
 Nunc sciuientis carnificis minis,
 Stabat feroci robore pertinax,
 Corpusq; duris excruciantibus
 Vltro offerebat, non reuens mori.
 Tum traxit tyrannus, si facile est, ait,
 Pœnam subactis ferre doloribus,
 Et vita vilis spernitur, aut pudor
 Charus dicata virginitatis est.
 Hanc in lupanar trudere publicum
 Certum est, ad aram ni caput adplicet,
 Ac de Minerua iam veniam roget,
 Quam virgo pergit temnere virginem,
 Omnis iuuentus irruat, & nouum
 Ludibriorum mancipium petat.
 Haud, inquit, Agnes immemor est ita
 Christus suorum, perdat vt aureum
 Nobis pudorem, nos quoq; deserat:
 Præsto est pudicis, nec patitur sacra
 Integritatis munera pollui.
 Ferrum impiabis sanguine, si voles,
 Non inquinabis membra libidine.
 Sic elocutam publicitus iubet
 Flexu in platea sistere virginem.
 Stantem refugit mœsta frequentia,
 Auersa vultus, ne petulantius
 Quisquã verendum conspiceret locum.
 Intendit vnus fortè procaciter
 Os in puellam, nec trepidat sacram

PERISTEPHANON.

Spectare formam lumine lubrico.
 En ales ignis fulminis in modum
 Vibratur ardens, atq; oculos ferit,
 Cacus corusco lumine corrui,
 Atq; in platea puluere palpitat.
 Tollunt sodales seminecem solo,
 Verbisq; deslent exequialibus.
 Ibat triumphans virgo Deum patrem
 Christumq; sacro carmine concinens,
 Quod sub profani labe periculi
 Castum lupanar nec violabile
 Experta victrix virginitas foret.
 Sunt qui rogatam rettulerint preces
 Fudisse Christo, redderet vt reo
 Lucem iacenti, tum inuenit halitum
 Vitæ innouatum visibus integris.
 Primum sed Agnes hunc habuit gradum
 Cœlestis aula, mox alius datur,
 Accensus iram nam furor incitat
 Hostis cruentivincor, ait gemens,
 Astringe ferrum miles, & exere
 Precepta summi regia principis.
 Vt vidit Agnes stare trucem virum
 Mucrone nudo, latior hæc ait:
 Exulto, talis quod potius venit
 Vesanus, atrox, turbidus armiger,
 Quam si veniret languidus ac tener,
 Mollisq; ephebus tinctus aromate,
 Qui me pudoris funere perderet.
 Hic hic amator (iam fateor) placet,
 Ibo irruentis gressibus obuiam,

Nec

Nec demorabor vota calentia:
 Ferrum in papillas omne recepero,
 Pectusq; ad inum vim gladij traham:
 Sic nupta Christo transfiliam poli
 Omnes tenebras, aethere celsior.
 Aeterne rector, diuide ianuas
 Cali obseratas terrigenis prius,
 Ac te sequentem Christe animam voca,
 Cum virginalem, tum patris hostiam.
 Sic fata, Christum vertice cernuo
 Supplex adorat, vulnus vt imminens
 Ceruix subiret prona paratius.
 Ast ille tantam spem peragit manu:
 Vno sub ictu nam caput amputat,
 Sensum doloris mors cita praeuenit.
 Exutus inde spiritus emicat,
 Liberq; in auras exilit. Angeli
 Sepsere euntem tramite candido.
 Miratur orbem sub pedibus situm;
 Spectat tenebras ardua subditas,
 Ridetq; solis quod rota circuit,
 Quod mundus omnis voluit, & implicat;
 Rerum quod atro turbine viuitur,
 Quod vana seculi mobilitas rapit,
 Reges, tyrannos, imperia, & gradus,
 Pompasq; honorum stultatumentium,
 Argenti & auri vim rabida siti
 Cunctis petitam per varium nefas,
 Splendore multo structa habitacula,
 Illusa pictae vestis inania,
 Iram, timorem, vota, pericula:

Nunc

PERISTEPHANON.

Nunc triste longum, nunc breue gaudium,
 Liuoris atrifumificas faces,
 Nigrescit vnde spes hominum, & decus:
 Et quod malorum tetrius omnium est,
 Gentilitatis sordida nubila.
 Hæc calcat Agnes, ac pedè proterit,
 Stans, & Draconis calce premēs caput.
 Terrena mundi qui ferus omnia
 Spargit venenis, mergit & inferis.
 Nunc virginali perdomitus solo,
 Cristas cerebri deprimit ignei,
 Nec victus audet tollere verticem.
 Cingit coronis interea Deus
 Frontem duabus Martyris innuba,
 Vnam decemplex edita sexies
 Merces perenni lumine conscit:
 Centenus extat si uctus in altera.
 O virgo felix, ô noua gloria,
 Cœlestis arces nobilis incola,
 Intende nostris colluuiionibus
 Vultum gemello cum diademate,
 Cui posse soli cunctiparens dedit
 Castum vel ipsum reddere fornicem.
 Purgabo reris propitiabilis
 Fulgore, nostrum si iecur impleas.
 Nil non pudicum est, quod pia visere
 Dignaris, almo vel pede tangere.

* crepaf-
 set.

F I N I S.

A V R E L I I P R V.
D E N T I I C L. V. C.

ἀποδείξις,

P R A E F A T I O.

Carmen est heroicum Dactylicum.

Est tria summa Deus, trinum specimen, vigor vnus,
Corde patris genita est Sapiencia filius ipse.
Sanctus ab aeterno subsistit spiritus ore.
Tempore nec senior pater est, nec numine maior:
Nam sapiens retro semper Deus, edidit ex se
Per quod semper erat gignenda ad secula Verbum.
Edere, sed Verbum patris est, at cetera Verbi
Adsumptum gestare hominem, reparare peremptum,
Cōnciliare patri, dextraque in sede locare,
Spiritus ista Dei complet, Deus ipse fideles
In populos charisma suum diffundere promptus,
Et patris, & Christi virtutem in corpora transfert.

H Y M N V S I N I N F I D E L E S.

Carmen Epodon, constans senario
Iambico, cui additus est dime-
ter Iambicus, qui sic se habent.

-- u- u- u- -- u-
-- u- -- u-

EST vera secta (te magister consulo)
Rectamne seruamus fidem?

A

AN

AVR. PRVDENT.

An viperina non cauemus dogmata?
Et nescienter labimur?
Arctam salutis vix viam discernere est
Inter reflexas semitas.
Tam multa surgunt perfidorum compita,
Tortis polita erroribus.
Obliqua sese conferunt diuortia
Hinc inde textis orbitis.
Quas si quis errans ac vagus sectabitur,
Rectum relinquens tramitem:
Scrobis latentis pronus in foueam ruet,
Quam fodit hostilis manus.
Manus latronum quæ viantes obsidet,
Iter sequentes deuium.
Quid non libido mentis humane struat:
Quid non malorum pruriat?
Statum laceffunt omnipotentis Dei
Calumniosis litibus.
Fidem minutis dissecant ambagibus,
Vt quisq; lingua est nequiori,
Soluunt, ligantq; questionum vincula
Per syllogismos plectiles,
Væ captiosis sycophantarum strophis,
Væ versipelli astutiae.
Nodos tenaces recta rumpit regula
Infecta differtantibus.
Idcirco mundi stulta delegit Deus,
Vt concidant sophistica,
Deq; imbecillis subiugauit fortia,
Simplex vt esset credere.
Lapis ecce nostro fixus offensaculo est,

Impin-

APOTHEOSIS.

Impingat in quem vanitas.
 Signum cauenti, non cauenti scandalum.
 Hunc sternit, illum dirigit.
 Dum plura tentat cæcus incerto gradu,
 Incurrit id quod obuium est.
 Fax sola fidei est præferenda gressibus,
 Vt recta sint vestigia:
 Quis in tenebris hostis errantes tamen
 Pulsat, trahitq; & poterit?
 Qui sparsa ad ipsum commeantum transitum
 Frumenta seuus deuorat.
 Qui leta Christi culta fur interpolat,
 Addens auenas æmulas,
 Quas de veneni lacte in herbam fertilem
 Patitur colonus crescere.
 Ne fortè culmum fibra inanis spicuum
 Simul reuulsa internecet.
 Expectat ergo dum dolosa, & farrea
 Feruens coquat maturitas,
 Det ventilabro lecta quæq; vt horreis,
 Vrat recrementum focus.
 Refert sed ipsa nosse, quæ messem necant
 Zizaniorum semina.

CONTRA HAERESEM,
 quæ Patrem passum affirmat.

Plurima sunt, sed pauca loquar, ne dirarelatu.
 Dogmata catholicã maculèt malè prodicta linguã.
 Ille Patrem pellens folio detrudit in arctum
 Corporis humani gestamen, nec pauet ipsum

AVR. PRVDENT.

Obiectare neci, duroq³, adfigere ligno.
 Passibilis ne Deus? cuius species, & imago
 Nulli visa vnquam, nec enim comprehendier illa
 Maiestas facilis, sensuue, oculisue, manue.
 Ioannis magni celebris sententia prae sto est:
 Haud vnquam testata Deum potuisse videri.
 Ille, pater: quem nulla acies violenta tuendo
 Eminus ardentis penetravit acumine visus,
 Qui se formam hominis non induit, & Deitatis
 Immensum adsumpto non temperat ore, modove.
 Aut euangelici pietas spernenda libelli
 Iam blasphemae tibi est: aut nunquam visa beati
 Vis intacta patris, non admiscenda caducis.
 Sed tamen & patris est specimen, quod cernere fas sit
 Humanis aliquando oculis concurrere promptum,
 Quod quamuis hebes intuitus speculamine glauco,
 Humentiq³ acie potuit nebulosus adire,
 Quisqui hominum vidisse Deum memoratur, ab ipso
 Infusum vidit gnatum. nam filius hoc est,
 Quod de patre micans se praestitit inspiciendum,
 Per species quas posset homo comprehendere visu.
 Nam mera maiestas est infinita, nec intrat
 Obtutus, aliquo ni se moderamine formet.
 Hoc vidit princeps generosi seminis Abram,
 Iam tunc dignati terras inuisere Christi
 Hospes homo in triplicem numen radiasse figuram,
 Hoc colluctantis tractarunt brachia Iacob.
 Ipse dator legis diuina accedere coram
 Iussus, amicitiae collato qui stetit ore
 Comminus, & sacris coniunxit verba loquelis,
 Carnis in effigie Christum se cernere sensit:

Sed

A P O T H E O S I S.

*Sed maiora petens, animum per vota tetendit
 Inconcessa homini, plus quàm mortale laborans,
 Ipsum quantus erat sine corpore visere Christum,
 Deniq; post multi sermonis mutua, post què
 Conspectum presentis heri, & consortia longa,
 Quæso, ait, ut liceat te nunc Deus optime nosse.
 Respondit Dominus, mea, non me, cernere iustis
 Posteriora dabo. quid apertius absq; aliena
 Quàm sumat facie verbum non posse videri?
 Posse tamen, quum malit idem nunquam patre viso,
 Terrenis oculis habitu se ostendere nostro:
 Sape & in angelicas vel mortales memoratum est
 Induci species, queat ut sub imagine cerni.
 Hoc verbum est, quod vibratum patris ore benigno
 Sumpsit virgineo fragilens de corpore formam.
 Inde figura hominis nondum sub carne Moysi
 Obiecta, effigiem nostri signauerat oris,
 Quod quandoq; Deus verbi virtute coactum
 Sumpturus corpus faciem referebat eandem.
 Sed tamen & sentum visa est excita cremare
 Flamma rubum, Deus in spinis volitabat acutis,
 Vulnificasquè comas innoxius ignis agebat:
 Effet ut exemplo, Deus illapsurus in artus
 Spiniferos, sudibus quos texunt crimina densis,
 Et peccata malis hirsuta doloribus impleat.
 Inculta nam stirpe frutex vitiosus iniquis
 Luxuriam virgis inhonesto effundere succo
 Cæperat, & nodos per acumina crebra ligabat.
 Cernere erat steriles subito splendescere frondes,
 Accensisq; citum folijs magno impete latè
 Collucere Deum, nec spinea laderet texta,*

AVR. PRVDENT.

Lambere sanguineos fructus, & poma cruenta,
 Stringere mortiferi vitalia germina ligni.
 Quandoquidem tristes purgantur sanguine culpa,
 Quem contorta rubus densis cruciatibus edit:
 Ergo nihil visum, nisi quod sub carne videndum,
 Lumen, imago Dei, Verbum Deus, & Deus ignis,
 Qui sentum nostri peccamen corporis implet:
 Nam lucis genitor, Verbi sator, auctor, & ignis
 Creditur extra oculos, vt Apostolus edocet autor,
 Qui negat intuitu fontem deitatis adiri.
 Credite, nemo Deum vidit, mihi credite, nemo.
 Visibilis de fonte Deus, non ipse Dei fons
 Visibilis, cerni potis est qui nascitur, at non
 Innatus cerni potis est: latet os patris illud,
 Vnde Deus, qui visibilem se prestitit olim,
 Tale aliquid formans in sese, quale sequuta est
 Passio, quæ corpus sibi vendicat: ardua nam vis
 Est impassibilis, quoniam natura superni
 Ignis ad horrificas nescit descendere pœnas,
 Nec capit humanis angoribus excruciarî,
 Pura, serena, micans, liquido prælibera motu,
 Subdita nec cuiquam, dominatrix vt pote rerum,
 Cui non principium de tempore, sed super omne
 Tempus, & ante diem marestas cum patre summo,
 Imò animus patris, & ratio, & via consiliorum,
 Quæ non facta manu, nec voce creata iubentis,
 Protulit imperium patrio ructata profundo.
 Hanc igitur non flagra secant, non sputa saluius
 Aspergunt, alapis non vexat palma relisis:
 Nec perfossa cruci clauorum vulnera figunt.
 His affecta caro est hominis, quem scœmina prægnans

APOTHEOSIS.

*Enixa est sub lege vteri, sine lege mariti.
 Ille famem patitur, fel potat, & haurit acetum;
 Ille pauet mortis faciem, tremat ille dolorem.
 Dicite sacrilegi doctores, qui patre summo
 Desertum iacuisse thronum contenditis, illo
 Tempore quo fragiles Deus est illapsus in artus.
 Ergo pater passus? quid non malus audeat error!
 Ille puellari conceptus sanguine creuit?
 Ipse verecunda distendit virginis aluum?
 Et iam falsiloqua est diuini pagina libri,
 Quae verbum in carnis loquitur fluxisse figuram?
 At non qui verbi pater est caro factus habetur.
 Fige gradum scriptura tuum, nil mobile, & anceps
 Affirmasse decet, pater est quem cernere nulli
 Est licitum, pater est qui nunquam visus in orbe est,
 Nec mundana inter radiavit lumina coram.
 Verbum conspicuum misit, missumq; recepit
 Quum voluit, verbo praestrinxit viscera pura
 Virginis, & verbo struxit puerilia membra.
 Ipse quidem in terris virtute, & * numine praesens
 Semper adest quocumq; loci, nec pars vacat vlla
 Maestate patris, nusquam est genitor Deus absens,
 Per verbum sed semper adest, atq; inde Philippo
 Christus ait: Tanto tecum iam tempore versor,
 Et patrem te nosse negas, quem perspicias in me?
 Est inuisibilis donum patris edere natum
 Visibilem, per quem valeat pater ipse videri:
 Nec solis sanctorum oculis, sed lumine caesis,
 Caeorum cacos loquor, atra socordia quorum
 Corde tenebroso verum perpendere nescit.
 Quem si perspicuum mortalibus insiciaris,*

* munere.

AVR. PRVDENT.

Fare age, quem videat Babylonis ab arce tyrannus
 Innocuas inter flammis procul exspaciantem,
 Calcantem rapidos inadustis fratribus ignes?
 Nempe ait, ô proceres tres vasta incendia anhelis
 Accepere viros fornacibus, additus vnus
 Ecce vaporiferos ridens interfecat ignes,
 Filius ille Dei est, fateor que & victus adoro,
 Irrisas remouete faces, tedasque tepentes
 Subtrahite, enfriget succensi sulphuris ardor.
 Filius haud dubium est, agit hæc miracula rerum,
 Quem video Deus ipse, Dei certissima proles,
 Imperat immensis ardoribus, & domat iras,
 Insultans famulante rogo, piceosque furores
 Comprimit, & rabiem flammaram algescere cogit:
 Barbaricos calida aura sinus non tangere iussa
 Præterit, & tenues stridens transcurrit amictus
 Ire per Assyrias vetitus vapor ipse tyaras,
 Ne coma fusa humeris fumo obsorescat amaro.
 Hæc ait, & varios iubet obmutescere cantus,
 Organa, sambucas, citharas, calamosque, tubasque.
 Stulta superstitio tacuit, vox festa quieuit,
 Quæ malè conspicuè celebrabat imaginis aurum.
 Carmina sanctorum resonant iam sola virorum,
 Concentu triplici regem laudantia cæli,
 Qui mare, qui terras, qui lucida sydera fecit,
 Ignibus & medijs securos texit alumnos.
 Semper in auxilium sermo patris omnipotentis
 Descendit seruando homini, mortalia semper
 Admiscenda sibi proprio curauit amore,
 Vt socianda caro, domino que implenda perenni
 Degenerem vitam, quam tunc animalis agebat,

Exemplo

APOTHEOSIS.

*Exemplo mutaret heri, similesq₃ per artus
 Cernere consortem terreni adsuesceret oris,
 Participemq₃ suum visu velut obside nosse,
 Et consanguineo paulatim accedere Christo.
 Ergo animalis homo quondam, nunc spiritus illum
 Transtulit ad superi naturam seminis, ipsum
 Infundendo Deum mortalia viuificantem.
 Nunc noua materies solidata inter cute flatu,
 Materies sed nostra tamen de virgine tracta
 Exiit antiqua corrupta exordia vita,
 Immortale bonum proprio spiramine sumens.
 Filius ille hominis, sed filius ille tonantis,
 Iam solus vultum patris aspicit, & videt ipsum.
 Nemo patrem nouit nisi filius, & cui monstrat
 Filius, & nostri mediator, & omnipotentis.
 Deniq₃ concludam breuis vt compendia summa:
 Non pater in carnem descendit, sed patris arcem
 Sumpta caro ascendit, natus per virung₃ cucurrit.*

CONTRA VNIONITAS, id est, Sabellianos Hæreticos.

*CEDE profanator Christi, iam cede Sabelli,
 Depositorq₃ patris, natiq₃ insane negator.
 Nonne patrem violas, dum natum scire recusas?
 Quandoquidem non est genitor, nisi filius extet,
 Nec vocitare patrem potis es, quem germine fraudas.
 Sed fortasse velis patriæ pietatis honore
 Dispoliare Deum, contentus nomine nudo
 Quod Deus est, adimasq₃ decus patris, & generis vim.
 Et quis in idolio recubans, inter sacra mille,
 Ridiculosq₃ deos venerans sale, cespite, thure*

A

S

Non

AVR. PRVDENT.

Non putat esse Deum summum, & super omnia solum?
 Quamuis Saturnis, Iunonibus, & Cytherais,
 Portentisq; alijs fumantes consecret aras:
 Attamen in calum quoties suspexit, in vno
 Constituit ius omne Deo, cui seruiat ingens
 Virtutum ratio varijs instructa ministris.
 Quæ gens tam stolidæ est animis? tam barbaræ linguæ?
 Quæcûq; superstitio tam sordida? quæ caniformem,
 Latrantemq; throno cæli præponat Anubim.
 Nemo Cloacina, aut Hippo super astra deabus
 Dat solium, quamuis olidam persoluat acerram,
 Sacrilegisq; molam manibus rimetur, & exta.
 Consule barbati deliramenta Platonis,
 Consule & hircosos Cynicos, quos somniat, & quos
 Texit Aristoteles torta vertigine nervos.
 Hos omnes quamuis anceps labyrinthus, & error
 Circumflexus agat, quamuis promittere & ipsi
 Gallinam soleant, aut gallum, Clinicus vt se
 Dignetur prestare Deus morientibus æquum,
 *Quum ventum tamen ad normam rationis, & artis
 Turbidulos sensus, & litigiosa fragosis
 Argumenta modis concludunt numen in vnum,
 Cuius ad arbitrium sphaera mobilis, atq; rotunda
 Voluatur, seruentq; suos vaga sidera cursus.
 Non recipit natura hominis modo quadrupes ille
 Non sit, & erecto spectet cælestia vultu,
 Non recipit, neget vt regimen pollere supremum.
 Istud & ipse Numa tacitus sibi sensit aruspex,
 Semifer & Scotus sentit cane, milite peior.
 Sed nos qui Dominum libris, & corpore iam bis
 Vidimus, ante fide, mox carne, & sanguine coram,

*Conuertunt.

Quiq;

A P O T H E O S I S.

Quiq; voluminibus vatum Cruce teste probatis
 Rimantes digitos costarum in vulnera cruda
 Merfimus, & manuum visu dubitante lacunas
 Scrutati, aeternum regem cognouimus Iesum:
 Abiurare Deo titulum, nomenq; paternum
 Credimus esse nefas qui regem protulit ex se,
 Non regem populi Parthorum, aut Romulidarum,
 Sed regem summe, & medie rationis, & ima,
 Atq; ideo rerum Dominum, & super omnia regem.
 Carnis habet medium, summum patris, & Stygis inu,
 Desluit his gradibus, rursusq; reuoluitur in se.
 Est Deus, est & homo, & fit mortuus & Deus idem est,
 Omnia percurrit natura munia prona,
 Vt rursus patris in gremium replicata reportet
 Mortua qua fuerant, ipsos quoq; subuehat artus.
 Hac fore quum veterum cecinissent organa vatum,
 Nos oculis, manibus, congressu, voce, loquela
 Experti, heroum tandem intelleximus orsa
 Priscorum, & viso patefacta oracula Christo.
 Hac est nostra salus, hinc viuimus, hinc animamur,
 Hoc sequimur, nunquam detracto nomine nati
 Appellare patrem, patris & sine nomine nunquam
 Natum nosse Deum, nunquam nisi sanctus, & vnus
 Spiritus inter sit, natumq; patremq; vocare:
 Sic tamen hac constare tria, vt ne separe ductu
 Tres faciam, tribus his subsistat sed Deus vnus,
 Nec pater ipse autem qui filius, vt quia natum
 Scimus ab innato, verè pater, & sata verè
 Sic soboles, nec sit genitor sibi filius ipse,
 Siue pater natus fuerit, siue ipse repente
 Per quam ridiculum est, & futile, natus vt ex se

Nascen-

Nascendi noua materies, ac se Deus vltro
 Ediderit, natumq; sibi se fecerit ipsum.
 Nil falsum, aut mendax, diuina vocabula fingunt.
 Qui pater est, gignendo pater, tum filius ex hoc
 Filius, auctore vt genitus, quod sit patre summo, (spar.
 Summus & ipse tamen, nec enim minor, aut patre di-
 Vnde in vtroq; operis forma indiscreta, nisi omnem
 Vim maiestatis patrie generosus haberet
 Filius, idq; Deus genitor, quod filius esset.
 Pergunt vltcrius scrutantes, quid sit id ipsum
 Gignere, si fas est humanos tendere sensus
 Vsq; ad secretum, quod tempora cuncta, diesq;
 Prauenit antiquos, & principium super ipsum
 Eminent, & quodcunq; potest homo querere transit,
 Quum sit difficilis via noscere principiorum
 Semina, cui dabitur mortali exquirere, quidnam
 Vltra principium Deus egerit? aut quo pacto
 Ediderit verbum, quod principio caret omni?
 Hoc solum scimus, quod traditur esse Deus, quem
 Non genitus genitor generauerit, vnus & vnum,
 Integer integrum, non ceptum, sed tamen ortum,
 Et comperpetuum patri retro, sed patre natum.
 Sed nec decisus pater est, vt pars patris esset
 Filius, extendens nec se substantia tractim
 Produxit, minuitve aliquid de numine pleno
 Dum mutata nouum procudit portio natum.
 Non conuertibilis, nec demutabilis vnquam
 Est Deus, aut gignendo aliquid sibi detrahit, atqui
 Totus & ex toto Deus est, de lumine lumen,
 Quando autem lumen sine lumine, quando refulgens
 Lux fulgore caret? quando est vt proditus ignis

Ignem

APOTHEOSIS.

Ignem diminuat? quando pater, & Deus, & lux,
 Non facis Deus, at pater est? qui si pater olim
 Non fuit, & serum genuit post tempora natum,
 Fit nouus, inque nouum ius proficit. Absit vt vnquam
 Plenus proficiat, qui non eget incremento.
 Et Deus, & genitor, lumenq³, & gloria semper
 Ille fuit, nec post sibi contulit, vt pater esset.
 Sic fit, vt aeternum credamus cum patre Christum,
 Illo auctore satum, cui nullus praefuit auctor.
 Hae tu si dubitas nati mysteria Christi
 Perditae, catholica non es de plebe, sed vnus
 De grege thurifero venerator Deucalionum
 Deuotus cippo, ficulni stipitis vnctor.
 Quin potius scrutare Dei signacula in ipso
 Fonte vetustatis, percurre scrinia primi
 Scriptoris, quem non Bardus pater, aut auus Augur,
 Fabula nec veteris fame, nec garrula nutrix,
 Nec saga clangore loquax, & stridula cornix
 Rem docuere Dei, sed coram proditus ipse,
 Ipse Deus trepidum mortalem mitis amico
 Imbuit alloquio, seq³ ac sua summa retexit.
 Nimirum meminit scriptor doctissimus illo
 Orbis principio non solum, ne sine Christo
 Informasse patrem factura plasma nouella.
 Fecit, ait condens hominem Deus, & dedit olli
 Ora Dei, quidnam est aliud, quam dicere, solus
 Non erat? atq³ Deo Deus adsistebat agenti,
 Quum Dominus faceret Domini sub imagine plasma?
 Christus forma patris, nos Christi forma & imago,
 Condimur in faciem Domini bonitate paterna,
 Venturo in nostram faciem post secula Christo.

Possum

AVR. PRVDENT.

Possum multa sacris exempla excerpere libris,
 Ni refugis, quae te doceant, non in patre solo
 Vim maiestatis positam, sed cum patre Christum
 Esse Deum, velut illud ait genealogus idem,
 A Domino Dominus flammam pluit in Sodomitas.
 Quis Dominus? de quo Domino? si solus ab arce
 Sydere a spectat pater, aut ardescit in iras?
 Filius armatam Domini patris ignibus iram
 Spargebat Dominus, sunt vnum fulmen vterq₃.

ADVERSVS IVDAEOS.

HAEC si Iudaicos sic intellecta rigassent
 Auditus stupidas vt possent tangere fibras:
 Audissent Dominum virtutum, qui pereuntes
 Venerat vt seruaret oues, sed ab auribus omnis
 Fluxerat ornatus, caput & iam coctile Bahal
 Finxerat, auriculasq₃ suo spoliaret honore.
 Dux populi peccantis adest de monte corusci
 Luminis, alloquioq₃ Dei tabulasq₃ tremendo
 Incisas digito, caca ad tentoria defert.
 Sed cadit in faciem plebs non visura profunda
 Legis in effigie scriptum per enigmata Christum,
 Infelix quae luce oculos praestricta pauentes
 Texerit, & presso faciem velarit amictu,
 At nos reiecto Christum velamine coram
 Cernimus, atq₃ Deum vultu speculamur aperto,
 Nec sub lege graui depressa fronte iacemus,
 Sed legis radium sublimi agnoscimus ore.
 Heu frondosa prius ramis felicibus arbor,
 Pinguibus heu quondam radix oleagina baccis,
 Ecce tibi inserto reuirefcit nunc oleastro

- TRUNCUS,

APOTHEOSIS.

*Truncus, & externi vestitur cortice libri,
 Iactans miserere tui, non se sylvestris oliui
 Surculus, exultans alieno stipite iactat.
 Sed monet vt generis proprij memor, vnguine amaro
 Contristare comas desuecas stirpe nec imo
 Inuideas, missis in celsa cacumina virgis.
 Blasphemias Dominum gens ingratisissima Christum,
 Pascha tuum dic, dic cuius de sanguine festum
 Tam solenne tibi est? quis tandem caditur agnus
 Anniculus? Sacer ille tibi redeuntibus annis,
 Sed sacer in pecude, stultum est sic credere sacrum,
 Sanguine balantis summos contingere postes,
 Lasciuire choris, similaginis azimon esse,
 Quum fermentati turgescant crimine mores.
 Non sapis imprudens nostrum te effingere pascha?
 Legis & antiqua praeductis pingere sulcis
 Omne sacramentum retinet quod passio vera?
 Passio, quae nostram defendit sanguine frontem,
 Corpore amq; domum signato collinit ore.
 Hanc fugit exclusis Aegypti plaga * flagellis,
 Haec regis Pharij regnum ferale resoluit,
 Deq; potestatis mundana grandine densa
 Eripit Abraham cum stirpe, & gente fideli.
 Abrahæ genus est verum, cui sanguis in ore
 Creditur, inscriptusq; rubet cui visus in orbe.
 Haud dubitante fide Deus est, Deus ex patre verus.
 Ille Deum vidit, visum mox credidit. At tu
 Posteritas carnis, carnaliter omnia cernens,
 Carnis opus sub lege geris, quam spiritus implet
 Interior, nec enim lex caelo carnea fluxit,
 Quam tu carne colis, sed Christo fixa, me amq;*

*procellis.

*fata.
Spem

AVR. PRVDENT.

Spem paritur a vtero, quam spem? nisi numinis
 Lumen, & aduentum Domini quem viderat A
 Prima fides, nostrisq; pater promiserat olim
 Perspiciendum oculis, & legis voce probandum:
 Nec solum legis, nam quæ iam littera Christum
 Non habet, aut quæ non scriptorum armaria Christi
 Laude referta nouis celebrant miracula libri?
 Hebræus pangit stylus, Attica copia pangit,
 Pangit & Ausonia facundia tertia lingua,
 Pilatus iubet ignorans, tu scribe tripictis
 Digere versiculis, quæ sit suffixa potestas,
 Fronte crucis titulus sit triplex, triplice lingua.
 Agnoscat Iudæa legens, & Græcia norit,
 Et venerata Deum percenseat aurea Roma.
 Quicquid in are cauro reboans tuba curua remugit,
 Quicquid in arcano vomit ingens spiritus haustu,
 Quicquid casta chelis, quicquid testudo resultat,
 Organa disparibus calamis quod consona miscent,
 Aemula pastorum quod reddunt vocibus antra,
 Christum concelebrat, Christum sonat, omnia Christi
 Muta etiam fidibus sanctis animata loquuntur.
 O nomen prædulce mihi, lux, & decus, & spes,
 Præsidiumq; meum, requies ô certa laborum,
 Blandus in ore sapor, flagrans odor, irriguus fons,
 Castus amor, pulchra species, sincera voluptas.
 Sicens surda negat sibi tot præconia de te,
 Tam multas rerum voces, elementaq; tanta
 Nuntia letitia, stolidas intrare per aures:
 Audiat insanum bacchantis energima monstri,
 Quod ravidus clamat capta inter viscera demon,
 Et credat miseranda suis. Torquetur Apollo

Nomine

APOTHEOSIS.

Nomine percussus Christi, nec fulmina verbi
 Feq. potest, agitant miserum tot verbera lingua,
 Quor' laudata Dei resonant miracula Christi.
 Inonat Antistes Domini, fuge callide serpens,
 Exue te membris, & spiras solue latentes,
 Mancipium Christi * fur corruptissime vexas.
 Desine, Christus adest, humani corporis vltor,
 Non licet vt spoliū rapias, cui Christus inhaesit.
 Pulsus abi ventose liquor, Christus iubet, exi.
 Has inter voces medias Cylleus ardens
 Eiulat, & notos suspirat Iupiter ignes.
 Ecce Gerassenos legio irruit efferā porcos,
 Et post multiplices busti sub rupe catenas
 Poenarum gemitus longis grunnitibus edit.
 Clamarat, sed ab ore hominis: cognoscimus Iesu
 Nate Deo, nate sceptris & germine Dauid,
 Quis sis, quid venias, qua nos virtute repellas
 Nouimus, aduentusq; tui terrore iacemus.
 Hæc Iudæa tuos vox non peruenit ad aures?
 Peruenit, mentem sed non penetravit egenam
 Lucis, & à primis foribus disclusa refugit.
 Audijt aduentum Domini, quem Solis Iberi
 Vesper habet roseus, & quem nouus excipit ortus,
 Laxauit Scythicas verbo penetrante pruinas
 Vox euangelica. Hircanas quoque feruida brumæ:
 Soluit, vt exutus glacie iam mollior amnis
 Caucasæa de cote fluat Rhodopeus Hebrus,
 Mansueuere Getæ, feritasq; cruenta Geloni
 Lactæ mero sitiens exanguia pocula miscet,
 Libatura sacros Christi de sanguine potus.
 Nouit & Atlantis pridem plaga perfida Mauri

*CHR.

B

Dede-

AVR. PRVDENT.

Dedere crinitos ad Christi altaria reges,
 Ex quo mortalem præstrinxit spiritus aluum.
 Spiritus ille Dei, Deus & se corpore matris
 Induit, atq; hominem de virginitate creauit.
 Delphica damnatis tacuerunt fortibus antra,
 Non tripodas Cortyna regit, non spumat anhelus
 Fata Sibyllinis fanaticus edita libris.
 Perdidit insanus mendax Dodona vapores,
 Mortua iam muta lugent oracula Cuma,
 Nec responsa refert Libycis in syrtibus Ammon,
 Ipsa suis Christum Capitolia Romula mœrent
 Principibus lucere Deum, destructa q; templa
 Imperio cecidisse ducum, iam purpura supplex
 Sternitur Aeneadae rectoris ad atria Christi,
 Vexillum q; crucis summus dominator adorat.
 Principibus tamen è cunctis non defuit vnus,
 Me puero, vt memini, ductor fortissimus armis,
 Conditor & legum, celeberrimus ore, manu q;
 Consultor patriæ, sed non consultor habenda
 Religionis, amans tercentum millia diuum.
 Perfidus ille Deo, quamuis non perfidus vrbi,
 Augustum caput ante pedes curuare Mineruæ
 Fictilis, & soleas Iunonis lambere, plantis
 Herculis aduolui, genua incuruare Diana,
 Quin & Apollineo frontem submittere gypso,
 Aut Pollucis equum suffire ardentibus extis.
 Fortè litans Hecaten placabat sanguine multo,
 Pontificum festis ferienda securibus illic
 Agmina vaccarum steterant, vitulas q; reuinctas
 Fronte coronatas umbrabat torta cupressus,
 Iam q; insertato referabat viscera cultro

Vitta-

APOTHEOSIS.

Vittatus de more senex, manibusq; cruentis
 Tractabat trepidas lethali frigore fibras,
 Postremosq; animæ pulsus in corde tepenti
 Callidus interpres numeris, & sine notabat.
 Quum subito exclamat media inter sacra sacerdos
 Pallidus, en quid ago? maius rex optime, maius
 Numen nescio quod nostris interuenit aris,
 Quam sufferre queant spumantia cimbria lacte,
 Caesarum sanguis pecudum Verbena, coronæ.
 Accitas video longè dispargier umbras.
 Territa Persephone vertit vestigia retro,
 Extinctis facibus tracto fugitiua flagello.
 Nil agit arcanum murmur, nil Thessala profunt
 Carmina, turbatos reuocat nulla hostia manes.
 Nonne vides vt thuribus frigentibus ignis
 Marceat? vt canis pigrescat pruna fauillis?
 Ecce Palatinus pateram retinere minister
 Non valet, elisa distillant balsama dextra.
 Flamen & ipse suas miratur vertice laurus
 Cedere, & incertum frustratur victima ferrum.
 Nescio quis certè subrepsit Christicolarum
 Hic inuenum genus hoc hominū tremit insula, & omne
 Puluinar diuini, lotus procul absit, & vnctus.
 Pulchra reformatis redeat Proserpina sacris.
 Dixit, & exanguis collabatur, ac velut ipsum
 Cerneret exerto minit antem fulmine Christum,
 Ipse quoque examinis posito diademate princeps
 Pallet, & astantes circunspicit, ecquis alumnus
 Chriftimatis inscripto signaret tempora signo,
 Qui Zoroast eos turbasset fronte susurros.
 Armiger è cuneo puerorum slauicomantum

AVR. PRVDENT.

Purpurei custos lateris deprenditur vnus.
 Nec negat, & gemino gemmata hastilia ferro
 Projicit, ac signum Christi se ferre fatetur.
 Profiluit pauidus deiecto Antistite princeps,
 Marmoreum fugiens nullo comitante sacellum,
 Dum tremefacta cohors, dominiq³ oblita, supinas
 Erigit ad cælum facies, atq³ inuocat Iesum.
 Iámne piget facti? iam pœnitei? en tibi Christum
 Infelix Iudæa Deum, qui sabbata soluens
 Terrea, mortales aeterna in sabbata sumpsit.
 Gentibus emicuit, præfulsit regibus, orbem
 Possidet, Imperij dominam sibi credere Romam
 Compulit, & simulacra Deum Tarpeia subegit.
 Disce tuis miseranda malis quo vindice tandem
 Vana superstitio, lex & carnaliter acta
 Plectatur, cuius virtus te proterat vltrix.
 Destructione iacent Salomonica saxa metallo
 Aedificata manu? iacet illud nobile templum.
 Cur iacet? artificis quia dextra solubilis illud
 Cememum struxit resolubile, iure solutum est,
 Et iacet, in nihilum quoniam redit omne politum.
 Quod fieri recipit, recipit quandoq³ perire.
 Si nostrum contra quod sit vis discernere templum,
 Est illud, quod nemo opifex fabrilitè aptans
 Composuit, quod nulla abies, pinúsve dolata
 Texuit, exciso quod nunquam marmore creuit.
 Cuius onus nullis fultum sublimè columnis
 Fornice curuato tenui super arce pependit:
 Sed verbo factum Domini, non voce sonora,
 Sed verbo, quod semper erat, verbum caro factum est.
 Hoc templum aeternum est, hoc finem non habet, hoc tu

Ex-

A P O T H E O S I S.

Expugnare volens, flagris, cruce, felle petisti,
 Destructum iacuit pœnis vexantibus esto:
 Matris enim ex vtero, quod destrueretur, habebat.
 Sed quod morte breui materna ex parte solutum est,
 Maiestate patris viuum lux tertia reddit.
 Vidisti angelicis comitatum cœtibus altè
 Ire meum, cuius seruor munimine, templum,
 Illius aeternæ suspendunt culmina portæ,
 Ac per inaccessas scalarum gloria turres
 Tollitur, & gradibus lucet via candida summis.
 At tua congestæ tumulant holocausta ruina:
 Quid mereare Titus docuit, docuere rapinis
 Pompeianæ acies, quibus extirpata per omnes
 Terrarum, pelagiq; plagas tua membra feruntur.
 Exilijs vagus huc illuc fluitantibus errat
 Iudæus, postquam patria de sede reuulsus
 Supplicium pro cade luit, Christi q; negati
 Sanguine respersus commissa piacula soluit.
 En quo priscorum virtus defluxit auorum?
 Seruit ab antiquis delapsa fidelibus hæres
 Nobilitas, sed iam non nobilis, illa recentem
 Suspectat captiua fidem: vis tanta nouellæ
 Credulitatis inest, Christum confessa triumphat
 Gens infida prius, Christi sed victa negatrix
 Subditur imperio, dominos sortita fideles.

C O N T R A H O M I N I
 tionitas.

Sunt qui Iudaico cognatum dogma furori
 Instituunt, media Christum ratione sequuti.
 Hoc tantum, quod verus homo est, at cœlitus illum

AVR. PRVDENT.

*Adfirmant non esse Deum: pietate fatentur,
 Maiestate negant: morum pro laude sacratum
 Concelebrant, adimunt natura summa superna.
 Omne opus egregium, per quod solertia pollens
 Emicat, ingenij est aut roboris, illud acuto
 Corde viget, duris excellit viribus istud,
 Mortale est sed vtrunq; homini. Nam cana senescunt
 Ingenua, & validos consumunt secula lacertos.
 Hac nos in Domini virtute, & laude perenni
 Non sequimur, sequimur nullo quod semine terra
 Germinat in mundum, quod non de labe virili
 Sumit principium, tener illum seminat ignis,
 Non caro, nec sanguis patrius, nec foeda voluptas.
 Intactam thalami virtus diuina puellam
 Syncero afflatu per viscera casta maritat.
 Incomperta ortus nouitas iubet vt Deus esse
 Credatur Christus sic conditus, innuba virgo
 Nubit spiritui, vitium nec sentit amoris,
 Pubertas signata manet, grauis intus, & extra
 Incolumis florens de fertilitate pudica,
 Iam mater, sed virgo tamen, maris inscia mater.
 Quid renuis? quid mane caput non credule quassas?
 Angelus hoc sancto pronuntiat ore, placetne
 Credere? & Angelicis aurem referare loquelis?
 Ipsa coruscantis monitis sacra virgo ministri
 Credidit, atq; ideo concepit credula Christum:
 Credentes nam Christus adit, dubitabile pectus
 Sub tiubante fide refugo contemnit honore.
 Virginitas & prompta fides Christum bibit aluo
 Cordis, & intactis condit paritura latebris.
 Crede quod emissus folio patris Angelus insit,*

Vel

A P O T H E O S I S.

Vel (si concretus liquidam de sydere vocem
 Non capit auditus) mulier quid coniuge pregnant
 Clamet anus, credens, & tandem sobrius audi.
 Mira fides, vtero puer interceptus anili
 Virgineum Dominum materno ex ore salutat,
 Primus & infantem non natus nuntiat infans
 Iam nostrum vagire sibi, nam p̄sio nondum
 Norat, & ora Deo referabat garrula Christo.
 Promite secretos fastos, date, pandite librum,
 Euomuit spirante Deo quem sanctus Esaias.
 Percensere libet, calamiq̄, resolvere sulcos,
 Sydereis quos illa notis manus aurea duxit.
 Ite hinc, dum rutilos apices submissus adoro,
 Dum lacrymans veneror, dumq̄, oscula dulcia figo,
 Gaudia concipiunt lacrymas, dant gaudia fletum.
 Aduenit promissa dies, quam dixerat iste
 Adfore versiculus, quum virgo puerpera (teste
 Haul dubiè sponso, pacti cura pudoris)
 Edidit, Emanuelq̄, meum me cernere fecit.
 Estne Deus iam noster homo? versatur & adstat
 Nobiscum, nomenq̄, probat, versumq̄, vetustus
 Obscurum seclis præsenti illuminat ore.
 Estne Deus, cuius cunas veneratus Eous
 Lancibus auratis regalia fercula supplex
 Virginis ad gremium pannis puerilibus offert?
 Quis tam pennatus, rapidoq̄, simillimus Austro
 Nuntius aurora populos, atq̄, vltima Baetra
 Attigit, illuxisse diem lactantibus horis,
 Qua tener innupto penderet ab vberibus Christus?
 Vidimus hunc, aiunt, puerum per sydera ferri,
 Et super antiquos signorum ardescere tractus,

AVR. PRVDENT.

Diriguit trepidans Chaldaeo in vertice pernox
 Astrologus, cessisse Anguem, fugisse Leonem,
 Contraxisse pedes lateris manco ordine Cancrum,
 Cornibus infractis domitum mugire Iuencum,
 Sydus & Hircinum laceris marcescere villis,
 Labitur hinc pulsus puer Hydrus, inde sagittæ,
 Palantes Geminos fuga separat, improba virgo
 Prodit amatores tacitos in fornice mundi,
 Quiq; alij horrificis pendent in nubibus ignes,
 Luciferum timuere nouum, rota lurida solis
 Hareret, & excidium sentit iam iamq; futurum,
 Seq; die medio velandam tegmine glauco,
 Splendoremq; poli periturum nocte diurna
 Orbe repentinis caput obnubente tenebris.
 Hunc ego non cumulem myrrhæq; & thuris, & auri
 Muneribus? scio quem videam, quæ dona rependam.
 Hunc ego non venerer? qui cælo visus, humiq;
 Inuentus rex atq; Deus moderatur vtrung;
 Nature specimen, tumuloq; inferna refringens
 Regna resurgentes secum iubet ire sepultos,
 Cælum habitat, terris interuenit, abdit a rumpit
 Tartara: vera fides, Deus est, qui totus vbiq; est.
 Nunquid vana viros. aut mens, aut lingua fefellit?
 Nunquid fortuitis frustrantia dona dederunt
 Casibus? aut cæco votum sub honore dicarunt?
 Quæ porro causa, aut ratio submittere colla
 Ante pedes Maria, pueriq; crepundia parui?
 Si tantum mortalis erat, nec summa potestus
 Implebat teneros diuinis flatibus artus?
 Sed iam tolle Magos, thus, aurum, myrrhea dona,
 Quæ verum docuere Deum, præsepia, pannos,

Matris

A P O T H E O S I S.

Matris adoratum gremium, face syderis ardens,
 Ipsa Deum virtus factorum, & mira loquantur,
 Insanos video subito mutescere ventos
 Quum iubeat Christus, video luctantia magnis
 Aequora turbinibus tranquillo marmore tendi
 Imperio Christi, video calcatus eundem
 Quum patitur gurges tergum solidante liquore.
 Ipse super fluidas plantis nitentibus vndas
 Ambulat, & presso firmat vestigia fluctu,
 Increpat ipse Notos, & flatibus otia mandat.
 Quis iubeat sauis Aquilonibus, ite, filete,
 Carceribus vestris, amploq; facesite ponto,
 Sit nisi coelipotens Aquilonum conditor idem?
 Ninguidus agnoscit Boreas, atque imbrifer Eurus
 Nimborum Dominum, tempestatumq; potentem,
 Excitamq; hyemem verrunt ridente sereno.
 Quis pelagi calcarit aquas? quis per vada glauca
 Gressibus impressus spatiatu triuerit vltimum
 Non submersus iter sola pendulus, & pede sicco,
 Aequorea nisi factor aquae, qui spiritus olim
 Ore super fusus patrio volitabat in vndis
 Nondum discretis, nec certo littore clausis?
 Sustinuit gressum Domini famulus liquor, ac se
 Mobilitate carens solidos substrinxit ad vsus.
 Quid diuersa Dei memorem facta in glyta Christi,
 Altius inspecta quem maiestate negator
 Haud dubitans hominem, tute ipse fatebere numen?
 Illeuit caecis oculos, & lumina limo
 Reddidit, humectam sacro sputamine terram
 Contrectans digitis, luteum medicamen operta
 Nox habuit, tenebras obducta vligo remouit,

AVR. PRVDENT.

Insuper ostendit quo nam caligo lauacro
 Expurganda foret. Varijs Syloa refundit
 Momentis latices, nec fluctum semper anhelat,
 Sed vice distincta largos lacus accipit haustus.
 Agmina languentum sitiunt spem fontis auari,
 Membrorum maculas puro abluitura natatu.
 Certatim interea roranti pumice raucas
 Expectant scatebras, & sicco margine pendent.
 Hoc limum iubet impositum de fonte lauari
 Christus, & infusa vultum splendescere luce.
 Norat enim limo sese informasse figuram
 Ante tenebrosam, proprij medicamen & oris
 Adiecisse nouo, quem primum sinxerat, Adæ.
 Nam sine diuino Domini perflamine summi
 Arida terra fuit, nulli prius apta medela:
 Sed postquam liquidus cœlesti spiritus ore
 Virgineam respersit humum, medicabilis illa est,
 Inde trahit succum, lentoq; humore salutem
 Illinit, infunditq; diem baptismate lota.
 Cæcus adest, oculus iam Christi ex ore relectis,
 Sequæ luto & nitidis lucem sumpsisse fluentis
 Clamat, & auctorem stupefacta per oppida monstrat,
 Auctorem lucis, largitoremq; dierum
 Non ded'gnatum medica * purgamen aquai
 Corpore sub proprio monstrare errantibus agris.
 Millibus ex multis paucissima quæque retexam,
 Summatim relegens, totus quæ non capit orbis.
 Quinq; in deserto panes iubet, & duo pisces
 Adponi in pastum populis, qui fortè magistrum
 Non reuocante fame stipabant vndiq; septum,
 Immemoresq; cibi, vicos, castella, macellum,
Oppida,

* Ald. pur
gamina
lympha.

APOTHEOSIS.

Oppida, mercatus, & conciliabula, & vrbes
 Respuerant, largo contenti dogmate vesci.
 Multa virum strato feruent conuiuia sceno.
 Centenos simul accubitus iniere sodales,
 Seq, per innumeras infundunt agmina mensas
 Pisciculis (iam crede Deum) saturanda duobus,
 Et paucis crescente cibo per fragmina crustis,
 Ambesit dapibus cumulatim aggesta redundant
 Fercula, bisseuos micarum molibus implent
 Post cœnam cophinos, crudus conuiuia resudat
 Congeriem ventris, gemit & sub fasce minister.
 Quis cumulare potest epulas in grandia paruas?
 Quis nisi qui corpus, pastumq, & corporis omnem
 Condens ex nihilo nulla existente creatur
 Mundum materia? non sicut sculptor ab axis
 Rudere decoctam consuecit fingere massam,
 Sed Deus omnipotens orbem sine semine finxit.
 Nil erat omne quod est, nil id procedere & esse,
 Atq, nouum fieri, mox & grandescere iussum est.
 Paruum de nihilo primum fuit, addita paruo
 Incrementa modis auxerunt omnia plenis.
 Ergo ego quum videam manibus sic crescere Christi
 Parua alimenta hominum. possum dubitare per ipsum
 Exiguas rerum species, elementaq, mundi
 Ex nihilo primum modica, & mox grandia sensim
 Creuisse, ex modicis quæ consummata videmus?
 Ac ne post hominum pastus calcata perirent,
 Ne uel relictæ lupis, aut vulpibus exiguis uel
 Muribus in prædam nullo custode iacerent,
 Bis sex appositæ, cumulatim qui bona Christi
 Seruarent grauidis procul ostentata canistris.

Sed

AVR. PRVDENT

Sed quid ego hac autem titubanti voce retexo,
 Indignus qui sancta canam? procede sepulcro
 Lazare, dic cuius vocem tellure sub ima
 Audieris, quæ vis penetrauerit * intima lethi,
 Quid cum te Christus penitus nigrante profundo
 Immer sum vocat ut redeas, ceu proximus audis,
 Nec remoratus ades. quæ tam vicina Charybdis
 Regna tenebrarum tenui distantia sine
 Coniungit superi? Vbi Tanara tristia vasto
 In præceps deiecta Chao? latebrosus & ille
 Annis inexpletis voluens incendiis ripis?
 Ante fores tumuli, quas saxa immania duro
 Obice damnarant, scopulis substructa cauatis?
 Stat dominus, nomenq; ciet frigentis amici.
 Nec mora, funereus reuolutis rupibus horror
 Euomit exequias gradiente cadauere viuas.
 Solute iam latæ redolentia vincla sorores,
 Solus odor sparsi spiramen aromatis efflat,
 Nec de corporeo nidorem sordida tabo
 Aura refert, oculos sanie stillante solutos
 Pristinus in speculum decor excitat, & putrefactas
 Tincta rubore genas paulatim purpura vestit.
 Quis potuit fluidis animam suffundere membris?
 Nimirum qui membra dedit, qui fictilis vluæ
 Perfluit venam madidam, cui tabida gleba
 Traxit sanguineos infecto humore colores.
 O mors auritis iam mitis legibus, ô mors
 Surda prius, iam docta sequi * quacung; iubetur,
 Cui tantum de te licuit? conuicta fatere
 Esse Deum, solus qui me tibi præripit, lesum.
 Abde negatores Christi, nemo inuidet, abde,

*abditæ.

*quacung;
 iubentur.

Vtere

APOTHEOSIS.

Vtere sorte tua blasphemis nocte tenendis
 Perpetua, plebem iustorum capta resolve,
 Qui norum hominem atq; Deum sic dicere Christum,
 Ut verus summusq; Deus mortalia gestet.
 Ipse gerit, quod struxit opus, nec ferre pudefcit
 Factor quod peperit, corpus loquor, atq; anima vim,
 Finxerat hoc digitis, animam sufflauerat ore,
 Totum hominem Deus adsumit, quia totus ab ipso est,
 Et totum redimit quem sumpserat, omne reducens
 Quidquid homo est, istud tumulus, ast illud abyfso.

DE NATURA ANIMAE.

Occurrit dubitans hic differtator, & illud
 Objicit, anne fides capit ut substantia flante
 Inspirata Deo cruciatum sentiat, atq;
 Inferni petat ima poli, barathroq; coquatur.
 Crede animam non esse Deum, sed crede creatis
 Maiorem cunctis, ipsam quoq; crede creatam.
 Formata est nanq; ore Dei, quæ non erat antè,
 Sed formata habitu pulcherrima, pictaq; rebus
 Diuinis, & plena Deo similiq; creati,
 Non tamen ipsa Deus, quoniam generatio non est,
 Sed factura Dei est, solus de corde parentis
 Filius emicuit, verus Deus ille, sed istud
 Collatum est animæ, subito ut quæ non erat, esset.
 Ille coaternus patri est, & semper in ipso est,
 Nec factus, sed natus, habet quodcumq; paternum est,
 Hæc similis velut vmbra Dei est sic ipse loquutus
 Factor, utroq; hominem medians de fignine iunctum
 Aedificare sui similem, sed non habet vmbra
 Quod corpus solidum, cuius simulatio in vmbra est,

Quod

AVR. PRVDENT.

Atq; aliud verum est, aliud simulatio veri.
 Est similis, seclis quodd non consumitur vllis
 Quodd sapiens, iusti q; capax, regina q; rerum
 Imperat, ante videt, perpendit, precauet, instat,
 Verborum, morum q; opifex, instructa q; mille
 Artibus, & coelum sensu percurrere docta.
 His animam similem sibi conditor effigiauit, (est,
 Catera dissimilem, quippe hanc cōprehendere promittit
 Quam modus, & species determinat, at Deus ingens
 Atq; superfusus trans omnia, nil habet in se
 Extremum, vt claudi valeat sensive teneri,
 Incomprensa manet virtus, cui linea desit
 Vltima quam spatium non mensurabile tendit.
 Ergo animam factam, magno & factore minorem,
 Maiorem q; alijs, atq; omnibus imperitantem,
 Corruptela putris nascentem turbida carnis
 Concipit, ac membris tabentibus interfusam
 Participat de fece sua, fit mista deinde
 Peccandi natura luto cum simplice flatu.
 Sed fortasse animam, domini quia fluxit ab ore,
 Compositam, factam q; neges, velut ipsa Dei pars
 (Quod dictu scelus est) tetras trahat oblita culpas,
 Et pessum damnata ruens Chaos intret opertum.
 Sit res illa Dei, non abnuo, pars tamen illa
 Haudquaquam dicenda Dei est, quæ tempore coepit,
 Nec prior, aut senior, quàm primū plasma putāda est.
 Tunc etenim factam video, quum cordis amici
 Intrauit germana domum, limi q; recentis
 Hospita, & ipsa recens fraterna sedit in aula.
 Illa quidem status domini est, sed spiritus, & vis
 Non est plena Dei, tanto moderamine missa,

Quanto

A P O T H E O S I S.

Quanto flans voluit flandi seruare tenorem.
 Est impossibile spectare profunda Sabaoth,
 Sed speculum Deitatis homo est, in corpore discas
 Rem non corpoream solers interprete Christo,
 Qui patrem proprium mortali in corpore monstras.
 Perspice quam varios fundimus ab ore vapores,
 Spiramus quoties animæ sufflabilis auras,
 Nunc flatum tepidum calor exhalatus anhelat
 Rorantes nebulas vdis de faucibus efflans:
 Quum libet in gelidum flabrali frigore ventum
 Spiritus existit tenuis, & sibilat aer.
 Adde & distinctum quem musica tibia flatum
 Concipit, aut ille est presso modulamine parcus,
 Aut tumidum largo sublimat flamine bombum,
 Aut raucos frangit modulos, aut lene susurrat,
 Aut exile trahens sonitus producit acutos,
 Aut murmur tenerum sublidit voce minuta.
 Hac quum te videas mortali in corpore posse,
 Cur non æternum potuisse infundere credas
 Qualem animam volui? præscriptis quæ quia condens
 Efflauit, fuditq; modis, sit facta necesse est.
 Deniq; multa sapit, sed non sapit omnia nostræ
 Vis animæ, certum sapere, ac prænoscere iussa.
 Iam cui certus inest modus, & cui nosse negatum est
 Omnia, factura est, nam condita, & aucta probatur.
 Collige de simili sit ne hac factura, creauit
 Nempe manus Domini corpus mortale, lutumq;
 Composuit digitis, nunquid manus articulatum
 Est digesta Dei? nunquid vola? nunquid & vngues
 Claudere flexibiles? patulam seu tendere palmam?
 Ista figura manus nostræ est, quam non habet in se

Inci-

AVR. PRVDENT.

Incircunscriptus Dominus, sed tradita forma est,
 Humanis quæ nota animis daret intellectum:
 Ut per corpoream speciem plasmasse feratur
 Corporis effigiem, sic est plasmata vicissim
 Flatu incorporeo res stabilis, oris & esse
 Fertur opus, tenuis per quod constructa resulfit
 Forma anima, atq; rudi factam se munere sensit.
 Si non est factura manus caro nostra, nec oris
 Est factura anima, flatu, & spiramine cœpta,
 Inq; locum deducta aliquem, namq; omne quod hora
 Natalis profert, locus accipit, & locus vllus
 Quod cohibere potest, modicum est, nec in omnia fusu.
 Et quod tam modicum est, vt certa sede locetur,
 Iam titubare potest. & quod titubauerit, intra
 Naturam vitij est, vitiosum deniq; tristem
 Decidit in pœnam, Deus hoc (mihi credite) non est.
 Aut si maiestas animæ est, ostendite quid sit,
 * inundat, Quod lapsam Christi q; inopem noua gratia * mundat.
 Spiritus & sanctus baptisinate iustificatam
 Nobilitat, famulæq; decus quod defuit, addit.
 Quod quia præstatur meritis, meritisq; negatur,
 Absurdè fertur Deus, aut pars esse Dei, quæ
 Diuinum summumq; bonum de fonte perenni
 Nunc bibit obsequio, nunc culpa, aut crimine perdit,
 Et modò supplicium recipit, modò libera calcat.
 Miraris peccare animam, quæ carne coactam
 Sortita est habitare domum, quum peccet & ipse
 Angelus, hospitium qui nescit adire caducum
 Cratis tabislua, peccat, quia factus & ipse est,
 Non genitus, quocunq; modo sit factus, id vnus
 Scit factor dominus, factum mihi credere sat sit.

Solus

A P O T H E O S I S .

Solus labe caret peccati conditor orbis,
 Ingenius, genitusq; Deus, pater, & patre natus,
 Solus & exceptus tormentum admittere triste
 Inuiolatus agit, nec quicquam sentit acerbi,
 Exortem dic esse animam crucis, atq; doloris,
 Si culpa immunem, vacuamq; à crimine nosti.
 Quæ peccare valet, valet & succumbere pœnæ.
 Ipsa quidem syncera fuit dum conditur olim,
 Quæ collata rudem fecit viuiscere limum:
 Vt pote de liquido natura semine primos
 Accipiens habitus, superoq; expressa sereno.
 Sed mox vt grauido iussa est innectier aruo,
 Suauibus illecebris nimium blandita refrixit,
 Deq; volut abris pretiosum polluit ignem,
 Dum transgressa Dei positum fas improba calcas.
 Hæc prima est natura animæ sic condita simplex,
 Decidit in vitium per sordida fœdera carnis.
 Exin tincta malo peccamine principis Adæ
 Infecit genus omne hominum quod pullulat inde,
 Et tenet ingenitas animarum infantia in ortu
 Primi hominis maculas, nec quisquam nascitur insons.
 Vitandus tamen error erit, ne traduce carnis
 Transfundi in sobolem credatur fons animarum
 Sanguinis exemplo, cui texta propagine vena est.
 Non animas animæ pariunt, sed lege latentis
 Fundit opus natura suum* quo paruula anheleat
 Vascula, vitalisq; adsit scintilla coactis,
 Quæ quamuis infusa nouum penetret noua semper
 Figmentum, vetus illa tamen de crimine auorum
 Ducitur, illoto quoniam concreta veterno est,
 Inde secunda redit generatio & inde lauatur

* quod

AVR. PRVDENT.

*Naturæ illuuiæ, iterumquæ renascimur intus
 Perfusi, vt veterem splendens anima exuat Adam.
 Quæ quia materiam peccati ex fomite carnis
 Consociata trahit, nec non simul ipsa sodali
 Est incentiuum peccaminis, impleat ambas
 Vindex pœna reas, peccantes mente sub vna,
 Peccandiq; cremat socias cruciatibus æquis.
 His crucibus Christus non liberat, incorruptæ
 Matris, & innocui gestator corporis vnus
 Naturam pœna expositam, sed non vitiorum
 Naturam expositam contactibus induit Iesus.
 Atq; ideo pœna nil debuit, intemeratus,
 Fraude carens, omni culparum aspergine liber.
 Quid peccatorum pro sapia corpore in illo,
 Quid Christi in membris peccati seua satelles
 Pœna ageret? quid mors homini sine crimine posset?
 Nimirum cassis conatibus, & sine neruis
 Concideret sterilis peccati fomite nullo.
 Mors alitur culpa, culpam qui non habet, ipso
 Pastus defectu mortem consumit inanem.
 Sic mors in Domini consumpta est corpore Christi,
 Sic perijt solitum dum non habet arida pastum.
 Suspice quapropter solum inculpabile numen,
 Virtutem patris, & Christi, & iam desine nostræ
 Inuidiam conflare animæ, quod sit Deus, aut quod
 Portio parua Dei, quum Christo abscondere quicquam,
 Et refecare Deo partem, vel carpere tantum
 Numen non liceat, plenum sibi semper & in se.*

APOTHEOSIS.

ADVERSUS PHANTASMATICOS, qui Christum negant verum hominis corpus habuisse.

EST opera pretium nebulosi dogmatis umbram
 Prodere, quam tenues atomi compage minuta
 Instituunt, sed cassa cadit, vento quæ liquefcit
 Assimilis, fluxu nec se sustentat inani.
 Aerium Manichæus ait, sine corpore vero
 Peruoluisse Deum, mendax phantasma, cauam quæ
 Corporis effigiem, nil contrectabile habentem.
 Ac primum spectata an deceat quicquam simulatum
 Adsignare Deo, cuius mera gloria falsi
 Nil recipit, membris hic se fallacibus aptans
 Fingeret esse hominem ventosa subdolis arte?
 Mentitus toties, quum diceret, inueteratis
 Do veniam morbis, simul & peccata remitto:
 Filius est hominis, pestem qui pellere carnis,
 Et scelerum nexus laxare, & soluere possit.
 Surge valens, surge innocuus iam tolle grabatum,
 Filius hoc hominis iubeo: dignus ne videtur
 Qui testis sibi sit seq, ac sua carnea norit?
 Quid? quum discipulos hominis quid filius esset
 Passurus, fido iam præsciis ore monebat,
 Nonne fatebatur se cum virtute paterna
 Esse hominem verum? quod si non, credo fefellit.
 Si natura Dei quæ sit Manichæe requiris,
 Omne quod est, verum est, nam si mendosus agit quid,
 Nec Deus est, mendum diuinus non capit vsus.
 Obiycis aeterno Domino, quod lubricus ad nos
 Venerit, ad simulans aliud quàm verus habebat.

AVR. PRVDENT.

Obmutescet furor, linguam canis improbe morde
 Ipse tuam lacero consumens verba palato.
 Larranti obsistit Matheus rabiemq₃ refellit,
 Qui notat omne genus carnalis stirpis, ad usq₃
 Corporeum Christum, per sex septena virorum
 Nomina descendens, & venam sanguinis alti
 Ex Ataulis longo texens per stemmata filo.
 Septimus hebdomadi venit super addere sexta
 Hunc numerum Christus, placidum qui conficit annum
 Cuncta remittentem contractibus illaqueata
 Multimodis, hominemq₃ hominis de morte leuantem:
 Imperfectus enim limus mortalis erat tunc,
 Vir solus perfectus adest, atq₃ integer Iesus,
 Cui nihil ex septem septenis defuit, ex quo
 Perficeret mortale genus virtute perenni.
 Hic ille est nobis qui septima sabbata complet,
 Vt caro nostra Deo tandem sociata quiescat,
 Quam bis terna malis vexabant sabbata noxis.
 Curramus notis gradibus, regumq₃ sequamur
 Progeniem, Christum inuenies de carne parentum
 Effluxisse hominum, qui sit de semine Dauid
 Stirpe recensita numerandus sanguinis heres.
 Quid? cum sanctiloquus reuoluto germine Lucas
 Sursum versus agit seriem, scandente nepotis
 Corpore, perq₃ atavos cursum relegente vetustos,
 Septenos decies conscendit Christus in ortus,
 Et duo: nam totidem doctores misit in orbem:
 Descensos nascendo gradus redeundo retexit
 Actus ad vsq₃ apicem terreni corporis Adam.
 Inde parens Deitas recipit sua, nostraq₃ mistim,
 Fitq₃ Dei summi per Christum filius Adam.

Restat

APOTHEOSIS.

Restat vt aëriam pingas ab origine gentem,
 Aërios proceres, Leuin, Iudam, Simeonem.
 Aërium Dauid, magnorum corpora regum
 Aëria, atq; ipsam secunda virginis aluum
 Aëre fallaci nebulisq; & nube tumentem.
 Vanescat sanguis per stabilis, ossa liquecant
 Mollia, neruorum pereat textura volantum.
 Omne quod est gestum, Notus auferat irritus, auræ
 Dispergant tenues, sit fabula quod sumus omnes.
 Et quid agit Christus si me non suscipit? aut quem
 Liberat infirmum, si dedignatur adire
 Carnis onus, manuumq; horret monumenta suarum?
 Indignumne putat luteum consciscere corpus?
 Qui non indignum quondam sibi credidit ipsum
 Pertractare lutum, quum vas componeret aruo
 Nondum viscereo, sed inertis glutine limi
 Impressoq; putres sub pollice duceret artus.
 Tantus amor terræ, tanta est dilectio nostri:
 Dignatur præpinguis humi comprehendere mollem
 Diuinis glebam digitis, nec sordida censeat
 Hærentis massæ contagia, iusserat vt lux
 Confieret, facta est vt iusserat, omnia iussu
 Imperitante nouas traxerunt edita formas.
 Solus homo emeruit Domini formabile dextra
 Os capere, & flabro deitatis sigmine nasci.
 Quorsum igitur limo tanta indulgentia nostro
 Contigit, vt Domini manibus tractatus honora
 Arte sacer fieret, tactu iam nobilis ipso?
 Decrerat quoniam Christum Deus incorrupto
 Admiscere solo, sanctis quodingere vellet
 Dignum habuit digitis, & charum condere pignus.

AVR. PRUDENT.

Destituit natura quidem destructa coacta
 Telluris formam, mortiq; obnoxia cedit,
 Sed natura Dei nunquam soluenda, caducam
 Tellurem nostro vitiatam primitus vsu
 Esse suam voluit, ne iam vitiabilis esset.
 Christus nostra caro est, mihi soluitur, & mihi surgit,
 Soluor morte mea, Christi virtute resurgo,
 Quum moritur Christus, quum flebiliter tumultatur,
 Me video, è tumulto quum iam remeabilis adstat
 Cerno Deum. si membrorum phantasma meorum est,
 Et phantasma Dei est, mendax in vtraq; necesse est
 Sit Christus specie, si Christus fallere nouit,
 Si non verus homo est, quem mors hominē probat ipsa,
 Nec verus Deus est, operis quem gloria prodit
 Esse Deum. Vel crede mori, vel adesse refelle,
 Et gemina verum Christum ratione negato.
 Nam quid magnificum, si non est mortuus Iesus,
 Et redit? illa Dei virtus memorabilis est, vt
 Occisus redeat superis, surgatq; sepultus.
 Quisqui Deum Christum vult dicere, dicat eundem
 Esse hominem, ne maiestas sua fortia perdat.

DE RESURRECTIONE
 carnis humanæ.

Nosco meum in Christo corpus consurgere: quod me
 Desperare iubet? veniam quibus ille reuenit
 Calcata de morte vjs, quod credimus, hoc est,
 Et totus veniam, nec enim minor, aut alius quàm
 Nunc sum, restituar: vultus, vigor, & color idem
 Qui modò viuit, erit, nec me vel dente, vel yngue

Frauda-

A P O T H E O S I S.

*Fraudatum reuomet patefacti fossa sepulcri.
 Qui iubet vt redeam, non reddet debile quicquam,
 Nam si debilitas redit, instauratio non est.
 Quod casus rapuit, quod morbus, quod dolor haussit,
 Quod truncauit edax senium populante veterno,
 Omne reuertenti reparata in membra redibit.
 Debet enim mors victa fidem, ne fraude sepulchri
 Reddat curtum aliquid: quamuis iam curta vorarit
 Corpora, debilitas tamen & violentia morbi
 Virtus mortis erat, reddet quod particulatim
 Sorbuerat, quocunque modo, ne mortuus omnis
 Non redeat, si quid pleno de corpore desit.
 Pellite corde metum mea membra, & credite vosmet
 Cum Christo reditur a Deo, nam vos gerit ille
 Et secum reuocat, morbos ridete minaces,
 Inflictos casus contemnite, teta sepulcra
 Despuite, exurgens quo Christus prouocat, ite.*

F I N I S.

C

AVRE

AVR. PRVDENT.

AVRELII PRV-
DENTII CL. V. C.

Ἐμαρτυρέεια, id est, de Origine peccatorum.

Carmen est Iambicum senarium, Acatalecticum monocolon, habens locis imparibus Spondæum, Anapestum, Iambum, Tribra-
chum, hoc modo.

υ- υ- - υ- υ- υ-

PRAEFATIO.

FRATRES ephēbi fossor & pastor duo,
Quos foeminarum prima primos procreat,
Sistunt ad aram de laborum fructibus
Deo sacrandā munerum primordia,
Hic terrulentis, ille viuis fungitur,
Certante voto discrepantes immolant,
Foetum bidentis alter, at alter scrobis.
Deus minoris comprobauit hostiam.
Reiecit illam, quam parauit grandior.
Vox ecce summo missa persultat throno,
Cain quiesce, namq; si rectè offeras,
Oblata nec tu lege recta diuidas,
Peruersa nigram vota culpam traxerint.
Armat deinde parricidalem manum
Frater, probate sanctitatis amulus,
Germana curuo colla frangit sarculo,
Mundum recentem cade tinguunt impia,

Sero

H A M A R T I G E N I A .

Sere expiandum iam senescentem sacro
 Cruore Christi, quo peremptor concidit,
 Mors prima cœpit innocentis vulnere,
 Cessit deinde vulnerato innoxio.
 Per crimem orta, dissoluta est crimine,
 (Abel quod ante perculit, Christum dehinc)
 Finita & ipsa est, finis exortem petens.
 Ergo ex futuris prisca cœpit fabula,
 Factoq; primo res notata est vltima,
 Vt ille mortis inchoator rusticus
 Insulsa terra deferens libamina,
 Deumq; rerum mortuarum deputans
 Rastris redacta digna sacris crederet
 Viuentis atrox amulator hostiæ.
 Agnosco nempe, *quem figura hæc denotet,
 Quis fratricida, quis peremptor inuidus
 Præuè sacrorum disciplinam diuidit,
 Mactare dum se vota censet rectius.
 Marcion arui forma corruptissimi,
 Docet Duitas discrepare à spiritu
 Contaminata dona carnis offerens,
 Et segregatim numen æternum colens,
 Qui si quiescat, nec monentem negligat,
 Pacem quietam diligat germanitas,
 Vnum atque viuum fassa viuorum Deum.
 Hic se caduco dedicans mysterio,
 Hic qui caduci rem laboris offerens
 Summam profanus diuidit substantiam,
 Malum bonumq; ceu diorum separans
 Regnum deorum, sceptrâ committit duo,
 Deum esse credens quem fatetur pessimum,

* Ald. quæ.

AVR. PRVDENT.

Cain cruentus, vnitatis inuidus,
 Mundi colonus, immolator squalidus,
 Cuius litamen sordet, & terram sapit,
 Terram caduci corporis, venam putrem,
 Humore denso conglobatam, & puluere,
 Natura cuius fraude floret fertili,
 Fœcunda fundens noxiorum crimina,
 Animæq; vitam labe carnis enecat.
 Caro in sororem tela mentem dirigit,
 Mens in cerebro ventilatur ebrio,
 Ex quo furores succulentos colligit
 Madens veneno corporis lymphatico.
 Deum perennem sindit in duos deos,
 Audet secare numen infecabile,
 *Cain. *Cadet peremptor denegans vnum Deum,
 Cain triumphat morte fratris illitus.

ADVERSUS MARCIONITAS,
 qui duos deos esse affirmant.

Carmen Heroicum Dactylicum.

QVO te precipitat rabies tua perfide Cain
 Diuisor blasphemæ Dei? tibi conditor vnus
 Non liquet, & bifidæ caligant nubila lucis.
 Insyncera acies duo per diuortia semper
 Spargitur, in geminis visum frustrata figuris.
 Terrarum tibi forma duplex oblutit, vt excors
 Diuiduum regnare Deum super æthera credas.
 Bina boni atq; mali glomerat discrimina sordens
 Hic mundus, Domino sed cœlum obtemperat vni.
 Non idcirco duos retinent cœlestia regez,

Quod

H A M A R T I G E N I A .

Quod duo sint opera humanas agitantia curas:
 Exterior terrenus homo est, qui talia cernens
 Coniicit esse duo variarum numina rerum,
 Dum putat esse Deum, qui prava effinxerit olim,
 Et qui recta itidem condens induxerit, ambos
 Autumat esse deos natura dispare summos.
 Quae tandem natura potest* consistere duplex
 Aut regnare diu quam fons diuisus ab arce
 Separat, alternaq; apicum ditione recidit?
 Aut vnus Deus est, rerum cui summa potestas,
 Aut* quae iam duo sunt, minuuntur dispare summo.
 Porro nihil summum, nisi plenis viribus vnum.
 Distantes quoniam proprium dum quisq; reuulso
 Vindicat imperio, nec summa, nec omnia possunt.
 Ius varium non est plenum, quia non habet alter
 Quicquid dispar habet, cumulum discretio carpit,
 Nos plenum sine parte Deum testamur, & vnum,
 In quo Christus inest, idem quoque plenus, & vnus,
 Qui viget, & vigit super omnia, quiq; vigebit,
 Participem nullum collato foedere passus,
 Summa potestatum simplex dominatio rerum,
 Virtutum sublime caput, fons vnicus orbis,
 Naturalis apex, generisque & originis auctor.
 Ex quo cuncta fluunt, & lux, & tempora, & anni,
 Et numerus, qui post aliquid dedit esse secundum,
 Vnus enim princeps numeri est, nec dinumerari
 Tantum vnus potis est. Sic quum pater, ac Deus alter
 Non sit, item Christus non sit genitore secundus,
 Anterior numero est, cui filius vnicus vni est,
 Ille Deus, meritoque Deus, quia primus & vnus,
 In virtute sua primus, tum primus in illo

*constare
biformis.

*quia.

Quem

AVR. PRVDENT.

Quem genuit (quid enim differt generatio simplex?)
 Vnum semper erit gignens, atque vnus ab vno
 Ante Chaos genitus, numeroq; & tempore liber.
 Quis dixisse duos rem maiestate sub vna
 Regnantem, propriamq; sibi, retroq; perennem
 Ausit? & vnus natura scindere vires?
 Nunquid adoptiuum genitor sibi sumpsit, vt alter
 Externi generis numerum prestare duorum
 Debeat, & geminum distans inducere numen?
 Forma patris veri verus stat filius, ac se
 Vnum ritè probat, dum formam seruat eandem.
 Non amor adscitus sociat, nec iungit vtrunq;
 Coniurata fides, pietas sed certa, genusq;
 Vnum, quod Deus est, summam reuocatur ad vnam.
 Hæc tibi Marcion via displicet, hanc tua damnat
 Secta fidem, dominis cælum partita duobus.
 Quæ te confundunt nebulae? quis somnus inertis
 Incubat ingenio? cui per phantasmata duplex
 Occurrit species, biuio dispersa superno?
 Si vim mentis hebes stupor obsidet: aspice saltem
 Obuia terrenis oculis elementa, quibus se
 Res occulta Dei dignata est prodere signis.
 Hanc heresin presaga patris prauiderat olim
 Maiestas fore, quæ rectorem lucis & orbis
 Scinderet in partes geminatum segregare regno.
 Idcirco specimen posuit spectabile nostris
 Exemplumq; oculis, ne quis duo numina credat
 Imperitare vagis mundi per inania formis.
 Vna per immensam cœli caueam resolutos
 Præbet flamma dies, texit sol vnicus annum,
 Triplex ille tamen nullo discrimine trina

Sub-

HAMARTIGENIA.

Subnixus ratione viget, splendet, volat, ardet,
 Motu agitur, feruore cremat, tum lumine fulget,
 Sunt tria nempe simul, lux, & calor, & vegetamen,
 Vna eademq; tamen rota syderis indiscreti
 Fungitur hu, vno seruat tot muner a ductu,
 Et tribus vna subest mistim substantia rebus.
 Non conferre Deo velut equiparabile quicquam
 Ausim, nec Domino famulum componere signum:
 Ex minimis sed grande suum voluit pater ipse
 Coniectare homines, quibus ardua visere non est.
 Paruorum speculo non intellecta notamus,
 Et datur occultum per proxima quærere verum,
 Nemo duos soles nisi sub glaucomate vidit,
 Aut si fuscâ polum suffudit palla serenum,
 Oppositus quoties radiorum spicula nimbus
 Igne repercussò mentitos spargit in orbes.
 Sunt animis etiam sua nubila, crassus & aër,
 Est glaucoma, aciem quod tegmine velat aquoso,
 Libera ne tenerum penetret meditatio cœlum,
 Nêve Deum rapidis comprehendat sensibus vnum.
 Spargitur in bifidas* malefana intentio luces,
 Et duplices geminis auctoris extruit aras.
 Si duo sunt igitur, cur non sunt multa Deorum
 Millia? cur numero deitas contenta gemello est?
 An non in populos dispersa examina diuûm
 Fundere erat melius, mundumq; implere capacem
 Semideis passim nullo discrimine monstris,
 Queis fera barbaries perituros mactat honores?
 Diffona discretum retinent si numina cœlum:
 Conuenit & nebulis, & fontibus, & roboanti
 Oceano, & syluis, & collibus, & speluncis,

*malefida

Flumi-

AVR. PRVDENT.

Fluminibus, ventis, fornacibus, atque metallis
 Adsignare deos proprios, sua iura cuiq;
 Vel si gentiles sordet venerarier umbras,
 Et placet esse deos sceptris socialibus æquos,
 Dic age quis terras ditionis sorte retinet?
 Quis regat æquoreas æterna lege procellas?
 Ede coherentum distinctum ius Dominorum.
 Vnus ais tristi residet sublimis in arce,
 Auctor nequitia, scelerum Deus, asper, iniquus,
 Qui, quodcunq; malum vitioso seruet in orbe,
 Seuit, & anguino medicans noua semina succo,
 Rerum principium mortis de somite traxit.
 Ipse opifex mundi, terram, mare, sidera fecit,
 Condidit ipse hominem, lutulenta & membra coëgit,
 Effigians quod morbus edat, quod crimine multo
 Sordeat, infirmi tumulus quod tabe resoluat.
 Ast alij pietatis amor, placidumq; medendi
 Ingenium recreans homines, mortalia seruans,
 Testamenta duo fluxerunt principe vtroq;
 Tradidit iste nouum melior, vetus illud acerbus.

Hæc tua Marcion grauis & dialectica vox est.
 Imò hæc attoniti phrenesis manifesta cerebri.
 Nouimus esse patrem scelerum, sed nouimus ipsum
 Haudquaquam tamen esse Deum, quinimò gehennæ
 Mancipium, stygio qui sit damnandus auerno,
 Marcionita Deus, tristis, ferus, insidiator,
 Vertice sublimis, cinctum cui nubibus atris
 Anguiferum caput & fumo stipatur, & igni,
 Luentes oculos suffundit felle perusto
 Inuidia impatiens iustorum gaudia ferre,
 Hirfutos iuba densa humeros errantibus hydri

Obte-

Error Mar
 cionis.

HAMARTIGENIA.

Obtegit, & virides allambunt ora cerasta.
 Ipse manu laqueos per lubrica fila reflexos
 In nodum reuocat, faciliq; ligamine tortas
 Innectit pedicas, neruosq; in vincula tendit.
 Ars olli captare feras, animalia bruta
 Irretire plagis, retinacula deniq; cecis
 Indeprensa locis erranti opponere præda.
 Hic ille est venator atrox, qui cade frequenti.
 Incautas animas non cessat plectere Nembroth.
 Qui mundum curuis anfractibus, & syluosis
 Horrentem scopulis, versuto circuit astu,
 Fraude alios, tectisq; dolis innectere adortus,
 Porro giganteis alios luctando lacertis
 Frangere, funereos latè exercere triumphos.
 Improbamors quid non mortalia pectora cogis?
 Ipse suam (pudet heu) contempto principe vitæ,
 Perniciem veneratur homo, colit ipse cruentum
 Carnificem, gladij q; aciem iugulandus adorat.
 In tantum miseris peccati nectare captis
 Dulce mori est, tanta in tenebris de peste voluptas.
 Qui mala principio genuit, Deus esse putatur,
 Quiq; bona infecit vitij, & candida nigris.
 Par furor illorum, quos tradit fama dicatis
 Consecrassedeas Febrem, Scabiemq; sacellis.
 Inuentor vitij non est Deus. Angelus illud
 Degener infami conceptum mente creauit.
 Qui prius augustum radiabat sydus, & ingens
 Ex nihilo splendor nutrito ardebat honore:
 Ex nihilo nam cuncta retro, factumq; quod vsquam est.
 At non ex nihilo Deus, & sapientia vera,
 Spiritus & sanctus, res semper viua, nec vnquam

Cæpta.

Cœpta, sed aërios etiam molita ministros.
 Horum de numero quidam pulcherrimus ore,
 Maiestate ferox, nimis dum viribus auctus
 Inflatur, dum grande tumens sese altius effert,
 Ostentatq; suos licito iactantius ignes:
 Persuasti proprijs genitum se viribus ex se
 Materiam sumpsisse sibi, qua primitus esse
 Inciperet, nasciq; suum sine principe cœptum.
 Hinc schola subacitam meditatatur gignere sectam,
 Quæ docet è tenebris subitum micuisse tyrannum,
 Qui velut aeterna latitans sub nocte retrorsum
 Vixerit, & tecto semper regnauerit aeo,
 Aemulus (vt memorant) opera ad diuina repente
 Corrupenda, caput caligine protulit atra.
 Hoc ratio sed nostra negat, cui non licet vnã
 Infirmare fidem, sacro quæ tradita libro est.
 Nil (ait) absq; Deo factum, sed cuncta per ipsum,
 Facta, nec est alius quisquam nisi factus ab ipso.
 Sed factus de stirpe bonus. bõnitatis in vsu
 Proditus, & primo generis de fonte serenus,
 Deterior mox sponte sua, dum decolor illum
 Inficit inuidia, stimulusq; instigat amaris,
 Arsit enim scintilla odij de fomite Zeli,
 Et dolor ingenium subitus conflauit iniquum.
 Viderat argillam, simulacrum & structile flatus
 Concaluisse Dei, Dominum quoq; conditione
 (Qui cunctum proprio reget moderamine mundum)
 Impositum, natura soli, pelagiq; poli,
 Vt famulans homini locupletem fundere partum
 Nosset, & effusum terreno addicere regi.
 Inflauit fermento animi stomachante tumorem

Bestia,

H A M A R T I G E N I A .

Bestia, deq̄ acidis vim traxit acerba medullis,
 Bestia* sordē carens, cui tunc sapientia longa
 Corporis enodem seruabat recta iuuentam,
 Complicat ecce nouos sinuoso pectore nexus,
 Inuoluens nitidam spiris torquentibus aluum.
 Simplex lingua prius, varia micat arte loquendi.
 Et discissa dolis resonat sermone trifurco .
 Hinc natale caput vitiorum, principe ab illo
 Fluxit origo mali, qui se corrumpere primum,
 Mox hominem didicit, nullo informante magistro.
 Flumē exitium subuerso praside mundus
 Sortitur, mundi q̄ omnis labefacta supellex.
 Non aliter quā quum incautum spoliare viantem
 Fortē latro aggressus prada prius immemor, ipsum
 Ense ferit Dominum pugna nodum q̄, moram q̄,
 Quo pereunte trahat captiuos victor amictus
 Iam non obstanti locuples de corpore prado.
 Sic hominis subiecta domus, ditissimus orbis
 Scilicet in facilem Domino peccante ruinam
 Lapsus, herile malum iam tunc vitabilis hausit.
 Tunc lolium, lappasq̄ leues per adultera culta
 Ferre malignus ager glebis male pinguibus ausus,
 Triticeam vacuis segetem violauit auenis .
 Tunc etiam innocuo vitulorum sanguine pasci,
 Iam q̄ iugo edomitos rictulaniare iuuenos
 Occiso pastore truces didicere leones
 Nec non & querulis balatibus irritatus
 Plenas nocte lupus studuit perrumpere caulas.
 Omne animal diri callens sollertia furti
 Imbuit, & tortos acuit fallacia sensus.
 Quamuis maceries florentes ambiat hortos,

* corde.

D

Sepibus

Sepibus & densis vallentur vite arura:
 populator Aut populata rodet gemmantia germina bruchis,
 edet. Aut aubus discerpta feris lacerabitur vva.

Quid loquar herbarum fibras, medicante veneno
 Tinctus, lethiferi sudisse pericula succi?
 Noxius in teneris sapor aestuat ecce frutetis,
 Quum prius innocuas tulerit natura cicutas,
 Roscidus & viridem qui vestit flos Rododaphnen
 Pabula lasciuus dederit syncera capellis.
 Ipsa quoq; impositum destructo foedere certo
 Transcendunt elementa modum, rapiuntq; ruuntq;
 Omnia, legirupis quassantia viribus orbem.
 Frangunt umbriferos Aquilonum pralia lucos,
 Et cadit immodicis sylua extirpata procellis.
 Parte alia violentus aquis torrentibus annis
 Transilit obiecta prescripta repagularipa,
 Et vagus euerfis late dominatur in agris.
 Nec tamen his tantam rabiem nascentibus ipse
 Conditor instituit, sed laxa licentia rerum
 Turbauit placidas rupto moderamine leges.
 Nec mirum si membra orbis concussa rotantur,
 Si vitijs agitata suis mundana laborat
 Machina, si terras lues incentiua fatigat:
 Exemplum dat vita hominum quo cetera peccent
 Vita hominum, cui quicquid agit, vesania, & error
 Suppeditant, vt bella fremant, vt fluxa voluptas
 Diffluat, impuro feruescat vt igne libido,
 Sorbeat vt cumulos numorum faucibus amplis
 Gurges auaritia, finis quam nullus habendi
 Temperat, aggestis addentem vota talentis.
 Auri nanq; famas parto fit maior ab auro.

Inde

H A M A R T I G E N I A .

Indesegēs scelerum, radix & sola malorum,
 Dum scatebras fluviorum omnes, & operta meta
 Eliquat ornatus soluendi leno pudoris,
 Dum venas squalentis humi scrutatur inepta
 Ambitia, sc alpens natura occulta latentis,
 Si quibus in foueis radiantēs fortè lapillos
 Rimata inueniat. Nec enim contenta decora
 Ingenito, externam mentitur scemina formam.
 Ac velut artificis Domini manus imperfectum
 Os dederit, quod adhuc res exigat, aut hiacynthis
 Pingere* sculptilibus redimita frontis in arce,
 Colla vel ignitis syncera incingere sertis,
 Auribus aut grauidis virides suspendere baccas,
 Nectitur & nitidis concharum calculus albens
 Crimibus, aureolisq; riget coma texta catenis.
 Tadet sacrilegas matrum percurrere curas,
 Muneribus dotata Dei que plasmat a fucō
 Inficiunt, vt figmentis cutis illita perdat
 Quod fuerat, falso non agnoscenda colore.
 Hac sexus malefortis agi, cui pectore in arcto
 Mens fragilis facili vitiorum fluctuat astu.
 Quid? quod & ipse caput muliebris corporis, & vex
 Qui regit inualidam propria de carne resectam
 Particulam, qui vas tenerum ditione gubernat,
 Soluitur in luxum? cernas mollescere cultu
 Heroas vetulos, op. sex quibus aspera membra
 Fmnerat, & rigidos durauerat ossibus artus.
 Sed pudet esse viros, querunt vanissima quæq;
 Quis niteant, genuina lues, vt robor a soluant
 Vellere non ouium, sed Eoo ex orbe petitis
 Ramorum spolijs fluitantes sumere amictus,

* futilibus.

AVR. PRVDENT.

Gaudent, & durum scutulis perfundere corpus.
 Additur ars, vt fila herbis saturata recoctis
 Illudant varias distincto stamine formas.
 Vt quaeque est lanugo ferè mollissimà tactu
 Pectitur. hunc videas lasciuas præpete cursus
 Venantem tunicas, auium quoq; verficulorum
 Indumenta nouis texentem plumea telis:
 Illum pigmentis redolentibus, & peregrino
 Puluere scæmineas spargentem turpiter aurat.

Omnia luxus habet nostra vegetamina vitæ,
 Sensibus in quinq; statuens quæ condidit auctor.
 Auribus, atq; oculis, tum naribus, atq; palato
 Queritur infectus vitiosis artibus vsus.
 Ipse etiam toto pollet qui corpore tactus,
 Palpamen tenerum blandis ex sotibus ambit,
 Pro dolor! ingenuas naturæ occumbere leges,
 Captiuasq; trahi regnante libidine dotes.
 Peruersum ius omne viget, dum quicquid habendum
 Omnipotens dederat, studia in contraria vertunt.
 Idcircone rogo speculatrix pupula molli
 Subdita palpebræ est, vt turpia semiuirorum
 Membra theatriali spectet vertigine ferri,
 Incestans miseros fœdo oblectamine visus?
 Aut ideo spirant, mediâq; ex arce cerebri
 Demittunt geminas sociata foramina nares,
 Vt bibat illecebras malè conciliata voluptas,
 Quas pigmentato meretrix iacit improba crine?
 Num propter lyricæ modulamina vana puellæ,
 Neruorumq; sonos, & conuiuiale calentis
 Carmen nequitia, patulas Deus addidit aures?
 Per quæ cauernosos iussit penetrare meatus

Vocis

H A M A R T I G E N I A .

Vocis iter? nunquid madido sapor inditus ori
 Viuit ob hanc causam, medicata vt fercula pigram
 Ingluuiem, vegetamque gulam ganeonis inescens?
 Per varios gustus instructa vt prandia ducat
 In noctem? lassetque grauem sua crapula ventrem?
 Quid durum, quid molle foret, quid lene, quid horrens,
 Quid calidum, gelidumue, Deus cognoscere nosmet
 Ad tactum voluit palpandi interprete sensu.
 At nos delicias plumarum, & lineam texta
 Sternimus, atque cutem fulcro attenuante polimus.
 Felix qui indultis potuit mediocriter vti
 Muneribus, parcumque modum seruare fruendi,
 Quem locuples mundi species, & amœna venustas,
 Et nitidis fallens circumflua copia rebus
 Non capit vt puerum, nec inepto addicit amori.
 Qui sub adumbrata dulcedine triste venenum
 Deprendit latitare boni mendacis operto.
 Sed fuit id quondam nobis sanctumque, bonumque,
 Principio rerum Christus quum conderet orbem:
 Vidit enim Deus esse bonum, velut ipse Moyses
 Historicus mundi nascentis testificatur.
 Vidit, ait, Deus esse bonum quodcumque creauit.
 Hoc sequar, hoc stabili conceptum mente tenebo
 Inspirante Deo, quod sanctus vaticinator
 Prodidit, antiqua recolens primordia ludis,
 Esse bonum quicquid Deus, & sapientia fecit,
 Conditor ergo boni pater est, & cum patre Christus,
 Nam Deus, atque Deus pater, est & filius vnum:
 Quippe vnum natura facit, qua constat virique,
 Vna voluntatis, iuris, virtutis, amoris.
 Non tamen idcirco duo numina, nec duo rerum

AVR. PRVDENT.

Artifices, quoniam generis dissentio nulla est.

Atque ideo nulla est operis distantia, nulla

Ingenij peperit bona nam omnia conditor vnus.

Ni luteum de fonte fluit, nec turbidus humor

Nascitur, aut prima violatur origine vena:

Sed dum liuentes liquor incorruptus harenas

Pralambit, putrefacta inter contagia sordet.

Nunquid equus, ferrum, taurus, leo, funis, oliuum,

In se vim sceleris quum formarentur habebant?

Quod iugulatur homo, non ferrum causa furoris,

Sed manus est, nec equum vesania feruida circi

Auctorem leuitatis habet, rapide ve si agoris,

Mens vulgi rationis inops, non cursus equorum

Perfurit, infami studio perit vtile donum.

Sic Lacedaemonicas oleo maduisse palestras

Novimus, & placidum seruire ad crimina succum.

Inde per acrium pendens audacia funem,

Ardua securis scandit proscenia planis.

Inde feras volucris temeraria corpora saltu

Transiliunt, mortisq; inter discrimina ludunt.

Sanguinis humum spectacula publicus edit

Confessus, legesq; iubent venale parari

Supplicium, quo membra hominum discerpta cruentis

Morsibus, oblectem hilarem de funere plebem.

Mille alia stolidi bacchantia gaudia mundi

Percensere p'get, qua veri oblita tonantis

Humanum miseris voluunt erroribus auum.

Nemo animum summi memorem genitoris in altum

Excitat, ad caelum mittit suspiria nemo:

Nec recoleñs apicem soly natalis ad ipsum

Respicit auctorem, nec spem super aera librat,

Sed

HAMARTIGENIA.

Sed mentem grauidis contentus *sternere curio *stertere

Indigno subdit Domino, perituraq; pronus

Diligit, & curuo querit terrestria sensu.

Hoc pulchrum quod terra* parit, quod gloria confert *capit

Lubrica, commendat quod pernitiōsa voluptas,

Quod velut excitus difflato puluere ventus

Præterit, exemplo tenuis quod transuolat vmbra.

His agras animas morborum pestibus vrget

Prædo potens, tacitis quem viribus interfusum

Corda bibunt hominum, serit ille medullitus omnes

Nequitas, spargitq; suos per membra ministros.

Nanque illic numerosa cohors sub principe tali

Militat, horrendisq; animas circumfidet armis,

Ira, superstitio, mæror, discordia, luxus,

Sanguinis atra sitis, vini sitis, & sitis auri,

Liuor, adulterium, dolus, obtræctatio, furtum.

Informes horrent facies, *halituq; minaces, *habituq;

Ambitio ventosa tumet, doctrina superbit,

Personat eloquium, nodos fraus abdita nectit.

Inde Canina foro latrat facundia toto.

Hinc gerit Herculeam vilis sapientia clauam,

Ostentatq; suos vicatim gymnosophistas.

Incerat lapides fumosos idolalatrix

Relligio, & surdis pallens aduoluitur aris.

Heu quantis mortale premit genus improbus hostis

Armigeris, quanto ferrata satellite ductor

Bella gerit, quanta victos ditione triumphat.

Surgit in auxilium Chanaanæus, atq; agmina densat

Casside terribilis setarum pondera mento

Concutiens, dextramq; graui cum cuspide quassans.

Ast alia de parte furens exercitus ardet

AVR. PRVDENT.

Regis Amorrhæi, tum millia Gergefeorum
 Effundunt aciem toto volitantia campo:
 Eminus hi ferunt, conflagunt comminus illi.
 Ecce Gebusaica feruent ad prælia turme,
 Aurea tela quibus de sanguine tincta draconis
 Mortifero splendore nitent, radiantq; micantq;
 Nec non terrificas pilis armare cæruas
 Te Cethæe iuuat, sed gens Ferezeæ sagittis
 Insultat virtute pari, sed dispare ferro.
 Postremum cuneum rex præmouet Auecorum,
 Squamosum thoraca gerens de pelle colubri.
 His submixta viris scelerum peruersa potestas
 Edomat inualidas mentes, quæ simplicitate
 Indociles, bellique rudes sub scedere falso
 Tristis amicitia primum socia agmina credunt,
 Mammonæamq; fidem pacis sub amore sequuntur.
 Mox faciles ad vincula rapi iuga dura volentes
 Addictis subeunt ceruicibus, & nebulonum
 Spirituum iussis seruire ferocibus optant,
 Ille superuacuis augens patrimonia fundis,
 Finitimisque inhians contempto limite agellis,
 Ducitur innexus manibus, & mille catenis
 Ante triumphales currus post terga reuinctus,
 Nec se barbaricis addictum sentit habenis.
 Hic qui ventosa scandit fastigia fame,
 Inflaturque cauo pompæ popularis honore,
 Qui summum, solidumque bonum putat ambitionis
 Crescere successu, præconum voce trementes
 Exanimare reos, miserorum in corpora fastes
 Frangere terribiles legum exercere secures,
 In laqueum iam colla dedit, iam compe de dura

Necti-

HAMARTIGENIA.

Nectitur, & pedibus seruilia vincula limat,
 Credite captiui mortales, hostica quos iam
 Damnatos cohibent ergastula, quos famulatu
 Poenarum virtus non intellecta coërcet.
 Hæc illa est Babylon, hæc transmigratio nostra
 Gentis, & horribilis victoria principis Assur,
 Carmine luctifico quam deslens Hieremias,
 Orbatam proprijs vlulauit ciuibus urbem.
 Num latet, aut dubium est animas de semine Iacob
 Exilium Gentile pati, quas Persicæ regna
 Captiuas retinent, atq; in sua fœdera cogunt?
 Illic natali desuescunt viuere ritu,
 Moribus & patrijs exuta, in barbara iura
 Degenerant, linguamq; nouam, vestemq; sequuntur,
 Deq; profanato discunt sordescere cultu,
 Nutricemq; abolem petulanti è pectore Sion.
 Iam patria meminisse piget, iam mystica frangunt
 Organa, & externi laudant anathemata regni.

Nõne fuit melius scuum Memphitidis aula
 Imperium tolerasse patres, penitusq; sinistris
 Adsedisse focus? positos Pharaonis iniqui
 Sub pedibus, limo & paleis seruire paratos,
 Carnis & immodica spurco ructamine crudos?
 Quo tantum auxilij per prodigialia signa
 Effudit Dominus, populum dum forte rebellem
 Seruat ope immerita, vinclis dum subdita colla
 Soluit, & Aegyptum virga serpente coërcet?
 Quid iuuat æquorum pelago cedente profundum
 Puluerea calcasse via, quum conscia ponti
 Saxa sub ignoto patuerunt prodita celo,
 Aruit & medio sitiens sub iurgite limus?

D 5

AVR. PRVDENT.

Si victor virtute Dei, mediasq; tenebras
 Luce columnari scindens exercitus olim,
 Perdidit inuenti vallem botryonis opimam?
 Si nescit versare solum, cui melle perenni
 Gleba fluens niueos permiscet lactea riuos?
 Si domitam Hierichon lituis, atq; are canoro
 Rursus in antiquos patitur consurgere muros?
 Si riuus reflui Iordanis pellitur, & iam
 Deserit adscriptam dimensa in iugera sortem?
 Deniq; si structam tantis sudoribus urbem,
 Et qua nubigenas transcendunt culmina nimbos,
 Defensare nequit, si nescit, quis lapis ille est
 Hostibus obsistens, & inexpugnabile turris
 Præsidium, quæ non fragor hosticus, arietis aut quem

cripis.

*Vis quatit
 impacta,
 exato non
 machinæ
 rostro.

Vis impacta quatit, non aerea machina rostro
 Arietis insiliens, nec ferrea verbera quassant?
 Angulus hic portæ in capite est, hic continet omnem
 Saxorum seriem, constructaq; limina firmat,
 Quem qui rite suis per propugnacula muris
 Nouerit insertum, seq; ac sua mœnia vallo
 Præcingat triplici, celsa stans eminus arce
 Fretus amore petra, castis & peruigil armis,
 Non illum regina Tyri, non accola magni
 Euphratis Partus rapiet, non decolor Indus
 Tempora pennatis redimitus nigra sagittis:
 Quin si fulmineos cogens ad bella gigantes
 Allophylus tua castra velit delere tyrannus,
 Tutus eris, nec te firma statione mouebit
 Ipse Charon mundi, numen Marcionis, ipse
 Qui regit aërio vanas sub So. e tenebras.
 Nam vanus quicquid Sol aspicit, ex elementis

CUR-

H A M A R T I G E N I A .

Cuncta solubilibus fluxuq; creamine constant.
 Fallo, creaturam nisi doctor Apostolus omnem
 subiectam vanis non sponte laboribus orsus,
 Periuro ingenuit miserans seruire latroni:
 Errat, ait, qui luctamen cum sanguine nobis,
 Et carne, & venis feruentibus & vitioso
 Felle putat, calidisq; animam peccare medullis.
 Non mentem sua membra premunt, nec terrea virtus
 Oppugnat sensus liquidos, belloue laceffit,
 Sed cum spiritibus tenebrosis, nocte dieq;
 Congredimur, quorum dominatibus humidus iste
 Et pigris densus nebulis obtemperat aer.
 Scilicet hoc medium, cælum inter, & infima terra,
 Quod patet, ac vacuo nubes suspendu hiatu,
 Frena potestatum variarum sustinet, ac sub
 Principe Belial rectoribus horret iniquis.
 His colluctamur praeconibus, vt sacra nobis
 Oris apostolici testis sententia prodit.

Nemo habitum naturæ aut irritamina peccans
 Corporis accuset, facile est si enare rebelles
 Affectus carnis, nimiosq; retundere pulsus
 Materia fragilis, & viscera victa domare.
 Quippe animus longè præstantior, vt pote summo
 Aethere demissus, subiectos si velit artus
 Imperio quassare graui, iussisq; seueris
 Dedere, regnanti Domino vis nulla resistit.
 Maior inest vis illa homini, quæ statile virus
 Ingerit, & tenuem tenui ferit aere mentem.
 Parthica non æquè ventos transcurrit harundo,
 Cuius iter nullus potis est comprehendere visus,
 Præpes enim volucres diuinæ pennis transuolat auras,

Impro.

Improvisa venit, nec stridor nuntiat ante
 Aduentum lethi, quàm pectoris abdita rumpat,
 Securam rapiens medicato vulnere vitam.
 Sed magis aligera est, magis & medicata sagitta
 Quam iacet vmbrosi dominatio lubrica mundi,
 Eludens excussa oculos, calamiq; volantis
 Præpetere transcursu cordis penetr alia figens.
 Nec segnis natura anima est, aut tarda cauendi
 Vulneris, ignitum quoniam Deus indidit olli
 Ingenium, purum, sapiens, subtile, serenum,
 Nobile, sollicitum, velox, agitabile, acutum:
 Factorem modò facta suum veneretur, & ipsi
 Militet, ac victum proculcet sobria mundum:
 Nil de pestiferis opibus, aut falsificatis
 Terrarum spolijs stulto oblectamine libans,
 Nec sub fasce iacens, alieno & dedita regno
 Non queat argutas hostis vitare sagittas.
 Sed quid ego omne malum mundiq; hominũq; malignũ
 Hostis ad inuidiam detorqueo? quum mala nostra
 Ex nostris concreta animis, genus, & caput, & vim,
 Quid sint, quid valeant, sumant de corde parente?
 Ille quidem fomes nostrorum, & causa malorum est.
 Sed tantum turbare potest, aut fallere, quantum
 Nos volumus, qui decrepito suggesta Leoni
 Armamenta damus, friget fera futile frendens,
 Humani generis in per suffragia gliscat,
 Gignimus omne malum proprio de corpore nostro,
 Vt genuit Dauid, alias pater optimus, vnum
 Crimen Abessalon terrum pater ille, sed vnum
 Innocuas inter soboles genuit patricidam:
 Ausus in auctorem generis qui stringere ferrum,

casta

(A)

HAMARTIGENIA.

(Ab pietas) signis contraria signa paternis
 Egit, & vnus commisit sanguinis arma.
 Nostra itidem duros vrente propagine natos
 Pectora parturiunt, versis qui protinus in nos
 Morsibus insuescunt gignentum viuere pœnis:
 Depopulantur enim nimium fœcunda parentum
 Viscera, & interitu genitales stirpis aluntur.
 Progeniem verum ille suam rex utpote summus,
 Atq; Dei vates, paritura & virginis auctor,
 Tristibus atq; pijs variauerat, ut Salomonis
 Frater Abessalon misceret crimina iustis,
 Pignoribus dulcemq; domum turbaret amaris.
 Nos dignum Salomone nihil, nos degener implet
 Solus Abessalon lacerans pia viscera ferro.

Si licet ex Ethicis quicquam presumere, vel si
 De physicis exempli aliquid, sic viperæ (ut aiunt)
 Dentibus emoritur fusæ per viscera prolis.
 Mater morte sua, non sexu fertilis, aut de
 Concubitu distenta vterum, sed quum calet igni
 Percita fœmineo, moriturum obscœna maritum
 Ore sitit patulo, caput inserit ille trilingue
 Coniugis in fauces, atq; oscula feruidus intrat,
 Insinuans oris coitu genitale venenum.
 Nupta voluptatis vi saucia, mordicus haustum
 Frangit amatoris blanda inter fœdera guttur,
 Infusasq; bibit caro pereunte saliuas.
 His pater illecebris consumitur, ac genitricem
 Clausa necat soboles nam postquam semine adulto
 Incipiunt calidis corpuscula parua latebris
 Serpere, motuq; vterum vibrata ferire,
 Aestuat interno pietatis pectore mater

Carnis

AVR. PRVDENT.

Carnificemq; genit damna'ti conscia sexus,
 Progeniem septi rumpentem obstacula partus,
 Nam quia nascendi nullus patet exitus, alius
 Fœtibus in lucem nitentibus excruciat a
 Carpitur, atq; viam lacerata per ilia pandit.
 Tandem obitu altricis, prodit grex ille dolorum
 Ingressum vitæ vix eluctatus, & ortum
 Per scelus exculpens, lambunt natale cadauer
 Reptantes catuli, proles dum nascitur orba
 Haud experta diem, miseræ nisi posthuma matri.
 Non dispar nostræ conceptus mentis, ab ore
 Vipereo infusum sic combibit illa venenum
 Coniuge Beliade sic oscula tleuorat haustu,
 Interiusq; rapit, sic felle libidinis ardens
 Impletur vitijs, perituro mista marito,
 Tunc pregnans lethale genus concepta maligni
 Fert opera ingenij de semine complicitis hydri,
 Quem pœnis pensare prius sua facta necesse est
 Corruptæ pro stupro animæ, prog; orbe perempto.
 Ipsam porro animam crudelia vulnera carpunt
 Mille puerperijs, soboles dum parturit, ex se
 Contra naturam genitas, peccamina crebra
 Scilicet, & * partos materno funere natos.
 Hinc illa est Domini iusta obiurgatio Christi:
 Nōne pater demon (vos increpo peccatores)
 Concubitu carnis semen sitientis iniquum
 Vos genuit? sanctum lector perturre volumen,
 Quod loquor inuenies Dominum dixisse profanis
 Vera obiecti antem mortalibus, ex patre nam vos
 Esse meo genitos pietas ait ipsa probaret,
 Ac pietatis opus, pro ceca libido! quid hoc est?

*partos

Quod

H A M A R T I G E N I A .

Quod quum se thalamis desponsam mens bona iustis
 Nouerit, inq₃ *thronum regis nuptura vocetur,
 Et regis semper iuuenis, senioq₃ repulso
 Diuinum decus eterno seruantis in ore,
 Malit adulterium, *furuo & se munere vilem
 Vendat nocticola spurcis complexibus Indi,
 Aspernata Dei fusam per virginis artus
 Progemem, dulcesq₃ vocans in fornice natos?

*thorum

*fuluo

Sentio quam contra moueat pellacia litem,
 Quo dente obnitens spinosa calumnia pugnet,
 Nosq₃ lacecito vocet ad luctamina vero,
 Si non vult Deus esse malum, cur non vetat (inquit)
 Nil refert auctor fuerit, factorve malorum,
 An ne opera in vitium scelevis pulcherrima verti,
 Quum possit prohibere sinat? quod si velit omnes
 Innocuos agere omnipotens, ne sancta voluntas
 Degeneret, nec se facto manus inquinet villo.
 Condidit ergo malum Dominus, quod spectat ab alto,
 Et patitur, fieriq₃ probat, taquam ipse crearit,
 Ipse creauit enim, quod quum discludere possit,
 Non abolet, longoq₃ sinit grassari vsu.
 Damna aures pater alme veas, & claude meatus
 Obrutescentis capitis, ne peruia tales
 Concipiat flexura sonos, est perdere tanti
 Exinctum vita officium de parte cerebri,
 Immunem modò sese anima, expertemq₃ nefandi
 Auditus felix stolidam conseruet ab arce.
 Quis ferat hæc iniecta Deo conuitia? qui se
 Diuinis meminit præcellere nobilitatum
 Muneribus? multavt taceam, vel sola benignum
 Res probat esse Deum, vetiti quod amore preemptos

EXCI

AVR. PRVDENT.

Excitat è tumulis homines, regniq³ per æuums
 Participes iubet esse sui. qui si foret auctor,
 Seruatorq³ mali, nunquam post damna salutis,
 Peccantumq³ obitus, rediuiam ferre medelam
 Vellet, & amissos opere instaurare secundo.
 Labi hominis seruare Dei est, meritis perit iste,
 Ille abolet pereuntis opus, meritumq³ resoluit.
 Argumentum ingens, dominum, qui talia præstet,
 Nolle malum, ne quod post abluit ante probaret,
 Inuitone aliquis potis est peccare tonante?
 Cui facile est in corde hominis componere sensus
 Quos libeat. fibrasq³ omnes animare pudicis
 Pulsibus, & totum venis infunderè honestum.
 Nescis stulte tua vim libertatis ab ipso
 Formatore datam? nescisq³ ab origine quanta
 Sit concessa tibi famulo super orbe potestas
 Et super ingenio proprio, laxeq³ soluto
 Iure voluntatis, liceat cui velle, sequiq³
 Quod placitum, nulliq³ animum subiungere vinclo?
 An quum te Dominum cunctis quacunq³ crearat
 Præficeret, mundumq³ tuis seruire iuberet
 Imperijs, quumq³ arua, polum, mare, flumina, ventos
 Dederet, arbitrium de te tibi credere auarus
 Nolle? vt indigno libertatemq³ negaret?
 Quale erat, electus magni rex orbis vt esset,
 Non rex ipse sui, curto scælatu honore?
 Nam quis honos domini est, cuius mens libera non est,
 Vna sed impositæ seruit sententia legi?
 Quæ laus porro hominis, vel quod meritum, sine certo
 Inter vtrang³ viam discrimine viuere iuste?
 Non fit sponte bonus, cui non est prompta potestas

Velle

HAMARTIGENIA.

Velle aliud, flexosq; animi conuertere sensus.
 Atqui nec bonus est, nec collaudabilis ille
 Qui non sponte bonus: quoniam probitate coacta
 Gloria nulla venit, sordetq; in gloria virtus.
 Nec tamen est virtus, ni deterior a refutans
 Emicet, & meliore viam petat indole rectam.
 Vnde, ait ipse parens, opifex, & conditor Adæ,
 Vade homo, & ad flatu nostri prænobilis oris,
 * In subiecte, potens, rerum arbiter, arbiter idem
 Et iudex mentis proprie, mihi subdere soli
 Sponte tua, quo sit subiectio & ipsa soluto
 Libera iudicio, non cogo, nec exigo per vim,
 Sed moneo iniustum fugias, iustumq; sequaris.
 Lux comes est iusti, comes est nox horrida iniqui;
 Elige rem vitæ, tua virtus temet in æuum
 Prouehat, æternum tua damnet culpa vicissim,
 Præstet & alterutram permissa licentia sortem.
 Hac pietate vicens, & tanto munere abundans,
 Transit propositum fas, & lethalia prudens
 Eligit, atq; volens magis vitæ dum sibi credit,
 Quod prohibente Deo persuasit callidus anguis.
 Persuasit certè hortatu, non impulit acri
 Imperio, hoc mulier rea criminis exprobranti
 Respondit Domino suadelis se malefabris
 Illectam, suafisse viro, vir & ipse libenter
 Consensit, licuit ne hortantem spernere recti
 Libertate animi? licuit: namq; & Deus ante
 Suaserat, vt meliora volens sequeretur, at ille
 Spennens consilium sauo plus credidit hosti.
 Nunc inter vitæ dominum, mortisq; magistrum
 Consistit medius, vocat hinc Deus, inde tyrannus

* In subie
 ctæ.

Ambiguum, atq; suis se motibus alternantem.
 Accipe gestarum monimenta insignia rerum,
 Prælusit quibus historia spectabile signum.
 Loth fugiens Sodomis ardentibus, omnia secum
 Pignora chara domus properabat sede relicta
 Nubibus vrbicremis subducere, sulphure quum iam
 Nimbofo ignitus cælum subtexerat aër
 Flagrantemq; diem crepitans incenderat imber.
 Angelus hanc hospes legem præscripserat ollis
 Emissus virtute Dei sub imagine dupla:
 Omnis ut è portis iret domus, utq; in apertum
 Dirigeret constans oculos, nec pone reflexo
 Lumine regnantes per mœnia cerneret ignes.
 Nemo memor Sodoma, qua mundi forma cremandi est
 Ut semel è muris gressum promouerit, ore
 Post tergum verso, respectet funera rerum.
 Loth monitis sapiens obtemperat, at leuis Vxor
 Mobilitate animi, torsit muliebre retrorsus
 Ingenium, Sodomisq; suis reuocabilis hæsit.
 Traxerat Eua virum dira ad consortia culpa.
 Hæc peccans, sibi sola perit, solidata metallo
 Diriguit fragili, saxumq; liquabile facta,
 Stæta mulier sic. steterat prius omnia seruans
 Cautè sigillati longum salis effigiata
 Et decus, & cultum, frontemq; oculosq; comamq;
 Et flexam in tergum faciem, paulumq; relata
 Menta retro, antiquæ monimenta rigentia noxa,
 Liquitur illa quidem falsis sudoribus vda,
 Sed nulla ex fluido plena dispendia forma
 Sentit deliquio, quantumq; armenta saporum

Attenu-

H A M A R T I G E N I A .

Attenuant saxum, tantum lambentibus humor
 Sufficit, attritamq₃ cutem per damna reformat.
 Hoc meruit titulo peccatrix scemina sisti,
 Infirmum, fluidumq₃ animum per lubrica soluens
 Consilia & fragilis iussa ad cœlestia, voti
 Propositum contra non commutabile seruat.
 Loth ingressus iter, nec mœnia respicit, alto
 In cinerem collapsa rogo, populumq₃ perustum,
 Et mores populit abularia, iura, forumq₃,
 Balnea, propolas, meritoria, templa, theatra,
 Et circum cum plebe sua, madidasq₃ popinas.
 Quicquid agunt homines Sodomorum, incendia iustis
 Ignibus inuoluunt, & Christo iudice damnant.
 Hæc fugisse semel satis est, non respicit vltra
 Loth noster, fragilis sed coniunx respicit, & qua
 Fugerat inuerso mutabilis ore reuisit,
 Atq₃ inter patrias perstat durata fauillas.
 En tibi signatum libertatis documentum,
 *Quod voluit nos scire Deus, quocunq₃ sequendum est, *quo.
 Sub nostra ditione situm, passimq₃ remissum
 Alterutram calcare viam, duo cedere iussi
 De Sodomis, alter se præripit, alter a iussat,
 Ille gradum celerat fugiens, contra illa renutat,
 Liber utriq₃ animus, sed dispar utriq₃ voluntas,
 Diuidit huc illuc rapiens sua queng₃ libido.
 Talem multa sacris speciem notat orbita libris.
 Aspice Ruth gentis Moabitidis, & simul Orpham.
 Illa socrum Noëmin fido comitatur amore,
 Deserit hæc, at qui thalamis, & lege iugali
 Exuta, Hebræisq₃ thoris, sacrisq₃ vacantes,

Iure fruebantur proprio, sed pristinus Orphæ
 Phanorum ritus præputia barbara suasit
 Malle, & semiferi stirpem nutrire Golia.
 Ruth dum per stipulas agrestis oburitur æstu,
 Fulcra Booz meruit, castoq; adscita cubili
 Christigenam fecunda domum, & Dauidica regna
 Edidit, atq; Deo mortales miscuit ortus.

Sape egomet memini fratres geminos ad hiulcum
 Peruenisse simul biuium, nut ante iuuenta,
 Et dubitasse diu bifido sub tramite, quodnam
 Esset iter melius, quum dextrum spinea sylua
 Sentibus arctaret, scopulosq; semita longè
 Duceret aërium cliuosa* margine* callem,
 At leuum, nemus umbriferum per amœna vireta
 Ditibus ornaret pomis, & lene iacentem
 Planicies daret ampla viam, squalentibus vnus
 Contentum spinis reptasse per ardua saxa:
 Porro alium campo sese indulfisse sinistro,
 Illum syderibus caput immiscere propinquis,
 Hunc in cœnosa subito cecidisse paludes.
 Omnibus vna subest natura, sed exitus omnes
 Non vnus per agit placitorum segrege forma.

Haud secus, ac si olim per sudum lactea fortè
 Lapsa columbarum nubes, descendat in aruum
 Ruris frugiferi, laqueos vbi callidus anceps
 Prætendit, lentoq; illeuit vimina visco,
 Sparsit & insidias siliquis, vel farre doloso:
 Illiciunt alias fallentia grana, gulamq;
 Innectunt auidam tortæ retinacula setæ,
 Molle vel implicitas gluten circunligat alas:

HAMARTIGENIA.

*Ast alia quas nullus amor prolecat edendi,
 Gressibus innocuis sterili spatiantur in herba,
 Suspectamq; cauent oculos conuertere ad escam.
 Mox vbi iam caelo reuolandum, pars petit aethram
 Libera sydeream, plaudens super aera pennis:
 Pars captiua iacet, laceris & saucia plumis
 Pugnat humi, & volucres nequicquam suspicit auras.
 Sic animas caeli de fontibus vnicolores
 Infundit natura solo, sed suauibus istis
 Deuinctae illecebris retinentur, & aethera paucæ
 Conscendunt reduces, multas viscosus inest at
 Pastus, & ad superas percurrere non finit auras.
 Praescius inde pater liuentia tartara plumbo
 Incendit liquidè, piceasq; bitumine fossas
 Infernalis aqua furuo suffodit auerno,
 Et Phlegethonte sub gurgite sanxit edaces
 Perpetuis scelerum pennis inolescere vermes.
 Norat enim flatu ex proprio vegetamen inesse
 Corporibus nostris, animamq; ex ore perenni
 Formatam non posse mori, non posse vicissim
 Pollutam vitijs rursum ad conuexa reuerti,
 Mersandam penitus puteo feruentis abyssi,
 Vermibus, & flammis, & discrutiatibus, auum
 Immortale dedit, senio ne poena periret
 Non pereunte anima, carpunt tormenta, fouentq;
 Materiem sine fine datam, mors deserit ipsa
 Aeternos gemitus, & flentes viuere cogit.
 Ast aduersa procul regionibus in paradisi
 Praemia constituit maiestas gnara futuri
 Spiritibus puris, & ab omni labe remotis,*

A V R. P R V D E N T.

Quiq³ Gomorrhæas non respexere ruinas,
 Auersis sed ritè oculis post terga tenebras
 Liquerunt miseri properando pericula mundi,
 Ac primum facili referuntur ad astra volatu:
 Vnde fluens anima structum vegetauerat Adam.
 Nam quia naturam tenuem decliua vitæ
 Pondera non reprimunt, nec tardat ferrea compes,
 Concretum celeri relegens secat aëra lapsu,
 Exuperatq³ polum feruens scintilla remensum,
 Carcereos exosa suus, quibus haeserat exul.
 Tunc postliminio redeuntem suscipit alto
 Cana fides gremio, tenerisq³ oblectat alumnant
 Delitijs, multos post diuersoria carnis
 Ore renarrantem querulo quos passa labores:
 Illic purpureo latus exporrecta cubili
 Floribus aternis spirantes libat odores,
 Ambrosiūmq³ bibit roseo de gramine rorem.
 Ast alia quas dira lues, errorq³ malignus
 Immerfit tenebris, vastōq³ obsedit auerno,
 Haud impune pijs ab se met ab esse fatentur
 Concilijs, meritas ferre & per secula pœnas.
 Queis patris antiqui aut aegri reuerentis abyssus
 Exclusis, mundi q³ bonis cum morte potitis
 Ditibus & longo fumantibus interuallo,
 Fluminaq³, & rotos cœli sitientibus imbres,
 Implorata negat digitum insertare palatu,
 Flammaramq³ apices humenti extinguere tactu.
 Nec mirère locis longè distantibus inter
 Damnatas, iustasq³ animas concurrere visus
 Conspicuos, meritasq³ vices per magna notari

Inter-

H A M A R T I G E N I A

Interualla, polus medio qua diuidit orbe.
 Errat quisqui animas nostrorum sine oculorum
 Aestimât, inuoluit vitreo quos lucida palla
 Obijce queis speculum concreta coagula texunt,
 Impediuntq₃ vagas obducto humore fenestras.
 Numne animarum oculis denso vegetamine gutta
 Voluuntur teretes? aut palpebralibus extra
 Horrescunt setis? ciliove vmbra te teguntur?
 Illis viua acies, nec pulpula parua, sed ignis
 Traiector nebula, vasti & penetrator operti est.
 Nil ferrugineum, solidumue tuentibus obstat,
 Nocturna cedunt nebula, nigrantia cedunt
 Nubila, praetenti cedit teres area mundi.
 Nec tantum aërios visu transmittit hiatus
 Spiritus, oppositos sed transit lumine montes,
 Oceani fines, atq₃ vltima littora Thyles
 Transcurrit, volucresq₃ oculos in tartara mittit.
 Nostris nempe omnes pereunt sub nocte colores
 Visibus, & caco delentur tempore forma.
 Nunquid & exuti membris, ac viscere, perdunt
 Agnitione notas rerum, vel gressibus errant?
 Vna animas semper facies habet, & color vnus
 Aëris, vt cuiq₃ est meritorum summa, sinistri
 Seu dextri, alternas nec commutabile tempus
 Conuertit variatq₃ vices, longum atq₃ perenne est
 Quicquid id est, vnus voluit sua secula cursus.
 Experto dubitas animas percurrere visu
 Abdita corporeis oculis? cum saepe quietis
 Rore soporatis, cernat mens viuare motos
 Distantesq₃ locos, aciem per rura, per astra,

* exuta.

Per maria intendens: nec enim se segregat ipsa
 Ante obitum viuis ex artibus, aut fugit exul
 Sanguinis & carnis penetratia, seq̄, medullis
 Exiit, abductamue abigit de pectore vitam,
 Viscerea sed sede manens speculatur acutis
 Omnia luminibus, & qua circumtulit acrem
 Naturæ leuis intuitum nullo obice rerum
 Disclusa, ante oculos subiectum prospicit orbem,
 Atq̄, orbis sub mole situm sordens elementum.
 Obiacet interea tellus, nec visibus obstat.
 Quin si stelligerum vultu conuertat ad axem,
 Nil inter currens obtutibus, impedit ignem
 Peruigilis anima, quamuis densata grauentur
 Nubila, & opposito nigrescat vellere cœlum.
 Sic arcana videt tacitis cooperta* futuris,
 Corporeus Ioannes adhuc, nec carne solutus,
 Munere sed somni paulisper carne sequestra
 *Liber ad intuitum, sensuq̄, oculisq̄, per agrans
 Ordine dispositos venturis solibus annos,
 Procinctum videt angelicum, iam iamq̄, cremandi
 Orbis in excidium, raucos & percipit aure
 Mugitus, grauium mundi sub sine tubarum.
 Hæc ille ante obitum, membrorum carcere septus
 Secedente anima, non discedente videbat.
 Nonne magis flatus sine corpore cuncta notabit,
 Corporis inuolucris tumulo frigente repostis?
 Certa fides, rapidos sub tetra nocte caminos,
 Qui pollutam animam per secula longa perenni
 Igne coquunt, oculis longum per inane remotis
 Pauperis expositos, nec secius aurea dona

*figuris.

*liberat in
tutum.

HAMARTIGENIA.

Iustorum dirimente Chao, rutilasq³ coronas
 Eminus ostendi pœnarum carcere mersis.
 Hinc paradificolæ post vlcer ad iræ beato
 Proditur infelix vlulans in peste reatus
 Spiritus, inq³, vicem meritorum mutua cernunt.
 O Dee cunctiparens animæ dator, ô Dee Christe,
 Cuius ab ore Deus subsistit spiritus vnus,
 Te moderante regor, te vitæ principe duco,
 Iudice te pallens trepido, te iudice eodem
 Spem capio, fore quicquid ago, veniabile apud te,
 Quamlibet indignum venia faciamq³, loquarq³.
 Confiteor, demitte libens, & parce fatenti:
 Omne malum merui, sed tu bonus arbiter aufer
 Quod merui, meliora fauens largire precanti.
 Dona animæ quandoq³, meæ, quum corporis huius
 Liquerit hospitium, neruis, cute, sanguine, felle,
 Osibus exstructum, corrupta quod incola luxu
 Heu nimium complexa fouet, quum flebilis hora
 Clauserit hos orbes, & conclamata iacebit
 Materies, oculisq³, suis mens nuda fruetur,
 Ne cernat truculentum, aliquem de gente latronum,
 Immitem, rabidum, vultuq³, & voce minaci
 Terribilem, qui me maculosum aspergine morum
 In præceps vt prædo trahat, nigrisq³ ruentem
 Immergat specubus, cuncta exacturus adusq³
 Quadrantem minimum, damno sæ debita vitæ.
 Multa in Theauris patris est habitatio Christe,
 Disparibus discreta locis, non posco beata
 In regione domum, sint illic casta virorum
 Agmina puluereum quæ dedignantia censum

Oratio Pe
 etæ.

AVR. PRVD. HAMARTIGENIA.
Diuitias petiere tuas, sit flore perenni
Candida virginitas, animum castrata recisum:
At mihi tartarei satis est si nulla ministri
Occurrat facies, auidæ nec flamma gehennæ
Deoret hanc animammersam fornacibus imis.
Esto, cauernofo quia sic pro labe necesse est
Corporea, tristis me sorbeat ignis auerno,
Saltent mitificos incendia lenta vapores
Exhalent, æstuq; calor languente tepescat,
Lux immensa alios, & tempora vincita coronis
Glorificent, me pœna leuis clementer adurat.

F I N I S.

IN PRV-

IN PRVDENTII

CLEMENTIS V. C.

SYMMACHVM, ARGV-

mentum per Ioannem Sihar-
dum.

INualefcente Christianismo, atq; ob id sen-
sim frigescentibus gentilium sacris, è Cu-
ria, conuiuentibus, opinor, ad hoc Romanis
principibus, electa est ara, quàm veluti consi-
liorum, dictorumque omnium testem, mul-
tis abhinc annis religiosissimè in senatu co-
luerant. Eratque in hoc iam planè res, vt sa-
cris illis rancidis veterum semel nuntius re-
mitteretur. Exortus est Symmachus præfe-
ctus vrbs, vir honestissimi apud suos loci, &
eloquentiæ tantæ, quanta in ista tempora ca-
dere, potuit maxima, qui ex autoritate sena-
tus, & quod peculiare hoc etiam munus exige-
ret, ad Principes legationem suscepit, agens
hoc potissimum, vt & sacra tot annorum con-
sensu inolita, locum quem vsu ceperant tue-
rentur, & eorum Antistites pergerent eo vti
iure, quod & de immunitate, & victu annuo
suppeditando iam pridem obtinuerant. Eam
verò orationem, quum esset inter diui Am-
brofij Mediolanensis Episcopi opera relata,
consilium fuit Prudentio inserere, non tam
ob elegantiam, quæ pro re suscepta, & tem-
porum

porum ratione, tolerabilis est, quàm vt facilius intelligantur ea, quæ ex eadem relatione elegantissimus poëta sibi conuellenda desumpsit. Nominatim enim, quibus respondeat, subinde quædam suis admiscet, sed ita, vt non satis intelligas quid Symmachus præ se tulerit, nisi integram legeris. Quam nunc exhibemus vobis, nihil veriti, quod quædam essent mendosa, ne solidam à vobis gratiam iniremus. Quid enim facias sine exemplari? Vnum hoc præstare voluimus, quod consequutum me confido, vt Prudentij liber, quem vellemus scholis fieri quàm familiarissimum, paulò inoffensius legeretur.

(. . .)

S Y M.

SYMMACHI V. C.
ET PRAEFECTI VRBIS,
RELATIO AD VALENTINIANVM,
Theodosium, & Arcadium Augustos, Pro
veteri Deorum cultu, aduersus
Christianos.

VI primùm senatus amplissimus, semper quæ vester, subacta legibus vitia cognouit, & à principibus pijs vidit purgari famam temporum proximorum, boni seculi auctoritatem sequutus, euomuit diu pressum dolorem, atq; iterum me querelarum suarum iussit esse legatum. Cui ideo diu principis denegata est ab improbis audientia: quia non erat iustitia defutura, Domini imperatores Valentiniane, Theodosi, & Arcadi inclyti victores, ac triumphatores semper Augusti. Gemino igitur functus officio, & vt Praefectus vester gesta publica prosequor, & vt legatus, ciuium mandata commendo. Nulla est hic dissensio voluntatum, quia iam homines credere desierunt, * amicorum * aulicorū. se studio prestare, si discrepent. Amari, coli, diligimāius imperio est. Quis ferat obfuisse reipublicæ priuata certamina? Meritò illos senatus insequitur, qui potentiam suam famæ principis prætulerunt. Noster autem labor pro clementia vestra ducit excubias. Cui enim magis commodat, quod instituta maiorum, quod patriæ iura, & fata defendimus, quàm temporum gloriæ? quæ tum maior est, cum vobis contra morē parentum, intelligitis nil licere. Reperimus igitur religionum statum, qui

*Ald. sie
mus, vite-
mus.

qui reipublica diu profuit. Certè numerentur principes
vtriusq; secta, vtriusq; sententia, proximus eorum cere-
monias patrum coluit, recentior non reuomit. Si exem-
plum non facit religio veterum, faciat dissimulatio pro-
ximorum. Quis ita familiaris est Barbaris, vt aram vi-
ctoriae nõ requirat? Cauti in posterum * sumus, & taliũ
rerum est etã vitamus. Reddatur saltem nomini honor,
qui numini denegatus est. Multa victoriae debet aeterni-
tas vestra, & adhuc plura debebit. Auer sentur hanc po-
testatem, quibus nihil profuit: vos amicis triumphis
patrocinium nolite deserere. Cunctis potentia ista voti-
ua est. Nemo colendam neget quam profuetur optandã.
Quod si huius ominis nõ est etiã iusta vitatio, ornamentis
saltem curiae decuit abstineri. Praestate, oro vos, vt ea
qua pueri suscepimus, senes posteris relinquamus. Con-
suetudini amor magnus est. Merito diui Constantij fa-
ctum diu non stetit. Omnia vobis exempla vanda sũt
qua mox remota didicistis. Aeternitatem curamus fa-
ma & nominis vestri, ne quid futura etas inueniat cor-
rigendum: Vbi in leges vestras, & verba iurabimus?
qua religione mens falsa terrebitur, ne in testimonijs
mentiatur? Omnia quidem Deo plena sunt, nec vllus per-
fidis tutus est locus: sed plurimum valet ad metum de-
linquendi, etiam praesentia religionis vrgeri. illa ara cõ-
cordiam tenet omnium, illa ara fidem connectit singu-
lorum, neq; aliud magis auctoritatem facit sententijs
nostris, quã quod omnia quasi iuratus ordo decernit.
Patebit ergo sedes prophana periurijs, & hoc incoliti
principes mei, probabile iudicabunt, qui sacramento
publico tuti sunt? Sed diuus Constantius idem fecisse di-
citur. Cetera potius illius principis amulemur, qui nihil
tale

tale esset aggressus, si quis ante se alius deuiasset. Corri-
 git enim sequentē lapsus prioris, et de reprehensione an-
 tecedētis exempli nascitur emendatio. Fas fuit ut Pa-
 trēs ille clementiæ vestra, in re adhuc noua non caueret
 inuidiam. Num potest etiam defensio conuenire, si imi-
 temur quod meminimus improbatum? Accipiat æterni-
 tas vestra alia eiusdem principis facta, quæ in vsum di-
 gnius irahat. Nil ille decerpit sacrarum virginum pri-
 uilegijs, repleuit nobilibus sacerdotia. Romanis ceremo-
 nijs non negauit impensas, & per omnes vias æterna Vr-
 bis latum sequutus senatū vidit placido ore delubra, le-
 git inscripta fastigijs Deum nomina, percontatus est tē-
 plorum origines, miratus est conditores. Quumq; alias
 religiones ipse sequeretur, has seruauit imperio. Suus e-
 nim cuiq; mos, suus cuiq; ritus est. Varios custodes vrbi-
 bus, & cultus mēs diuina distribuit. Vt animæ nascenti-
 bus, ita populis fatales genij* diuiduntur. Accedit vtilitas,
 quæ maximè homini deos asserit. Nam quū ratio omnis
 in operto sit, vnde rectius quàm de memoria, atq; docu-
 menti rerū secundarum cognitio venit numinum? Lam-
 si longa ætas auctoritatē religionibus faciat, seruāda est
 tot seculis fides. et sequēdi sunt nobis parētes, qui sequuti
 sunt feliciter suos. Romā nūc putemus assistere, atq; his
 vobiscū agere sermonib. Optimi principes, patres patriæ
 reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit.
 Utar ceremonijs auitis: neq; n. pœnitet. viuā meo more,
 quia libera sū. Hic cult^o in leges meas orbē rededit, hac
 sacra Annibalem à mœnib. à capitolio Senonas repule-
 rūt. Ad hoc ergo seruata sū, vt lōg auā reprehendar? vi-
 deam q̄ instituendū putatur? Sera tamen, & cōtume-
 losa est emendatio senectutis. Ergo dijs patrijs, dijs indi-
 geti-

* Ald. in-
duntur.

getibus pacem rogamus . Aequum est , quicquid omnes
 colūt, vnum putari . Eadem spectamus astra, commune
 calum est, idem nos mundus inuoluit . Quid interest qua
 quisq; prudentia verum inquirat ? Vno itinere non po-
 test perueniri ad tam grande secretū . Sed hæc otiosorū
 disputatio est . Nunc preces , non certamina offerimus .
 Quāto commodo sacri ærarij vestri Vestalium virginū
 prerogatiua detracta est? Sub largissimis imperatoribus
 denegatur, quod parcissimi præstiterunt . Honor solus
 est in illo velut stipōdio castitatis . Vt vittæ earum capiti
 decus faciunt, ita insigne ducitur sacrificij vacare mu-
 neribus . Nudum quodammodo nomen immunitatis re-
 quirunt, quoniam paupertate à dispendio tutæ sunt . Ita
 que amplius laudi earum tribuunt, qui aliquid rei de-
 trahunt . siquidem salutis publicæ dicata virginitas, cres-
 cit meritò, quum caret premio . Absint ab ærarij vestri
 puritate ista compendia . Fiscus bonorum principum,
 non sacerdotum damnis, sed hostium spolijs augeatur .
 Vllum ne lucrum compensat inuidia? Et quia auaritia
 in mores vestros non cadit, hoc miseres sunt, quibus
 subsidia vetera decerpta sunt . Etenim sub imperatori-
 bus qui alieno abstinent, qui resistunt cupiditati, ad so-
 lam detrahitur amittentis iniuriam, quod desiderium
 non mouet auferentis . Agros etiam virginibus & mini-
 stris deficientium voluntate legatos fiscus retentat . Oro
 vos iustitiæ sacerdotes, vt vrbs vestræ sacris reddatur
 priuata successio . Dilectent testamenta securi, & sciant
 sub principibus non auaris stabile esse quod scripserint .
 Delectet vos ista felicitas generis humani . Cepit causa
 huius exemplum sollicitare morientes . Ergo Romana
 religiones ad Romana iura non pertinent? Quod nomē

acci-

accipiet ablatio facultatum, quas nulla lex, nullus casus fecit caducas? Capiunt legata liberti, seruis testamentorum iusta commoda non negantur: Tantum nobiles virgines, & fatalium sacrorum ministri, excluduntur prædijs hereditate quasitis. Quid iuuat saluti publicæ, castum corpus dicare, & imperij aternitatem cœlestibus fulcire prædijs, armis vestris, aquilis vestris amicas applicare virtutes, pro omnibus efficacia vota cœlitus suscipere, & ius cum omnibus non habere? Itane melior est seruitus, quæ hominibus impenditur? Reipublicam ledimus, cui nūquam expedit vt ingrata sit. Nemo me putet solam causam religionum tueri ex huiusmodi facinoribus orta sunt cuncta Romani generis incommoda. Honorauerat lex parentum Vestales virgines, ac ministros deorum victu modico, iustisq; priuilegijs. Stetit muneri huius integritas vsq; ad degeneres Trapezitas, qui ad mercedem vilium baiulorum sacræ castitatis alimenta verterunt. Sequuta est hoc factum fames publica, & spem prouinciarum omnium messis ægra decepit. Non sunt hæc vitia terrarum, nihil imputamus astris: nec rubigo segetibus offuit, nec auena fruges necauit, sacrilegio annus exaruit. Necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus negabatur. Certè si est huius mali aliquod exemplum, imputemus tantam famem vicibus annorum. Grauis hanc sterilitatē aura contraxit, syluestribus arbutis vitia producit, & rursum ad Dodonæas arbores plebis rusticæ inopia conuolauit. Quid tale prouinciæ pertulerunt, quum religionum ministros honor publicus pasceret? Quando in usus hominum concussa quercus? quando vulsæ sunt herbarum radices? quando alternos regionum defectus deseruit

S I M M. P R O S A C. P A T R.

vult fecunditas mutua, quum populo, & virginibus sacris communis esset annona? Commendabat enim terrarum prouentus, victus Antistitum, & remedium magis quam largitas erat. An dubium est semper pro copia omnium datum, quod nunc inopia omnium vindicauit? Dicit aliquis, sumptum publicum denegatum aliena religionis impendijs. Absit à bonis principibus ista sententia, vt quod olim de communi quibusdam tributum est, in iure fisci esse videatur. Nam quum respublica de singulis constet, quod ab ea proficiscitur, sit rursus proprium singulorum. Omnia regitis, sed suum cuique seruatis, plus que apud vos iustitia, quam licentia valet. Consulite certè munificentiam vestram, an hac publica velit exsternari, quæ in alios transtulistis? Semel honori vrbis delata compendia, desinunt esse tribuentium, & quod à principio beneficium fuit, vsu atque etate fit debitum. Inanem igitur metum diuino animo vestro tentat incutere, si quis asserit conscientiam vos habere præbentium, nisi detrahentium subieritis inuidiam. Faucant clementiæ vestræ sectarum omnium arcana præsidia, & hæc maxime, quæ maiores vestros aliquando iuuerunt, vos defendant, à nobis colantur. Eum religionum statum petimus, qui diuo Pareti culminis vestri seruauit imperium, qui fortunato principi legitimos suffecit hæredes. Spectat senior ille diuus ex arce sydereæ lacrymas sacerdotum, & se culpatum putat more violato, quem libenter ipse seruabat. Præstate etiam diuo fratri vestro alieni consilij correctionem, tegite factum quod senatui displicuisse nesciuit. Siquidem constat ideo exclusam legationem, ne ad eum iudicium publicum perueniret. Pro æstimatione est temporum superiorum, vt non dubitetis abolere, quod probandum est principis non fuisse.

AVRELI PRV

DENTII CL. V. C.

in lib. contra Symmachum Praefectum urbis

PRAEFATIO.

Carmen est Asclepiadeum, monocolon, constans Spondeo, duobus Choriambis & Pyrrhichio, vel Iambo, hoc modo:

-- -uu- -uu- uu

PAVLVSPreco Dei, qui fera gentium
Primus corda sacro perdomuit stylo,
Christum per populos ritibus asperis
Immanes placido dogmate seminans,
Immansuetas suas ut ceremonias
Gens pagana Deo sperneret agnito,
Actus turbinibus forte nigerrimis
Hibernum pelagus iam rate debili,
Et vim nauis fragi pertulerat Noti.
Sed cum caerulei praelia gurgitis
Iussisset Domini dextra quiescere:
Ad portum fluitans cymba relabatur,
Exponitq; solo littoris vuidi
Contractos pluuio frigore remiges.
Tunc de littoreis sepibus algidi
Arentum properè brachia palmitum
Conuectant, rapidos vnde focos struant;

AVR. PRVDENT.

Fasces quisq; suum congerit ignibus,
 Expectans calidi luxuriam rogi.
 Paulus, dum fragiles cogere surculos
 Et densare foci congeriem studet,
 Incautam cumulis inseruit manum,
 Torpebat glacie pigra vbi vipera
 Sarmentis laqueos corporis implicans,
 Quæ postquam intepuit somite fumeo,
 Laxauitq; ferox colla rigentia,
 Iam flecti facilis rettulit ad manum
 Vibrato capite spicula dentium.
 Hærentem digiti vulnere mordicus,
 Pendentemq; gerens Paulus inhorruit.
 Exclamant alij, quod cute liuida
 Virus mortiferum serpere crederent.

At non intrepidum terret Apostolum
 Tristis tam subiti forma periculi,
 Attollens oculos sydera suspicit,
 Christum sub tacito pectore murmurans,
 Excussumq; procul decutit aspidem.
 Abiectus coluber verberat aëra,
 Atque oris patuli soluit acumina.
 Mox omnis sanies deserit, & dolor,
 Ceu nullo laceram vulnere dexteram,
 Siccatusq; perit vipereus liquor.
 Hydrum præcipitem dum rotat impetus,
 Arsurum medijs intulit ignibus.
 Sic nunc post hyemem, vimq; trucis freti,
 Quæ iactata ratis tunc sapientiæ est,
 Quum sub* sacrificolis territa regibus
 Vix panso poterat currere carbaso,

* sacrilegis

Afli-

P R A E F A T I O.

Afflictosq; suos turbine seculi
 Vectarat, rabidis fluctibus innatans:
 Morsum vulnificum lex pia pertulit.
 Occultabat enim se prius abditum
 Virus, nec grauidum protulerat caput,
 Contentum inuolucris, atq; cubilibus,
 Subter quò premeret clausa silentia.

Sed dum fortè latens impietas riget,
 Dextram iustitia pigra momorderat
 Succensi stomacho fellis inestuans.
 Heu quàm catholicam nil propè profuit
 Puppim enasse sacri remigio styli,
 Quem Paulus varijs gentibus edidit.
 Vix portu placido tuta quieuerat
 Victrix, edomitis mille furoribus:
 Vix adstricta suis iam retinaculis
 Vectores stabili condiderat solo,
 Erumpit subito triste periculum.

Nam dum precalidos igniculos sibi
 Soluendis adolent, & senio, & gelu,
 Dum virgas steriles, atq; superfluas
 Flammis de fidei palmite concremant,
 Ut concreta vagis vinea crinibus
 Syluosi illuuiem poneret idoli,
 Palpauit nimius perniciem tepor,
 Spes insueta subit, serpere flexibus,
 Et vibrare sagax eloquij caput.
 Sed dextra impatiens vulneris, irritos
 Oris rhetorici depulit halitus,
 Effusum ingenij virus inaniter,
 Summa Christicolis in cute substitit.

Saluator generis Romulei precor,
 Qui cunctis veniam das pereuntibus,
 Qui nullum statuis non operis tui
 Mortalem, facili quem releues manu,
 Huius, si potis est, iam miserescito,
 Præruptam in foueam præcipitis viri,
 Spirat sacrilegis flatibus inscius,
 Erroresq; suos indocilis fouet.
 Obtestor iubeas, ne citus impetus
 Arsurum medijs inferat ignibus.

LIBER PRIOR.

Carmen est Heroicum Dactylicum.

CREDEBAM vitijs agram gentilibus urbem
 Clam satis antiqui pepulisse pericula morbi,
 Nec quicquam restare mali, postquam medicina
 Principis immodicos sedarat in arce dolores.
 Sed quoniam renouata lues turbare salutem
 Tentat Romulidum, patris imploranda medela est,
 Ne sinat antiquo Romam squalere veterno,
 Neve Togas procerum fumoq; & sanguine tingui.
 Inclytus ergo parens patriæ moderator, & orbis
 Nil egit, prob. bendo vagas ne pristinus error
 Crederet esse Deum nigrante sub aëre formas,
 Aut Elementorum naturam, quæ patris ars est
 Omnigeni summa pro maiestate sacraret:
 Vir solus, cui cura fuit, ne publica morum
 Plaga, cicatricem summa leuiter cute clausam
 Duceret, & latebram tabentis vulneris altè

Impres-

LIBER PRIOR.

Impressam, penitusque putri de pure peresam,
 Iuncta superficies medico fallente foueret.
 Sed studuit quo pars hominis generosior intus
 Viueret, atque animam lethali peste piatam
 Noffet ab interno tutam seruare veneno,
 Illa tyrannorum fuerat medicina, videre
 Qui status ante oculos presentibus, ac perituris
 Competeret rebus, nec curam adhibere futuris,
 Heu male de populo meriti, male patribus ipsis
 Blanditi, quos precipites in tartara mergi
 Cum loue siuerunt, multa & cum plebe Deorum,
 Ast hic imperium protendit latius auro
 Posteriore, suis cupiens sancire salutem:
 Nimirum pulchre quidam doctissimus, esset
 Publica res, inquit, tunc fortunata satis, si
 Vel reges saperent, vel regnarent sapientes.
 Estne ille e numero paucorum, qui diadema
 Sortiti, aetheria coluerunt dogma sophia?
 * Coniigit ecce hominum generi, gentique togata
 Dux sapiens, felix nostrae publica Romae
 Iustitiae regnante viget, parete magistro
 Sceptra gubernanti: monet ut deterrimus error,
 Utque superstitione veterum procul absit auorum,
 Nec putet esse Deum, nisi qui super omnia summus
 Emineat, magnique immensa creauerit orbis.
 NVM melius Saturnus auos rexisse Latinos
 Creditur? edictis quis talibus informauit
 Agrestes animos, & barbarae corda virorum?
 Sum Deus, aduenio fugiens, praebete latebras,
 Occultate senem Nati feritate tyranni
 Deiectum solio, placet hic fugitiuus, & exul

* Est operae
 pretium.
 Theodosius

Saturnus

Vt lateam genti atq; loco Latium dabo nomen,
 Vitibus incuruum, si qua est ea cura, putandis
 Procuram chalybem, necnon & mœnia vestri
 Fluminis in ripa statuam Saturnia vobis.

Vos nemus, appositasq; meo sub honore sacantes
 (Sum quia nam cœlo genitus) celebrabit aras.

Inde Deos, quomum patria spectata sepulcra
 Scimus, in cre hebetes informauere minores,
 Aduena quos profugus gignens, & equina libido
 Intulit Italiae, Thuscis namq; ille puellis
 Primus adhinuit simulato numine mœchus.

MOX patre deterior syluosi habitator olympi

Iupiter.

*subiecta

Iuppiter incestas spurcauit labe Lacœnas,

Nunc boue* subiectam rapiens ad crimen amatam,

Nunc tenera pluma leuior, blandosq; susurros

In morem recinens suaue immorientis oloris,

Capta quibus volucrum virguncula ferret amorem.

Nunc foribus surdis, sera quas, vel pessulus arctis

Firmarat cuneis, per tectum diues amator

Imbricibus ruptis, vndantis desuper auri

Infundens pluuiam, gremio excipientis amicæ.

Armigero modo sordidulam curante rapinam,

*afficiens.

Compressu immundo miserum* cupiens catamibum,

Pellice iam puero magis indignante sorore.

Hac causa est, & origo mali, quod secula vetusto

Hospite regnante crudus stupor aurea finxit,

Quodq; nouo ingenio versutus Iuppiter, astus

Multiplices variosq; dolos texebat, vt illum,

Vertere cum vellet, pellem faciemq; putarent

Esse Bouem, pradari Aquilam, consingere Cycnum,

*serere.

Et nummo,* fieri, & gremium penetrare puella.

Nam

LIBER PRIOR.

Nam quid rusticitas non crederet indomitorum
 Stulta virum, pecudes inter, rictusq; ferinos,
 Dedere sueta animum, diuæ rationis egenum?
 In quamcunq; fidem nebulonis callida traxit
 Nequitia, infelix facilem gens prauit aurem.
 SVCESSIT Iouis imperio corruptior atas,
 Quæ docuit rigidos vitij's seruire colonos
 Expertes furandi homines, hac imbuit arte
 Mercurius Maia genitus, nunc magnus habetur
 Ille deus, cuius dedit experientia fures,
 Necnon Thessalica doctissimus ille magia
 Traditur extinctas sumptæ moderamine virgæ
 In lucem reuocasse animas, Cocytia lethi
 Iura resignasse, sursum reuolantibus vmbriis.
 Ast alias damnasse neci, penitusque latenti
 Immerfisse Chaos, facit hoc ad utrunq; peritus
 Vt fuerit, geminoque armarit crimine vitam:
 Murmure nam magico tenues excire figuras,
 Atq; sepulcrales scitè incantare fauillas,
 Vita itidem spoliare alios, ars noxia nouit.
 Artificem scelerum simplex mirata vetustas
 Supra hominem coluit, simulans per nubila ferri,
 Aligerisque leues pedibus transcurrere ventos.
 ECCE deum in numero formatus & æneus adstat
 Grauius homo, augustaq; Numæ præfulget in arce.
 Strenuus exculti dominus quondam fuit agri,
 Hortorumque opibus memorabilis, hic tamen idem
 Scortator nimius, multaq; libidine fuetus
 Rusticolas vexare lupas, interq; salicta,
 Et densas sepes obscœna cubilia mire:
 Indomitum intendens animum, semperque paratum

Mercurius

Priapus.

Ad facinus, nunquam calidis dabit otia venis.
 Hic deus è patrio prænobilis Helleſponto
 Venit aduſq; Italos ſacris cum turpibus hortos,
 Sinum lactis, & hæc votorum liba quotannis
 Accipit, ac ruris ſeruat vineta Sabini,
 Turpiter adfixo pudeat quem viſere ramo.

Hercules. HERCVLEVS mollis pueri famoſus amore
 Ardor, & in tranſtris iactata efferbuit Argo.
 Nec maris erubuit Nemeæa pelle fouere
 Concubitus, & Hylan pereuntem querere cœlebs.
 Nunc Salijs, cantuq; domus Pinaria templum
 Collis Auentini conuexa in ſede frequentat.

Bacchus. THEBANVS iuuenis ſuperatis ſit Deus Indis,
 ſucceſſu dum victor ouans laſciuit, & aurum
 Captiuæ gentis reuehit, ſpolijsq; ſuperbus
 Diſſluit in luxum cum ſemiuiro comitatu,
 Atq; auidus vini multo ſe proluit hauſtu
 Gemmantis pater & ſpumis, multoq; ſalerno
 Perfundens byugum rorantia terga ferarum.
 His nunc pro meritis Baccho caper omnibus aris
 Ceditur, & virides diſcindunt ore chelydros,
 Qui Bromium placare volunt, quod & ebria iam tunc
 Ante oculos regis Satyrorum inſania fecit,
 Et feciſſe reor ſtimulis furialibus ipſas
 Menadas inflammante mero in ſcelus omne rotatas,
 Hoc circumſaltante choro temulentus adulter
 Inuenit expoſitum ſecreti in littoris acta
 Corporis egregij ſortum, quod perfidus illic
 Liquerat in cœſto iuuenis ſatiatus amore.
 Hanc iubet aſſumptam ſeruens poſt vina Neeram
 Secum in delitijs fluitantis ſtare triumpho,

Regalem-

LIBER PRIOR.

Regalemq; decus capitis gestare coronam.
 Mox Ariadnaeus stellis cœlestibus ignis
 Additur, hoc pretium noctis persoluit honore
 Liber, vt atherium meretrix illuminet axem.
 Tantum posse omnes illo sub tempore reges
 Indocilis fatui ducebat ineptia vulgi,
 Vt transire suis cum sordibus induperator
 Possit in aeternum cœli super ardua regnum.
 Regia tunc omnis vim maiestatis, & omnis
 Parua licet, cœli imperium retinere potestas
 Credita, Thure etiam ducibus, paruoq; sacello
 Imperitus honos, quem dum metus, aut amor, aut spes
 Accumulant, longum miseris processit in æuum
 Mos patrius, cœpit falsa pietatis imago
 Ire per ignaros nebuloso errore nepotes:
 Tum quia quæ viuis veneratio regibus ante
 Contigerat, functis eadem iam munere lucis
 Cessit, & ad nigras altaria transfudit urnas.
 Inde puellarum ludibria, pignora, partus,
 Et furtiuus amor iuuenum, & deprensa iugalis
 Corruptela thori, quoniam regalibus aula
 Feruere tunc vitis solita est, nec perdit a luxu
 Diuorum soboles sancti meminisse pudoris.
 AT QVÆ vt Roma tuos cœlesti ex sede parentes,
 Quis te semideam iactant auctoris ortam,
 Perstringam breuiter, Graduum, vel Citheream:
 Ille sacerdotem violat, contra illa marito
 Succumbit Phrygio, coitus fuit impar vtrique,
 Nec terrestræ Deam decuit mortalis inire
 Coniugium, nec cœlicolam descendere ephæbum
 Virginis ad vitium furtiuoq; igne calere.

Mars.

Venus.

Sed

Sed Venus Augusto de sanguine fœmina, vili
 Priuatoq; viro vetitum per dedecus hæsit,
 Et si Rhæa sacram lasciuæ Martis amore
 Lusa pudicitiam, fluuiali amisit in vlua:
 Crediderim generosæ aliquem stirpis, sed eundem
 Moribus infamem, compressa virgine per vim
 Se dixisse Deum ne stuprum numinis vllus
 Objicere auderet turpi miseræq; puella.

Hæc Italos induxit auos vel fama, vel error,
 Martia Romuleo celebrarent vt sacra campo,
 Vtq; Palatinis capitolia condita saxis
 Signarent titulo proauæ Iouis, atq; Pelasgæ
 Palladis, & Libyca Iunonem ex arce vocarent.
 Cognatos de Marte Deos, Veneris quoq; nudum
 Accirent proceres Hericino è vertice signum.
 Vtq; Deum mater Phrygia veheretur ab Ida,
 Bacchica de viridi peterentur vt orgia Naxo.
 Facta est terrigena domus vnica maiestatis,
 Et tot templa Deum Romæ, quot in vrbe sepulcra
 Heroum numerare licet, quos fabula manes
 Nobilitas, noster populus veneratus adorat.
 Hos habuere Deos Ancus, Numitor, Numa, Tullus,
 Talia Pergameas fugerunt numina flammæ,
 Sic Væsta est, sic Palladium, sic vmbra Penatum,
 Talis & antiquum* terror seruauit Asylum.
 V T S E M E L obsedit gentilia pectora patrum
 Vana superstitio, non interrupta cucurrit
 Actatum per mille gradus, tener horruit hæres,
 Et coluit, quicquid sibimet venerabile cani
 Monstrarant at auæ, puerorum infantia prima
 Errorem cum lacte bibit, gustauerat inter

*Alde. ter-
 ra asserua-
 uit.
 Erroris
 causa.

Vagitus

LIBER PRIOR.

Vagitus de farre mola, saxa illita ceris
 Vulerat, vnguentoq₃ lares humescere nigros,
 Formatum Fortuna habitum cum diuite cornu,
 Sacratumq₃ domi lapidem consistere paruus
 spectarat, matremq₃ illic pallere precantem,
 Mox humeris positus nutricis, triuit & ipse
 Impressis silicem labris, puerilia vota
 Fudit, opesq₃ sibi caeca de rupe poposcit,
 Persuasumq₃ habuit, quod quis velit inde petendum.
 Nunquam oculos, animumq₃ leuans rationis ad arcem
 Rettulit, insulsum tenuit sed credulus vsum,
 Priuatos celebrans agnorum sanguine diuos.
 Iamq₃ domo egrediens, vt publica festa, diesq₃,
 Et ludos stupuit, celsa & Capitolia vidit,
 Laurigerosq₃ Deum templis astare ministros,
 Ac Sacram resonare viam mugitibus ante
 Delubrum Romæ (colitur nam sanguine & ipsa
 More deæ, nomenq₃ loci ceu numen habetur,
 Atq₃ Urbis, Venerisq₃ pari se culmine tollunt
 Tempa, simul geminis adolentur thura deabus)
 Vera ratus, quæcunque fiant auctore senatu,
 Contulit ad simulacra fidem, dominosq₃ putauit
 Aetheris, horrifico qui stant ex ordine vultu.
 Illic Alcides spoliatis Gadibus hospes
 Arcadiæ fuluo are riget, gemini quoque fratres
 Corrupta de matre nothi, Lædia proles,
 Nocturniq₃ equites, celsæ duo numina Romæ
 Impendent* retinente solo, magniq₃ triumphi
 Nuntia, suffuso figunt vestigia plumbo.
 Assistunt etiam priscorum insignia regum,
 Dux Italus, Ianusq₃ bisrons, genitorq₃ Sabinus,
 Saturnus-

*retinētq₃

AVR. PRV. CONT. ST M.

Saturnusq₃ senex, maculoso, & corpore Picus
 Coniugis epotum sparsus per membra venenum.
 Omnibus ante pedes posita est sua cuiq₃ vetusta
 Arula, Iano etiam celebri de mense litatur
 Auspicijs, epulisq₃ sacris, quas inueterato
 Heu miseri sub honore agitant, & gaudia ducunt
 Festa Calendarum. Sic observatio crevit,
 Ex atavis quondam male cœpta, deinde sequentis
 Tradita temporibus, serisque nepotibus aucta,
 Traxerunt longam corda inconsulta catenam,
 Morsq₃ tenebrosa vitiosa in secula fluxit.

Augustus.

HVNC morem veterum dociliam etate sequuta
 Posteritas, mense, atq₃ adytis, & flamine, & aris
 Augustum coluit, vitulo placavit, & agno.
 Strata ad pulvinar iacuit, responsa poposcit,
 Testantur tituli, produnt consulta Senatus,

Liuis.

Cæsareum Iouis ad speciem statuentia templum.
 ADIECERE sacrum fieret quo Liuis Iuno,
 Non minus infamis thalami sortita cubile,
 Quam quum fraterno caluit Saturnia lecto.
 Nondum maternam partu vacuauerat aluum,
 Conceptamq₃ viri sobolem paritura gerebat
 Pronuba, iam grauida fulcrum geniale paratur,
 Iam sponsus saliente viro nubentis amicos
 Aduocat, haud sterilem certus fore iam sibi pactam,
 Virricus antè venit tardum praeseruidus ortum
 Priuigni nondum geniti, mox editur inter
 Fescennina, nouo proles aliena marito,
 Idq₃ Deum sortes, & Apollinis antra dederunt
 Consilium, nunquam melius nam cedere tedas
 Responsum est, quam cū prægnans noua nupta iugatur.

Hanc

LIBER PRIOR.

Hanc tibi Roma deam titulis, & honore sacratam,
 Perpetuo Floras inter, Veneresq; creasti.
 Nec mirum, quis enim sapiens dubitauerat illas
 Mortali de stirpe satas vixisse, & easdem
 Laude venustatis claras, in amoribus vsq;
 Ad famæ excidium formæ nituisse decore?
 QUID loquar Antinoum cœlesti sede locatum?
 Illum delicias nunc diui Principis, illum
 Purpureo in gremio spoliatum sorte virili?
 Adrianiq; Dei Ganymedem, non cyathos dis
 Porgere, sed medio recubantem cum Ioue fulcro,
 Nectaris Ambrosij sacrum portare Lyaum
 Cumq; suo in templis vota exaudire marito?
 Ergo his auspiciis, Traianus, Nerua, Seuerus,
 Et Titus, & fortes gesserunt bella Neronis,
 Quos terrena viros illustres gloria fecit,
 Et virtus fragilis prouexit in ardua famæ
 Adscitæ terris, sub relligione iacentes.
 Quàm pudet hoc illis persuasum, talibus vt se,
 Romanasq; acies censerent Martis amore
 Possit regi, dum se Paphia malè blandus adulter
 Venditat, Aeneadasq; suos successibus auget.
 Felices, si cuncta Deo sua prospera Christo
 Principe disposita scissent, qui currere regna
 Certis ducta modis, Romanorumq; triumphis
 Crescere, & impletis voluit se infundere seclis:
 Sed caligantes animas, & luce carentes,
 In Iouis, Augustiq; adytis, templisq; duarum
 Iunonum, Martisq; etiam, Venerisq; sacellis
 Mactatas, terro lethi immerfere baratro,
 Supremum regimen crassis in partibus orbis

Adrianus
 eiusq; ca
 tamitus.

Esse

Elementa. Esse rati, merſoq₃ poli conſiſtere fundo.

*quicquid Quicquid humus, *pelagus, cælum mirabile gignunt
pelagus mi Id duxere deos, colles, freta, flumina, flammās,
rabile. Hæc ſibi per varias formata elementa figurās

Conſtituere patres, hominumq₃ vocabula multis
ſcripſerunt ſtatuis, vel Neptunum vocitantes
Oceanum, vel Cyaneas caua flumina Nymphas,
Vel ſylvas Dryadas, vel deua rura Napæas.
Ipſe ignis, noſtrum factus qui ſeruit ad uſum,
Vulcanus perhibetur, & in virtute ſuperna
Fingitur, ac delubra Deis & nomine, & ore
Aſſimulatus habet, nec non regnare caminis
Fertur, & Aeoliæ ſummus faber eſſe vel Aetnæ.

Sol.

EST qui conſpicuis ſuperos quaſiuit in aſtris,
Auſus habere Deum Solem, cui tramite certo
Conditio impoſita eſt, vigilem tolerare laborem,
Viſibus obiectum mortalibus, orbe rotundo
Præcipitem, tereti q₃ globo per inane volantem,
Et quod nemo negat, mundo, cæloq₃ minorem.
Area maior enim, quàm qui percurrit in illa,
Et longè campi ſpatium diffuſius, in quo
Emicat, ac volucris feruens rota voluitur axe.
Quamuis nonnullis placeat, terram breuiorem
Dicere circuitu, quàm ſit pulcherrimus ille
Circulus, & flammās immenſi ſyderis, vltra
Telluris normam, porrecto extendere gyro.
Númne etiam cœli minor, & contractior orbis:
Cuius planiciem longo tranſmittere tractu
Circinus excurrens meta interiore laborat?
Ille Deus verus, quo non eſt grandior vlla
Materies: qui ſine caret, qui præſidet omni

Natura,

LIBER PRIOR.

Natura, qui cuncta simul concludit, & implet.
 Solem certa tenet regio, plagâ certa coërcet,
 Temporibus varijs distinguitur, aut subit ortu,
 Aut ruit occasu, latet aut sub nocte recurrens,
 Non torquere facem potis est ad signa Trionum,
 Orbe nec obliquo portas Aquilonis adire,
 Nec solitum conuersus iter reuocare retrorsum.
 Hic erit ergo Deus præscriptis lege sub vna
 Deditus officijs? Libertas laxior ipsi
 Concessa est homini formam cui flectere vita,
 Atque voluntatis licitum est, seu tramite dextrâ
 Scandere, seu leuo malit decurrere campo,
 Sumere seu requiem, seu continuare laborem,
 Seu parere Deo, siue in contraria verti.
 Ista ministranti regimen solenne dierum,
 Haudquaquam Soli datur à factore potestas:
 Sed famulus subiectus agit, quodcunque necesse est.
 Hoc sydus, currum, rapidâsque agitare quadrigas
 Commienti, & radios capitis, & verbera dextræ,
 Et frenos, phalerâsque, & equorum pectora anhela
 Aëris inaurati, vel marmoris, aut orichalci,
 Iusserunt nitido fulgere polita metallo,
 Post trabeas, & eburnam Aquilam, sellamq; curulem,
 Cernuâque ora senex barbatus, & oscula figit
 Cruribus aripedum, si fas est credere, equorum,
 Immotasque rotas & flecti nescia lora,
 Aut ornat redimitârosis, aut thure vaporat.
 Hoc tamen vtcunq; est tolerabile, quid? quod & ipsa Luna:
 Dant tibi Roma deos inferni gurgitis vmbra?
 Eumenidum domina Stygio caput exerit antro,
 Rapta ad tartarei thalamum Proserpina regis.

Et si quando suos dignatur adire Quirites,
 Placatur vacca sterilis ceruice resecta,
 Et regnare simul cœlog₃, hereboq₃ putatur.
 Nunc hÿugas frenare boues, nunc sœua Sororum
 Agmina vipereo superis immittere flagro.
 Nunc etiam volucres caprearum in terga sagittas
 Spargere, terq₃ suas eadem variare figuras.
 Deniq₃ quum luna est, sublustri splendet amictu:
 Quum succincta iacit calamos, Latonia virgo est:
 Quum subnixa sedet folio, Plutonia coniunx,
 Imperitat Furijs, & dictat iura Megera.
 Si verum quæris, Tristia sub nomine demon
 Tartareis colitur, qui te modo raptat ad æthram,
 Sydereoque Deum venerandum suadet in astro.
 Per sylvas modò mortiferi discurrere mundi,
 Erroresq₃ sequi subigit, nemorumq₃ putare
 Esse deam, quæ corda hominum pauit antia figat,
 Quæq₃ feras perimat lethali vulnere mentes,
 Depressos modò subter humum formidine sensus
 Obruit, implorent vt numina lucis egena,
 Sequæ potestati committant noctis operta.
 Respice terrifici scelerata sacraria Ditis,
 Cui cadit infausa fusus gladiator arena,
 Heu malè lustrata Phlegetontia victima Romæ.
 Nam quid vesani sibi vult ars impia ludi?
 Quid mortes iuuenum? quid sanguine pasta voluptas?
 Quid puluis caueæ semper funebris? & illa
 Amphitheatralis spectacula tristia pompæ?
 Nempe Charon iugulis miserorum se duce dignas
 Accipit inferias placatus crimine sacro.
 Hæ sunt delicia Iouis infernalis, in istis

Arbitr

LIBER PRIOR.

Arbiter obscuri placidus requiescit auerni.
 Nonne pudet regem, populis, sceptrisq; potentem
 Talia pro patria censere litanda salute?
 Relligionis opem subternis poscere ab antris?
 Euocat heu pœnis tenebrosa ex sede ministrum
 Interitus, speciosa hominum cui funera soluat.
 Incassum arguere iam taurica sacra solemus:
 Funditur humanus latiali in munere sanguis,
 Confessusque ille spectantum soluit ad aram
 Plutonis fera vota sui: quid sanctius ara,
 Quæ bibit egestum per mystica tela cruorem?
 Anne fides dubia est tibi, sub caligine caca
 Esse Deum, quem tu tacitis rimeris in vmbriis?
 Ecce deos Manes cur inficiaris haberi?
 Ipsa patrum monumenta probant, dijs Manibus illis
 Marmora secta lego quacung; Latina vetustos
 Custodit cineres, densisque Salaria bustis.
 DIC quibus hunc scribis titulum? nisi quod trucidis orci
 Imperium veræ ceu maiestatis adoras?
 En quibus implicita squalebat regia summi
 Imperij, tractis maiorum ab origine sacris.
 Quum princeps gemini bis victor cæde tyranni
 Pulchra triumphali respexit mœnia vultu,
 Nubibus obsessam migrantibus aspicit urbem,
 Noctis obumbrata caligine, turbidus aër
 Arcebat liquidum septena ex arce serenum.

Redit ad
 Theodosium.

Ingemuit miserans, & sic ait, exue tristes
 Fide parens habitus, equidem prædiuite cultu
 Illustrata cluis, spoliisque insigne superbis
 Attollis caput, & multo circumfluis auro.
 Sed nebulis propte, volitantibus obsitus alti

Verticis horret apex, ipsas quoque liuida gemmas
 Lux hebetat, spissusq; dies, & fumus ab ora
 Suffusus rutilum frontis diadema retundit.
 Obscuras video tibi circumferrier umbras,
 Ceruleasq; animas, atq; idola nigra volare.
 Censeo sublimem tollas super aëra vultum,
 Sub pedibusq; tuis nimboſa elementa relinquas.
 Omne quod ex mundo est, tibi ſubiacet, hoc Deus ipſe
 Conſtituit, cuius nutu dominaris, & orbi
 Imperitas, & cuncta potens mortalia calcas.
 Non decet, vt ſubmiſſa oculos Regina caducum
 Contempler e ſolum, maieſtatemq; requiras
 Circa humiles rerum partes, quibus ipſa ſuperſtas,
 Non patiar veteres teneas vt me duce nugas,
 Vt carioſorum venereris monſtra deorum.
 Si lapis eſt, ſenio diſſoluitur, aut crepat ictu
 Percuſſus tenui: mollis ſi bractea gypſum
 Texerit, inſido rareſcit glutine ſenſim.
 Si formam ſtatue laminis commiſit ahænis
 Lima terens, aut in partem caua membra grauato
 Pondere curuantur, ſcabra aut erugo per eſam
 Conſcicit effigiem, crebroq; foramine rumpit.
 Nec tibi terra Deus, cœli nec ſit Deus aſtrum.
 Nec Deus Oceanus, nec vis quæ ſubter operta eſt,
 Infernis triſte ob meritum damnata tenebris:
 Sed nec virtutes hominum Deus, aut animarum,
 Spirituumuë, vaga tenui ſub imagine formæ.
 Abſit vt umbra Deus tibi ſit, geniūſve, locūſve,
 Aut Deus aërias volitans phantasma per auras.
 Sint hæc Barbaricis gentilia numina pagis,
 Quos penes omne ſacrum eſt, quicquid formido tre-
 mendum

LIBER PRIOR.

Suaferit, horrificos quos prodigialia cogunt
 Credere monstra deos, quos sanguinolentus edendi
 Mos iuuat, vt pinguis luco lanietur in alto
 Victima, visceribus multa inter vina vorandis.
 At te, quæ domitis leges, ac iura dedisti
 Gentibus instituens, magnus qua tenditur orbis,
 Armorum morumq; feros mansuescere ritus,
 Indignum ac miserum est in religione tenenda
 Id sapere, immanes populi de more ferino
 Quod sapiunt, nullaq; rudes ratione sequuntur,
 Seu vos procinctus maneat, seu pace quietas
 Dictemus leges, seu debellata duorum
 Colla tyrannorum media calcemus in vrbe.
 Agnoscas Regina libens mea signa necesse est,
 In quibus effigies crucis, aut gemmata resulget,
 Aut longis solido ex auro præfertur in hastis.
 Hoc signo inuictus transmisit alpibus, vltor
 Seruitium soluit miserabile Constantinus,
 Quum te pestifera premeret Maxentius aula,
 Lugebas longo damnatos carcere centum
 (Vt scis ipsa) patres. Aut sponsus scædera pacta
 Intercepta gemens, diroq; satellite rapta,
 Immer sus tenebris dura inter vincla luebat.
 Aut si nupta thorum regis conscendere iussa,
 Cœperat impurum Domini oblectare furorem,
 Morte maritalis dabat indignatio pœnas.
 Plena puellarum patrumq; ergastula sancti
 Principis. Abducta genitor si virgine mussans
 Tristius ingemuit, non ille impune dolorem,
 Prodidit, aut confessa nimis suspiria traxit
 Vni libertatis nimie, patriumq; dolorem.

Testis christicola ductis aduentantis ad urbem
 Muluius, exceptum Tyberina in stagna tyrannum
 Precipitans, quamam victricia viderit arma
 Maiestate regi, quod signum dextera vindex
 Pratulit, quali radiarint stemmata pila.
 Christus purpureum gemmanti textus in auro
 Signabat labarum, clypeorum insignia Christus
 Scripserat, ardebat summis crux addita cristis.
 Ipse senatorum meminit clarissimus ordo,
 Qui tunc concreto processit crine, catenis
 Squalens carceris, aut nexus compede vasta,
 Complexusque pedes victoris, ad inclyta flendo
 Procubuit vexilla iacens. Tunc ille senatus
 Militia vlticis titulum, Christiq³, verendum
 Nomen adorauit, quod collucebat in armis.

Ergo caue egregium caput orbis inania post has
 Prodigia & laruas stolido confingere cultu,
 Atque experta Dei virtutem spernere veri.
 Deponas iam festa velim puerilia, ritus
 Ridiculos, tantoq³, indigna sacraria regno,
 Marmora tabenti respergine tincta lauare
 O proceres, liceat statuas consistere puras
 Artificum magnorum opera, hac pulcherrima nostra
 Ornamenta* cluant patria, nec decolor vsus
 In vitium versa monimenta coinquinet artis.

Talibus edictis vrbs informata refugit
 Errores veteres, & turbida ab ore vieto
 Nubila discussit, iam nobilitate parata
 Aeternas tentare vias, Christumq³, vocante
 Magnanimo ductore sequi, & spem mittere in euum.
 Tunc primum senio docilis, sua secula Roma

Ald. fuant

LIBER PRIOR.

Erubuit, pudet exacti iam temporis, odit
 Præteritos fœdis cum religionibus annos.
 Mox ubi contiguos fossis muralibus agros
 Sanguine iustorum innocuo maduisse recordans,
 Inuidiosa videt tumulorum millia circum:
 Tristis iudicij mage pœnitet, ac ditionis
 Effrenis nimisq; sacris pro turpibus ira,
 Compensare cupit teterrima vulnera læsa
 Iustitiæ, sero obsequio, veniaq; petenda,
 Ne tanto imperio maneat pietate repulsa
 Crimen seuitiæ, monstrata piacula soluit,
 Inq; fidem Christi pleno transfertur amore,
 Laureæ victoris Marj minus utilis vrbi,
 Quum traheret Numidã populo plaudente iugurthã:
 Nec tantum Arpinas consul tibi Roma medela
 Contulit extincto iusta inter vincla Cethego,
 Quantum præcipuus nostro sub tempore princeps
 *Præscripsit, tribuitq; boni multos Catilinas
 Ille domo pepulit, non sæua incendia tectis,
 Aut fidas patribus, sed tartara nigra animabus,
 Internoq; boninum statui tormenta parantes.
 Errabant hostes per templa, per atria passim,
 Romanumq; forum, & Capitolia celsa tenebant,
 Qui coniuratas ipsa ad vitalia plebis
 Moliti insidias, intus serpente veneno
 Consuerant tacitis pestem miscere medullis.
 Ergo triumphator latitante ex hoste togatus,
 Claratrophæa refert sine sanguine, remq; Quirini
 Adsuescit supero pollere in secula regno.
 Deniq; nec metas statuit, nec tempora ponit,
 Imperium sine fine docet, ne Romula virtus

*Prospexis

Iam sit anus, norit ne gloria parta senectam.
 Exultare patres videas, pulcherrima mundi
 Lumina, conciliumque senum gestire Catonum
 Candidiore toga, niueum pietatis amictum
 Sumere, & exuias deponere pontificales.
 Iamque ruit paucis Tarpeia in rupe relictis
 Ad syncera virum penetrabilia Nazareorum,
 Atque ad apostolicos Euandria curia fontes,
 * Anniadum soboles, & pignora clara proborum,
 Fertur enim ante alios generosus Anitius, vrbis
 Illustrasse caput, sic se Roma inclyta iactat.
 Quin & Olibriaci generisq; & nominis haeres,
 Adiectus fastis, palmata insignis abolla
 Martyris ante fores Bruti submittere fasces,
 Ambit & Ausoniam Christo inclinare securim.
 Non Paulinorum, non Bassorum dubitauit
 Prompta fides dare se Christo, stirpemq; superbam
 Gentis patricie venturo attollere seculo.
 Iam quid Plebicolas percurram carmine Gracchos
 Iure potestatis fultos, & in arce senatus
 Praecipuos, simulacra Deum iussisse reuelli?
 Cumq; suis pariter licitoribus omnipotenti
 Suppliciter Christo se consecrassse regendos?
 Sexcentas numerare domos de sanguine prisco
 Nobilium licet ad Christi signacula versas,
 Turpis ab idoly vasto emeruisse profundo,
 Si persona aliqua est, aut si status vrbis, in his est:
 Si formam patrie facit excellentior ordo,
 Hi faciunt, iuncta est quoties sententia plebis,
 Atque vnum sapiunt plures simul ac potiores.
 Respice ad illustrem, lux est vbi publica, cellam,

Familia se
 natorum
 christiane
 Aeneadu.

LIBER PRIOR.

Vix pauca inuenies gentilibus obfita nugis
 Ingenia, obstrictos egrè retinentia cultus,
 Et quibus exactas placeat feruare tenebras,
 Splendentemq; die medio non cernere solem.
 Posthinc ad populum conuerte oculos,* quis in vrbe est * quota
 * Qui Iouis infectam sanie non despuat aram? pars est
 Omnis qui celsa scandit coenacula vulgus,
 Quiq; terit silicem varijs discursibus atram,
 Et quem panis alit gradibus dispensus ab altis,
 Aut Vaticano tumulum sub monte frequentat,
 Quo cinis ille latet genitoris amabilis obfes,
 Coetibus aut magnis Lateranas currit ad ades,
 Vnde sacrum referat regali chrismate signum.
 Et dubitamus adhuc Romam tibi Chryste dicatam
 In leges transisse tuas? omniq; volentem
 Cum populo & summis cum ciuibus, ardua magni
 Iam super astra poli, terrenum extendere regnum?
 Nec moueor, quod pars hominum rarissima, clausos
 Non aperit sub luce oculos, & gressibus errat.
 Quamlibet illustres meritis, & sanguine clari,
 Præmia virtutum titulis, & honoribus aucti
 Ardua rettulerint, fastorumq; arce potiti
 Annales proprio signarint nomine chartas,
 Atq; inter veteres cera numerentur & ære:
 Attamen in paucis iam deficiente caterua,
 Nec persona sita est Patriæ, nec Curia constat,
 Et quodcumq; fouet studij priuata voluntas,
 At iam rara tenet, sed publica vota reclamant,
 Dissensu celebri trepidum damnantia murmur.
 Sic consulta patrum subsistere conscriptorum,
 Non aliter licitum prisco sub tempore, quam si

Ter centum sensisse senes legerentur in vnum.

Seruemus leges patrias, infirma minoris

Vox cedat numeri, paruaq; in parte filescat

Aspice quàm pleno subsellia nostra senatu

Decernant infame Iouis puluinar, & omne

Idolium longè purgata ex vrbe fugandum.

Quà vocat egregy sententia principis, illuc

Liberatum pedibus, tum corde frequentia transit.

Nec locus inuidia est, nullum vis aspera terret,

Ante oculos sic velle patet, cunctiq; probatum

Non iussum, sola capti ratione sequuntur.

Deniq; pro meritis terrestribus aqua rependens

Munera sacricolis, summos impertit honores

Dux bonus, & certare sinit cum laude suorum,

Nec pago implicitos per debita culmina mundi

Ire viros prohibet, quoniam caelestia nunquam

Terrenis solitum per iter gradientibus obstant.

Ipse magistratum tibi consulis, ipse tribunal

Contulit, auratumq; toga donauit amictum,

Cuius religio tibi displicet, ô pereuntum

Adsertor diuum, solus qui restituendos

Vulcani, Martisq; dolos, Venerisque peroras,

Saturniq; senis lapides, & hæbiq; furores,

Iliaca matris Megalesia, Bacchica Nyxi,

Isidis amissum semper plangentis Osirim,

Mimica, ridendaq; suis solennia caluis,

Et quascunq; solent Capitolia claudere laruas.

O linguam miro verborum fonte fluentem,

Romani decus eloqui, cui cedat & ipse

Tullius, has fundit diues facundia gemmas.

Os dignum aeterno tinctum quod fulgeat auro,

Si mal-

Apostro
phe ad
Symmach
um.

LIBER PRIOR.

Si mallet laudare Deum, cui sordida monstra
 Prætulit, & liquidam temeravit crimine vocem.
 Haud aliter, quàm si rastris quis tentet eburnis
 Cœnosum versare solum, limoque madentes
 Excolere aureolis si forte ligonibus vluas;
 Splendorem dentis nitidi scrobis inquinat atra,
 Et pretiosa acies squalenti sordet in aruo.

Non vereor, ne me nimium confidere quisquam
 Arguat, ingenijq; putet luctamen inire.
 Sum memor ipse mei, satis & mea friuola noui,
 Non ausim conferre pedem, nec spicula tanta
 Indocilis fandi coniecta laceffere lingua.
 Illesus maneat liber, excellensq; volumen
 Obtineat partam dicendi fulmine famam,
 Sed liceat tectum seruare à vulnere pectus,
 Oppositaque volans iaculum depellere parma.
 Nam si nostra fides seculo iam tuta quieto
 Viribus infestis, hostilique arte petita est,
 Cur mihi fas non sit, lateris sinuamine flexi
 Ludere ventosas iactu pereunte sagittas?
 Sed iam tempus iter longi cohibere libelli,
 Ne tractum sine fine ferat fastidia carmen.

AVRE.

AURELII PRUDENTII V. C. IN POSTERIOREM CONTRA SYMMACHUM LIBRUM,

DENTII V. C. IN POSTERIOREM CONTRA SYMMACHUM LIBRUM,

steriore

PRAEFATIO.

Carmen Glyconium, constans Spon-
dæo, Choriambo, & Pyrrhichio,
seu Iambo, hoc modo:

- - - UU - UU

SIMON, quem vocitant Petrum,
Summus discipulus Dei,
Lucis fortè sub exitu,
Quam vesper croceus rubet,
Curuam vulserat ancoram
Captans flamina linteis,
Et transnare volens fretum.
Nox ventum mouet obuium
Fundo qui mare misceat,
Iactatam quatit ratem.
Clamor nauticus aethera
Plangens, atq; vlulans ferit
Cum stridore rudentium,
Nec quicquam suberat spei,
Mergendis propè naufragis,
Quum Christum procul aspiciit
Pallens turba periculis
Calcantem pedibus mare,

Ac si per

P R A E F A T I O.

Ac si per solidam viam
 Siccum littus obambulet.
 Hæc miracula ceteri
 Vectores pauidi stupent,
 Solus non trepidus Petrus
 Agnoscit Dominum poli,
 Terraq; & maris inuicem,
 Cuiusq; omnipotentia est
 Plantis aquora subdere.
 Tendit suppliciter manus,
 Notum subsidium rogat.
 Ast ille placidè annuens
 Puppi vt desiliat iubet.
 Iussus obsequitur Petrus,
 Sed vestigia fluctibus
 Summis tinguere cœperat,
 Et lapsante gradu pedes
 Pessum mergere lubricos.
 Mortalem Deus increpat,
 Qui sit non stabili fide,
 Nec calcare fluentia,
 Nec Christum valeat sequi.
 Tum dextra famulum leuat,
 Sistitq; & docet ingredi
 Tergum per tumidum freti.
 Sic me tuta silentia
 Egressum dubijs loquax
 Infert lingua periculis.
 Non vt discipulum Petrus
 Eidentem merito, & fide,
 Sed quem culpa frequens leuem

Volue

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Voluat per freta nauftragum.
 Sum planè temerarius,
 Qui noctis mihi conscius,
 Quam vita in tenebris ago
 Puppem credere fluctibus
 Tanti non timeam viri:
 Quo nunc nemo disertior
 Exultat, fremit, intonat,
 Ventisque eloquij tumet.
 Cui mersare facillimum est
 Tractanda indocilem ratis,
 Ni tu Christe potens manum
 Dextro numine porrigas,
 Facundi oris vt impetus
 Non me fluctibus obruat,
 Sed sensim gradiens, vadis
 Insistam fluitantibus.

LIBER POSTERIOR.

Hactenus & veterum cunabula prima deorum,
 Et causas quibus error hebes conflatus in orbe est,
 Diximus, & nostro Romam iam credere Christo,
 Nunc obiecta legam, nunc dictis dicta refellam.
 Vnde igitur capisse ferunt, aut ex quibus orsum,
 Quo magis sancta ducum corda illice flecteret arte?

SYMMACHVS.

Quis ita familiaris est barbaris, vt aram Victoria
 non requirat? Cauti in posterum sumus, & talium re-
 rum ostenta vitamus. reddatur saltem nomini honor,
 qui numi-

LIBER POSTERIOR.

qui numini denegatus est, multa Victoriæ debet æternitas vestra, & adhuc plura debebit. Aversentur hanc potestatem, quibus nihil profuit. Vos amicis triumphis patrocinium, nolite deserere. Cunctis potentia ista votiva est. Nemo colendam neget, quam profitetur optandam.

PRUDENTIVS.

Armorum dominos, vernantes flore iuuentæ
Inter castra patris genitos, sub imagine auita
Eductos, exempla domi congesta tenentes
Orator catus instigat, ceu classica belli
Clangeret, exacuitque animos, & talia iactat:

*colentos.

Si vobis vel parta viri Victoriæ cordi est,
Vel parienda dehinc: templum dea virgo sacratum
Obtineat: vobis regnantibus et quis amicus
Hostibus, hanc sanctè vestro negat esse colendam
Imperio cui semper adest, quod laudibus implet?
Hæc ubi dicta dedit, reddunt placidissima fratrum

*legatus.

Ora ducum: scimus quàm sit Victoriæ dulcis
Fortibus, Ausonia vir facundissime linguae.
Sed quibus illa modis, qua sit ratione vocanda
Novimus, hæc primum pueros pater imbuat arte,
Hanc genitore suo didicit puer ipse magistro,
Non aris, non farre mola Victoriæ felix
Exorata venit: labor impiger, aspera virtus,
Vis animi, excellens ardor, violentia, cura
Hanc tribuunt durum tractandus robur in armis.

Quæ si defuerint bellantibus, aurea quamvis
Marmoreo in templo rutilas Victoriæ pennas
Explicet, & multis surgat formata metallis,
Non aderit, versisq; offensa videbitur hastis.

*talentis.

Quid

Quid miles proprijs dffusus viribus, optas
 Irrita scemine a tibimet solatia forma?
 Nunquam pennigeram legio ferrata puellam
 Vidit, anhelantum regetet qua tela virorum.
 Vincendi queris dominam? sua dextera cuiq₃ est,
 Et Deus omnipotens, non pexo crine virago,
 Nec nudo suspensa pede, strophioq₃ recincta,
 Nec tumidas fluit ante sinu vestita papillas.

At vos pictorum docuit manus, asimilatis
 Iure poëtarum numen componere monstris,
 Aut lepida ex vestro sumpsit pictura sacello
 Quod varijs imitata notis, ceraq₃ liquenti
 Duceret in faciem, socijq₃ poëmaticis arte
 Aucta, coloratis auderet ludere fucis.
 Sic vnum sectantur iter, & inania rerum
 Somnia concipiunt & Homerus, & acer Apelles,
 Et Numa, cognatumq₃ malum pigmenta, Camœna.
 Idola conflavit fallendi docta potestas.

Hæc si non ita sunt edatur, cur sacra vobis
 Ex tabulis cerisq₃ Poëtica fabula prastet,
 Cur Berecynthiacus perdit truncata sacerdos
 Inguina, quum pulcher sese castrauerit Atis?
 Cur etiam templo Triuia, lucisq₃ sacratis
 Cornipedes arcentur equi, quum Phœdra pudicum
 Raptarit iuuenem volucris per littora cursu,
 Idq₃ etiam paries tibi versicolorus adumbret?
 Desine si pudor est gentilis ineptia, tandem
 Res incorporeas simulatis fingere membris.
 Desine, terga hominis plumis obducere frustra.
 Fertur auis mulier, magnusq₃ eadem Dea vulvur.

* Vis decorare tuum ditissima Roma Senatum?

Suspende

LIBER POSTERIOR.

Suspende exuuias, armis & sanguine captas.
 Congere caesorum victrix diademata regum.
 Frange repulsoꝝum fœda ornamenta Deorum,
 Tunc tibi non terris tantum Victoria parta,
 Sed super astra etiam media seruabitur ade.

Talia principibus dicta interfantibus, ille
 Prosequitur, magnisq; tubam concentibus inflat,
 Allegat morem veterum, nil dulcius esse
 Affirmat solitis populosq; hominesq; teneri
 Lege sua: Sicut varia nascentibus, inquit,
 Contingunt pueris animæ, sic urbibus adfert
 Hora, diesq; suum, quum primùm mœnia surgunt,
 Aut fatum, aut genium, cuius moderamine regnent.
 Addit & arcanum rerum, veriq; latebras
 Prosperitate aliqua deprendi posse, secundi
 Per documenta boni, si sint felicia, qua quis
 Experiendo probet, cessisse parentibus omne
 Idolum semper feliciter, & pede dextro.
 Enumerat longi vim temporis, excitat ipsam
 Crinibus albens nives, & fronte vietam
 Ore reposcentem querulo sua numina Romani.
 Liber a sum, liceat proprio mihi viuere more.
 Et quis erit, qui mille meos reprehenderit annos?
 Vno omnes sub sole siti, vegetamur eodem
 Aëre, communis cunctis viuentibus aura.
 Sed qui sit, qualisq; Deus, diuersa sequuti
 Querimus, atq; vjs longè distantibus, vnum
 Imus ad occultum, proprius genti cuique est mos
 Per quod iter properans, eat ad tam grande profundũ.
 His tam magnificis, tantaq; fluentibus arte,
 Respondet vel sola fides doctissima primum

Pandere vestibulum vera ad penetralia secta.
 Nam quum diuinis agimus de rebus, & illum
 Qui vel principio caruit, vel sine carebit,
 Quique Chaos anterior fuerit, mundumq; creavit,
 Coniectare animo contendimus, exigua est vis
 Humani ingenij tantoq; angusta laboris.
 Quippe minor natura, aciem si intendere tentet
 Acrius, ac penetrare Dei secreta supremi:
 Quis dubitet victo fragilem lassescere visu,
 Vniq; fatigata mentis sub pectore paruo
 Turbari, inualidisq; hebetem succumbere curis?
 Sed facilis fidei via prouocat omnipotentem
 Credere, qui bona non tantum presentia donat,
 Sed ventura etiam, longisq; intermina seclis
 Promittit, ne totus eam resolutus inane
 In nihilum pereamq; breuem post luminis usum.
 Muneris auctores ipso de munere pendas.
 Aeterna aternus tribuit, mortalia confert
 Mortalis, diuina Deus, peritura caducus.

Omnia qua tempus per agit, quaq; exitus aufert,
 Vilia sunt breuitate sui, nec digna perenni
 Largitore, cui propria est opulentia nunquam
 Desinere, idq; homini dare, quod non desinet vnquam.
 Nam si corruptum, corrupendumve Deum qui d
 Praestat, habetq; nihil quod sit pretiosius istis:
 Pauper, & infirmus, & summo indignus honore,
 Et non omnipotens, sed inanis numinis vmbra est.

Hac ratione fides sapienter conijcit, imò
 Nò dubitat verum esse Deum, qui quod sumus, & quod
 Vivimus, ille sum semper fore, (si mereamur.)
 Nò sperare iubet, cœlestia si placet, inquit,

Scandero

LIBER POSTERIOR.

Scandere, terrenas animo depellite curas.

Nam quantum subiecta* situ tellus iacet infra,

*pole.

Diuiditurq; ab humo conuexi regia cœli,

Tantum vestra meis distant mundana futuris,

Dira bonis, scelerata pijs, tenebrosa serenis.

Quicquid obire potest fugiatis, censeo, quicquid

Natura ratione capit vitium, atq; senescit,

Pro nihilo, in nihilum quia sunt reditura, putetis.

Cuncta quidem quæ gignit humus, quæ continet, ipse

Principio institui, nitidoq; insignia mundo

Ornamenta dedi, spetiosaq; semina sinxi.

Sed tamen esse modum volui, parcisquæ fruenda

Moribus indulsi, quantum moribundus & *eger

*Ald. egru.

Corporis, & vitæ volucris sibi posceret usus,

Non vt captus homo studijs, & inaniter ardens,

Duceret omne bonum positum in dulcedine rerum:

Et species tenues, quas currere tempore iussi,

Atque æuam statui sub quo generosa probarem

Pectora, ne torpens, & non exercita virtus,

Robur eneruatum gereret sine laude palestra.

Illecebrosus enim sapor est, & pestifer horum,

Quæ dum prætereunt, miro oblectamine mentes

Implicitas, vincetasq; tenent. Vincenda voluptas,

Elaqueanda animi constantia, ne retinaculis

Mollibus ac lentis nexa, & captiua prematur.

*Nitendum summis conatibus, inter acerba

*Luctandū

Sectandum virtutis iter, ne silauia fluxa

Conditionis amet nimium, ne congerat aurum,

Nec varios lapidum cupide spectare colores

Ambitiosa velit, ne se popularibus auris

Ostentet, pulchroq; inflata tumescat honore,

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Ne natale solum, patrij ne iugera ruris
 Tendat, & externos animum diffundat in agros,
 Et ne corporeis addicat sensibus omne
 Quod vult, aut quod agit, ne præferat vtile iusto,
 In me spemq; omnem statuatur, nunquam peritura
 Quæ dederò, sunt, æternum mea dona manebunt.

Hæc igitur spondente Deo, quis fortis, & acer,
 Virtutisq; capax breue quidquæ perennibus in se
 Prætulert? vel quis sapiens potiora putarit
 Gaudia membrorum, quàm viuæ præmia mentis?
 Nonne hominem ac pecudem distantia separat vna,
 Quod bona quadrupedû ante oculos sita sunt, ego cõtrà
 Spero, quod extra aciem longum seruetur in auum.
 Nam si tota mihi cum corpore vita peribit,
 Nec poterit superesse meum post funera quicquam,
 Quis mihi regnator cœli? quis conditor orbis?
 Quis Deus? aut quæ iam meritò metuenda potestas?
 Ibo per impuros feruente libidine luxus,
 Incestabo thoros, sacrum calcabo pudorem,
 Inficiabor habens aliquod sine teste propinqui
 Deposita, tenues auidus spoliabo clientes,
 Longæuam perimam magico cantamine matrem.
 Tardat anus Dominum dilata morte secundum.
 Nec formido malum, falluntur publica iura.
 Lex armata sedet, sed nescit crimen opertum,
 Aut si res pateat, iudex corrumpitur auro.
 Rara reos iusta percellit pœna securi.
 Sed quid ego hæc meditor? reuocat Deus ecce seuera
 Maiestate minax, negat interitura meorum
 Per mortem monumenta operum, non occidet, inquit,
 Interior qui spirat homo, luet ille perenne

Sup-

LIBER POSTERIOR.

Supplicium, quod subiectos malè rexit artus.
 Nec mihi difficile est liquidam circumdare flammis
 Naturam, quamuis per stabilis illa feratur
 More Noti, capiam tamen, & tormenta adhibebo,
 Ipse incorporeus, ac spirituum sator vnus.
 Quin & corporibus parilis consortia pœna
 Decernam, possum quoniam renouare fauillas
 Antiquam in faciem, nec desperanda potestas,
 Qui potui formare nouum, reparabo peremptum.

Non desunt exempla meæ virtutis, in ipsis
 Seminibus natura docet reuirescere cuncta
 Post obitum, siccantur enim pereunte vigore
 Quo vixère prius, tunc sicca & mortua sulcis
 Aut foueis mandata latent, & more sepulcri
 Obruta de tumulis rediuiuo germine surgunt.
 Nunquid nosse potes, vel coniectare, quis istud
 Tam solers opifex struat? aut quæ vis agat intus?
 * Ne vos ô miseri Physicorum dogmata fallant.

* Nil.

En ego gignendi Dominus, ac restituendi
 Quod perijt, fluxitq; potens, siccissima quæque
 In veteres formas aut flore aut fronde reduco.
 Idq; ipsum quandoq; homini facturum, inani
 Surgat vt ex cinere, structuræque pristina constet,
 Quæ mihi pro meritis, vel per tormenta rependat
 Crimina, vel summæ virtutis in arce coruscet,
 Non peritura dehinc quacunq; in sorte manebit.

Interea, dum mista viget substantia in vnum,
 Sit memor auctoris proprij, veneretur, & oret
 Artificem submissa suum. Non condidit alter
 Halantis animæ sigmentum, & corporis alter,
 Nec bona præsentis vitæ numerosa gubernant

Numina, non alius segetes, & spicea farræ
 Suppeditat Deus, haud alius dat musta racemis,
 Purpureumq; graui fundit de palmitè succum.

Ipsè ego sum, virides oleas pinguescere bacis
 Qui facio, Graia quas Palladè fingitis ortas,
 Et qui Lucinas tribuo nascentibus horas.
 Duplex lege mea per mutua fœdera sexus
 Gignere amat sobolem, generisq; propagine gaudet,
 Quem vos lasciuus violatis amoribus ignem,
 Et supra vestra Dea veneris prætextis vmbra.
 Vnus ego hæc elementa rego, nec mole laboris
 Aut miser infirmusve aliquis, fragilisve fatigor.
 Lux immensa mihi est, nec morte solubilis ætas,
 Sensibus & vestris haud intellecta vetustas,
 Inde ministerijs ad tot moderamina mundi
 Non egeo, nec participes sociosve requiro.

Porro autem angelicas legiones, quas mea fecit
 Dexteræ, nosse meum est, & quæ natura creatis
 Subsistat, qualesq; mihi seruentur ad vsus.
 Tu me præterito, meditaris numina mille,
 Quæ similes parere meis virtutibus, vt me
 Per varias partes minuas, cui nulla recidi
 Pars, aut forma potest, quia sum substantia simplex.
 Nec pars esse queo. Solis diuisio rebus
 Compositis, factisque subest: me nemo creauit,
 Vt scindi valeam, cunctorum conditor vnus.
 Credo, quod ex nihilo formaui, pars mea non est.
 Quare age mortalis, soli mihi construe templum.
 Meque vnum venerare Deum, cimenta remitto,
 Et quæ saxa Paros secat, & quæ Punica rupes,
 Quæ viridis Lacedæmon habet, maculosaque Synna,
 Nati-

LIBER POSTERIOR.

Natiuum nemo scopuli mihi dedicet ostrum.
 Templum mentis amo, non marmoris, aurea in illo
 Fundamenta manent fidei, structura niuali
 Confurgit pietate nitens, tegit ardua culmen
 Iustitia, interius spargit sola picta rubenti
 Flore pudicitia pudor almus, & atria seruat.
 Hac domus apta mihi est, hac me pulcherrima sedes

Accipit, aeterno, caelestique hospite digna.
 Nec nouus hic locus est, fluxit mea gloria in artus,
 Et lux vera Dei, Deus illustrauit alumnam
 Materiem, corpusque parens habitabile fecit
 Ipse sibi, placito ut posset requiescere templo.

Condideram perfectum hominem spectare superna
 Mandaram, totis conuersum sensibus in me
 Recto habitu, celsoque situ, & sublime tuentem,
 Sed despexit humum, seque inclinauit ad orbis
 Diuitias, pepulitque meum de pectore numen.
 Restituendus erat mihi met. submissus in illum
 Spiritus ipse meus descendit, & edita limo
 Viscera, diuinis virtutibus informauit.
 Iamque hominem adsumptum summus Deus in deitate
 Transtulit, ac nostro docuit recalescere cultu.

Scire velim precepta patris, quibus auribus hac tu
 Accipias, Itala censor doctissime gentis,
 An veterem tantum morem ratione relicta
 Eligis, & dici id patitur sapientis acumen,
 Ingeniumque viri? potior mihi pristinus est mos,
 Quam via iustitia, pietas quam prodita caelo,
 Quamque fides veri, recta quam regula secta.

SVVS cuique mos, suus cuiq³ ritus est. Iam si longa
 etas auctoritatem religionibus faciat, seruanda est tot
 seculis fides, & sequendi sunt nobis parentes, qui feli-
 citer sequi sunt suos.

PRVDENTIVS.

Si quicquid rudibus mundi nascentis in annis
 Mos habuit, sanctè colere, ac seruare necesse est,
 Omne reuoluamus sua per vestigia seclum
 Vsq³ ad principium, placeat damnare gradatim
 Quicquid posterius successor repperit vsus.
 Orbe nouo nulli subigebant arua coloni,
 Quid sibi aratra volunt? quid cura superflua rastro?
 Ilignis melius saturatur glandibus aluus.
 Primi homines cuneis scindebant fissile lignum,
 Decoquat in massam feruens strictura secures
 Rursus, & ad proprium restillet vena metallum.
 Induias casæ pecudes, & frigida paruas
 Præbebat spelunca domos, redeamus ad antra.
 Pellibus insutis hirtos sumamus amictus.
 Immanes quondam populi feritate subacta
 Edomiti iam triste fremant, iterumq³ ferinos
 In mores redeant, atq³ ad sua prisca recurrant.
 Præcipitet Scythica iuuenis pietate vietum
 Votiuo de ponte patrem, sic mos fuit olim.
 Cadibus infantum fument Saturnia sacra,
 Flebilibusq³ truces resonent vagitibus aræ.
 Ipsa casas fragili texat gens Romula culmo,
 Sic tradunt habitasse Remum, regalia sæno
 Fulcræ supersternant, aut pelle Libystidis vrse

Com-

LIBER POSTERIOR.

Compositam chlamydem villosa corpore, gestent.
 Talia Trinacrius ductor, vel Thuscus habebat.
 Roma antiqua sibi non constat, versa per ævum,
 Et mutata sacris, ornatu, legibus, armis,
 Multa colit, quæ non coluit sub rege Quirino,
 Instituit quadam melius, nonnulla refugit.
 Et morem variare suum non destitit, & quæ
 Pridem condiderat iura, in contraria vertit.

Quid mihi turritus solitos Romane Senator
 Obiectas? quum scita patrum, populiq; frequenter
 *Instabilis placiti sententia flexa novarit?
 Nunc etiam quoties solitis decedere prodest,
 Præteritosq; habitus cultu damnare recenti,
 Gaudemus compertum aliquid, tandemq; reiectum,
 Quod latuit, tardis semper processibus aucta
 Crescit vita hominis, & longo proficit usu.
 Sic cui mortalis habet se mobilis ordo,
 Sic variat natura vices, infantia repit,
 Infirmus titubat pueri gressusq; animusq;
 Sanguine præcalido feruet nervosa iuventa,
 Mox stabilita venit maturi roboris ætas.
 Ultima consilijs melior, sed viribus agra
 Corpore succumbit, mentem purgata senectus.

*In tabulis

His genus humanum per dissona tempora duxit
 Curriculis ævum mutabile, sic hebes inter
 Primitias, mersumq; solo titubavit, & instar
 Quadrupedis pueri lactantia viscera traxit.
 Mox tenerum docili ingenio, iamq; artibus aptum
 Noscendis, varia rerum novitate politum est.
 Inde tumens vitijs, calidos adolevit in annos,
 Donec decocto solidare; robore vires.

Tempus adest, vt iam sapiat diuina serena
 Mentis consilio, viuacius abdita solers
 Querere, & aeterna tandem inuigilare saluti.
 Quamquam si * tantum studium est, & cura vetusti
 Moris, & à prisco placet haud discedere ritu,
 Extat in antiquis exemplum nobile libris,
 Iam tunc diluuij sub tempore, vel prius, vni
 Inseruisse Deo gentem, qua prima recentes
 Incoluit terras, vacuoq; habitauit in orbe.
 Vnde genus ducit nostrae porrecta propago
 Stirpis, & indigena pietatis iura reformat,
 Sed quia Romanis loquimur de cultibus, ipsum
 Sanguinis Hectori populum probo tempore longo
 Non multos coluisse deos, rariq; sacellis
 Contentum paucas posuisse in collibus aras.
 Innumeros post deinde deos virtute subactis
 Urbibus ex claris peperit sibi Roma triumphis,
 Inter fumantes templorum armata ruinas
 Dexteræ victoris simulacra hostilia cepit,
 Et captiua domum venerans ceu numina vexit.
 Hoc signum rapuit bimaris de strage Corinthi,
 Illud ab incensis in pradam sumpsit Athenis,
 Quasdam victa dedit capitis Cleopatra canini
 Effigies, quasdam domitis Ammonis harenis
 Syrtica cornutas facies habuere trophaea.
 Roma triumphantis quoties ducis incluta currum
 Plausibus excepit, toties altaria diuum
 Addidit, & spolijs sibimet noua numina fecit,
 Numina, quae patrijs cum mœnibus eruta, nullum
 Praesidium potuere suis afferre sacellis.
 Cernis vt antiqui semper vestigia moris

LIBER POSTERIOR.

Gressibus incertis variè titubasse probentur,
 Asciscendo deos maioribus incompetos?
 Seq̄, peregrina sub religione dicasse?
 Nec ritus seruasse suos? quodcumq̄, sacrorum est
 Exulat, eternumq̄, inimicam venit in urbem.
 Frustra igitur solitis praua observatio inheres,
 Non est mos patrius quem diligis, improba, non est.

At solers orator ait: fataliter urbem
 Sortitam, quo nam Genio proprium exigat auum.
 Cunctis nam populis, seu mœnibus induitur, inquit,
 Aut fatum, aut genius, nostrarum more animarum,
 Quæ sub disparili subeunt noua corpora sorte.

ST MMACHVS.

Varios custodes vrbibus mens diuina distribuit. Vt
 anima nascentibus, ita populis fatales Genij diuiduntur.

PRVDENTIVS.

IAM primùm qui sit Genius, vel qui status illi
 Competat, ignoro, & quid possit, & vnde oriatur
 Spiritus informis, sine corpore, formæve, an vlla
 Sit species, & quid sapiat, quæ munera curet.
 Contrà, animas hominum venis vitalibus intus
 Sic interfusas intelligo, sanguis vt ex his
 Accipiat motumq̄, leuem tenerumq̄, vaporem.
 Vnde pererratis vegetet præcordia membris,
 Frigida succendat, riget arida, dura relaxet.
 Sic hominis vitam sibi temperat, atq̄, gubernat
 Viuida mens, quam tu ficto componere tentas
 Membrorum Genio, qui nusquam est, nec fuit vnquam.
 Quin & corporibus versat mens viua regendis
 Summum

Summum consilium fida vt tutacula nudis,
 Inualidisq; paret, metuenda pericula vitet,
 Vtile prospiciat, varias agitetur ad artes,
 Consultet cui se Domino submittat, & orbis
 Quem putet auctorem quem rerum summa sequatur.
 At tuus hic vrbis Genius dicas volo, quando
 Cœpit adhuc parua primum se infundere Roma.
 Fluxit ab vberibus nemorosa in valle lupinis,
 Infantesq; aluit dum nascitur ipse gemellos:
 An cum vulturibus volitans ignota per auras
 Umbra repentinam traxit de nube figuram?
 Culminibus summis sedet, an penetrata seruat?
 Instituit mores, & iura forensia condu?
 An castrorum etiam fossis interuenit? acres
 Cogit ad arma viros, lituis ciet, vrget in hostem?
 Quæ quis non videat sapientum digna cachinnos?
 Fingamus tamen esse aliquam, quæ talia curet
 Vmbra siue animam, per quam res publica fatum
 Hauferit, & calidis animetur tota medullis:
 Cur non hæc eadem de religione colenda
 Consultat? cur non prospectat libera cœlum?
 Cur sibi præscriptum non commutabile fatum
 Vt captiua putat, genesis cur vincula fingit?
 *Cui. *Cur iam nolle licet, quod tum voluisse licebat,
 Erroresq; abolere suos, ac flectere sensus?
 Sic septingentis errauit circiter annis,
 Lubricaq; & semper dubitans, quæ forma placeret
 Imperij, & quæ regnandi foret æqua potestas.
 Regius exortam iam tunc habuit status urbem,
 Non sine grandæuis curarum in parte locatis,
 Mox proceres de stirpe senum tractasse videmus

Cl. uum

LIBER POSTERIOR.

Clauum consilij, plebeias inde cateruas
 Collatas patribus mistim ditionibus aquis,
 Imperitasse diu, belloq; & pace regendis:
 Consule nobilitas vixit, plebs fisa Tribuno est.
 Displicet hic subito status, & bis quina creantur
 Summorum procerum fastigia, quos duodeni
 Circunstant fascies, simul & sua queng; securis.
 Rursus se geminis reddit ductoribus omnis
 Publica res, & consulibus dat condere fastos.
 Vltima sanguineus turbauit secla triumphum.

Fluctibus his olim, Fatum, Geniúsve, animúsve
 Publicus errauit, tandem deprendere rectum
 Doctus iter, caput Augustum diademate cinxit,
 Appellans patrem patriæ, populi atq; Senatus
 Rectorem, qui militiæ sit ductor, & idem
 Dictator, Censorq; bonus, morumq; magister,
 Tutor opum, vindex scelerum, largitor honorum.

Quod si tot rerum gradibus toties variatis
 Consilijs, agrè tandem peruenit ad illud
 Quod probet, ac sancto reuerentia publica seruet
 Fœdere, quid dubitat diuina agnoscere iura,
 Ignorata prius sibimet, tandemq; reiecta?
 Gratemur, iam non dubitat, nam subdita Christo
 Seruit Roma Deo, cultus exosa priores.
 Romam, dico viros, quos mentem credimus vrbis
 Non Genium, cuius frustra simulatur imago.
 Quanquam cur Genium Romæ mihi fingitis vnum?
 Quum portis, domibus, thermis, stabulis soleatis
 Adsignare suos Genios? perq; omnia membra
 Vrbs, perq; locos Geniorum millia multa
 Fingere, ne propria vacet angulus vllus ab vmbra.

Restat

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Restat vt & fatum similis dementia cunctis
 Aedibus imponat, paries vt quisq₃ sub astro
 Fundatus, structusq₃ suo, qua sorte maneret,
 Quando autem rueret, primis acceperit horis.
 Adscribunt saxis Lachesis malè fortia fila,
 Tectorumq₃ trabes fusis pendere rotatis
 Credunt, atq₃ ipsis tribuunt decreta tigillis.
 Ceu distet, cuius stella sit fraxinus ortu
 Eruta, quæ summum conscenderet ardua culmen.
 Deniq₃, nulla hominum res est, nulla actio mundi,
 Cui non fatalem memorent incumbere sortem.
 Quæ quia constituunt, dicant cur condita sit lex
 Bis sex in tabulis, aut cur rubrica minetur,
 Quæ prohibet peccare reos, quos ferrea fata
 Cogunt ad facinus, & ineuitabile mergunt.
 Quin & velle adigunt, prauum insinuantia votum,
 Ne liceat miseris vetitum committere nolle
 Cedite si pudor est, gladiumq₃ retundite vestrum,
 Aspera nil meritos pœnis plectentia iura,
 Antrum carcereum dissoluite, corpora sub quo
 Agminis innocui fato peccante tenetis.
 Nemo nocens, si fata regunt quod viuitur, ac sit.
 Imò nocens, quicumq₃ volens, quod non licet, audet.
 Alterutrum quia velle suum est, nec fata reatum
 Imponunt homini, sed fit reus ipse suo pie
 Arbitrio, placitumq₃ nefas, & facta rependit
 Impia supplicijs, meritò non sorte peremptus.
 Quisqui putat fato esse locum, sciat, omniparentem
 Nosse Deum nulli vetitum fatalibus astris,
 Nec mathesis præscriptio aliquo pia vota repelli.
 Spirat enim maiora animus, seq₃ altius effert

Syderi-

LIBER POSTERIOR.

Hyderibus, transitq; vias, & nubila fati,
 Et momenta premit pedibus quæcunq; putantur
 Figere propositam natali tempore sortem.
 Huc ades omne hominū genus, huc cōcurrite & vrbes,
 Lux immensa vocat, factorem noscite vestrum,
 Libera secta patet, nil sunt fatalia, vel si
 Sunt aliqua, opposito vaneſcunt irrita Christo.

ST MMACHVS.

ACCEDIT vtilitas, quæ maximè homini deos ad
 ferit. Nam quum ratio omnis in operto ſit, vnde rectius
 quàm de memoria atq; documentis rerum ſecundariū,
 cognitio venit numinum?

PRVDENTIVS.

SED multi duxere Dū per proſpera Romam,
 Quos colit ob meritum magnis donata triumphis.
 Ergo age bellatrix, quæ vis ſubiecerit, ede,
 Europam, Lybiamq; tibi, dic nomina diuūm.
 Iupiter vt Cretæ domineris, Pallas vt Argis,
 Cynthius vt Delphis, tribuerunt omine dextro.
 Iſis Nilicolas, Rhodios Cytheræa reliquit.
 Venatrix Ephesum virgo, Mars dedit Hebrum.
 Deſtituit Thebas Bromius, conceſſit & ipſa
 Iuno ſuos Phrygijs ſeruire nepotibus Aphros.
 Et quæ ſubiectis dominam dea gentibus eſſe
 Si qua fata ſinant, iam tum tenditq; fouetq;
 Iuſſit Romuleis addictam viuere ſyenis.
 Perſidiæne Deūm indigenūm cecidere tot vrbes?
 Deſtructæq; iacent ipſis prodeſſentibus aræ?
 O pietas, ô ſancta fides, traduxit alumnos
 Maieſtas inſida locos, & creditur iſtis

Numini

Numinibus, quæ transfugio meruere sacrari?
 An voluit seruare suos, luctataq; multum
 Religio, infestas tentauit pelleret turmas
 Romanis obnisa globis, sed fortior illam
 Virtus luctifico camporum in puluere fregit.
 Imò ita est, armis & viribus indiga veri
 Victa superstitio est, & inanem gloria fugit.
 Sed nec difficilis fuit, aut satis ardua genti
 Nata ad procinctus victoria frangere inertes,
 Molliaq; omnigenum colla inclinare deorum.
 Nunc cum Dictæis bellum Corybantibus asper
 Samnitis, Marsusq; leui sudore gerebat.
 Nunc Mastigophoris, oleoq; & gymnadis arte
 Vinctis pugilibus, miles pugnabat Etruscus.
 Nec petaso insignis poterat Lacedæmone capta
 Mercurius seruare suas de clade palastras.
 Appenninicolam peditem Cybeleius hostis
 Congressu excipiens Asiam, defendere & Idam
 Qui potuit, cogente acies in prælia Gallo?
 Idalias nisi fortè rosas, laurum cytharædi
 Vatis, Syluicolæ calamos, arcumq; puellæ
 Dedere seruitio calcataq; sacra domare
 Difficilis operis fuit, immensiq; laboris.
 Fluctibus Aëtiacis signum symphonia belli
 Aegypto dederat, clangebat buccina contra.
 Instar erant tenuis cymbæ, fragilisq; faseli
 Inter turratas Memphitica rostra liburnas.
 Nil potuit Serapis Deus, & latrator Anubis.
 Stirpis Iuleæ ductore, exercitus ardens
 Præualuit, gelido quem miserat Algidus axi
 Non armata Venus, non tunc clypeata Minerva

*Vene-

LIBER POSTERIOR.

*Venere auxilio, non diuim degener ordo,
Et patria extorris Romanis adfuit armis,
Victus & ipse prius, inimica nec agmina iuuit,
Si tamen antiquum norat retinere dolorem.

*Vexere
auxilium.

Sed dicis legisse deos, vbi sanctior vsus
Templorum cultu celebri sine fine maneret,
Aeneadumq; vltro victricia signa virorum
Regis amore Numa nullo cogente secutos.

Num Diomedis item tentoria, & acris Vlyssi
Castra volens Pallas casis custodibus vltro
Legit, * vbi humenti sudaret mœsta sigillo?
Aut quoties ductor Macedum fortissimus altos
Templorum cineres victis cumulauit * Amyclis,
Optarunt pradis Domini se numina capta
Misceri, Assyriaq; vbi Babylonis ad arcem?
Non fero Romanum nomen, sudataq; bella,
Et titulos tanto questos sanguine carpi.
Detrahis inuictis legionibus, & sua Romæ
Præmia dimittunt, qui quicquid fortiter actum est
Adscribit Veneri, palmam victoribus aufert.

*vt.

*ab Indiæ.

Frustra igitur currus summo miramur in arcu
Quadrijuges, stantesq; duces in curribus altis
Fabricios, Curios, hinc Diuos, inde Camillos,
Sub pedibusq; ducum captiuos poplite flexo
Ad iuga depressos, manibus in terga retortis,
Et suspensa graui telorum fragmina trunco:
Si Brennũ, Antiochum, Persen, Pyrrhũ, Mythridatem,
Flora, Matuta, Ceres, & Laurentinã subegit.

His tamen auspiciibus successus dextra dederunt
Omina letificos, & felix adfuit ales.

Quid sibi vult virtus? quid gloria? si Coruinum

Coruus Apollineus penna, vel gutture iuuu?
 Sed tamen hic coruus cur defuit exitiali
 Fortè die, infauftas tegerent quum funera Cannas?
 Oppeteretq; super congesta cadauera consul?
 Cur Cremera in campis, cornice vel oscine partha,
 Nemo Deum monuit perituros Marte sinistro
 Tercentum Fabios vix stirpe superstate in vno?
 Nullane tristificis Tritonia noctua Carris
 Aduolitans, praesto esse deam praenuntia Crasso
 Prodidit? aut Paphiam niuea vexere columba,
 Cuius inauratum tremere et gens Persica Lembum?
 Sed video quae te moueant exempla vetusta
 Virtutis, dicis domitum terraq; marique
 Orbem res letas, & prospera quaeq; retexis,
 Mille triumphorum memoras ex ordine pompas,
 Ductaque per mediam spoliolorum fercula Romam,
 Vis dicam quae causa tuos Romane labores
 In tantum extulerit? quis gloria fortibus aucta
 Sic cluat, impositis vt mundum frenet habenis?
 Discordes linguis populos, & dissona cultu
 Regna volens sociare Deus, subiungier vni
 Imperio, quicquid tractabile moribus esset,
 Concordique iugo retinacula mollia ferre
 Constituit, quo corda hominum coniuncta teneret
 Relligionis amor, nec enim fit copula Christo
 Digna, nisi implicitas societ mens vnica gentes.
 Sola Deum nouit concordia, sola benignum
 Rite colit tranquilla patrem, placidissimus illum
 *Foederis humani consensus prosperat orbi:
 Seditioe fugat, sauis exasperat armis,
 Munere pacis alit, retinet pietate queta.

*Seminis.

Omni

LIBER POSTERIOR.

Omnibus in terris, quas continet occidentalis
 Oceanus, roseoque aurora illuminat ortu,
 Miscebat Bellona furens mortalia cuncta,
 Armaratq; feras in vulnere mutua dextras.

Hanc frenaturus rabiem Deus, vndiq; gentes
 Inclinare caput docuit, sub legibus ipsdem,
 Romanosque omnes fieri, quos Rhenus, & Ister,
 Quos Tagus aurifluus, quos magnus inundat Hiberus,
 Corniger Hesperidum quos interlabitur, & quos
 Ganges alit, tepidique lauant septem ostia Nili.
 Ius fecit commune pares, & nomine eodem
 Nexuit, & domitos fraterna in vincula rededit.

Viuuntur omnigenis in partibus, haud secus ac si
 Ciues congenitos concludat mœnibus vnus
 Vrbs patria, atque omnes lare concilientur auito.
 Distantes regione plage, diuisaque ponto
 Littora conueniunt nunc per vadimonia ad vnum
 Et commune forum, nunc per commercia & artes
 Ad cœtum celebrem, nunc per genialia fulcra
 Extremi ad ius connubij, nam sanguine misto
 Textitur alternis ex gentibus vna propago.

Hoc actum est tantis successibus, atq; triumphis
 Romani imperij, Christo iam tunc venienti
 Crede parata via est, quam dudum publica nostra
 Pacis amicitia struxit moderamine Romæ.
 Nam locus esse Deo, quis posset in orbe feroci,
 Pectoribusque hominum discordibus, & sua iura
 Dissimiliratione tuentibus, vt fuit olim?
 Sic incompósitos humano in pectore sensus,
 Disiunctaque animi turbato fœdere partes,
 Nec liquida inuisu sapientia, nec Deus intrat.

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

At si mentis apex regnandi iure potitus,
 Pugnacis stomachi pulsus, fibrasq; rebelles
 Frenet, & omne iecur ratione coërceat vna,
 Fit stabilis vitæ status, & sententia certa
 Haurit corde Deum, Domino & subiungitur vni.

En ades omnipotens, concordibus influe terris,
 Iam mundus te Christe capit, quem congrege nexu
 Pax, & Roma tenent, capita hac & culmina rerum
 Esse iubes, nec Roma tibi sine pace probatur.
 Et pax vt placeat, facit excellentia Roma,
 Quæ motus varios simul & ditioe coërceat,
 Et terrore premit, nec enim spoliata prioris
 Robore virtutis senuit, nec secula sensit,
 Nec tremulis, quum bella vocant, capit arma lacertis,
 Nec tam degeneri venerandis supplicat ore
 Principibus, quàm vult prænobilis ille Senator
 Orandi arte potens, & callida fingere doctus,
 Mentitumq; grauis personæ inducere pondus,
 Vt Tragicus cantor ligno tegit ora cauato,
 Grande aliquod cuius per hiatum crimen anhelet.

SYMMACHVS.

ROMA nunc putemus adistere, atq; his vobis-
 cum agere sermonibus: Optimi principes, patres patria,
 reueremini annos meos, in quos me pius ritus adduxit.
 Vtar ceremonijs auitis, neq; enim pœnitet: viam more
 meo, quia libera sum. Hic cultus in leges meas orbem re-
 degit, hac sacra Annibalem à mœnibus, à Capitolio Se-
 nonas repulerunt.

PRVDENTIVS.

Si vocem simulare licet, nempe aptior ista

Vox

LIBER POSTERIOR.

Vox Romæ est, quam nunc eius sub nomine promam,
 Quæ quia turpe putat templorum flere repulsam,
 Aegidag₃ in dubijs pro se pugnassee periculis
 Dicere, seq₃ grauem senio inclinante fateri,
 Ductores complexa suos, sic læta profatur:
 O clari saluete duces, generosa propago
 Principis inuicti, sub quo senium omne renascens
 Deposui, vidiq₃ meam flauescere rursus
 Canitiem, nam quum mortalia cuncta vetustas
 Imminuat, mihi longa dies aliud parit æuam,
 Quæ viuendo diu didici contemnere finem.
 Nunc nunc iusta meis reuerentia competit annis,
 Nunc meritò dicor venerabilis, & caput orbis,
 Quum galeam sub fronde oleæ, cristasq₃ rubentes
 Concutio, viridi velans fera cingula sero,
 Atque armata Deum sine crimine cædis adoro.
 Crimen enim (piget heu) crimen persuaserat atrox
 Iuppiter, vt sacro iustorum sanguine tincta
 Assuetum bellis scelerarem funere ferrum.

Illius instinctu, primus Nero matre perempta
 Sanguinem apostolicum bibit, ac me strage piorum
 Polluit, & proprium facinus mihi sauius inuicit,
 Post hunc & Decius iugulis bacchatus apertis
 Insanam pauit rabiem, mox & sitis arsit
 Multorum similis per vulnera tristia flagrans
 Extrahere insignes animas, ac ludere pœnis,
 Vndantesq₃ meum in gremium diffundere mortes,
 Et sub iure fori non noxia colla secare.
 Hac melabe ream modò tempora vestra piarunt.
 Viuo piè vobis auctores, impia pridem
 Arte leuis (fateor) quid enim non ille cruentum

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Tradidit? aut quid mite sibi placidumve poposcit?
 Qui dum præmetuit cultus inolescere Christi,
 Sauit, ac miserum fœdauit sanguine seclum.

Et sunt, qui vobis bella exprobrare sinistra
 Non dubitent, postquam templorum spreuimus aras,
 Affirmantq; Libyn Collina à cardine porta
 Annibalem iouis imperio, Martisque repulsum.
 Victores Senonas Capitoli ex arce fugatos,
 Quum super excelso pugnarent numina saxo.
 Qui mihi præteritam cladem, veteresque dolores
 Inculcant iterum, videant me tempore vestro
 Iam nil tale pati, nullus mea barbarus hostis
 Cuspide claustra quatit, non armis, veste, comisque
 Ignotus capta passim vagus errat in vrbe
 Transalpina meam rapiens in vincula pubem.

Tentauit Geticus nuper delere tyrannus
 Italiam, patrio veniens iuratus ab Istro
 Has arces equare solo, tecta aurea flammis
 Soluere, mastrucis proceres vestire togatos.
 Iamque ruens Venetos turmis protriuerat agros,
 Et Ligurum vastarat opes, & amœna profundi
 Rura Padi, Thuscumq; solum victo amne premebat.

Depulit hos nimbos equitum, non peruigil anser
 Proditor occultè tenebrosa nocte pericli,
 Sed vis cruda virum, præfractaq; conredientum
 Pectora, nec trepidans animus succumbere letho
 Pro patria, & pulchram per vulnera quærere laudem.
 Nunquid & ille dies Ioue contulit auspice tantum
 Virtutis pretium? dux agminis, imperijq;
 Christi potens nobis iuuenis fuit, & comes eius,

St ilico ad- Atq; parens Stilico, Deus vnus Christus viriq;

Huius

LIBER POSTERIOR.

Huius adoratis altaribus, & cruce fronti
 Inscripta, cecinere tuba, prima hasta draconis
 Præcurrit, quæ Christi apicem sublimior effert.
 Illic ter denis gens exitiabilis annis
 Pannonia pœnas tandem deleta pependit.
 Corpora famosis olim ditata rapinis
 In cumulos congesta iacent, mirabere seris
 Posteritas seclis inhumata cadauera latè,
 Quæ Pollentinos texerunt osibus agros.
 Si potui manibus Gallorum excisa leuare
 De cinerum squalore caput, & redeunte Camillo
 Signa reidenti fumans si fronte recepi,
 Si potui miseras fertis redimire ruinas,
 Et malè pendentes lauro præcingere turres,
 Quo te suscipiam grenuo fortissimè princeps?
 Quos spargam flores? quibus inserto coronis
 Atria? quos festus suspendam pallia portis,
 Immunis tanti belli, ac te stante sub armis
 Libera, & auretenus Geticos experta tumultus?
 Scande triumphalem currum, spolijsq; receptis
 Huc Christo comitante veni, data vincula demam
 Captiuis gregibus, manicas deponite longo
 Tritas seruitio matrum iuuenumq; cæteruæ.
 Deducat seruire senex lavis exul auiti,
 Discat & ad patrium limen genitrice reuersa
 Ingenuum se nosse puer, timor omnis abesto.
 Vicinus, exultare libet, quid tale repulso
 Pœnorum quondam duce contigit? ille petitæ
 Postquam pertulerat tremefacta repagula porta,
 Baianis resolutus aquis durissima luxu
 Robora destituit, ferrumq; libidine fregit.

iunctus co-
 mes Hono-
 rio.

At noster Scilico congressum comminus ipsa
 Ex acie ferrata virum dare terga coëgit.
 Hic Christus nobis Deus adsuit, & mera virtus,
 Illic lasciuum Campania fertilis hostem
 Deliciae vicere tuae, non Iuppiter acrem
 Protexit Fabium. sed vicit amœna Tarentus,
 Quæ dedit illecebris domitum calcare tyrannum.
 His ego pro meritis quæ præmia digna rependam
 Non habeo, membra statuis effingere vile est.
 Virtutem nil vile decet, nam vile, quod ætas
 Eruit, æra cadunt, aut fuluum defluit aurum:
 Aut candor perit argenti, si defuit vsus,
 Et fuscata situ corrumpit vena colorem.
 Viua tibi princeps debetur gloria, viuum
 Virtutis pretium, decus immortale sequuto,
 Regnator mundi Christo sociabere in auum,
 Quo ductore meum trahis ad cœlestia regnum.

Nil te permoueat magni vox Rhetoris oro,
 Qui sub legati specie sacra mortua plorans,
 Ingenij telis, & fandi viribus audet
 Heu nostram tentare fidem, nec te videt, ac me
 Deuotos Auguste Deo, cui sordida templa
 Clausimus, & madidas sanie deiecimus aras.
 Vnus nostra regat, seruetq; palatia Christus.
 Ne quis Romuleas demon iam nouerit arces,
 Sed soli pacis Domino mea seruiat aula.

Sic affata pios Roma exorauit alu mnos,
 Spernere Legatum non admittenda petentem,
 Legatum Iouis ex adytis ab Aruspice missum,
 At non à patria, patriæ nam gloria Christus.
 Persistit tamen affirmans iter esse viandi

Multi-

LIBER POSTERIOR.

Multifidum, variumq³, Deus cum quaeritur vnus,
 Hinc alios, ast inde alios properare seorsim.
 Quemq³ per anfractus proprios, sed compita eodem
 Fine coarctari, simul & concurrere in vnum,
 Quin etiam caelum, atq³ solum, ventos, mare, nubes,
 Omnibus in commune dari, vel qui colimus te
 Christe, vel extalitant sculptis qui tabida saxis.

SYMMACHVS.

AEQVVM est, quicquid omnes colunt, vnum putari.
 Eadem spectamus astra, commune caelum est, idem nos
 mundus inuoluit. Quid interest qua quisq³ prudentia
 verum inquirat? vno itinere non potest perueniri ad tã
 grande secretum.

PRVDENTIVS.

Non nego communem cunctis viuentibus vsu
 Aëris, astrorum, pelagi, telluris, & imbris.
 Imò etiam iniustus pariter, iustusq³ sub vno
 Axe habitant, vnas capit impius, & pius auras.
 Castus, & incestus, meretrix, & nupta, nec alter
 Ore sacerdotis, quàm Mirmillonis anhelat
 Spiritus, aërio vitam qui temperat haustu.
 Nubes verna pluit Zephyro impellente, sed aequè
 Furis, & innocui fecundat rura coloni.
 Gurgitis aestiui sic pura fluenta viator,
 Vt latro fessus adit, sic piratis mare seruit
 Vt mercatori, nec fluctus secius hosti
 Obsequitur, quam cum domina fert transstra carina.

Ergo capax vtriusq³ rei natura creandis
 Se præbet populis, nec habet discernere dispar
 Viuentum meritum, quos tantum pascere iussa est.

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Seruit enim mundus, non iudicat, hoc sibi summus
 Naturæ Dominus præscripta in tempora seruat.
 Nunc adsunt homini data munera legibus isdem
 Quæ concessa semel fons liquitur, amnis inundat,
 Veliuolum ratibus mare finditur, influit imber,
 Aura volat tenuis, vëgetatur mobilis aër,
 Et res naturæ sit publica, promptaq; cunctis,
 Dum seruant elementa suum famulantia cursum.
 Sic probus, atque reus capitalis criminis isdem
 Syderibus, facilisq; poli bonitate fruuntur.
 Viuere commune est, sed non commune mereri.

Deniq; Romanus, Dacia, Sarmata, Vandalus, Hunus,
 Getulus, Garamas, Alemannus, Saxo, Galaulas,
 Vna omnes gradiuntur humo, cælum omnibus vnum est,
 Vnus & Oceanus, nostrum qui continet orbem.

Addo aliud, nostros potant animalia fontes.
 Ipso rore mihi seges est, quo gramen onagris.
 Sordida sus nostro amne natat, nostra intrat & ipsos
 Aura canes, animatq; leuifera corpora flatu.
 Sed tantum distant Romana, & barbara, quantum
 Quadrupes abiuncta est bipedi vel muta loquenti,
 Quantum etiam qui ritè Dei præcepta sequuntur,
 Culibus à stolidis, & eorum erroribus absunt.

Non facit ergo pares in relligione tenenda
 Aëris & cæli communio, corpora tantum
 Gignit, alit, reparat, reciduaq; semina seruat.
 Nec refert cuius generis, cuiusve figura,
 Aut cuius meriti, modò sint vt corpora terra
 Edita terrenis quibus est vigor ex elementis.
 Artificis quia patris opus discrimine nullo
 Influit in medium, nec auaro munere currit,

Ante

LIBER POSTERIOR.

Ante datum, quàm primus homo sordesceret Adam.
 Nec vitio vtendum restrictum deficit, aut se
 Subtrahit indignis, nec feda, & turpia vitat.
 Haud aliter Solis radius, quum lumat omnes
 Diffuso splendore locos ferit aurea tecta,
 Se ferit & nigro sordentia culmina fumo.
 Inirat marmoribus Capitolia clara, sed intrat
 Carceris & rimas, & tetra foramina clausi
 Stercoris, & spurcam redolemi fornice cellam.
 Sed non illud erunt obscura ergastula, quod sunt
 Regia gemmato laquearia salua metallo,
 Nempe magis non illud erunt, qui numen in vrnis
 Querunt, ac tumulis, & laruas sanguine placant,
 Quod sunt qui summum cœli Dominum venerantur,
 Iustitiamq; litant, & templum pectoris ornant.
 Secretum sed grande nequit rationis operta
 Queri aliter, quàm si sparsis via multiplicetur
 Tramitibus, & centenos terat orbita calles
 Quæsitura Deum variata indage latentem.
 Longè aliud verum est, nam multa ambago viarum
 Aufractus dubios habet, & perplexius errat,
 Sola errore caret simplex via, nescia flecti
 In diuerticulum, binij nec pluribus anceps.
 Non tamen inficior, duplex occurrere nobis
 Semper iter, geminis mortalia partibus ire,
 Quum dubitant, quonam ferat ignorantia gressum.
 Altera multifida est, at simplex altera, & vna.
 Vna Deum sequitur, duos colit altera plures,
 Et tot sunt eius diuortia, quot templorum
 Signa, quot aëreis volitant phantasmata monstros.
 Aut hos Thyrsigeri rapit ad Dionysia Bacchi,

Illicit

Illicit aut alios ad Saturnalia festa,
 Aut docet occultus quæ sacra Diespiter infans
 Inter tinnitus solui sibi postulat ahenos.
 Iamq; Lupercales ferula, nudiq; petuntur
 Discursus iuuenum, Megalesius hinc spado diris
 Incensus furij's cæca ad responsa vocatur.
 Sunt qui quadriuijs breuioribus ire parati
 Vilia Niliacis venerantur holuscula in hortis,
 Porrum & Cepe deos imponere nubibus ausi,
 Alliaq; & Serapim cæli super astra locare.
 Isis enim, & Serapis, & grandi Simia cauda,
 Et Crocodilus, idem quod luno, Lauerna, Priapus.
 Hos tu Nile deos colis, & tu Tybris adoras.
 Vna superstitio est, quamuis non concolor error.
 Hinc alia exoritur tenebrosis tecta frutetis
 Semita, quam pecudes, & muta animalia carpunt,
 Quæq; latens syluis operitur nescia cæli
 Mens hominum, sæuo viuens captiua tyranno,
 Hæc putat esse Deum nullum, nanq; omnia verti
 Casibus, & nullo sub præside seclerotari.
 Hoc iter haudquaquam magno discrimine distat
 Hisce vijs, quas vos teritis, qui numina multa,
 Et portenta Deum summum numerosa putatis.
 Simplicis ergo via dux est Deus, ille per vnam
 Ire iubet mortale genus, quam dirigit ipse
 Sublimem dextro celsa ad fastigia cliuo.
 Prima via facies, inculta, subhorrida, tristis,
 Difficilis, sed sine sui pulcherrima, & amplis
 Prædita diuitijs, & abundans luce perenni,
 Et quæ præteritos possit pensare labores.
 Multiplicis dux demon at est qui parte sinistra

LIBER POSTERIOR.

Centifidum confundit iter, trahit inde sophistas
 Barbatos, trahit hinc opibus, vel honore potentes.
 Illicit & volucrum linguis, & aruspice fallit,
 Instigat bacchantis anus ambage Sibyllæ,
 Inuoluit mathesi, magicas impellit in artes,
 Omine sollicitat, capit augure, territat extis.
 Cernis vt vna via est multis anfractibus errans
 Talem passa ducem, qui non sinat ire salutis
 Ad Dominum, sed mortis iter per deuia monstret?
 Deuia picta bonis breuibus, sed sine sub ipso
 Tristis, & in subitam præceps immersa charybdim.
 Ite procul gentes, consortia nulla viarum
 Sunt vobis cum plebe Dei, discedite longè,
 Et vestrum penetrate Chaos, quo vos vocat ille
 Præuius infernæ perplexa per auia noctis.

At nobis vitæ Dominum querentibus vnum
 Lux iter est, & clara dies, & gratia simplex.
 Spem sequimur, gradimurq; fide, fruimurq; futuris,
 Ad quæ non veniunt presentis gaudia vitæ,
 Nec currunt pariter capta, & capienda voluptas.

SYMMACHVS.

Quanto commodo ærarij vestri Vestalium virginum
 prærogatiua detracta est? Sub largissimis Imperatori-
 bus denegatur, quod parcissimi præstiterunt. Honor so-
 lus est, in illo velut stipendio castitatis. Vt vitæ earum
 capiti decus faciunt, ita insigne ducitur sacerdotij vaca-
 re muneribus. Nemo me putet tueri solam causam re-
 ligionum. Ex eiusmodi facinoribus orta sunt cuncta hu-
 mani generis incommoda. Honorauerat lex paren-
 tum Vestales virgines, ac ministros Deorum victu mo-
 dico,

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

dico, iustisq; priuilegijs. stetit muneris huius integritas
 vsque ad degeneres trapezitas, qui ad mercedem vi-
 lium baiulorum, sacrae castitatis alimenta verterunt.
 Sequuta est hoc factum fames publica, & spem prouin-
 ciarum omnium mensis agra decepit. Non sunt hac vitia
 terrarum, nihil imputemus astris, nec rubigo segetibus
 obfuit, nec auena fruges necauit, sacrilegio annus exa-
 ruit: necesse enim fuit perire omnibus, quod religionibus
 negabatur. Quid tale proau pertulerunt, quum religio-
 num ministros honor publicus pasceret?

PRVDENTIVS.

· VLTIMA legati desiet a dolore querela est,
 Palladijs quod farr a focus, vel quod stipis ipsis
 Virginibus, castisq; thoris alimenta negentur,
 Vestales solius fraudentur sumptibus ignes:
 Hinc ait & steriles frugescere parcius agros,
 Et tristem scuire famem, totumq; per orbem
 Mortales pallere inopes, ac penus egenos.

Qua tanta extiterit presenti tempore, tamq;
 Inuidiosa fames quam Triptolemi, Cererisque
 Mouerit ira penus pro virginis vlciscendo,
 Non memini, nec tale aliquid vel fama susurrat.
 Audio per Pharios Nilum discurrere campos
 More suo, viridisque sata stagnare Canopi,
 Haud venit a sicco qui flumine nuncius affert
 Ieiunam squalere sibi sub puluere Memphis,
 Nec Pelusiace linum sudare paludis.
 Num fons arcano naturae tectus operto
 Arui? & tenuem vix stillat vena liquorem?
 Num refugus nostras odit perstringere ripas

Aminis

LIBER POSTERIOR.

Amnis, & exustos cursum deflectit ad Indos?
 Num tractu in medio bibulus vorat alueus vndam
 Fluminis, & subito stagna absorbentur hiatu?
 Ne sulcos operire vadis, neue arida possint
 Aegypti per plana trahi: glebâsq; rigentes
 Infusis ad pingue lutum mollire fluentis,
 Vnde seges latè crinitis fluctuet agris,
 Densius & grauidis se vestiât equor aristis.

Respice num Lybici desistat ruris arator
 Frumentis onerare rates, & ad ostia Tybri,
 Mittere triticeos in pastum plebis aceruos?
 Numne Leontini sulcator soluere campi
 Cesset frugiferas Lilybæo ex littore cymbas?
 Nec det vela fretis, Romana nec horrea rumpat
 Sardorum congesta vehens granaria classis.
 Ergo pyris mensas syluestribus implet arator
 Pœnus, & auulsas Siculus depascitur herbas.
 Iamq; Remi populo quernas Sardinia glandes
 Suppeditat, iam corna cibus lapidosa Quiritum.
 Quis venit esuriens magni ad spectacula circi?
 Quæ regio gradibus vacuis ieiunia dira
 Sustinet? aut quæ Ianiculo mola nota quiescit?
 Quantos quæq; ferat fructus prouincia, quamq;
 Vbere fœcundo largè fluet orbis opimus,
 Inditio est annonæ, tuæ quæ publicæ plebi
 Roma datur, tantæq; manus longa otia pascit.
 Sit fortasse aliquis paulò infœcundior annus,
 Nil mirum, nec in orbe nouum didicere priores,
 Perpeßi plerunque famem, si tabidus aër
 Siccauit tenues ardenti sydere nubes,
 Nec vernas infudit aquas creberrimus imber

Fruges

Fruge noua, & viridis si mēsis adulta, priusquam
 Conceptas tenero solidaret lacte medullas,
 Afflatum calido succum contraxit ab Euro,
 Ieiunosq; tulit calamos, atq; irrita vota
 Agricola sterilis stipularum sylua fefellit.
 His (ni fallor) ager vitijs corruptus & ante
 Subiacuit quā Palladium, quā Vesta, Penates
 Sub lare Pergameo seruarent igne reposto,
 Quā Priami genitor conductis mœnia fabris
 Extrueret, quā virgo suas fundaret Athenas
 Pallas: in his quoniam vestalis origo fauilla
 Urbibus vt memorant primo de fomite sumpta est,
 Sacraruntq; focos, aut Phryx, aut Grauis alumnos.
 Antiquis elementa labant erroribus, ac de
 Legitimo discussa modo plerunq; feruntur
 In casus alios, quā lex habet, aut iter anni.
 Nunc consumit edax segetem rubigo maligni
 Aëris ex vitio, nunc culpam vere tepenti
 Post Zephyros gelidi glacies Aquilonis inurit,
 Ambustumq; caput culmi fuligine tinguit:
 Seminis aut teneri turgens dum germinat herba,
 Continuis, nimisq; perit constricta pruinis,
 Nec potis est tenuem telluri affigere sibrā.
 Mox erecta solo glacie sidente superfit,
 Nudaque subducto radix auellitur aruo.
 Ancipites tribuli subeunt, & carduus horrens:
 Hos fert sicca sitis, hunc ebrius educat humor,
 Temperies effusa minus vel plus agit istos
 Terrarum morbos, & mundum vulnerat agrum.
 Non aliter nostri corruptus corporis vsus
 In vitium plerunq; cadit, nec in ordine recto

LIBER POSTERIOR.

Perstat, & excessu moderaminis afficit artus:
 Vnus enim status est, mundiꝑ, & corporis huius,
 Quod gerimus, natura eadem sustentat vtrunꝑ.
 Edita de nihilo crescunt, nihilumꝑ, futura,
 Aut titubant morbis, aut tempore victa senescunt.
 Nec natura caret vitio, cui terminus instat.
 Semper crede polus varijs prouentibus annos
 Texuit, hos multa ditauit fruge fluentes,
 Quosdam infelices astris damnauit iniquis,
 Spe cassa, & sterili curam frustratus agrestem.
 Sed si Vestalis vlciscitur ista puellas
 Pestis, ab infido quæ gignitur improba mundo,
 Cur non christicolũm tantum populatur agellos,
 Per quos virginibus vestris statura dona negantur?
 Vtimur & ruris reditu, & ratione colendi.
 Exercere manum non pœnitet, & lapis illic
 Si stetit antiquus, quem cingere sueuerat error
 Fasciolis, vel gallinæ pulmone rogare:
 Frangitur, & nullis violatur Terminus extis,
 Et quæ fumificas arbor vittata lucernas
 Seruabat, cadit vlrici succisa bipenni.
 Nec tamen idcirco minor est, aut fructus agelli,
 Aut tempestatis clementia leta serena,
 Temperat, aut pluuius, qui culta noualia, ventus.
 Sed nec magno opus est frugi viuentibus, & quum
 Maxima proueniunt, non amplo in gaudia sensu
 Soluimur, inꝑ, lucrum studio exultamus auaro.
 Nam quibus aeternum spes informat in eum,
 Omne bonum tenue est, quod præsens ingerit etas.
 O felix nimium sapiens, & rusticus idem,
 Qui terras, animumꝑ, colens, impendit vtriusꝑ

AVR. PRVD. CONT. SYMM.

Curam pervigilem, quales quos imbuunt auctor
 Christus, & adsumptis dedit hæc præcepta colonis:
 Semina quum sulcis committitis, arua cauet
 Dura lapillorum macie, ne decidat illic
 Quod feritur primo quoniam præfertile germen
 Luxuriat, succo mox deficiente sub æstu
 Syderis igniferi sitiens torretur, & aret.
 Neve in spinosos incurrant semina vepres:
 Aspera nam segetem surgentem vincula texunt,
 Ac fragiles calamos nodis rubus arctat acutis,
 Et ne iacta via spargantur in aggere grana,
 Hæc auibus, quia nuda patent, passimq; vorantur,
 Immundisque iacent fœda ad ludibria coruis.

His Deus agricolam confirmat legibus, ille
 Ius cœlestis patris non summa intelligit aure.
 Sed simul & cordis segetem disponit, & agri,
 Ne minus interno miteant præcordia cultu,
 Quàm cum læta suas ostentant iugera messes.
 Extirpamus enim sentos de pectore vepres.
 Ne vitiosa necent germen vitale flagella,
 Ne frugem, segetemq; animæ, spinosa malorum
 Impediat sentis scelerum peccamine crebro,
 Glarea ne tenuis ieiunis siccet harenis
 Marcentem sub corde fidem, ne pectoris æstus
 Flagret, & effœtis vrat charismata venis.
 Deniq; ne iecoris detrita in parte relinquat
 Vilis cura Deum, ne spem qua vescimur intus
 Deserat, obscœnisq; auibus permittat edendum,
 Et proiecta fides hosti sit præda volucris.
 Talis nostrorum solertia centuplicatos
 Agrorum rediget fructus quibus acrius instat,

Nec

LIBER POSTERIOR.

Nec metuit ne congestum populetur aceruum
 Gurgulio, vel nigra cauis formica recondat.
 Sunt & virginibus pulcherrima premia nostris,
 Et pudor, & sancto tectus velamine vultus,
 Et priuatus honos, nec nota & publica forma,
 Et rara, tenuesque epula, & mens sobria semper,
 Lexque pudicitia vitæ cum sine peracta.
 Hinc decies seni rediguntur in horrea fructus,
 Horrea nocturno non vnquam obnoxia furi,
 Nam cœlum fur nullus adit, cœlestia nunquam
 Fraude resignantur, fraus terris volutur imis.

Que nunc Vestalis sit virginittatis honestas,
 Discutiam, qua lege regat decus omne pudoris.
 Ac primum parua teneris capiuntur in annis,
 Ante voluntatis propriæ quàm libera secta
 Laude pudicitie feruens, & amore Deorum,
 Iusta maritandi condemnet vincula sexus.

Captiuus pudor ingratis addicitur aris,
 Nec contempta perit miseris, sed adempta voluptas
 Corporis intacti, non mens intacta tenetur.
 Nec requies datur vlla toris, quibus innuba cœcum
 Vulnus, & amissas suspirat fœmina tadas.

Tum, quia non totum spes salua interficit ignem,
 Nam resides quandoque faces adolere licebit,
 Festaque decrepitis obtendere flammae canis,
 Tempore prescripto membra intemerata requirens,
 Tandem virgineam fastidit Vestæ senectam.
 Dum thalamis habilis tumuit vigor, irrita nullus
 Fœcundauit amor materno viscera partu.
 Nubit anus veterana sacro perfuncta labore,
 Desertisque fociis quibus est famulata iuuentus

Transfert emeritas ad fulcra iugalia rugas,
 Discit & in gelido noua nupta tepescere lecto.
 Interea dum torta vagos ligat insula crines,
 Fatalesq; adolet prunas innupta sacerdos,
 Fertur per medias vt publica pompa plateas,
 Pileto residens molli seq̄ue ore relecto
 Imputat attonitæ virgo* spectabilis vrbi,

* expecta-
 bilis.
 Inde ad confessum cauea, pudor almus, & expers
 Sanguinis it pietas hominum visura cruentos
 Congressus, mortesq̄ue, & vulnera vendita pastu
 Spectatura sacris oculis, sedet illa verendis
 Vittarum insignis phaleris, fruiturq̄ue lanistis.

O tenerum, mitemq̄ue animū. consurgit ad ictus,
 Et quoties victor ferrum iugulo inserit, illa
 Delicias ait esse suas, pectusq̄ue iacentis
 Virgo modesta iubet conuerso pollice rumpi:
 Ne lateat pars vlla animæ vitalibus imis,
 Altius impresso dum palpitat ense sequitor.

Hoc illud meritum est quod continuare feruntur
 Excubias, Latij pro maiestate palatij,
 Quod redimunt vitam populi, procerumq; salutem,
 Perfundunt quia colla comis bene, vel bene cingunt
 Tempora tamolis, & licia crinibus addunt.
 Et quia subter humum lustrales testibus vmbriis
 In flammâ iugulant pecudes, & murmura miscent.
 An quoniam podij meliore in parte sedentes,
 Spectant æratam faciem, quam crebra tridente
 Impacto quatiant hastilia, saucius & quam
 Vulneribus patulis partem perfundat harena?
 Quum fugit, & quanto vestigia sanguine signet.

Quod genus vt sceleris iam nesciat aurea Roma,

Te pre-

LIBER POSTERIOR.

Te precor Ausonij dux Augustissime regni,
 Et tam triste sacrum, iubeas, vt cetera, tolli.
 Perspice, nonne vacat meriti locus iste paterni?
 Quem tibi supplendum Deus, & genitoris amica
 Seruauit pietas, solus ne premia tanta
 Virtutis caperet, partem tibi nate reseruo,
 Dixit, & integrum decus, intactumq; reliquit.

Arripe dilatam tua dux in tempora famam,
 Quodq; patris super est successor laudis habeto.
 Ille urbem vetuit taurorum sanguine tingui,
 Tu mortes miserorum hominum prohibeto litari.

Nullus in vrbe cadat, cuius sit pœna voluptas,
 Nec sua virginitas oblectet cadibus ora,
 Iam solis contenta feris infamis harena.
 Nulla cruentatis homicidia ludat in armis,
 Sit deuota Deo, sit tanto principe digna,
 Et virtute potens, & criminis inscia Roma,
 Quemq; ducem belli sequitur, pietate sequatur.

F I N I S.

K 3

AVRE-

A V R E L I I P R V .

D E N T I I C L . V . C . I N

ἔγχεσιδιον Historiarum Noui &
Veteris instrumenti

P R A E F A T I O .

Primum est Trochaicum, Dimetrum, Catalecticum. Alterum Iambicum, Trimeterum, Catalecticum.

- u - u - u -
u - u - u - u

I M M O L A T Deo patri

Pius, fidelis, innocens, pudicus,

Dona conscientiae,

Quibus beata mens abundat intus.

Alter & pecuniam

Recidit, unde victitent egeni,

Nos citos Iambicos

Sacramus, & rotatiles Trochaos

Sanctitatis indigi,

Nec ad leuamen pauperum potentes:

Approbat tamen Deus

Pedestre carmen, & benignus audit.

Multa diuitis domo

Sita est per omnes angulos supellex.

Fulget aureus scyphus,

Nec are desit expolita peluis,

Est & olla fictilis,

Gra-

ENCHIRIDION.

Grauisq̄ue & ampla argentea est paropsis,
 Sunt eburna quæpiam,
 Nonnulla quercu sunt cauata, & vlmō,
 Omne vas fit vtile,
 Quod est ad vsum congruens herilem.
 Instruunt enim domum,
 Vt emptā magno sic parat a ligno.
 Me paterno in atrio,
 Vt obsoletum vasculis caducis
 Christus aptat vsibus,
 Sinit q̄ parte in anguli manere
 Munus ecce fictile
 Inimū intra regiam salutis:
 Attamen vel infimam
 Deo obsequelam præstitisse prodest.
 Quicquid illud accidit,
 Iuuabit ore personasse Christum.

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ
 Noui & veteris instrumenti.

*

Carmen sunt Dactilia Heroica.

ADAM ET EVA.

Eua columba fuit tum candida, nigra deinde
 Facta per anguinum male suada fraude venenum:
 Tinxit & innocuum maculis sordentibus Adam.
 Dat nudis siculna Draco mox tegmina victor.

ABEL ET CAIN.

Fratrum sacra Deus nutu distante duorum
 AEstimat, accipiens viua, & terrena refutans.

K †

Rusti-

AVR. PRVDENT.

Rusticus inuidia Pastorem sternit, in Abel
Forma animæ exprimitur, caro nostra in munere Cain.

ARCA NOE.

Nuntia diluuij iam decrescientis ad arcam
Ore columba refert ramum viridantis oliuæ:
Coruus enim ingluuie per fæda cadauera captus
Hæserat, illa datæ reuehit noua gaudia pacis.

AD ILICEM MAMBRÆ.

Hospitiū hoc Domini est; illex vbi frondea Mambra
Armentale senis protexit culmen, in ista
Risit Sarra casa, sobolis sibi gaudia sera
Ferri, & decrepitum sic credere posse maritum.

MONIMENTVM SARRÆ.

Abraham mercatur agrum, quo conderet ossa
Coniugis, in terris quoniam peregrina moratur
Iustitia, atq; fides, hoc illud millibus emptum
Spelaum, sancta requies vbi parta fauilla est.

SOMNIVM PHARAONIS.

Bis septem spicæ, vacca totidem Pharaoni
Per somnum visæ portendunt, dispare forma
Vberis atq; farris duo per septennia tempus
Instare, hoc soluit Patriarcha interprete Christo.
IOSEPH A FRATRIB. AGNITVS.

Venditus insidijs fratrum puer, ipse vicissim
* farris Cratera in * fratris sacco clam præcipit abdi,
Ut quæ reos furti Ioseph tenet, actio fallax
* veniaquæ Proditur, agnoscunt fratrem, * vaniq; pudefcunt.

IGNIS IN RVBO.

Sentibus inuolitans Deus igneus ore corusco
Compellat iuuenem pecoris tunc fortè magistrum,
Ille capit iussus virgam, sit viperæ virga,

Soluit

ENCHIRIDION.

Soluit vincla pedum, properat Pharaonis ad arcem.

ITER PER MARE.

*Tutus agit vir iustus iter, vel per Mare magnum
Ecce Dei famulis scissim freta rubra dehiscunt,
Quum peccatores rabidos eadem freta mergant.
Obruitur Phraeo, patuit via libera Mosi.*

MOYSES ACCIPIT LEGEM.

*Fumat montis apex diuinis ignibus, in quo
Scripta decem verbis saxorum pagina Mosi
Traditur, ille suos suscepta lege reuisit,
Forma sed his vituli solus Deus & Deus aurum.*

MANNA ET COTURNICES.

*Panibus angelicis albent tentoria patrum,
Certa fides facti, tenet vrceus aureus exin
Seruatum Manna, ingratis venit altera nubes,
Atq; auidos carnis saturat congesta Coturnix.*

SERPENS AENEVS IN EREMO.

*Feruebat via sicca Eremitis serpentibus atris
Iamq; venenati per liuida vulnera morsus
Carpebant populum, sed prudens are politum
Dux cruce suspendit, qui virus temperet, Anguem.*

LACVS MYRRHAE IN EREMO.

*Asper a gustatu populo sitiente lacuna
Tristificos latices stagnanti felle tenebat,
Moses sanctus ait, lignum date, gurgitem in istum
Coniicite, in dulcem vertentur amara saporem.*

DE XII. FONTIBVS, ET

LXX. Palmis.

*Deuenero viri Mosi duce, sex vbi fontes,
Et sex forte alij vitreo de rore rigabant
Septenas decies palmas, qui mysticus helim*

AVR. PRVDENT.

Lucus apostolicum numerum libris quoq; pinxit.

XII. LAPIDES IN IORDANE.

*In fontem resfluo Iordanis gurgite fertur,
Dum calcanda Dei populis vada sicca relinquit,
Testes Bisseni lapides, quos flumine in ipso
Constituere patres, in formam discipulorum.*

DOMVS RAAB.

*Procubuit Hiericho sola stant atria Raab.
Hospita sanctorum meretrix (tanta est fidei vis),
In columi secura domo spectabile coccum
Ignibus aduersis in signum sanguinis offert.*

SAMSON.

*Inuictum virtute coma Leo frangere Samson
Aggreditur, necat ille feram, sed ab ore Leonis
Mella fluunt, maxilla asini fontem vomit vltro,
Stultitia exundat lymphis, dulcedine virtus.*

DE EODEM.

*Tercentum vulpes Samson capit, ignibus armat,
Pone faces caudis circumligat, in sata mittit
Allophylum, segetesq; cremat, sic callida vulpes
Nunc heresis flammam vitiorum spargit in agros.*

DAVID, FILIVS IESSE.

*Dauid parvus erat, fratrum vltimus, & modo Iesse
Cura gregis, citharam formans ad ouile paternum,
Inde ad delicias regis: mox horrida bella
Conserit, & funda sternit stridente Goliam.*

REGNUM DAVID.

*Regia mirifici fulgent insignia Dauid
Sceptrum oleum, cornu diadema, & purpura, & ara.
Omnia conueniunt Christo, chlamys, atq; corona,
Virga potestatis, cornu crucis, altar, oliuum.*

AEDI-

ENCHIRIDION.

AEDIFICATIO TEMPLI.

*Aedificat templum sapientia per Solomonis
Obsequium Regina Austri graue congerit aurum.
Tempus adest quo templū hominis sub pectore Christus
Aedificet, quod graia colant, quod barbara ditent.*

FILII PROPHETARVM.

*Fortè Prophetarum nati dum ligna recidunt
Fluminis in ripa, cecidit discussa bipennis:
Gurgite submersum est ferrum, sed mox leue lignum
Iniectum stagnis ferrum reuocabile fecit.*

CAPTIVITAS HEBRAEORVM.

*Gens Hebraeorum peccamine capta frequenti,
Fleuerat exilium diræ Babylonis ad annes:
Tum patrios cantare modos præcepta recusat,
Organaq; in ramis salicis suspendit amara.*

DE EZECHIA REGE.

*Hic bonus Ezechias meruit ter quinq; per annos
Præscriptum proferre diem, legēque obeundi
Tendere, quod gradibus, quos vespera texerat umbra
Lumine perfusus docuit sol versus in ortum.*

NOVVM TESTAMENTVM.

Gabriel ad Mariam.

*Aduentante Deo descendit nuntius alto
Gabriel patris ex folio, sedemq; repente
Intrat virgineam, sanctus te spiritus, inquit,
Implebit Maria, Christum paries sacra virgo.*

CHRISTVS NASCITVR.

*Bethleem caput est orbis, quæ protulit Iesum
Orbis principium, caput ipsum principiorum.
Vrbs hominem Christum genuit, qui Christus agebat
Ante Deus, quàm sol fieret, quàm lucifer esset.*

M A G O-

AVR. PRVDENT.

MAGORVM MVNERA.

*Hic pretiosa Magi sub Virginis ubere Christo
Dona ferunt puero, myrrhaq₃, & thuris, & auri.
Miratur genitrix tot casti ventris honores,
Seq₃ Deum genuisse, hominem, regemq₃ supremum.*

PASTORES AB ANGELIS

admoniti.

*Peruigiles pastorum oculos vis luminis implet
Angelicum natum celebrans ex virgine Christum,
Inueniunt tectum pannis, praesepe iacenti
Cuna erat, exultant alacres, & numen adorant.*

OCCIDVNTVR INFANTES

in Bethleem.

*Impius innumeris infantum cadibus hostis
Perfurit Herodes, dum Christum quaerit in illis.
Fumant lacteolo paruorum sanguine cuna,
Vulneribusq₃ madent calidis pia pectora matrum.*

CHRISTVS IN IORDANE

baptizatur.

*Perfundit fluuio pastus Baptistae locustis,
Sylvarumq₃ fauis, & amictus veste cameli,
Tinxerat & Christum, sed spiritus aethere missus
Testatur tinctum, qui tinctis crimina donet.*

PINNA TEMPLI.

*Excidio templi veteris st at prima superstes,
Structus enim lapide ex illo manet angulus vsq₃
In seculum seculi, quem spernunt adificantes,
Nunc caput est templi, & laterum compago duorum,*

VINVM EX AQVA FACTVM.

*Fœdera coniugij celebrabant auspice coctu
Fortè Galilaei, iam deerant vina ministris,*

Chri-

ENCHIRIDION.

Christus vasa iubet properanter aquaria lymphis
Impleri, vnde meri veteris defunditur vnda.

PISCINA SYLOA.

Morborum medicina latex quem spiritus horis
Eructat varijs. fusum ratione latenti,
Syloam vocitant, sputis vbi collita caci
Lumina Saluator iussit de fonte lauari.

PASSIO IOANNIS.

Premia saltatrix poscit funebria virgo
Ioannis caput, abscisum quod lance reportet
Incesta ad gremium matris, fert regia donum
Psaltria respersis manibus de sanguine iusto.

PER MARE AMBVLAT CHRISTVS.

It mare per medium Dominus, fluctusq₃ liquentes
Calce terens iubet instabili descendere cymba
Discipulum, sed mortalis trepidatio plaxas
Mergit, at ille manum regit, & vestigijs jrmat.

DAEMON MISSVS IN PORCOS.

Vincla sepulcrali sub carcere ferrea demon
Fregerat, erumpit, pedibusq₃ aduoluntur Iesu.
Ast hominē Dominus sibi vendicat, & iubet hostem
Porcorum * raptare greges, ac per freta mergi.

QUINQUE PANES ET DVO PISC.

Quinq₃ Deus panes fregit, piscesq₃ gemellos,
His hominum largè saturauit millia quinq₃.
Implentur nimio micarum fragmine corbes
Bisseni, aeternæ tanta est opulentiæ mensæ.

LAZARVS SVSCITATVS

à mortuis.

Conscijs insignis facti locus in Bethania,
Vidit ab inferna te Lazare sede reuersum.

Appa-

AVR. PRVDENT.

*Apparet scissum fractis foribus monumentum,
Vnde putrescentis redierunt membra sepulti.*

AGER SANGVINIS.

*Campus Acheldemah sceleris mercede nefandi
Venditus, exequias recipit tumulosus humandas.
Sanguinis hoc pretium est Christi: Iudas nimis arctat
Infelix collum laqueo pro crimine tanto.*

DOMVS CAIPHAЕ.

*Impia blasphemi cecidit domus ecce Caipha,
In qua pulsata est alapis facies sacra Christi.
Hic peccatores manet exitus, obruta quorum
Vita ruinosis tumultis sine fine iacebit.*

COLVMNA AD QVAM FLA- gellatus est Christus.

*Vinctus in his Dominus stetit adibus, atq; columna
Annexus tergum dedit vt seruile flagellis.
Perstat adhuc, templumq; gerit veneranda columna,
Nosq; docet cunctis immune viuere flagris.*

PASSIO SALVATORIS.

*Traiectus per vtrung; latus, laticem atque cruorem
Christus agit, Sanguis victoria, lympham lauacrum est.
Tunc duo discordant crucibus hinc inde latrones
Contiguus, negat ille Deum, fert iste coronam.*

MONS OLIVETI.

*Montis oliuiferi Christus de vertice sursum
Ad patrem redijt signans vestigia pacis.
Frondeb; aeternis propinguis liquitur humor
Qui probat infusum terris de chrisinate donum.*

PASSIO STEPHANI.

*Primus inquit Stephanus mercedem sanguinis imbre
Afflictus lapidum, Christum tamen ille cruentus*

Inter

ENCHIRIDION.

*Inter saxa rogat, ne sit lapidatio fraudi
Hostibus. ô prima pietas miranda corona.*

PORTA SPECIOSA.

*Porta manet, templi, Speciosam quam vocitarunt,
Egregium Solomonis opus, sed maius in illa
Christi opus emicuit, nam claudus surgere iussus
Ore Petri, stupuit laxatos currere gressus.*

VISIO PETRI.

*Somniat illapsus, Petrus alto ex aethere discum
Confertum omnigenis animalibus, ille recusat
Mandere, sed Dominus iubet omnia munda putare.
Surgit, & immundas vocat ad mysteria gentes.*

VAS ELECTIONIS.

*Hic lupus ante rapax vestitur vellere molli.
Saulus qui fuerat sit adempto lumine Paulus.
Mox recipit visum, sit Apostolus, ac populorum
Doctor, & ore potens coruos mutare columbis.*

APOCALYPSIS IOANNIS.

*Bis duodena senum sedes pateris citharisq̃,
Totq̃, coronarum fulgens insignibus agnum
Cade cruentatum laudat, qui euoluer e librum,
Et septem potuit signacula pandere solus.*

F I N I S.

VICTOR

VICTORIS GISE- LINI AD LECTOREM

παρὰ βίβης.

AH valeant tandem vatum lasciuia priorum
Carmina, sat scenæ, sat numerisq; datum.
Nam quid adhuc vano strepitu & tentigine vocum
Mens abducta deum numina mille facit?
Decipiturq; modis quos insicit igne cupido
Sive Catulle tuus, sive Tibulle tuus?
Anne igitur glandes iterum atq; Acheloi præstat
Cornua posthabito farre meroq; sequi?
Absit vt hæc animum teneant deliria, turpis
Quin valeat potius cum Ioue turba suo.
Martis bella, tori Veneris, fæda orgia Bacchi
Huic placeant, Christus cui placuisse nequit.
Cui nomen quod si dedimus, vitamq; per omnem
Ponimus in patrijs mystica thura focus,
Hunc vnum mens nostra velit, vaga lingua loquatur,
Vnius in laudem quicquid agemus eat:
Cumq; diem reuehet Phœbus, cum luna tenebras,
Naui ter huic grates barbitos icæ sonet.
Ecquis enim (sacris libeat modò viuere Musis)
Ecquis ab humano dignior ore cani,
Quàm qui mentis opes homini concedit, & illam
Aetheris arcano concitat igne sui?
Ergo deos (iterum dicam) sileamus ineptos,
Moribus & castis quicquid obesse potest.
Prog; his artificum summo meditemur honores,
Fecit vti vatum gloria prima, Puer

Sive

V. GISELINI AD

Siue illum latè regem suspexit Idume,
 Siue hostis profugum texit ab ore sui.
 At nunc ille patri summo superisq; chorais
 Letum indefessi pangit ab arte melos,
 Naulia nunc tenero pulsans vocalia plectro,
 Nunc digitis cytharæ sila sonora legens.
 Quem propè melliflua deducunt carmina voco
 Hispalis aurifero quos tulit ora sinu.
 Præcipuè vates toties quem insueta canentem
 Audyt attonitis flauus Hiberus aquis.
 Felices, quibus ora deus cœli amne rigauit
 Irriguo, sua quos iussit & acta loqui,
 Et cœli monstrare vias ac certa laborum
 Præmia siue bonis siue futura malis.
 Horum digna sacra demum sunt carmina cedro,
 Atque secutura posteritate legi.
 Quisquis at infelix inhonesto carmine Circes
 Pocula sectatus numina vana colit:
 Hunc Phlegeton stigmq; manent vada liuida fontis,
 Tartareumq; suo concoquet igne chaos.
 Ergo si quis eris faciles quem cœlitus aure
 Afflarunt, cæli te pius ardor agat.
 Sim Heliconiades Christus. sit Christus Apollo,
 Inque tua illius tempora laurus eat.
 Non tibi Pegasus fons aut Liber hridens vnda,
 Sed Christi extinguat viuida lympha sitim.
 Cuius (magna loquar) tenuis si guttula tantum
 Diuino irroret labra liquore tua,
 Illicet hinc veros sentis in pectore fontes
 Crescere, & æternis viuere fluminibus.

David.

Iuuenius,
 Sedulius.
 Prosper.
 Prudētius.

Ioan. 4:

L

Feli-

LECTOREM PARAENESIS.

*Felices latices, felicia pocula, felix
Tu quicumque sitim non aliunde leuas.*

EIVSDEM AD LVCAM MAE-
RAM I. C. HOSPITEM
suum humanissimum.

*QVEM mihi dederas rudem inuenustum
Squalentem senio & situ poëtam,
Illum nunc maculisq₃ sordibusq₃
Abstersum, & facie noua nitentem
Remitto tibi Mara, postuloq₃
Vt gratus fuerat mihi, perinde
Sic gratum tibi sentiam fuisse,
Idq₃ vel mei amore, vel quod illum
Diuina Hippolyti benignitate
Ornamenta priora consecutum
Plus omnes proprijs ament ocellis.*

VICTO-

VICTORIS GISE-
LINI IN PRUDENTII
opera annotationes.

IN VYXOMAXIAN.

ATTRITA *boijs.*) Iacobus Meyerus annalium Flandriæ auctor in primo hymno $\pi\epsilon\sigma\iota$ $\epsilon\epsilon\phi\acute{\alpha}\nu\omega\pi$ à se perpurgato voculam hanc, Plauto ipsi in A finar non incognitam, Prudentio nostro ante aliquot annos reddidit non sine Aelij Nebriffensis reprehensione, qui hunc versum, attrita baccis colla, interpretatur, quæ antequam caperentur ab hostibus gestabant monilia baccata, id est, gémata: Quod quàm sit absurdum, & ab auctoris sententia alienum, nemo non videt. In alijs codicibus est, bagis, quam etiam vocem Latium ignorat. Sunt autem boiæ teste Pompeio vincula tum ferrea tum lignea, dicta à Iugo boû colla atterente.

Parente inenarrabili atque vno fatus.) Hactenus ita lectus est versus, parente natus alto & infabili, quem vt mutarem, tum lex Iambici carminis pyrrichium non admittens, tum vetusti codices me impulere. At vnde hæc tanta, dices, vtriusque lectionis diuersitas? Nescio me hercule, si hoc non est quod suspicor, auctores aliquando sua scripta, quæ antea ami-

L 2

VICTORIS GISELINI

cis communicauerant, postliminio ad incudem reuocata recognouisse diligentius ac limatius edidisse, id quod de sua metamorphosi Ouidius testatum reliquit. eaque ratione factum existimo, vt quàm maximè interdum exemplaria euariēt. Non diffiteor interim nos in hoc genere multa librariorum negligentię & incitię debere. Illa siquidem alijs perperam multa corrigendi, id est, corrumpendi occasionem præbuit: hæc dum vera & germana non intelliguntur, peruersa & adulterina substituit, sæpe omissis necessarijs sententiam mutilauit, sæpe aliorum glossemata orationi continuæ inserit. Quid de simijs istis dicam, quorum improbam audaciam huic auctori adeo fuisse fraudi bonis omnibus meritò ægrè esse debet? hæc præter institutum.

Ne sordelateni, &c.) Et istud quoque carmè dictionis correptæ vitio laborauit, quæ tum ab ipso poëta, tum ab omnibus alijs vno ore producitur, suspectum que mihi non immeritò semper fuit, donec manuscripti veram ac genuinam (vt mihi quidem videtur) lectionem restituerint. Vulgata scriptura, quam Nebrissenfis retinet, satisque frigide explicat, meliorum fortasse exemplarium auxilio destitutus, hæc fuit.

*Condere vagina gladium, ne tecta rubigo
Occupet. Ablutum scabrosa sordem nitorem, &c.*

*Nimirum vacua creduntur.) Irrisionem hanc
super-*

superbiæ satis obscuram reddit phraseos novitas. Sensus est. Nihil mirum hostes nostros tam esse ignavos & degeneres cum à leuibus ac friuolis quibusdam rebus pendeant, in ijsque omnem spem ac fiduciam collocent, quas tamen mendaci fama ac rumore acceperunt.

In mensam cyathis stillantibus, vda.) Veram hanc esse lectionem vel inde colligas quod absurdum sit vndæ profusionem in conuiujs deplorare, vt interea taceam quanta venustas & elegantia vbius duntaxat litteræ ablatione carmini sit acquisita. Cæterum vt hoc obiter admoneam, peculiare quoddam vitium in hos libros irreplisse comperio extemeraria & falsa præpositionis cum suo casu cõnexione, vt facilius animaduertet, quicumque nostras castigationes cum receptis exemplaribus cõparabit, & hoc præsertim loco vbi excusi omnes habent,

Immensam Cyathis stillantibus vndam, vbi multo Fulcrum, &c.

Non idola bello.) Memini quidem Aldum Manutium, si vsquam alibi, certè in huius auctoris editione diligentissimum, quotiescunque licuit commodè mediam huius græci vocabuli dictionibus transpositis produxisse: verum quæ ab ipso auctore profecta esse certò constat, eà retinenda potius censui, quàm superstitiosè præter illius mentem immutanda. Monet autem me hic locus, vt paucis subijci-

VICTORIS GISELINI

am græcas eas dictiones, quibus Poëta sui se-
culi auctoritatem secutus (quòd tunc tempo-
ris inter ecclesiasticos ex Græcis Romanisq;
permistos pro Latinis haberentur) liberius v-
sus esse videtur, dum accentus latini, aliarum-
que regularum ratione habita, quantitatem
genuinam earum neglexit. Neglexisse verò
& quidem studio lubens credo, tum quod ea
tãquam *μνημονικά & μαθηματικά* (qualia in Verg.
Horatio, alijsq; auctoribus eruditi annota-
runt) excusare non possim: essent enim nimis
crebra & grauia: tum quòd græcarum litera-
rum cognitionem in eo malim desiderare,
quàm nouum atq; insolens quoddam liber-
tatis genus illi tribuere. Sunt autem hæ dicti-
ones, Heresis, Idolum vel idolium. ethica, ere-
mus, mathesis, sphaera, energema, paracletus,
charisma, catholicus, philia & omnia *παροξύ-
τονα* secundæ declinationis purè inflexa.

Nec tinguit) Istud verbum ita scriptum re-
perio in omnibus manuscriptis, ideoq; hic
perpetuum esse volui.

Nec nostra potentia præsert.) Sic Aldus: rectius
commodiusq; meo quidem iudicio, quàm a-
lij, perfert.

Lethum versatile & anceps.) Secutus sum expo-
sitionem quam in manus. meo reperi ad mar-
ginem. Nebrissensis in commentarijs paulo
aliter hos versus interpungit, ita nimirum.

Lethum versatile & anceps, scilicet erat. /

Lubricat incertus dubia sub imagine visus.

Discio

IN PRVDENT. ANNOTAT.

Discingitur omnis terror.) Soluitur. In alijs est
Discinditur. Vtra melior sit, facilè iudicabit
ille, qui integram orationem lecturus est.

Agmina casta simul.) Scripturam hanc è ve-
tusto codice depromptam, volebam solum-
modo indicari: Sed librariorum errore præ-
ter meam voluntatem ea vulgaræ locum oc-
cupavit, quæ tamen plausibilior multò est &
commodior.

*Agmina casta super vultum sensere tonantis
Arridere hilares pulso certamine turma,
Et Christum gaudere &c.*

Nascitur hinc.) Cui noua aut absurda horû
versuum coniunctio videbitur, is mehercule
si sententia ipsisque verbis diligenter pensita-
tis, totum etiam in hoc opere tractandi genus
& ordinem perspexerit, quod scilicet nusquã
alibi poeta victoriæ triumphum ritè conce-
lebratum continuæ orationis ductu intertur-
bet, sed singulorum conflictuum occasionem
ipsi historiæ attexat: is inquam non poterit
non mihi æquus esse, qui duorum exemplari-
um auctoritate fretus cõcordiæ & discordiæ
pugnam hinc vsque sim exorsus, non autem
vt alij, inde,

Inter confertos cuneos Concordia fortè.

Quæ pectora nostra vulnerat.) Quidam ma-
nusc habet, prospera: non ineptè, cum aucto-
ri vsurpatio epitheti pro fixo seu rei nomine
fit familiarissima, & ter quaterque aliàs

hoc nomine vtatur.

Diuiditur ruptis heresis perit.) Hic Nebriffensis poëtam leuitatis accusat & incōstantiæ, quòd eandem dictionem nunc longam, nunc faciat breuem, vulgata enim lectio erat.

Diuiditur, ruptis perit hæresis horrida membris.

At idem non animaduertit præposterum verborum ordinem, casumq; nominandi suo verbo debuisse præponi.

Medius interuenit Iesus.) Habet auctor hoc pro more vt ex vocalibus prioribus nominis Iesus synerefeos modo vnam faciat vocalem: ideoque nolui mihi quicquam indulgere in eo permutando, quod ipsi proprium esse certò sciebam, quinimo in 13. versu sequente nõ cum Aldo, profit Iesu, legendum esse duxi, sed proderit. Idem iudicabis de his dictionibus peregrinis Hierusalem, & Hierico.

Quisquilare.) Comperio ita hanc vocem sæpius in hoc auctore scriptam ex vsu veterum, vt videre est in illo Alcinoi de Marone iudicio.

*Et si post primum Maro seponatur Homerum,
Longè erit à primo quisqui secundus erit.*

Si qui tamen vulgatam lectionem tum hic, tum in Alcinoo malint retineri, agè non repugnabo: non enim mihi latet simili planè ex emplo Horatium particulam, quandoque, pro, quodocunque sæpius vsurpasse. tantum ab illis hoc petam in hoc patiantur sese exora

ri, vt

ri, vt quoties in toto isto opere eiusmodi nostra castigatio occurreret, facillioris intelligentiæ caussa eam factam illi existiment.

Sancta ad donaria.) Duplex est huius vocabuli significatio. Vna est propria proijs donis & muneribus, quæ dijs offeruntur, græcè sunt ἀφιερώματα. Altera trāslatitia, pro loco huiusmodi donis offerendis dicato. Si facta legas, attribuitur primo significato: si verò, sancta, secundo, non primo. non enim munus per se sanctum dici potest, cùm ab innocentia & integritate offerentis debeat commendari.

Sed defensa fide.) Sic Aldus & Nebrissēsis, quos hic sequendos putavi, et si alij omnes haberēt, sed defensa Fides, quos quidem falli certum est: nam fides quæ prima omnium pugna victrix euaserat, læsa & oppugnata Concordia hic defensione non indiguit, quin potius ipsa à periculo liberam sorori germanæ opem afferre oportebat.

Atque sacris adem.) Ita legendum esse potius quàm, ad que sacri sedem, quis non videt? Nō enim ad sedem sacrorum. i. sacrificiorum administrationi destinata properari potuit, cùm exedificandi templi locus etiamnum esset deligendus.

Quaque hominis natura viget.) Partim ex Aldo, partim è manuscriptis de hac lectione coniecturam fecimus.

Et viribus arcæ.) Vulgaris illa scriptura, viribus arte adductis, spuria est. Respicit auctor illud

VICTORIS GISELINI
illud Matth. 13. de negociatore margaritarū,
qui vt vnam ingentem fortè inuentam com-
pararet, omnia sua diuendidit.

I N L I B R V M
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΩΝ.

Liber hic totus Gandau à Manilio abhinc ali
quot annos emédatisimè est editus, ac proin-
de nihil aut perparum hic à nobis præstitum
est, quod ille optimi exēplaris subsidio prior
non adinuenerit, inq; medium contulerit. V-
tinam reliqua Prudentij opera eadem felici-
tate beasset.

Oblitum veteris Massaliæ.) Hic locus multos
torfit, nec adhuc satis dilucidè est explicatus.
Commentatur in illum Nebriss. his verbis.
Oblitum veteris Massaliæ cōsulis, scilicet sub
quo videtur natus Prudentius. Aldus in poe-
tæ vita à se edita ait, eum fuisse Iureconsultū,
ac Massaliæ consulem, huiusce, ni fallor, loci
coniectura ductus. Vetus codex quo ego sum
vſus, habet, me Saliæ, vnde quidam se commo-
dam sentētiam eruere posse putârunt, quod
Salia Hispaniæ sit fluuius, ideoq; & urbem eo
nomine fuisse cōijciunt. Ego quid hic pronū-
ciare debeam, nescio prorsus, satis esse arbitra-
tus alijs cogitandi materiam suppeditasse.

Famēsq; blanda prædam rictibus ambit.) Antea,
fameque blanda prædam rictibus lambit. V-
traque in lectione sententia constat. illam ta-
men malui, tum quod Prudentiana sit & mol-
lior,

IN PRVDENT. ANNOTA.

lior, tum quod aliâs non consueuerit litterâ
scilicet elidere vt positionem non faciat.

Obsequente mundo.) Cedente aere. ex toto par
tem intelligit.

Monstras saxigeno semine quærere.) post hunc
versum submittitur in excusis exemplaribus
integra periodus, inserta à nescio quo elegan-
te (vt sibi videbatur) effictore.

Hoc signas opere conditor inclite

Lumen veridicum montibus omnium

In Christo domino quærere iugiter,

Quem petram loquitur doctor egregius.

Vt autem asciticiam & notham esse puté,
non solum testimonio veterum codicum ad-
ducor, sed eo etiam, quod Rupertus totam
Prudentianæ orationis seriem operi de diui-
nis officijs intexens, ne minimam de ea men-
tionem faciat. Eius verba sunt. Prudentius in
hymno suo qui cantatur in sabbatho sancto,
cùm dixisset, lumina nos tamen monstras sa-
xigeno semine quærere, vt ostenderet fieri
hoc ad commemorandum illud quod de la-
pide Christo procedit nobis ignis sancti spi-
ritus, protinus adiunxit, ne nesciret homo
spem sibi luminis in Christi solido corpore
conditam, qui dici stabilem se voluit petram,
nostris ignicolis vnde genus venit. Lapis er-
go quem percutientes ignem elicimus, Chri-
stum significat, qui percussus verbere crucis
Spiritus sanctum nobis effudit. hæc ille.

Lux

VICTORIS GISELINI

Lux agit æmula.) Alluisse videtur ad illud Iuueni lib. 2. furuamq; super nox æmula pal- lam, Sydereis pictam flammis.

Cibus tunc quoq; ninguidus.) Loquitur de pane cœlitus dato, qui niuis stratae in modum con- texerat terram. In alijs est, pinguidus, quod & ipsum nemo non approbabit, cui historia no- ta erit.

Sunt & spiritibus saepe nocentibus) Ad maiorem commendationem illius facerrimi luminis, quo nos Christus grauissimis tenebris immer- sos illustravit, poetica libertate vsus fingit ali- quam illius beatitudinis partem ad inferos pertingere, cum tamen non ignoraret toties repeti in sacris litteris mortuos non laudare aut deprecare Deum, neq; omnes (vt habet Psalmus) qui descendunt ad infernum, vtpo- te cum de ijs iam sit actum & conclamatum: laudaturi sine dubio, si illius misericordiam aliquando sentirent, mitigato quotannis (vt poëta hic ait) eorum supplicio.

Liber vagat.) Hoc verbo Plautum etiam v- sum esse video in milite: Te alloquor vitij pro- briq; plena, quæ circum vicinos vagas. Quod autem alijs librarijs ea vox esset inaudita, per- peram vacat, scripserunt. Quidam manuscrip- tus, vagas habet, vt nomen sit referendum ad, auras. tolerari potest.

Variasq; per figuras.) Somnia & nocturna phã- tasmata ea faciunt triplicia: aut enim sunt vul- garia, nihilq; significant, aut portendunt præ- ter

ter temperamenti humani constitutionem: aut *μαυλαξία*, quæ non rarò effectu consequente comprobantur, vt Syllæ, Lucullo, & medico Augulli contigerunt, de quibus Cicero: Aut diuina, quæ alio nomine vaticinia & prophetiæ in litteris sacris dicuntur.

Te chrismate innotatum) Consignatum. Nam inungens episcopus intincto in chrisma pollice notam crucis in fronte designabat.

Helia.) Ita extulit etiam hoc nomen alibi in nominandi casu, simile est Iuda, pro Iudas.

Paruum locustis.) Ita vetusti codices. fortasse parcum, quod multò erit mollius: quis enim vnquam latinè dixit, paruum pastum dare?

Quarta deuexo superest in axe portio lucis.) Hac enim hora olim collectæ fiebant tempore iuniorum, quibus finitis soluebatur festum, cœnæq; tempus erat. Videtur & hic imitatus Iuuenicum in Vineâ.

Vltima labentis restabat portio lucis.

Corpus eneruans.) Systole est poëtæ propria in hac præsertim dictione, quæ ab alijs protrahitur.

Da puer plectrum choreis vt.) Iac. Meyerus elegantissimè hunc hymnum & primum libri sequentis mutata carminis forma restituit. Erât enim secti in Alcmanios & Euripidios, neque adhuc defunt, qui eam sectionem probent: sed toto errant cœlo. Si enim (vnico eos conuincam argumento) extremas syllabas cuiusque versus cum initijs Euripidiorum cõtulerint, aduer-

IN PRVDENT. ANNOTA.

aduerterintq; nullos asperos aut hiulcos esse
syllabarum concursus, sed omnia vt integris
versibus fieri consuevit, quadrare ac respode
re, omninò hñc scribendi modũ per integros
trochaicos sunt probaturi, aliumq; reiecturi.

Primoplasti ex germine.) Putat idem Meyerus
vocem hãc compositam mutandam esse vt to
ta fiat græca: sed mihi id ex poëtæ sententia fu
turum non videtur. Quod enim M. Ant. Mu
retus homo mihi, studiosisq; omnibus ob sin
gulares ingenij dotes, doctrinam incredibi
lem, perpetuamq; in communicando sua ala
critatem, longè carissimus, scripto confirma
uit, Siculos sermone quõdã esse vsos, qui qua
sicinnus ex latino & græco mistus esset: idem
ego Ecclesiæ Christianæ suos fines olim per
diuersissimas nationes proferenti quadam ex
parte accidisse arbitror, supraq; exemplo cõ
probauit. Iccirco hanc compositam dictionẽ
vt absurdam, & Poëta nostro indignam reij
cere non sum ausus.

Quinq; panibus peresis &c.) Ordinem horum
versuum vt in manuscripto erat, expressimus,
rati alio longè esse commodiorem.

Tua sunt tua rector vtraq;) In tribus hisce pro
ximis versuum quaternionibus, mirum quã
omnes codices dissentiant. Vulgò ita primus.

Tua sunt tua recta viraque.

Qui cùm non immeritò duabus de caussis dif
pliceret, confugi ad manuscriptos, in quib. nõ
recta, sed, rector inuenio. Quia aut nouum &
info-

insolens mihi erat, hic nominatiuū in a, finalē
 produci, (neq; n. & hunc scrupulū mihi vetu-
 sti codices exemerāt) tātis per dubius & incert⁹
 hēsi, dū se postea mihi offerrēt versus isti, vnus

*Fruola vtraq; & vtraq; nihil. Et alter,
 Mimica, ridendaq; suis solennia caluis.*

Tum enim subiit in mentē non nihil sibi poē-
 tam indulgisse, vt quemadmodum in græcis
 dictionibus, ita (ni fallor) in latinis syllabā ac-
 centu acuto affectam longam habuerit. Idem
 omninò Hilario Pictauiensi accidit. Nam in
 eo carmine, quod in Genesim præfatur, eadē
 ferè pagina hi duo versus leguntur.

Gens hominum, pecudēsq; fera, nullēq; volucres.

Et, *Commotāq; simul maturo conscia partu.*

Tertiam stropham, quæ locum occupabat
 non suum, Aldi, Nebris. & Veterum codicum
 exemplo refecui, quòd certò mihi persuade-
 rem à quodā sciolo esse adiectam. Cuius fidē
 mihi facit quarta quoq; ab eodē (vt arbitror)
 infuta. Vtramq; nihilò secius adijciam, vt ijs
 placeant, quibus possunt & solent talia non
 displicere.

Rescissa sed ista seorsum

Proprios reuocantur in ortus,

Petit halitus ether a feruens

Humus excipit arida corpus.

Sic cuncta creata necesse est

Obitus tolerare supremos

Vt semina dissociata

Assumat origo resorbens.

Hinc

VICTORIS GISELINI

Hinc maxima cura sepulchris.) Hic mihi vide Christiane lector quonam tandem illa referenda sint officia, quibus tanquam extremis societatis humanæ argumentis parentes, cognatos, affines, amicos, alioûe modo nobis cognitos prosequi solemus. ad vnam nempe illam Catholicam ἀνάσσειν, animiq; & corporis beatissimam coniunctionem, quæ vltimus & summus nostrarum actionum finis est, & scopus.

Quàm sit rationis egenis.) παρὰ βίας modo traducit allegoricè historiam restituti visus Thobie per fellis suffumigationem, hoc sensu. Quemadmodum Thobias visum minimè recepit nisi prius acrimoniam fellis persentiret, ita & illi, qui etiamnum rationis sunt indigi, & in nocte errorum versantur, necdum illustrati diuini luminis vi, non nisi cum summa acerbitate sese possunt ad considerationem tam augusti mysterij attollere, indubitatamq; de eo fiduciam concipere. Atq; adeò nullus tanti boni futurus est particeps, quin ante infinitas ærumnas & calamitates, quibus hæc vita obnoxia est, pertulerit, peruaferitque Ea enim demum beata est mors, quæ nos ab huius vitæ afflictionibus liberat, & in beatissimum immortalitatis portum transfert.

Luget inter vincula mille.) Liberalior multò lepidiorq; est hæc poëtæ confictio, quàm si quis cum Aelio Nebris legat. luget inter vincula mille id est (vt ait) regnat inter nos impedies membrorum operationes. quo quid dici potest ab-

test absurdus, siue auctoris sententiam spectes, siue metri leges?

Quem te furoris praesule.) Mauult Sichardus vocem, praeside, quod Prudentio magis dicat conuenire. Rationem non addit. Si addidisset, non esset cur ab eo dissentire me cogere versus illi.

Qui domitum pharon,

Plagis multimodis cedere praesuli

Cogis iustitiae vindice dextera.

I N L I B R V M

ΠΕΡΙ ΣΤΕΦΑΝΩΝ.

Versatur totus hic liber in encomijs & epanegmatis sanctorum Martyrum, eorumque; maximè, qui pro asserenda fide Christiana in Hispanie regno oppetierunt: exemploque; eorum proposito docet, quo loco maiores suos, quibus auspiciis Christum agnouerunt singulae ciuitates olim habuerint, tum vt haberet posteri, quorum vestigia insistere firmiterque; persequi possent, tum vt eadem opera scirent, quibus auctoribus summum illud fidei bonum acceptum ferendum esset.

Exactor auri & sanguinis.) Emendandum sic putauimus certissimis adiuti coniecturis Male enim legebatur. exactor hauriet sanguinis. quod cum Nebrissensi viro doctissimo non placeret, existimauit scribendum, exactor hausti sanguinis. At scopum non attigit.

Implete dictorum fidem, quae.) Sic Aldus referens ad antecedens dicta. Alij omnes habent,

M

quam,

quam, scilicet fidem. sed nihil ad rem.

Locupletis arcam numinis.) Duo codices calamito exarati, arcam locupletem nimis.

Hunc qui superbit serico.) Hanc similitudinē quia venustissima est, vt Prudentius semper sui est similis, tum quia à nostro medicinæ studio non aliena est, libuit paucis explicare. Vitia igitur animi cum corporis affectibus & morbis confert, hoc ordine. Elatos homines ac superbos hydropicis similes facit, quibus crudorum humorum copia vitiatæ sanguinis massæ affusa cutim prætumidā reddidit. Ambitiosos ac honorum cupidos *καύσῳ* laborantibus. hi enim perpetua siti cruciantur. Auaros & *οξύχειρας* (quod ijs manus tenaces sint & ad rapiendum paratæ) chiragricis comparat: istiusmodi enim, ne dolorem ab humore maligno in digitorum vincula & articulos impacto excitatum augeant, neq; manus adducunt omnino, neq; etiam explicant, sed in medio quodam situ continent, qui & maxime doloris sit expers, & naturæ consētaneus. Sic etiam maleuolos obtrectatores comparat hæpaticis seu spleneticis, fortasse quòd cūm his omnia mēbra sint arida & præ inædia cōsumpta, tamen cibum fastidiant, deinde quod ijsdem os perpetuò sit amarum, bilis vomitione prorumpat, vngues denique à scalpendo nō contineāt, quæ omni ad calūniatores non illepidè quis traduxerit. Inuidos præterea cū strumosis seu *χοιραδώδεσ* confert, nec malè: quo-

quoniam huiusmodi morbi genus ad ipse car-
ni circumfitam, ipsamq; adeo cutem exedit,
& vlcus serpendo in dies vlterius reddit ma-
lignius. Postrem ò idololatras ictericis regio-
q; morbo laborantibus nō dissimiles esse ait,
quòd quemadmodum isti vt valetudinem re-
cuperent, lectis mollioribus, ludis, lasciuiaq;
demulceri debent, ita detestādi simulacrorū
cultores impotenti fere libidine ardent ex
mera animi mollitie insolentia & dissolutio-
ne eò dementiæ rapiātur. Quod ad ganeones
attinet, qui se ad putidissima vsq; scorta com-
plectenda abijciunt, eos non a grotis sed infi-
mæ fortis hominibus foricas, latrinas & cloa-
cas euerrentibus pares facere videtur.

Confederentur omnia) Aldus paulo aliter.

Confæderantur omnia,

Hinc inde membra in symbolum,

Mansuescit orbis subastus,

Mansuescat & summum caput.

Errans Iulica cæcitas.) Aldus iterum & qui-
dā manuscriptus habent, errans Iuli cæcitas.
Meus codex, Iula. sed id leuis est momenti.

Ornare venias Numæ.) Error hic est librariorū.
Iusserā exprimi id quod erat in meo codice.
Ornare nānias, pro quo in alijs est, ornare res
sacras, quàm rectè id à me factū sit facile iudi-
cabit, q; meminerit phraeos vsurpatæ in isto,

Nam cæca vis mortalium

Venerans inanes nānias.

Accipitur in signum crucis.) Siue hoc rursus à

VICTORIS GISELINI

librario peccatum est, siue à me, legi debet, a-
scitur in signum crucis, & ita in veteribus li-
bris legitur.

Audi & poëtam rusticum.) Meminit horum
versuum Ioach. Papebergenis in suis preci-
bus.

Non laceratio vulnifica cratetenus.) Ad intimas
vsque costas, quarum syntaxis crati non est
dissimilis. Sic infra:

*Vngula fixa cauis costarum cratibus altos
Pandere secessus, & lacerare iecur.*

Alij oretenus, non satis ap tè.

Hæc sacra) infra. Tibi ergo soli contumax.

Tarpeia calcentur sacra?

Hoc addo, quia omnes libri formis excusi
scribunt hæc saxa, idque omnino mendosè,
neq; enim ipse (opinor) Datianus passurus à se
saxa coli pro eo numine quod figura represen-
tari credebat. Siquidem vt testatur Lactanti-
us instit. li. 2. ca. 2. non ipsa, inquit gentes, si
mulacra timemus, sed eos ad quorū imaginē
ficta, & quorum imaginibus consecrata sunt.

Nec te iuuentæ feruidæ.) Hanc castigationem
ipsa sententia postulabat, etsi in alijs vnanimi-
ter legeretur. *Nec te iubente feruidè.*

Coli iubentis.) Vt referatur ad Cæsarem. qui
dam non inuenuitè habent, iubetis. sicque o-
ratio est vehementior concitatioque.

Vestræ salutis aucupes.) Qui aucupum more ve-
stræ salutis insidiantur, & (vt postea addit) la-
tenter incitos in omne compellunt nefas. Ne-
brif-

briffensis cum alijs maluit, auspices, id est (vt exponit) qui vobis auspicantur in sacrificijs ventura. Quod ipsum, nisi commodius aliud reperissem, tanquam, per ironiam dictum potius eram accepturus, quod adijciat huiusmodi patronos salutis incolumitatisq; esse impotentis, vagos, &c.

Conclamat, os obtrudite.) Corrigit idem.

Conclamat os obstruite.

Mirum quid homini venerit in mentem vt maluerit auctoris carmen deprauare, quàm phrasim illi paulò duriusculam concedere.

Scintillat excussus salis.) Idem exponit, excussus salis, id est, salis excussio, vel vt salis sit nominatiui casus. Ego malim seruare quod offendi in meo exemplari.

Scintillat excussus cinis.

Ita sententia erit facilior, neq; quicquam erit coactum. Si tamen coniecturæ locus sit, putarem non malè posse legi.

Scintillat excussum sale.

In neutro genere, quomodo vsus esse video Ennium, & Terent in illo Eunuchi, Qui habet salem quod in te est. De quo vide Mureti doctissimas in eundem Poetam castigationes.

Ruptis cauernis.) Foraminibus cippi, quæ pedes Martyris immisos acuminata circumferentia artissimè stringebant.

Hoc instrumentum intellexisse arbitror Lucianum in Toxari, vbi de Antiphilo in carcerem coniecto sic loquitur.

VICTORIS GISELINI

ὕπενόσει τριγάρβυ ἥδη, καὶ πονήρως ἔιχευ, οἶον εἰκὸς
 χαμαὶ γαθεύδοινα, καὶ τὴν νικίος οὐδὲ ἀποτένειν τὰ
 σκέλη δυνάμειον ἐν δὲ ξύλῳ χαλᾷ ακεκλεισμένα. τῆς
 μὲν γὰρ ἡμέρας ἦρκει. καὶ ἡ ἑταίρα χεῖρ πεπεδημένη,
 εἰς δὲ τὴν νύκτια εἶδει ὄλον χαλᾷ αδέδεοτα.

Secura plebs iter legit.) Prætuli quod habebat
 meus manuscriptus, vtpote mollius & magis
 accómodum huic loco. Quidam scriptum ha-
 buit.

Secura plebs iter terit.

Quod neq; damnandum est. pessimè omnes
 impressi,

Patente dum profundo aridum

Secura plebs incesserit.

Aut vndis dedit.] Recepta scriptura est aut
 vinculis dedit: sed nō sine graui mendo: antea
 enim B. Vincentij membra dixerat obiecta
 fuisse feris discerpenda, deinde in vndas di-
 sperfa. de vinculis nulla eiusmodi mentio.

Diluit amne nouo.) Huc alluisse videtur For-
 tunatus in pulcerrimo hymno de resurrecti-
 one Domini, cū ait.

Candidus egreditur nitidis exercitus vndis,

Atq; vetus vitium purgat in amne nouo.

Rubetq; ab ictu curua humens pagina.) Idem For-
 tunati hymnus à G. Cassandro castigatus ma-
 gno fanè emolumento hic mihi fuit. reiecta
 enim vulgata lectione,

Rubetq; ab ictu curua tumens pagina,

Manuscriptum probare non potuissem, nisi
 me ille

me ille docuisset tépora Fortunati, qui huic nostro penè σύγχρονος fuit, h. aspirationem interdum consonantis vicem suppleuisse, vt in producto hymno apertè videre est possem etiã huc è Cornelij Galli senectute à G. Morelio typographo regio emēdatius edita primum distichon afferre,

Aemula quid cessas finem properare senectus

Cur tu in hoc fesso corpore tarda venis?

Item illud Horatij ex lib 1. ode 13.

Tunc nec mens mihi nec color

Certa sede manet, humor & ingenas.

Sed ne hæc quidem satisfactura sunt ijs, qui certo sibi statuerint in his & horū similibus poëtas concessam sibi iure optimo licentiam vsurpare.

Manus pariter fixere ducenta.) Placebat lectio peruulgata, fixere cruentæ, verum cum nihil esset quo comparandi signum, totidem, referretur, facilè me vetusti codices adegerunt, vt quod illi commodè suggerebant, substituendum putauerim.

Pungere puncta libet.) Arridebat Aldina scriptura ob elegantem agnominationem quæ etiam in phrasi sequente est, sulcisq; intexere fulcos. Sunt qui legant, pangere, sunt alij qui, pingere, sed non cū tanta carminis venustate.

Faciem recincta veste.) Sustulimus grauissima mēda, quæ totam hanc clausulam in explicam reddiderant, & veterem scripturam in fidem repositimus suam. Neque nomen (sic enim legendum

VICTORIS GISELINI

gendum puto) ἀνομασίῳς hic accipio pro Omphale, cui Hercules seruijſſe dicitur. Neq; nouam aut absurdam quis hanc expositionē arbitretur, cū idem nomen Ariadnæ attribuat in priore contra Symmachum.

*Hoc circumſaltante choro temulentus adulter
Intuenit expoſitum ſecreti in littoris acta
Corporis egregij ſcortum, quod perſidus illic
Liquerat in ceſto iuuenis ſatiatus amore.
Hanc iubet aſſumptam ſeruens poſt vina Nearam
Secum in delitijs fluitantis ſtare triumpho.*

Eadem tropi forma uſum exiſtimo quum Heliam ruris aridi hoſpitem, fragore ab omni re motum & ſegregem ait ſpreuiſſe criminum frequentiam caſto fruentem Syrtium ſilētio: per Syrtes Carmelum montem, aliaſq; ſolitudines intelligens, in quibus tum Heliam, tum alios Prophetas degiſſe legimus.

Nodosa quos vexat podagra & arthreſis.) Quiſquis ille fuit qui vulgata huius loci ſcriptura nixus, uocem artefin latinis lexicis inſeruit, & ab artibus originem ſumpſiſſe arbitratur, falli omnino mihi quidem uidetur. Cū enim morbus hic articulorum græcis dicatur ἀρθρίτις, tempore poëtæ noſtri, infelici neſcio qua ratione & exemplo ducti, eum arthreſin nuncupârunt. Sic ex pleuritide pleureſin, ex phrenitide phreneſin fecerunt. Atque horum trium uocum duas priores apud hunc auctore, & huic coæuos eſt reperire apud uetustio-

tustiores aut græcè peritos, minimè.
Tertia latinis sic fatis nota videtur, sed ita vt
Iuuenalis, Martialis, & alij græcè docti eius
mediam producerint, solus Prudentius corri-
puerit. Hinc intellige amice lector, quàm re-
ctè illi sentiant, qui in auctore nostro ob solas
librorum epigraphas (in quibus inueniendis
illi fortasse amicus idiomatis græci paulò pe-
rior gratificatus est) ineptam & odiosam
quandam licentiam malunt tolerare quàm
græcè linguæ imperitiam.

Tantulos at si dolor vexabit artus.) Veterem le-
ctionem ex vetustis codicibus restitui. quæ
autem in vulgatis habetur, planè est maculo-
sa, vtcunq; eam probet Nebrissenis non ani-
maduerso carminis vitio.

Quam plaga fleret.) Lacrymantis in modum
distillauerat. lepidissima est mehercule trans-
latio. Sûma enim cute perstricta, stillat potius
quàm effunditur confertim cruor. Sic supra.

Ambustum quoniam vis facit ignea

Imbrem de madido flere bacumine.

Alij ferat, habebant: alij fecerat. vtriq; contra
carminis leges.

Quando vosmetipsi exciditis.) quàm nefandis
& scelestis sacrificijs suos olim Deos gentes
coluerint, elegantiissimè (vt omnia alia) ostē-
dit Alexander ab Alexandro Genialium die-
rum lib. & cap. vltimo.

Matrem brachijs placat deam.)

Commendator legit, Deum non deam. intel-

M s ligitq;

VICTORIS GISELINI

ligitq; Cybelen ex Apulei sententia, qui tres deas, Bellonam, Cybelen, Isidem idem nume esse putauit. A quo non admodum alienum est illud Iuuenalis carmen, quo vtriq; Deæ eosdem sacerdotes tribuit.

Bellona matrisq; Deum Chorus intrat, &c.

Parca ad secandum.) Nebriffensis semper ferè antiquum obtinet. de mendo vix vlla illi est suspicio: In explicando autem absurdissima, totus est. Hoc loco cùm peruulgata lectio haberet, *Parta ad secandum, parta*, inquit, id est parata, nec verbum addit. acutè, si de vnus dictionis significatione tantùm esset controuersia, non etiam de ipsius auctoris sententia, quam ille inuertit omnino ac deprauat. Sic supra versum ab hoc decimum septimum, à nobis restitutum, ille ita legebat. *Quinos supinat, subaudiens sensus.* quid hac & lectione & explicatione fieri potest magis ineptum, magisq; tanto viro (pace illius dixerim) indignum?

Vellem sinister.) Vide Epiphaniij lib. 3. tomo 2. hæresi 79.

Crypta latet foueis.) quomodo latuerit, seque tibus aliquot versibus demonstrat. Proinde errat qui legunt crypta patet. Item qui, crypta fouet.

Pubes, eunt.) Aldus, pubis: credo ne cum reliquis codicibus longam corripere. At poetæ suus potius sermo reddendus erat, qui in, es, terminata non etiam crescentia indifferenter modò producit, modò breuiat.

Fio

IN PRVDENT. ANNOTA.

Fio Cyprianus.) Nota auctorem contra aliorum consuetudinem corripere, constanter primam in fio, vt suprà,

Damnatus & fauilla mox tenuis fies.
& infrà. *quacunque fiant auctore senatu.*

Purgabor oris.) Pleraque errata, quæ auctorem hunc miserrimè fœdarunt, librariorum arguunt inscitiam, qui temerè ac sine delectu, quæuis ausi sunt exarare, modò in vnam dictionem diuersissima conglutinantes, modò cohærentia diuellentes. Subijciam complura exempla simul, ne de ijs sigillatim ratio reddenda sit:

Suam tuorum, pro, si iam

Tu solus obis. pro, o bis

Qui nos supinat pro, quin os.

Donec virenti fluctu, & pro fluctuet.

Exitusque in ortum. pro exit vsq; in ortum.

Purgabo roris, pro purgabor oris

Secernere pro se cernere

An veterum tantummodo rem. pro tantum morem.

Consulet & pro consultet.

Dura lapillorum in acie, pro macie.

Sacris oculis, sed & illa, pro sedet illa.

IN ΑΠΟΘΕΩΣΙΝ.

Contra heresim, quæ patrem passum.) Hæc hæresis Noetum quædam auctorem habet, qui circa annum D. 250. est ausus asserere Christum eun-

VICTORIS GISELINI

eundem esse Patrem & Spiritum sanctum, ipsamq; Trinitatem in officiorum & actionum nominibus, nõ in personis accipere. vnde qui illum secuti sunt, Patropassiani dicebantur, inter quos Sabellius extitit, præceptori dogmatum peruersitate minimè cedens.

Ille pater.) Ea Patris est hypostasis, quam Ioannes Dei nomine intelligi voluit, quam nemo mortaliũ vidit, nisi in Filio λόγῳ ὑφισταμένῳ, qui tum patribus beatis, tum facta temporis plenitudine Apostolis fuit conspicuus.

Semper in auxilium.) Nobilissimus hic est locus de perpetuo Christi in ecclesiam amore, quem B. Paulus toties vrget, præcipuè cùm ait, Petra autem erat Christus, innuens Dei filium, & ductorem & custodem Israëlitis certissimum semper extitisse, facitq; huc tum Irenæi, tum aliorum Veterum interpretatio, qui cùm idem Apostolus inquit legem per manus mediatoris datam esse, intelligunt ipsum Dei filium λόγῳ æterni Patris fuisse oratorem ad populum dicentem verba legis. In qua sententia fuisse & Poëtam nostrum liquet ex his versibus.

*Ipse dator legis diuina accedere coram
Iussus amicitia collato qui stetit ore
Cominus, & sacris coniunxit verba loquelis,
Carnis in effigie Christum se cernere sensit.*

Contra Vnionitas.) Sabellius Pentapolitanus Noëti discipulus, similiter docuit vnam esse tantum

IN PRVD. ANNOTA.

tantum personam in diuinitate, & trinitatem
 tantum in nominibus, non in rebus ac substi-
 stentijs, seu ὑποστάσει, distinctis confitebatur:
 unde illius sectatores Vnionitę dicti sunt. Vi-
 xi circa annum 260. Histor. Eccles. lib. 7. ca.
 xi & lib. 10 cap. 29.

Nemo Cloacina, aut Hippo.) Rationes quam-
 obrem diuinaverim ita legendum, sunt eius-
 modi. Scribit Fulgentius ad Calchidium, Ver-
 tumnum, Priapum, & deam stabulorum (quã
 Apuleius Hippo siue Hipponem, alij Hippo-
 nam nuncupant) inter Semonas deos numera-
 ri, qui tanquã cælo indigni ob meriti pauper-
 tatem cælitũ numero nunquam ascripti fue-
 runt. Quæ verba cum auctoris nostri propo-
 sitionem mirè confirmant & illustrent, satis
 argumento sunt deprauatos codices esse, in
 quibus mutatis & transpositis litteris legitur.

Nemo Cloacina aut Tiphos super astra, &c.
 Idem censendum est de ijs, in quibus paulo
 aliter.

Nemo Cloacina aut Epona super, &c.

Si quidem Lilius Gyraldus in historia de dijs
 gentium manifestè conuincit hanc Deã à qui-
 busdam malè Eponam esse vocatã. Verè hoc
 illum dixisse, hinc facilè est perspiciere, cum
 dictionem media longam corripuerint.

Semifer & Scotus.) Cum omnes gentes & na-
 tiones paulatim inciperent mitescere, deq; fe-
 rinis moribus & victu non nihil remittere, id-
 que

VICTORIS GISELINI

que vel vsu aliarum gentium & commercio, vel sacra Iesu Christi fide annunciata: soli Scoti etiam tum sibi similes perstiterunt, æquè scilicet feri ac bruti, vt testatur Hieronymus libro 2. contra Iouinianum. Vbi sese ait adolescentulum in Gallia vidisse Scotos gentem Britannicam humanis vesci carnibus: & cum per sylvas porcorum greges, ac armentorum pecudumq; reperiant, pastorum nates & fœminarum papillas solere abscondere, & has solas ciborum delicias arbitrari. Hæc addo vt demonstrum non malè me ex fide vetustorum codicũ reiecisse id, q̄ erat in vulgatis editionibus. *Semiger & Gothus sentit, cane &c.* tum quòd verisimilius esset poetam finitimæ regionis exemplum proponere, tum quòd omnes vno consensu primam in Gothus corripiant.

Bacchantis energima monstri.) Vsitatissimam fuisse eo tempore hanc græcam dictionem arguit titulus ille apud Sedulium lib. 3. De energumeno furdo mutoque curato.

Contra homuntionitas. Hebionitæ aliàs appellatur ab Hebione siue à paupertate, aduersus quos Paulus ad Galatas scribens inuehitur. Hi (teste Hilario lib. 1. de Trinitate) Christũ ex viro & muliere natum esse, & rerum ab eo piè ac miraculosè gestarum nomine ἀποθεωθέντων seu Deum effectum esse asserabant.

Vel (si concretus auditus.) ex mole terrea quæ propriè bruta dicitur, compactus, eoq; ad percipi-

cupienda cælestia minimè accõmodatus. Notum est axioma physicum, Sensus exteriores ad obiectum magnopere insigne habere, eorumque iudicium violari. Vel concretus, id est, stupidus, crassus, obduratus, vt verbi causa in *θλάσει*. I. compressione tortuosorum flexuum auris solet contingere.

Alius inspecta quem maiestate.) Etsi veteres formisq; excusi codices paulò aliter hos versus & scriptos & interpunctos haberent, hoc tamen excuti mihi nõ potest, quin illi deprauati sint, & ad hunc modum corrigendi, vt sensus commodior eruatur.

De natura anima.) De ea non minimæ tum temporis controuersia & hæreses extiterunt. Gnostici primùm animam Dei naturam esse sunt commeti. Manichæi deinde eam ex Deo tanquam ex fonte aliquo manare sunt arbitrati. Arabici eam cum corpore mori & in nouissimo die vtrunque resurgere crediderunt. Marcion contra animam tantùm saluari, corpus resurrecturum negabat. Tertullianus Africanæ prouinciæ presbyter eam immortalem quidem, corpoream tamen esse asseuerauit, & post mortem peccatoris seu prauis hominis in dæmonem mutari. Prudentius omnes videtur perstringere ac refellere. nõ equidem speciatim nominatis auctoribus, sed dùm animæ conditionem ac naturam persequitur, illorum obiter rationes conuellens.

Cuius simulatio in vmbra est.) Recepta lectio fuit.
cuius

VICTORIS GISELINI

cuius imitatio in umbra est: sed versus illi reclamata ac sensus Nam umbræ non tam imitari quàm simulare. Imitatio aliquando exemplum propositum elegantia & dignitate vincit: simulatio omnis falsa est & umbratilis.

Quid peccatorum pro sapia.) Aldus hūc versum omittit, iteratione ut opinor offensus.

Aduersus phantasmaticos.) Huius dogmatis auctor extitit Manes Per sa circa annum Domini 280. qui præter alia cum Marcione sibi communia, Christo verum corpus fuisse negabat, sed (ut item volebant Apellitæ) phantasticum & aërium.

IN A'MAPTIFE'NEIAN.

Historiam, quæ in Genesi est de duobus Adæ filijs Deo immolantibus, allegoricè transfert ad quosuis, qui aut maiorum vestigijs insistentes, Christum Dei filium verè agnoscunt, ipsiq; vni adhærent: aut peruicacis & crassanimi impetum libidinemq; secuti, sese ipsi à piorum consortio segregant, pessimæ quæq; ac teterrima in ecclesiæ perniciem comminifcentes. Ex postremis, vnus fuit Marcion, qui Gnosticos, Manem Cerdonemq; secutus, duos constituebat deos pariter æternos, inter quæ se pugnantes. Vnum quidem mundi conditorem, auctorem legis & prophetarum, *κοσμοκράτορα*, inconstantem, sanguinarium, omnis deniq; mali artificem: Alterum superiorem

IN PRUDENT. ANNOTA.

riorem & potentiorem, πλήρωμα πάντων patrē Iesu Christi, qui legem ac prophetas dissolue- rit, omnisq; boni sit auctor. Finxit idē stoicā necessitatē in bonis & malis actionibus, mul- taq; alia portentosa deliravit. in eum scripsit Tertullianus. Videtur autem poeta in huius errore confutando omnem ingenij vim ac robur explicuisse. Materiam nanque difficil- limam intricatissimamq; de fato ac libera voluntate: mirum quanta verborum ac sen- tentiarum dignitate ac mole pertractet, ipsis rhetorum flosculis bellissimè omnia referci- ens, Adeo vt ex solo hoc poëmatio quis facilè coniecerit in quouis illum scientiæ ac litte- rarum genere excelluisse.

Docet Duitas.) Per Duitas Marcionis disci- pulos intellige. Ad nouam & monstrosam he- reseos speciem exprimendam, nouum atque monstrosum vocabulum effinxit.

Hic qui caduci rem.) Et hunc versum Aldus omittens integram periodum in duas secat.

Imperitare vagis.) Neque istud quidem car- mē Aldina habet editio, cui astipulatur vnus manuscriptus, qui idem in versu proximo nō nihil variat. Habet enim non resolutos, sed, reuolutos.

Vnde ait.) Antea. Vade ait. Verùm illud ma- gis seruiebat orationis connexioni. Facilis fuit lapsus ex mutatione literæ u, in, a. Cùm huc vsque annotationes meas perduxissem, nuntiat quidam è meis Prudentium à Petro

N

Henri-

VICTORIS GISELINI

Henrico cum Hopperi cuiusdam præfatione recens Basileæ excusum è nundinis Francfordiensibus adferri ego eius editionis vidēdæ cupidus, quòd sperarem huic nostræ ex ea aliquid vtilitatis posse accedere, confestim eam comparo. Sed ita me Deus amet, pro thesauro carbones. Nihil enim ille aliud quàm vetera errata iteravit, vtinam non auxisset.

Aegri reuerentis abyssus.) Attulimus è manuscriptis scripturam paulò commodiorem ea quæ est in excusis exemplaribus, non ignari interea, eam tum orationis, tum phraseos asperitate mollicellis quorundam auribus non esse satisfacturam. Sed quid agas? Si in sanando hoc vulnere tã fuisset crudelis medicus quàm Manutius aliquando fuit (deletis enim ille septem carminibus hæc duo coniunxit,

Ambrosiumq; bibit roseo de gramine rorem,

Ditibus & longo fun anibus interuallo.)

nihil fuisset facilius. Sed aliud est corpus pristinæ sanitati restituere: aliud cū melius possis, extremo remedio adhibito partem aliquã mutilare.

Saltem mitificos) Itane ô Prudenti tam abiecto quenquam esse animo? Aliud certè nobis spondent suaues illæ Euangelij voces. Si quidem propositis diuinæ gratiæ obtinendæ instrumentis, strictè imperant vocationem nostram certam faciamus, certoque & indubitato æternæ vitæ gloriã expectemus. Docentque è contra infernum ignem aut grauius sup-

IN PRVD. ANNOT.

us supplicium deprecari, seruorum esse semper metuentium ac penè desperantium, cùm Christus onus suum dixerit esse leue & iugum suaue, nullaquè nunc sic condemnatio his, qui in Iesu Christo ambulant, vtpote qui factus sit nobis à Deo sapientia, iustitia, sanctificatio, redemptio.

IN SYMMACHI RE-
lationem.

Intexuit eam huic operi Io. Sichardus Iureconsultus, qui cùm auctorem obiter percurreret, quædam ad rerum inuentarum artificium pertinentia annotauit. Vtinam verò cū in alijs omnibus, tum in hac oratione perperganda paulò plus ingenij aut diligentia adhibuisset, nobisque hunc laborem non leuem ademisset. Certè cùm ego sine collatione exemplaris, & alia & hanc imprimis orationem euoluerem, videbar mihi in auium quoddam vepretum incidisse: adeo horrida, intricata, peruersaque erant omnia Fidissimorum igitur codicum auxilio freti quicquid erat salebrarum sustulimus.

Subacta legibus vitia.) Latis constitutionibus è Rep profligata damnataque.

Amicorum se studio prestare.) Hanc orationem, quia resectis ijs quæ suppositicia erant, vetus exemplar ita emendandam esse monstrabat, sic interpretor. Nulla hic (inquit) est dissen-

VICTORIS GISELINI

ſio voluntatum, omnes enim iam vulgo ſibi perſuaſum habent ſummum animorum ſtudiorumque conſenſum ſub vno præſertim principe, diſtractionibus, priuatisque certaminibus longè præſtare.

Quod ſi huius ominis.) Variat hic non nihil editio Sigifmundi Gelenij, quanquam ſententia eadem recidat. Legit enim, Quod ſi huius numinis non eſſet iuſta vſitatio: ornamentis faltem. &c. Atque ea lectio mirificè mihi placuit, magis tamen haud dubiè placitura, ſi nõ adeo à manuſcripto reſceſſiſſet. in quo ita, quod ſi omnino eſſet iuſta curatio. &c. vbi ad marginem librarius errati notam appoſuerat.

illa ara fidem connectit) Antea, fidem conuenit ſingulorum. omnino deprauatè. Noſtræ autem caſtigationi occaſionem dedit Ambroſianæ reſponſionis epilogus, in quo ſimilitur phraſi, cuius quidem epilogi partem, quia & ad intelligentiam horum videbatur facere, & mendo haſtenus non caruit, vt in manuſcriptis eſt adſcribam. Vbi inquit (de Symmacho Ambroſius loquitur) in leges veſtras & verba iurabimus? Ergo mens veſtra, quæ legibus tenetur incluſa, cæremonijs gentium ſuffragium colligit, fidem ſtringit iam non ſolum præſentium, ſed abſentium etiam. & quod amplius eſt, Imperatores, fides veſtra pulſatur. Vos enim cogitis ſi iubetis. Conſtantius auguſtæ memoriæ nondum ſacris initiatus

atus myſterijs, cõtaminari ſe putauit ſi aram
 illam videret. Iuſſit auferri, non iuſſit repo-
 ni. Illud auctoritatem facti habet, hoc præ-
 cepti non habet. Nemo ſibi de abſentia blan-
 diatur. Præſentior eſt qui ſe animis inferit,
 quàm qui oculis proteſtatur. plus eſt mente
 cõtecti, quàm corpore copulari Vos Senatus
 cogendi concilij præſules habet. vobis coit,
 vobis conſcientiam ſuam non Dijs gentium
 præſtat. vos liberis ſuis, non tamen fidei ſuæ
 præfert. Hæc eſt charitas expetenda, hæc eſt
 maior imperio, ſi fides tuta ſit, quæ ſeruat im-
 perium. Hæc ille Mendum fuit quod ex dua-
 bus dictionibus iſtis mens vram concife exa-
 ratis vnicam fecerant, ſcilicet menſuram. Ce-
 terùm priuſquam ad alia tranſeam, alium ite
 locum in eadem epistoſa à mendo vendican-
 dum putauit. Eum ſubijciam ſtatim poſt ex-
 ordium, cùm Ambroſius aram à Symmacho
 repetitam non debere ab imperatore Chriſti
 ano reſtitui probaſſet, quod illius tantum eſ-
 ſet ea, quæ ſunt Chriſti, curare: ſubiungit: Dũ
 ea quæ fuerunt repoſcunt, exemplo ſui admo-
 nent, quantum Chriſtiani imperatores reli-
 gioni, quam ſequuntur, debeant deferre reue-
 rentiæ, quando gentiles ſuperſtitionibus ſuis
 omnia detulerunt. Dum cœpimus etiam ſe-
 quamur. Nos ſanguine gloriamur, illos diſpẽ-
 dium mouet. Nos hæc victoriæ loco duci-
 mus, illi iniuriam putat. & cæt. Viden in dua-
 bus poſtremis interrogationibus opponi po-

VICTORIS GISELINI

pulum Christianum ipsis imperatoribus? At qua tandem consecutione? Proinde nisi insigniter fallor, ita corrigendus est hic locus. Dudum cœpimus & iam sequuntur. Nos sanguine gloriamur, illos dispendium mouet. Nos hæc victoriæ loco ducimus, illi iniuriam putant, &c.

Ordo iuratus.) Vetus codex habet. Ordo diu ratus. quod etsi non omnino probem, notum tamen esse volui.

Si quis ante se alius deuiasset.) Expunxi particulam, non, ab imperitis insertâ, exigente id ipsius orationis ἀκολουθία, propter illud, quod mox subiungitur, Corrigit enim sequentem lapsus prioris & de reprehensione, &c.

Quoniam paupertate à dispendio.) Cui dubium esse possit, quin hæc germana sit lectio, quam attulimus, illa autem spuria, quoniam paupertate ac dispendio tutæ sunt?

IN PRIÏREM CONTRA
Symmachum.

Immansueta, suas.) In excusis duo sunt verba. Quod vitium quandoquidem ex inepto illo & aspero scribendi more contigerit, mirari satis non possum quorundam superstitione, qui ita sese manuscriptis statuisque addixerunt, vt vel latum vnguem ab ijs recedere nefas existiment, nihilque vel tempori, vel receptæ communibus suffragijs consuetudini,
vel

vel ipsis denique auribus dandum putant, cū tamen earum iudicium superbissimum dixerit esse Cic in Oratore. Cuius viri testimonium si talibus non faciat satis, ipsum Virgiliū proponam, qui quidem quantopere auribus consulendum semper putauerit contra ipsas adeo prærancidas & sæcutinas Grammaticorum finitiones (vtar A. Gellij dictione) id ex Valerij Probi responso intelligere possunt. Apage mihi igitur eiusmodi religiosulos cum suis librarijs & statuarijs. Quasi hi verò ad suam artem tantum olim vel litterarum, vel diligentia adiunxerint, vt nusquam aut cæcutire aut negligentiores esse potuerint. Certè longè aliud nostra ætate videre est. Proinde si Marci Scauri exemplum insecutus, illustris, illudo, irradio, inmansuetus, & con similia eodem modo scripserim, non autem inlustris, inludo, inradio, immansuetus: adeo nihil mihi ipse largiri existimo, vt alios diuerso eūtes itinere, errare prorsus dicam liberè, & delicatulis poetarum ac Rhetorum auribus omnino iniurios esse.

Decuit mortalis inire.) Arridebat hæc phrasis potius quàm illa, subire coniugium mortale, præsertim cū in eandem significationem aliud epithetū coniugij præmiserit, terrestre.

Nunquam oculos.) Vitium manifestum acciderat ex succincto illo scribendi modo. Vnicam enim vocem in duas fecerant, non qui, pro nunquam.

VICTORIS GISELINI

Delubrū Romæ.) Ut alibi sic & hoc loco suorum titulorum annotationibus orationem perpetuam scindentes, densissimas tenebras offuderunt. quod deinceps vitaturi, eas omnes è perpetua serie Aldi exemplo eiecimus, totam orationem tanquam filum filo appendentes.

Quacunque Latina vetustos.) Per viam Latinā, quæ ad meridiem vergebat, & Salariam, quæ è regione ad Septentrionem, synecdochicè Romanæ vrbis totum ambitum intelligit. perperam in impressis, quæcunque latina vetustas.

IN ALTERVM.

Sum planè temerarius. Hinc evidens est, quãtè auctoritatis homo iste fuerit, tum quòd optimo & nobili genere prognatus principem locum apud suos teneret (præfectus nimirum vrbis, & Romanarum cæremoniarum pontifex existens) tum quòd graui augustoque dicendi artificio ac rerum peritia facilè cæteros omnes vinceret Beatus Ambrosius sanè in sua ad Valentianum Augustum apologia non dubitauit orationis asperitatem deprecari, petereque nõ verborum elegantiam, sed solam vim rerum spectari. Neq; illud omitendum Claudianum, & Ausonium à Christiana religione ad veterum Deorum cultus eiusdem eloquentia esse pertractos quod fide
care-

carere videretur (diuersum enim eorum scripta loquuntur) nisi beatus Augustinus in lib. de ciuitate Dei ita esse confirmasset, extarent que Symmachi ad vtrumque amicissimæ epistolæ. Aliorum nihilominus iudicium esto.

Robur eneruatum.) Monui supra poëtâ corripere primam in verbo, eneruare. eo que facilius adductus sum, vt primum & alterum versum post hunc eximerem fretus vetustis exemplaribus. Leuitatis enim & inconstantie insignis esset eandem syllabam modò contere, modò protrahere, & id quidem solummodo, vt infulsè & inconditè idem bis repetatur Versus hi sunt.

Eneruare suum corrupta per ocia robur

Possit, & in nullo luctamine pigra iaceret.

Et species tenues.) Ita meus manuscriptus rectissimè ex mea sententia Respicit enim ad illud, quod modò, speciosa que semina finxi. Nam cum ea specierum semina dixisset esse maximè varia, fœcunda, maximi que momenti, subiungit, eadem esse tenuia, fragilia & momentanea: hoc ipso nos admonens ijs parcè & certo modo vtendum esse, si animæ & corpori prodesse volumus.

Nosse Deum) Antea esse Deum. & sequens versus ita, quemadmodum & alter,

Nec præscripto aliquo pellit pia vota mathesis.

In magicas artes trahit, inuoluitq; mathesin.

De quibus iterum sic habe pessimè illos fecisse, qui, si quæ ad Grammaticorum canones

VICTORIS GISELINI

non quadrabant, ea statim corrigēda esse existimarunt, non cogitantes interea sese aliena præ manibus habere, & sobriè ac religiosè talia esse contrectanda: ac proinde castigantis laborem in eo debere versari vt auctor quàm maximè sibi similis, idemque ipse euadat. Quod vt fiat, tria hæc semper consideranda existimaui: quo tēpore, quo religionis statu, qua denique ætate quis aliqua conscripserit. Ego (exempli causa) scio Prudentium eo vixisse seculo, quo poetæ in rythmicos paulo post degenerarunt, qui cū primū multas carminum leges licenter contempserint, nullas postea obseruarunt, vt in hymnis ecclesiasticis cuius videre est. Scio deinde Christianum fuisse, quorum stylus longè ab alijs distit. id qui scire volet, conferat Symmachi relationem cum Ambrosij responsione: Paulinum, Iuuenicum, Sedulium, Fortunatum, Victoriū, Hilarium, cum Ausonio, Claudiano eorumque similibus. ne viam, si non diuersissimo vtrosque dicat vixisse seculo. Scio denique eundem sexagenarium pene hæc simul omnia fecisse, quo efficitur, vt qui sæpius illum legerit, facillimè quæ alterius quæque ipsius sint dignoscere queat. Nos igitur (vt ad rem redeam) compertum habentes familiare poetæ vitium, quod supra ostendi hæc & similia locum occupantia non suum, ex indicio vetustorum codicum resecurimus, germana substituentes.

Corni-

IN PRVD. ANNOTA.

Cornice vel sic ne parrha) Corrupti sunt codices, & in quibus, parta & in quibus, parca, loco nominis fixi continetur. Festus autem officines aues Appio Claudio dici ait, quæ ore canentes faciant auspicia, vt coruus, cornix, noctua: Alites, quæ alis ac volatu, vt buteo, fanqualis, aquila, immissulus, vulturius: picû autem martium, feroniumque & parrham & in oscinibus & in alitibus haberi.

Quadrupes abiuncta) numeri æquabilitatem seruandâ esse monebat manuscriptus Antea:

Quadrupedes bipedi abiuncta. mutæ loquenti.

Multiplicis dux Damon at est.) Quid & ingenij & codicum veterum auxilio hic sit præstitû, sciet, qui vulgatam editionem cum nostra cõparabit, vtinam sit aliquis.

Haud venit a) Et hic coniectura sola sum vsus, ne quid dissimulem In alijs est, aut veniat sicco. &c.

Pallas in his quoniam.) Alij interrogant, atq; ita legunt.

Pallas in his quoniam vestalis origo fauilla est?

IN ENCHIRIDION.

Hanc præfationem Aldus non enchiridio præposuit, sed subiunxit, tanquam epilogum totius operis cum hoc titulo. Ode in qua poeta de se loquitur. In codice fidelissimo eam libro *περὶ εὐφρανῶν* præfigi video, quam locatione vtcumq; probò. Admiratione enim nõ caret,

VICTORIS GISELINI

caret, quòd cùm alibi semper præfari soleat, in solis coronis sine præmio exordiat. Noluim tamen hoc mihi sumere vt sine necessitate grauioribusque argumentis carmen istud in alium locum transponendum putarem. Quod ad primum versum attinet, eum è manuscripto ad verbum descripsi, tum quod ad sententiam omnino desiderari videbatur, tū quod carmen Iambicum orationem semper finiens, posteriore loco ponendum erat ad illius Horatiani formam:

Non ebur, neque aureum

Mea renidet in domo lacunar.

Vltimum carmen, Quo regente viuimus, vt spurium Manutij exemplo sustulimus.

Actio fallax.) vt referatur ad Iosephum, qui fratres rei gestæ ignaros aliquandiu suspensos tenebat. In alijsest, auctio fallax proditur, potestque intelligi de ipsis fratribus, qui Iosephum Aegypto mercatori vendiderant, metuentes patri à feris discerptum esse.

Quod gradibus quos.) Antea, tot gradibus, quot vespera &c.

Laterum compago duorum.) In alijs, lapidum compago nouorum.

Sanguis victoria lymphæ lauacrum.) de auctore huius enchiridij siue dittochæi ambigant qui velint, ego me hercule (vt ingenuè fatear) etiam si velim, dubitare non possum. Omnes enim codices scripti, excusi, quos quidem mihi videre licuit, Prudentij nomen adscriptum habent.

IN PRVDENT. ANNOTAT.

habent. Stylus deinde, verba, sententiæ, phra-
ses, allegoricæ translationes, omnia denique
Prudentium sapiunt, redolent, loquuntur.
Argumento sit vnus hic locus ad verbum su-
pra repetitus in hymno de Christi gestis.

*O nouum cede stupenda vulneris miraculum,
Hic cruoris fluxit vnda lymphæ parte ex altera.
Lympha nempe dat lauacrum, tum corona ex san-
guine est.*

HACTENVS è locis mille & amplius re-
stitutis, ea explicuimus, in quæ lector minus
prudens, aut plus satis prudens calumniator
impingere posse videbatur, dedimusque om-
nino operam, vt ad iustam exactamque editi-
onem aut parum aut nihil desideraretur.
Quod si sum consecutus, est profectò quòd
laborem hunc satis grauem, meisq; studijspa-
rum vtilem mihi ipse gratuler. Iã enim quar-
tus agitur annus, cùm primùm me huic reco-
gnitioni dare cœpi, adiutus à necessario meo
piæ memoriæ Arnolde Laurétio Berchemo,
cuius ante duos annos poëmata edidimus. Ab
eo vsque tempore, cùm ille è viuis sublatus
esset, frequente & fortasse nimia eiusdem au-
ctoris lectione, quod ætati iudicijque maturi-
tati deerat, existimo compensari potuisse. Nã
stylo sic satis perspecto, non magnopere in re
laborandum fuit vtpote facili & cuius nota.
Neque enim (vt & hoc liberè dicam) in eo ad-
huc Erasmo assetiri possum, qui in apologia
quadam contra Latomum negat Prudentiũ
pueris

VICTORIS GISELINI

pueris prælegendum esse, quòd à solis Theologis queat intelligi. Quæ tandem sint illa obscura & à communi puerorum captu abstrusa, nondum potui reperire. Si de Apotheosi loquitur, (vt reuera loquitur) fateor quædã esse ab vsitata puerorum cognitione nonnihil remota, quæ nimirum quæstiones de diuinæ triadis essentia controuersas concernunt. Sed quantum id quæso? Imò si in ipso dicendi artificio nihil requireremus, quanto maiore facilitate, quanto vberiore Reip. Christianæ fructu hæc à pueris addiscerentur, quàm vanæ illæ poëtarum historiæ seu potius fabulæ, in quibus non exigua temporis portio miserimè conteritur. Accederent aliæ commoditates multo maximæ, quas hic recensere neque huius est loci, neque nostri instituti. Vtigitur ad Prudentium redeam, & si nulla alia iusta sit causa, cur omnium manibus teratur, quàm quod non leue sit incitamentum ad honestissima quæque tentanda, certè vel vna hæc ratio satis valere debeat. Nam (libeat paucis euagari) quid non cultum, quid non pium, quid non sanctum in eo est reperire? Totus est in agendis Deo gratijs, eiusque munificentia amplificanda: etiam minutissima in illius laudem conuertit. Martyres præterea (quorum historia multis de causis in ecclesia retineri & conseruari necessum est, quod certissima sint constantis in Deum fidei, pietatis, sanctimonix, omnis deniq; perfectio-

IN PRVDENT. ANNOTA.

fectionis & virtutis exempla) martyres in quã
suis laudibus exornat, dum verissima eorum
vocationis doctrineque argumenta, miran-
das liberationes, sanctissima exercitia & stu-
dia, mortis denique genus gratæ & memori
posteritati litteris commendat Quid hoc fie-
ri potest religiosius? quid in exemplum di-
gnius trahi? Postremò, quando illi cum hosti-
bus res est, siue internis corpori, (vitia animi-
que concupiscentias intellige.) siue externis
nempe hæreticis, siue gentibus idolorum cul-
toribus, Deus bone, quanta animi alacritate
eos aggreditur? quo ardore depugnat ac pro-
sternit? Militem dicas adhuc esse, nõ poëtam.
Sunt tamen nonnulla, quæ censoriam notam
nequeunt effugere, verùm in ijs poëticam li-
bertatem lector candidus agnoscet, non ig-
narus interea iam inde ab eo tẽpore optima
quæque ac bene constituta cœpisse fluere, ac
retro sublapsa referri. Hæc Lutetiæ Pa-
risiorum, calendis Maij, anno
Christi 1562.

FINIS ANNOTATIONVM
VICTO. GISELINI.

NA: X-94-025110-7

E 9402729282

Expurgatur verumq; carmen Graecum
& Latinum Bon. Vicianj in Ioan-
nis Meurfj libri de Gloria, cum
inſcriptione.

In alio Carmine Iacobi Gruteri, quod
incipit, *Quae canet aut legum*, dele ſex

I O A N N I S O I N O T O M I I N

Quatuor Inſtitutionum libros Commentarij.

EX Ioannis Oinotomi in quatuor
Inſtitutionum Imperialium D.
Iuſtiniani libros, Commentarij,
Œc. Lugduni, in officina Hugo-
nis à Porta, Œc. 1595.

Ex Auctario Philologico, cap. 2. pagina
115. prope medium, ibi, *ut docuit sum-
mus vir, Iosephus*, dele, *summus vir.*
Capite 31. pagina 177. initio, ibi, *Henr.
Stephanus, vir eruditissimus*, dele, *vir
eruditissimus.*

Sponsalibus, Pars prima, pagina 40. nu-
mero 23. Post illud, *ut est gloss. in cap.*
1. 30. quaß. 5. dele vsque ad titulum,
*Quando concurrunt publica, &c. ex-
clusiue.*

Ibidem, alio Titulo, *De Nuptialicis, Pars
secunda*, pag. 44. numero 4. Post illud,